

3 1761 04461 0848

SGOŦBUALAŦ

AN T-ACAIR PEADAR NA LEOGAIRE

From the Library
of
PÁDRAIG Ó BRÓIN

Σχοῦβαλαὺ

Ἀν τ-ἀταρ περὶ τῆς ἑαυτοῦ.

το γρηγορ.

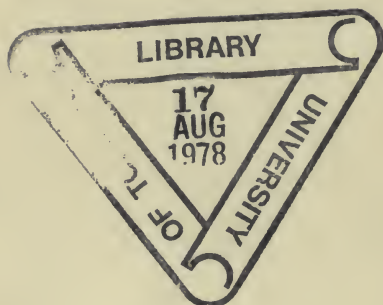
ὅρῳν ἀγῶς ὁ νόλῳν, τεοῦ

1 mbaile ἀτὰ εὐίατ :: 1 mbéal feirste :: 1 gconcais

1 bportláirge.

0A1A003022

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
1978

PB
1399
054545

AN LÁ SAOINE.

Doncáð: Ní fearadair féin an traogal, a tairis, cao é an cúir gur gáð an gleo go léir cun a cúir 'na luíge ar luét ceanaídeacta gur ceart dóib na riopai do dúnad agus a ngéaga do fine agus reapað maít a baint arta féin don lá amáin ar an mbliain. Ba dóic liom gur ceart gur b'amhlaid a beað átar mór opda marí gell ar caoi a beít acu ar dá gñó móra maíte déanam o' don gñó, ruaineap an laé tabairt dóib féin agus o'á luét ffitálma, agus 'na ceanta ran onóir an laé tabairt do 'Dia agus do Naomh Pádraig. Ní h-i gcómnuiúge a geibean daoine caoi ar dá gñó de'n tróir ran a déanam o' don gñó. Iré ir gñát, nuair a bíon ar daoínib ruo éigin a déanam a cairbeánirí a gCrieoam agus a tabairt onóir do 'Dia, gur le trioblóir agus le duag agus le cruadcan a cairteap é déanam. Ac, mar rin féin, níor gñát i n-Éirinn miam daoine ag tapac riap ó gñó poibilíde a beað ceapaité cun onóra tabairt do 'Dia, pé trioblóir a beað 'gá leanmáint. Siniað anoir iad agus náe foláirí gleo agus aigheap a déanam, agus cáine, agus rpióicán, cun iad a coimead gan tapac riap, bíor náe trioblóir ná duag atá ag leanmáint an gñim, ac a málaip ar fad, raoípe agus ruaineap agus rocapaét. Ir gneanmair an rgeal é!

Taòs: Tá átarúgáð tagaité ar an traogal i n-Éirinn, a 'Doncáð, agus ní cun fearadair an t-átarúgáð. Na daoine a bí anro i n-Éirinn nóimáinn, do glacaióir raoípe agus ruaineap go fonamair nuair b'onóir do 'Dia é, agus o' fuilingsiúir duag agus

dochar agus trioblóid leir an bponn gcéadna díreac, nuair b'ionúir do Dia é. Dá mhó acu rúo an raogal eile 'nā an raogal ro. Ní mar rin doir na daoine atá ra traogal anoir, go móir móir, i ndútaib eile. Dar leo, tá dearmhad ra Teagars Críostaithe. Mar reo ba ceart an caint a beir :-

"C. Cao cúige sup éiricnuig Dia rinn?"

"P. Cúin aigir a déanam."

Siné Teagars Críostaithe na h-aimpire reo, a Dónad. Níl ré ró fáda. Níl ann ac an t-aon ceir a máin agus an t-aon preasra máin. Ac mura bfuil ré fáda tá ré dian. Ní raib na Deic n-Atanta riam an ríemad cuir de beir cóim dian ar Críostaitheib agus tá an aicne rin an aigir ar an muintir a téirdean ré 'n-a rmaet. Féuc orca, tall i lúnduin nú tiar i scairacaiib móra America. Féuc gac doinne acu ag imteact agus a ceann féi aige agus rciúir air, ag baint na rlighe do'n fear ir giora dō, a d' iaraib turac a beir aige ar déanam an aigir!

Dónad: Ní feicim cao é an leigear atá acu air, a Cairō. Mura ndéinir ríad an t-aigsead caicir ríad bār d' fágaib do'n giorca.

Cairō: Dá mbeirir go léir bog ar an raogal bearpad an raogal níor boige orca go léir. Dá nglacair an rgeal níor péirde bead a ndóitir mōr acu go leir.

An cuimín leat, a Dónad, sup aigir riam don tuairis ar giorca i n-Éirinn go dtí go dtáinig olighe Sarana anall cúgann?

Dónad: Ambara ac níor aigsear. Ir spreannar an rgeal é rin leir. Ac féuc, a Cairō. An breacair an blúipe beag cainte reo ra Leader i rtaob "Sicriuc do rigne?"

Cairō: Ambriatar go breaca, agus sup bain an caint gáipe aram. Bainir rí a meabair an fáo ar na "rroláirib!" Níor cuir Jack o' the Lantern riam amú daoine mar a cuirir an caint rin amú na rroláirib. Ir gearr go gcuirir na cainteoir na rroláirib 'n-a geóinnuige, agus ba gáō é.

LUCT CEANAÍDEACHTA CORCAÍGE.

Doncáð : Féuc, a Čairðs, nác aít an obair i re atá déanta ag luct ceanaídeachta catarač Corcaíge. Deir na pápéir suí tánaðar i bpočair a čéile agui suí ročairiúðar do toil a čéile raoíne laé féile pátoraís do bpire agur a čur féučaint ar a luct rritáliná é bpire !

Čairðs : Tá an ročairiúðar ran 'déanta acu, má'r fíor na pápéir. Ac tá puo eile inr na pápéir, a 'Doncáð. An bpeacair é ?

Doncáð : U'féidir go bpeaca. Čao é an puo é ?

Čairðs : Čáinís muintir na Šaeluinne i bpočair a čéile agur déineaðar ročairiúðar leir. Šočairiúðar ar ršéala čur amac ar puo na tuata 'šá iarair ar aon tuine go bfuil aon mear aige air féin šan teacť irteacť go Corcaís i n-aon čor an lá ran, nó má čagan pé irteacť ra čatair šan dul irteacť i n-aon tiš tabairne ná i n-aon triopa eile čun aon šnóča ceanaídeachta déanam.

Doncáð : Dar riad, a Čairðs, ac má déinir na raoíne mar rin beir lá raoíne ag na cléirís šan buirčar uor na ceanaídečib. Ní beir neart uóib, ir uóča, bualað amac agur šaoť na tuata šlacad. Ac má 'peadť péadpíri riad fine ar an šcúntar agur šnear do čoulað uóib féin.

Čairðs : Sead, agur muir uuitiš aon čoula orča péadpíri riad beir ag mašad, pé n-a bpiacalaib, nuair a číópíri riad fear an triopa ag riúbal ar puo an tiše ag čneadaiš, ag rpióiučán ar Šaeluinn agur ar Šaeóilšeoipib, 'šá peólað go n-ait éigin ná fuil ró fuar, agur ag puic čun an uoruir féučaint an mbeað doinne ag teacť irteacť agur čairt air.

Doncáð : Ir aít an čatair čatair Corcaíge, a Čairðs. Ir ann atá na Šaeóilšeoipí ir fearr, agur ir ann atá na rčaišini ir meacťta. Ir ann atá an luct Čpeiriúir ir fearr, ir uóča, i n-Šuinn, agur ir ann atá an luct ceanaídeachta ir fearr go bfuil an teagars čpioroiše úo an aipšio acu.

Čairðs : Ní deirim 'ná go bfuil cuir acu go bfuil an uá teagars čpioroiše acu, teagars čpioroiše an aipšio agur teagars čpioroiše an Čpeiriúir.

Doncáð : Nár cõir go mbeað pìor acu “ ná tagan an dá tñáig leir an ngobadán ” ?

Caòg : Siné ball, díneac, go bfuil bpeall oíta. Ír dóic leó go mbuaðpíó ríao féin ar an ngobadán agus go ttabhairpíó ríao an dá tñáig leó, an puo a tairpan ar an ngobadán.

Doncáð : Ír baogalac liom go bfuil a lán acu ná fuil ro 'ná rúo acu. Ní fonn leó an lá raoípe tabairt i n-onóir do Dia agus do Naomh Pádraig. Dar leó beirpí cneacta leir. Ír dóic leó go bfuil an Cneideamh acu cómh maic le các, agus ní tuisir ríao gur bpeara dóib don lá amáin de'n rat a beir oíta ó Dia 'ná dá mbeirpí ag bpire a gcóirde le h-obair ar fead a raoíail agus lámh Dé 'na gcóinnib. Agus conur ír féirpí o' doinne san lámh Dé beir 'na cóinnib nuair a bpirpíó ré an traoípe san gáð san píactanar ac le corp dúil i n-airgead !

Caòg : Sead, agus tar éir an traotair agus an ríannra agus an bpire raoípe go léir, ná fanan puinn de'n airgead acu abrad.

Doncáð : De, ír dóca go bpanan ré acu. Cá n-imteóc' ré uata ?

Caòg : Leigean ré, a Doncáð. Leigean ré cómh tuis agus a déintear é.

Doncáð : Ambriactar, a Caòg, gur 'mó tuine a déinean airgead go h-olc agus ná leigean ré air.

Caòg : Má 'read ír tuine é rin atá caicte uair ar rat ag Dia na glóipe, molað go deó leir ! Leigean an oíoc airgead an fáir a bíon don trúil go gcarrpíó an tuine ar Dia. Nuair a bíon tuine ríaríta ar rat le Dia ríaoíltear leir.

AN COMHSHÚDAL MÓR.

Doncáð : Sead, a Caòg, an rabair i mb'l'at' Cliaí Dé Domhnaig reo gáib tórainn ?

Caòg : Ní rabar. Ní píróitigean bóitpeóipeact ratá liom.

Doncáð : An rabair i gCorcaig lá 'le pádraig ?

Caòg : Ní rabar.

Doncáð : Ac ! Do cáillir é, a duine. Níl don maic ionac. Taoi 'n tú páirte sa luait ar fad le déanaige. Tá an raogal go léir ag dul ar aghaid a san fíor duit. Dá mbeirteá i mb'U' Aca Cluac Dé Domnais éirí pádarc a cuiprad i n-óige tu, píce bliain ! Tá éirí go léir ar buile ag pothuim ná Gaeluinné ! Ní feaca miam a leitéir de pádarc. Bí or cionn d'acáð míle duine sa cômfríbal a déinead tríd an gcaitir, agus ní fíor an 'mó míle duine a bí ag féucaint ar an gcomfríbal. Na buirne a bí ag gluairead sa cômfríbal bíodan côm gleurta, côm córuighe, côm cruinn sa gluairead, côm h-oilte ar an obair a bí le déanam acu agus beaó an pluas airm ip fear a cuiprad miam ar bótar. Ní saib don buirdean ag tead sa trlís ar buirde eile, 'ná oipead agus don duine amáin ag tead sa trlís ar duine eile. Cógad ré an ceo de o' éiríde beir ag féucaint oiré ag gluairead côm bpeas, côm daingean, côm rtuama. Ní fearar an traozal conur fear a leitéir de móir-pluas an gnó déanam côm cruinn côm blarta. Ip minic a bíor i rocpair móir agus o'á fearar caitige a bíod ag na daoine ar an gcuma 'nar ceart do 'n trocpair gluairead ní bíodí san ádaran uaireanta. Dá rtaoat capal i lár na rocpairde caitrad an méir a beaó lartiar de'n ápal san rtao agus do burtí an gleur agus an gluairead. Níor mair rin do'n gluairead úr Dé Domnais. Ba dóic leat nár déinead oipead agus circéim anacair ann, do ápal ná do duine, ó turac go deiré. Níor méarar go saib don cruinniúgáð daoine ná beaó tar éir caitige armála déanam o' fearad gluairead côm rtuama, côm cruinn. Bíor am fearar i bpinneois, i ois cúinne, ag féucaint oiré, agus, bíod go rabdar ag ríbal gear go maic, méarar ná beirí gabta toram go h-oíde. D'uatbárac an pádarc é, a Cairós.

Tadós : D'uatbárac. Do léigear cúntar air sa pápéir. Bí ana tabairt amac i gCorcais leir Lá 'le páorais féin.

Doncáð : Airm bí, a duine, agus i n-áitib náé é ip beas don baile i n-éirinn go bfuil don tuit an ná saib tabairt amac éigin ann. Tá an raogal ruar

a tairis. foglumócair na daoine an Saeluinn anoir agus labairt ríad i agus beir meap acu uirthi agus opta féin.

Taòs: Féuc, ámtac, nár dúnad na tigte tabairne go léir. Féuc cat a déin na bodais rin tair i Mainistir Inre, tair i gContae an Cláir.

Doncá: Agus cat a déineadar?

Taòs: Tánadar i bpoáir a céile agus déineadar cómairle, má 'ré do toil é, agus sealladar o'a céile go daingean, ná dúnfóir féin don tigte tabairne lá 'le pádrais, pé puo a bí le h-imteact opta!

Doncá: Agus cat a bí acu de báp na cómairle rin, agus de báp na seallaimna, má fan na daoine ar an tcaob amuic de dorus acu? Bainfar caraó ar an sean-focal dóib. "Ní raib a gcuid 'ná a gclú acu."

Taòs: Ní mirdé duit an sean-focal o' fásáit mar acá ré acu. "Tá a gcuid agus a gclú acu"; troc éir agus troc éir.

SEANA BRÓGA.

Taòs: Nuair a donaicir an raóir mór i mb' u' áta Cluac, a Doncá, dúbair go raib éir go léir ar buile cun na Saeluinn o' fogluim agus do labairt. Is maic an puo daoine beir ar buile cun oibre déanamh ac ní mór an tairbe an buile mór mura mbeir eolur ag na daoine a beir ag déanamh na h-oibre ar conur an obair a déanamh. Conur ip féoir do duine obair a déanamh má turnúgean ré ra ceann tuatail de'n obair!

Doncá: Cat do go bfuil 'gá tagairt rin, a tairis? Cé 'tá ag turnúgá ra ceann tuatail de'n obair?

Taòs: Don duine, a Doncá, go bfuil an Saeluinn 'na béul aige, cat é an fáir aimpire ip dóic leat ba gá do tabairt ag fogluim conur Saeluinn do léige agus do rísi'?

Doncá: Dail anoir, fan go fóir. Ba dóic liom o'a mbeir don maic ann agus go ttabairt ré a aigne do'n obair, nár mór do reáctimain, an éir ba

lúga d'é, cun beit ábalta ar gaeluinn do léige. Conaiciir na leabhríní beaga ro, na "Ceacta beaga Gaedilge."

Taós: Conac. Táir ríao go maíe.

Doncáó: Agus an bpeacaí an liciir a ríuib an t-Átair Rirteáro ua Dálais, an t-ollam díacta, mar g'eall oíra?

Taós: Conac. Tá an liciir anro le páil an ceatrínáó leabhrín de'n "Ceól Síde." Deir an t-Átair Rirteáro gur míin ré féin conur an gaeluinn do léige do duine a bí 'na cáinteóir gaeluinne, agus go raib an múinead déanta aige lairtis de dá lá déas ó'n lá fuair ré na "Ceacta beaga."

Doncáó: Ní raib puinn ra mbreir ar feactmáin ra méio rin aimpire.

Taós: Ní raib. Agus ní baogal gur cáit an t-Átair Rirteáro an dá lá déas as déanam na h-oibre a déin ré. Ní móire gur cáit ré an tpeactmáin féin leir an obair. Seo ceirt eile agam oir, a Doncáó. An móir an aimpir a cáitpad duine ná beaó don focal gaeluinne 'n-a beul aige, as déanam na fogluma céatona?

Doncáó: Anraig ní feadaí. Ir dóca go gcaitpad ré aimpir fada.

Taós: Do cáitpad. Tá cuio acu as déanam na fogluma ran le cúis bliana agus ní ró maíe atá an obair déanta acu tar éir na gcúis mblian. Agus féuc, a Doncáó, ná aic an obair é, an raotar go léir dá déanam ar fear na gcúis mblian agus gan don truím i n-aon cor dá cur ra duine a déanpad obair na gcúis mblian i n-aon tpeactmáin amáin! Cao 'tá anran ac daoine ar buile cun na h-oibre déanam agus iao as turnúgao ar an gceann tuatail de'n obair!

Doncáó: Agus cao é an dallad-boópad-buicín atá oíra ná h-ogalair ríao a rúile agus out láitpeac ra ceann cóir de'n obair! Náir dóic leat gur míoio dóib an méio rin a cuirgint um an ocaca ro!

Taós: As aighear ar liciiríugao a bío ríao. Ir dóic leó gur b' é an liciiríugao an gno go léir. Ir mó acu an t-éadac 'n-a an duine atá iricis ra n-éadac. Ir mó acu an bróg 'na an cor atá ra bróis. Cao é

an tairbe dom b'róz deas a beic oim má éapap ní mo cor asur nac féidir dom riúbal inti?

Doncáó: Anois de b' fear liom go mói i cáiteam oim asur mteact corlomraeta.

Taós: B' feara duit é leir. Níl ra liciuúgáó ro go bfuil an t-aighear go léir o'á déanam map geall ar ac reana b'róz atá lán ruar de éapainib, asur de éaoibinib ruada, asur de éapaicínib cama, cruada. Ní féidir o'don cáinteoir Saeluinne an t-reana b'róz ran o' fulang ar a cor.

Doncáó: Asur féuc, a Taós, conur féadair na daoine rin féin, luét an aighir, an treana b'róz ran o' fulang?

Taós: Mar ní cor beo a bion ra treana b'róz acu ac cor marb. Ní féidir do'n treana fupéir an cor marb a goitúgáó.

na cáinteoirí.

Doncáó: Ní dóic liom, a Taós, gur gáó duit a tuile ceirnim a déanam map geall ar an obair reo na Saeluinne beic o'á déanam o'n gceann tuatail. Dirigim go bfuil rocair as muintir b' l' á' Cliaé aghair a éabairt láirpeac ar na cáinteoirib, inr gac don páirt o' éirinn, asur léigíteoirí a déanam oib.

Taós: Tá deic mbliana, a Doncáó, ó turnuis an obair. Tá oteigteá irteac, deic mbliana ó rin, i noútaig éigin 'na raib an Saeluinn go blarta i mbéulaib na ndaoine, o' aipeóctá an Saeluinn ar riúbal acu, díreac map a bí ní ra n-ait rin na céarta blian poimur rin. Tá oteigteá irteac anoir ra oútaig céarta o' aipeóctá ar riúbal i as fearaib asur as mnáib, ac ní aipeóctá puinn oí as buacailib asur as cailinib. Cao 'na éaoib nár turnuigead an obair inr na oútaib rin? Níor turnuigead. Do ceapad ná raib don maic ra Saeluinn a bí map rin, i mbéulaib na ndaoine. Cuirean an rgeal i gcuinne dom an ruo a déin an Sdrlac Soileánac nuair a cuir a leas-matair as loig na nghan é. Oúbairt ní leir dóic asur anois a éaprad oib. O' aimpig ré opeimpe asur ruo ruar ar buaic an tige as baint an oin de'n tig!

“A élaíope!” aipá’n leap-mátaí, “cao é rin agat o’a déanaí?”

“Táim ag lorg na ngamán, a mátaí,” ar reirean.

“Aipá, a bíteamnaí,” ar píre, “cao é mar áit é rin tuit éun na ngamán do lorg ann!”

“Dúbráir liom, a mátaí,” ar reirean, “dóic agur antóic a cuapóac dóib. Síde antóic agam. Cuapóac an áit reo ar tóir dóib, ó ’ré ir gíora dom. Nuair a beir an áit reo cuapóac agam imteóac agur cuapóac dóic.”

Sin mar atá déanta ag muintir b’ u’ áit’ Cúat. Táir ríad le deic m-blíana ag bpire a gcóirde ag lorg na ngamán i n-antóic. Má leanair ríad puinn eile aimpire ag lorg na ngamán i n-antóic íré puo o’ imteóac oíra ’ná nuair a pasair ríad go tóí dóic ná beir don gámaí nómpa ra n-áit,

Doncá: Agur féuc a leir oim, a táir. Cao é an ríangán a bí ar do ceangain-re, nó cao é an greim a bí ar do cáint agat, agur a páo náí labrair pató leó agur a ínpint dóib cá raib dóic?

Táir: Ná bí am boópaó, a duine! Ir amlaí atáim liat ó beir ag labairt leó agur ag glaoac oíra agur ag aigneir leó. Níor labair leap-mátaí an gárlaí leat cóim géar agur do labair go minic leó. Ní raib don máit dom ann. Síleat gup acu féin a bí an ciall go léir agur ná raib par agam-ra. Meapóat go bfeapóir an gaeluinn a coimeá beo ac turrúgá ar í paótrúgá ra n-áit ’na raib pí tar éir báir.

Doncá: Éir, a táir. Ná h-abair a tuile. Ná bí nó dian oíra. Déineat a nóití do féir a tuirgíona. Tá don puo amáin le páo ’na bpaóat. Níor rparálatat iat féin ra n-obair.

Táir: Agur dar nó, riné cuirean ar buile mé ar pat. An obair érean go léir agur í ag imteac gan máit gan tairbe! Oá nóintí an obair rin, ní h-eat ac a leat, amear na gcainteóirí, beo gaeluinn agann anoir i n-éirínn cóim buacac agur ’tá fpaicir ra bpaic nó almáingir ra n-almáinn.

Doncá: Bíot poirne agat. Beir ran agat go luat. Déanar an obair fearó,

“RUADÁ BEAGA MIONA DUBHA.”

Doncáth : Oap fiaó, a t-aió, ní tupa amáin atá ag oéanam ceirnim map géal ar na samna beic o’á gcuaróac i n-anóic.

Taó : Cé eile ?

Doncáth : An t-Átair páorais ua Duinnín.

Taó : Agus cat ’deir an t-Átair páorais ?

Doncáth : Deir pé ruo ip fíor do, níó nac iongna, oá mberófi ag loig na ngamán i n-anóic go oí lā pílú an Cleite, pé h-é péin, ná fuil don bpeic ar iao o’ fágail. Deir pé oá mbeo oaoine nári labair don focaí Gaeluinnne miam, ag carao le Gaeluinn o’ fogluim a’ leabair go oí “go bpeicfai oá gpién ann ag caiteam i n-donpéac” ná beo pí foglumta acu.

Taó : Ip éagramlac an obair a páo nári tuigead an méio rin an céao lá. Oap noó, tá ’fíor ag an raogal náe péioir caint o’ fogluim a’ leabair. Ní péioir do’n leabair gut a cup ar an bfocaí. Ní déinean an leabair ac, map a duhairt an leabair Gaóilac fáo, “ruadái beaga miona dubha” do cup or cómarí mo fúl. Ní’l don bpeic agam ar a fíor a beic agam cat é an gut ip ceap dom a cup ar na “ruadái beaga miona dubha” ran go oí go gcuipfíó béul duine an gut ipceac am éluair cúgam. Cat é map fágair ruo caint gan gut? Déimio oaoine balba cómaríací gan gut, ac ní caint na cómaríací rin. Ip ’mó duine féarao leabair ffraincise do léige le n-a fúilú agur bpiú na cainte ábairt leir maic go leóir, ac oá oíuao pé iapac ar cuio de’n leabair ran do léige i láair ffrancais an oíic leat a’ oíuifao an ffrancae an caint? Ambriatari ná tuigfao, oipeao agur focaí. Agus an péioir a páo go bfuil ffraincise ag an léigteoir rin? Ní’l, oipeao agur focaí. Ac má caitean pé cúis nú pé de fíacáimainí ra bfrainc, ag glacaó na cainte ipceac na éluair cuige, anran léigfíó pé an leabair i oíreo go oíuifíó an ffrancae é. Anran doimócaíó an ffrancae péin go bfuil ffraincise ag an bpearí ran.

Doncáth : Agus cogair, a t-aió. Inip an méio reo

dom. Cad é an cúir go bfuil ré com deacaíir a cúir
irteac 'na gceann do mhuintir U'l'at Cliaí go bfuil
ran fíor?

Caòs: Ní feadap an traogal, a Doncaò, murab e
an reana rgeal i gcómnurde é, 'ré rin go bfuil rcoirn
orpá aon baint i n-aon cor a beit acu le caint na
nuaóine; mar 'ò ead go bfuil caint na nuaóine
bhríte fíor ra lacaig asur sur dóic leir na rgaláirib
nác fíú an caint rin i tógaint ar an lacaig. Déanfaò
Gaoluinn Céitinn an gnó dóib, nú aon traçar
Gaoluinne ná beaò le págail ac i leabap éigin; ac
caint na nuaóine, an caint atá fé n-a gcoraib ra
lacaig, preit! ní déanfaò pí rin an gnó i n-aon cor!

Doncaò: Cuipean ran i gcuimne dom pur a conac
le déanaige ra n-lirpleabap. Ná bac na rgaláirí, a
Caòs, tá rin óga asainn a tógfio caint na nuaóine
ar an lacaig.

Caòs: Cad a conaicir ra n-lirpleabap?

Doncaò: Conac tuairis ar ainir na bfiníni ó
tuine sur b'ainim do Dómnal ua Súliobáin. Nuair
a léigear an tuairis ceapap go raib Dómnal com
críona leatpa, an cúir ba luza dé, bí an caint com
fíor Gaórlac ran. Ac tá a peictiúir ann. Ní dóic
liom go bfuil ré puinn tar píde bliain!

Caòs: Ir maít é rin! Ir ana maít é rin!!

LITIR FIONÁIN MÍC COLUIM.

Doncaò: Féuc, a Caòs. An breacaíir an caint
reo ra Leader ó Fionán mac Coluim?

Caòs: Ní feaca. Cad deir ré?

Doncaò: Deir ré pur cialmair. Deir ré sur beag
an maít dúinn beit as capaò le Gaoluinn a coimeáo
beó i n-Éirinn mura b'éadamio na uaóine go bfuil
an Gaoluinn 'na mbéul acu do coimeáo i n-Éirinn.
Nác péirir dúinn na uaóine coimeáo i n-Éirinn mura
otugamio pur éigin dóib le déanam i tceó go
b'éadpíó ríad a mbeata do tuileam i n-Éirinn.
Deir ré go bfuil íbpatac, tíar i n-laríar Ciappaige,
lín de Gaedilgeóirib b'eadgta asur go scaitpíó ríad

go léir imteacht tar páirte muir a bpaistear iud éigin doib le déanamh i dtreó go bfeadpíó ríad a mbeata do tuileamh i n-Éirinn. Deir ré gur b'fíú do muintir Conrad na Gaeltuinne iud éigin a déanamh dor na Gaeltuileamh pin. Tá an Gaeltuinn acu go beo agus go blasta agus go bpiúmar. Má tá ré i ndán go leatpar an Gaeltuinn ar fuid na h-Éirean aipir ipíad ríad a leatpíó i. Má leogtar cun ríúbaíl iad beir a n-eapnamh go trom ar obair na Gaeltuinne i n-Éirinn.

Taós: Agus cao é an ragar gnóta ba maí le fionán a tabairt doib le déanamh i n-Éirinn?

Doncá: Ní feadpar. Is dóic liom gur cuma leir cao é an ragar gnóta a tabairt le déanamh doib ac go scoimeadpí i n-Éirinn iad agus go dtabairt caoi doib ar tuarparal maí do tuileamh agus beir neamhpleadac.

Taós: Is maí, is ana maí, an iud é pin ar ar cuimhniú fionán mac Colum, ac tá iud i n-áice an iuda ran agus ba dóic liom gur maí an áial gan é deapmá.

Doncá: Cao é an iud é pin, a Taós?

Taós: Deir an t-áirí páiríais ua Duinnín, agus is fíor dó é, go bfuil an Gaeltuinn ag meá i n-Éirinn or cómair ar ríú, i n-áimhdeóin ar ndítil. Tá obair éiréan ar ríúbaíl inr gac don ball ac tá an áaint ag meá i n-áimhdeóin na h-óirpe. Doinne nár labair don focaí Gaeltuinne ríamh amac ar a béul, is ana deacair caintéir Gaeltuinne déanamh dé. Níor mór dó duine beir coitcianta i n' áice aige ná labairt don focaí leir ac focaí Gaeltuinne. Déanpí caintéir dé ar an gcuma ran i gcionn pait aimpíre, agus geabá ré béur na cainte i dtreó go leanpá ré ói.

Doncá: Tá go bpeá! Cá bfuil an duine pin le págail, a beo coitcianta i n' áice aige agus ná labairt don focaí leir ac focaí Gaeltuinne?

Taós: Táio ríad le págail 'na bpiúirí agus 'na gcéadpáirí na n-áit pin ar a labairt fionán mac Colum. Ní'l le déanamh ac glaoac amac órta ar fuid na h-Éirean agus tuarparal a tabairt doib. Tá mba ná beo ac duine acu ar gac baile i n-Éirinn

na bfuil gáó le Saeluinn ann, nár gearr an maíl
opéa Saeluinn a cúir d'á tabairt ar an mhaile rin!

Doncáó: Anraig is fíor duit é. Agus ba deaib
an baile é nū d'féarfaó a mbeaó de dáoine ann don
cainteoir amáin Saeluinne do déanam neamhrleadaó
go maí.

Taó: Seao, agus dá mbeaó an cainteoir rin
ábaila ar Saeluinn do léige agus do rsi' ní beaó
bac air rsoil d'orgailt agus rsoiláirí beít aige agus
iad 'gá díol go maí.

Doncáó: Dar fiaó, a Tairó, ac dá nóimti pur de
'n tróro ran níor gáó dor na cainteoiribí dul tar
paise.

Taó: Níor gáó. Beao airgeao 'na mbéul acu,
rá baile.

míceál ua tuama.

Doncáó: An pur úo a dúbhair an lá déanaó, a
Tairó, i staob na lithe úo fionáir mic Colum
agus i staob na gcainteoirí Saólaóa atá i
otriúcaib áirighe i n-Éirinn pór, cúir pé ag maótnaí
mé agus ní féidir liom é cúir ar m' aigne.

Taó: 'Seao, go bfeair caoi tabairt dor na
cainteoiribí rin ar a mbeaó do tuileam i n-Éirinn
ag múine na Saeluinne inr na h-áiteanaib atá san
don focal Saeluinne ionta.

Doncáó: 'Seao go díreac. Is dóic liom go bfuil
eúscóir déanta againn ar cúir deir na buacailí óga
sur tuisamaí rtaigíní opéa.

Taó: Éir do beal, a duine. Cao é an ainm
eile ac rtaigín féarfa a tabairt ar fear ós láirín a
geallpó go prínpriobáil go nóanpó pé pur áirighe
agus anran do díultócaí d'ó'n pur ran a déanam
d'aimdeóin a geallamha?

Doncáó: Tá ran maí go leor, a Tairó, ac inr
an méirí reo dom. Cuir i gcár go bfuil deicniúbar,
nū deicniúbar agus dácáó, de buacailibí óga de'n
tróro ran cuinnighe i reómra, trádnóna geimpó,
cun Saeluinne d'foglaim, pé mar a gealladar.
Simáó 'na puíde ra treómra iad, ag féucant ar a

céile. Níl doinne ann cun iad a máine. B'féidir go bfuil duine nū beirt ann o' féadán an Šaeluinn a labairt ac ní daoine iad go bfuil fíor acu conur ír ceart cur cun i máine do daoine ná fuil don focal oí acu. Múinpar puint focal do beirt nū triúr. Ní curpar don rpeic ar an gcuid eile de'n deichniúbar a' r' daó. Leanfó an ršéal mar rin i scaiteam na h-oíðce rin. Tiocfó an deichniúbar a' r' daó ar oíðce amárac. Beir an ršéal ar an gcuma gcéadna. Leanfó an ršéal ar an gcuma ran ar fead reáctmáine nū coigcír b' féidir. Anran, nío náe iongna, rašair 'na luige ar a n-aighe o' fómóir na mbuácaili rin náe don tairbe oóib féin beir ag teáct, agus ranfó ríad ra baile. An oóic leat, a táirg, an ceart rcaigíní cábarit oíca ran?

Taóš: B'féidir náe ceart. Agus b'féidir go minic gur ceart. Ír 'mó cuma 'na b'féadfad duine ruo o' fógluim i n-éagmar beir ag feiteam cun go ttiocfad duine cun é cur ríar air mar a curfí bia ar laanáib. Ná féadfad gac doinne de'n deichniúbar agus daó ran a leabar féin a beir aige mar a mbead an Šaeluinn agus an b'arla aige i n-aice céile? O' fóglumóc' pé an caint ar an leabar ran agus níor gá oó ac ceir anro agus anró do cur ar an múinteoir.

Doncá: Tá go maí. Ac ba oóic liom féin dá mbead cainteoir breag ar gac baile, fear de rašar mícíl uí Tuama, cur i gcár, an fear úo a oéin an t-abrán ar an nganóal agus an t-abrán eile ar na brógaib, go mbead coíram ag an uile duine de'n deichniúbar agus daó ar lán a gcóide de'i Šaeluinn fášail, ní h-amáin nuair a beirí cruin-nigce ra treóma ac gac don rae foluir.

Taóš: Šan ampar tá an ceart ra méir rin agat. Tá Šaeluinn ag mícál ua Tuama níor fearr agus níor oíre agus níor raibíre agus níor lionmaire 'ná mar a conac-ra ó don ršoláire maí i. Ír ó daoine o'á rašar a caípar i fógluim. O'á luáct a curpar 'š' máine iad íread ír fearr é

COTLA.

Taob: Ambriatair, a Dóncaó, má cuirpear-ra tura
as maectnam coigcior agus lá 'nóiu, ní baogal 'na
sur cuirp-re mire as maectnam reactmain a'r lá
'nóiu.

Dóncaó: Conur, a feana buacail? Sgaoil cúgaimn
do maectnam. U'féoir go bfuilimíó arson as maect-
nam ar an don pur amáin.

Taob: Tuitaó ran féin amac. An pur úo a
túbair i ttaob na scainteoirí go bfuil an Saeluinn
acu ó n-a rinpear, agus i go maic acu, go bfeáorí
rlig maic beata fágail dóib ar pur na h-Éirean, inr
na h-áiteanaib 'na bfuil an Saeluinn i noirs. Cuair
an rmuineam ran i n-acran am aigne agus tá pé as
baint cotla na h-oíóce díom ó'n lá déanaí a b'ir
anro.

Dóncaó: Ir dóca náí deacair cotla na h-oíóce
baint de daoínib nuair a bfuil ríad amac ra
n-aóir. Ac, pé rgeal é, ba dóic liom féin go
bfeáorí an beart a déanam. Ir móir an truaí
buacail nú cailín as carat le Saeluinn o'fógluim
amac a' leabair agus san don caoi acu ar fúaim na
b'focal o'fágail, irteac 'na scluairib, ó beul tuine.

Taob: Ir amlair mar 'tá an rgeal ní féoir é
déanam. Ac dá mbeaó an tuine ann cun an focail
do labairt irteac ra cluair do raíad an fógluim ar
aíar go tiú.

Dóncaó: Sead, agus riniaó na daoíne ann 'n-a
scéadtaib, agus iad dearg-oímaoin, ar pur na
ttriúic 'na bfuil an Saeluinn beó. Cao 'tá le
déanam ac glaoíac irteac oíra inr na ttriúcaib 'na
b'fuil rí i noirs!

Taob: Tá, a Dóncaó, pur eile le déanam. Ní
foláir tuarparóal a tabairt dóib a déanpíó iad do
coctugáó agus éadóac a cup oíra.

Dóncaó: Ó, sgeadaó cuige mar rgeal, dar n'ó,
tá 'fíor as an raogal ná feáorí iad do cup as obair
san tuarparóal.

Taob: Ir uirpoe "sgeadaó cuige mar rgeal," a
ráó, ac cé tabairpíó an tuarparóal dóib?

Doncáð: Cé tabairfeadh dóib é ac an muintir go
 deartaigean an obair uata! Do labhairt an lá
 déanaí ar an nveicniúbaí a' r' d'acáð sa treamha,
 oíche gheimhí, agus iad ag féuchaint ar a céile agus
 san doinne ainn cun iad a múine. Níl doinne de'n
 veicniúbaí a' r' d'acáð sup m'ó aige pinr rhaóire 'na
 rglinn a cáiteam i dtis an tabairne uair sa tream-
 main. Coimeádað gac duine acu an rglinn rin
 agus tugadh pé o' fear na Gaelinne múine í. Ba
 dóic liom go n'edanfað veic a' r' d'acáð sa tream-
 main é cothuadh go maic agus éadaí maic go leor
 do cupa air. Anran níor gáð d'ó veic ag feiteam leir
 an oíche 'na dtiocfað na foglumóirí go léir irteac
 sa treamha. O' féarfað pé bualað timpal eatarra
 i scaiteam na reachtmaine agus tamal de lá tabairt
 do gac duine acu, n'ó veic n'ó triúr acu. Níor
 b'fada go mbeadh cur acu ábalta ar conghaí a
 tabairt d'ó sa múine. Veitir ag múine agus ag
 foglum i n-donfeacht. Beadh a b'p'p'p' ag labairt
 na Gaelinne aige i n-don bliain amáin.

Taós: Seadh, agus ir fearr an raogal a beadh
 aige go mór 'na d'á d'acáð pé anonn tar farse. Má
 bainir coola na h-oíche díom reachtmain a' r' lá 'n'oiu,
 a' Doncáð, tá eagal oim go b'fuil an donar ar fad
 déanta agat oim i gcóir na reachtmaine reo cúgaim.
 Ní coollócaí n'ól.

Doncáð: O'fearr liom go b'féarfinn an coola
 bainc de d'aoib eile.

Taibreamh.

Doncáð: Seadh, a Taós, ar coollair go maic ó
 rin?

Taós: Tin t-lairt oir, a' Doncáð. pé 'cu
 coollair n'ó n'á coollair ní baogal sup rgar an rgeal
 le m'aigne. Dá mba am coola péin dom é níor
 rgar pé liom. Tugadh pé 'n-a taibreamh cúgam.
 Cíðinn buacaili agus cailíní ag teac ó baile m'pne
 agus ó Beal-at- an-ghaotraig agus aniar ó Uibrácaí
 agus iad ag gluaireacht irteac inr na d'útaib d'earra

agus rgoileana d'a gcuip ar bun acu agus don geoin amháin Saeluinne ar riúbal ar fuir na h-Éirean-go léir ó Doncáth Dige go Tig Máire.

Doncáth : Ba bpeáig an tairbream é. Is truaig san é 'n-a tairbream rúl orgalta againn. Dá mbeadh, níor baogal do'n Saeluinn. Ba gearr go mbeadh rí ar láim pábála againn i gceart. Níor gáth do'n ádair páorais ua Duinnín beir ag ceirneam. Ní beadh an Saeluinn ag brat ar na leabrais agus ar na léigtheoirib ná fuil ar a gcumar i labairt.

Taóg : Seadh, léigtheoirí na rúl.

Doncáth : Dair ríadh ac is deap an focail é! "Léigtheoirí na rúl." Is móir an deirpigeacht atá roir iad agus cainteoirí na gcluar.

Taóg : Tá don umáir amháin ra rgeal, a Doncáth. Dá mbeadh an dá tpeit ra n-aoimne amháin beadh an rgeal go maith againn, ac ní'l. Táro léigtheoirí na rúl againn. Táro na rúile go maith acu ac ní'l don iud ra cluar 'ná ra béul acu. Táro cainteoirí na gcluar againn, nó táro ríadh le páigail, ac ní'l eolur na rúl acu. Ní feicir ríadh ra leabair ac pápéir bpeac, nú mar aipigear féin ó béul leinb uair, "rúatán ríolair." Cairpar cainteoirí cluar a déanam deir na léigtheoirib rúl, nú an taob eile dé, léigtheoirí déanam deir na cainteoirib, rap a rtiuc-ríó mo tairbream amac 'na tairbream rúl orgalta.

Doncáth : Tá corir na ríinne rap méir rin agat, a Cairóg. Cairpar níó éigin de'n dá níó rin a déanam. Ac cé 'cu ceann de'n obair rin is dóic leat is raoráiríge?

Taóg : Ní deacair an ceirt rin do réirdeac. Is ura go móir léigtheoirí a déanam de cainteoirí maith 'ná cainteoirí maith a déanam de'n léigtheoirí ná fuil don caint aige. Ac cad é an tairbe obair a beir raoráirídeac mura bfuil aoimne ann cun i déanam? Éire go léir le páigail ar pingin agus san an pingin le páigail!

Doncáth : Sabaim pároun agat, a Cairóg. Tá an pingin le páigail. Ar léigir an caint úo a rúbairt an t-áir páorais ua Duinnín i rtaob na rgoile ba ceart a cur ar bun i n-áit éigin a beadh ríor Saeluinn, agus san don focal beapla i n-don con a beir d'a

labhairt fa rgoil, ac an múine go léir a beit o'a déanamh ar Saeluinn?

Taús: 'Do léigear an caint rin agus bí an rgeal san 'na bun le m' tairbreamh cómh maith leir an iuro a oúbpaír-re.

Doncáth: Cao é an fáir ip dóic leat a beath cainteoir maith Saeluinne ar rgoil de'n tróiró ran rari a b'éadopaó pé Saeluinn do léige cómh maith leir an rgoiláipe ip fearr amuic?

Taús: 'Dá mbeath meabair éinn aige ar don áirí, déanpaó pé an gnó i n-don treachtmain amáin. Ac cao é an tairbe duit beit ag caint ar an gcuma ran! Níl an rgoil rin ann. Siní an pingin cómh rava uait a'r bí rí namh.

Doncáth: B'féidir go ndéanfaí reift ar teacht ruar leir an rgoil agus leir an bpingin.

pingin amú.

Taús: Cao é an bpió a bí agat leir an bpocal úo a dúbpaír anro an lá déanaí, a 'Doncáth?

Doncáth: Cao é an pocal? Ip 'mó pocal a dúb-pamair araon anro an lá déanaí.

Taús: Dúbpaír go raib rúil go dtiocpaó mo tairbreamh ríor mar go ndéanfaí "reift ar teacht ruar leir an rgoil agus leir an bpingin."

Doncáth: 'Stó, tá a lán daoine anoir ag déanamh maectnamh ar an méirí reo. Cíto ríad, ar ríad na h-Éirean, inr na h-áiteanaib acá san don pocal Saeluinne o'a labhairt ionta, daoine ar buile cun i o'foglaim. Cíto ríad na daoine rin cruinnigíte i bpocair a céile agus leabair beaga Saeluinne acu agus iad ag carath leir na leabair beaga ran do léige, agus san doinne beo acu o'féadopaó iad a múine ar don trlact. Na pocail or cómhair a rúil fa leabair agus san don ploc o'a ríor acu conur ba ceart dóib suí agus abhairt do cur ar an bpocal. Cíto luét an maectnamh gur ró deacair dor na daoine rin an caint o'foglaim.

Anran cíto luét an maectnamh iuro eile. Cíto ríad,

inr na h-áiteanaib 'na bfuil an Šaeluinn beó, an uile
 óuine, ós agus aoróda, 'šá labhairt šac don pé soluir,
 ó mairdin go h-óifóce agus ó luan go Sačarn. Iad 'a
 labhairt i rult agus i bfeirs, i mašad agus i n-áirířib,
 i n-aighear agus i pótóáin. Iad 'a rtealaó leir na
 ceapca agus leir na šéana, leir na mucá agus leir
 na maoráib. Ir ait an ršéal é, Šaeluinn bpeáš o'a
 rtealaó le mucáib agus le maoráib i n-áit, agus
 šad go cruaid as daoine léi i n-áiteanaib eile. Ar
 ran ipé puo a veipio lučt an máctnaim 'na šup mór
 an truaš šan iapačt éigin a véanaim ar an nŠaeluinn
 atá as dul cun na muc, agus cun na ngadair, agus
 cun na šceapc, inr na ceanntaraib Šaeólača, do
 čabhairt irteac inr na ceanntaraib Šallóa i otreó
 go šcupří or cómair daoine i.

Taóš: Óa bpeáš an puo le véanaim é, ac conur ir
 péioir é? Má tuštar an Šaeluinn irteac caičřar
 na daoine čabhairt irteac.

Dončad: Óuair do méar air. Siné oipeac atá
 'na n-aighe as lučt an máctnaim. Ní poláir na
 cainteoirí čabhairt irteac. Ac řar a otabarřar
 irteac iad ní poláir a múine 'óóib ar očúir conur an
 čaint atá acu o'a rtealaó leir na mucáib agus leir
 na ceapcaib, do léiše ar na leabhairb. An ršoil
 Šaeluinne úo a veir Conán Maol agus an t-Áčair
 Páorais, oá mbeaó ři ar řiúbal, ba šéairi an maill
 uirči léišteoir a véanaim de cainteoiri máit. Anřan,
 nuair a beaó an cainteoir 'na léišteoir o'řeaoří é
 čabhairt irteac řa ceanntar Šallóa, agus irteac řa
 ršoil, agus an čaint a čuirřaó an leabair or cómair
 a řúl do 'n lučt řořluma o'řeaořaó an cainteoir
 řin i čur irteac 'na šcluaráib oóib. Anřan níor
 b'řaóa go mbeaó ři čuinn řa béul acu.

Taóš: Tá go mait. Siné oipeac mo čaibřeam.
 Tá cuio ver na cainteoirib imčište čeana řein ar an
 řuma řan irteac inr na ceanntaraib Šallóa. Siní
 an ršoil, a Dončad, ac čá bfuil an řingin?

Dončad: Ir 'mó řingin atá as dul amú. Óa
 řcupří i n-obair de 'n tróřio řan i ní řašad ři amú.

Taóš: Ní řašad, agus coimeaořaó ři a lán Šael-
 uinne šan dul amú.

cúno meirðer.

Doncáð : Cogsa, a Čarðs. Ar léigir an caint peo a tús Cúno Meirðer uair 1 mb'l' At' Cliať ađ an Oipeađtar?

Čarðs : Níor léigear. Cao túbairt ré?

Doncáð : Túbairt ré a lán, ađur túbairt ré go maĩť ađur go cialmair ađur go bunúrpať é. Seo don níð amám o'á noúbairt ré. Túbairt ré sup čearť tóinn Áro Sgoil Šaeluinne čur ar bun mb'l' At' Cliať, 1 oťpeo go břeađpať rđoláirí Šaoťlaća teať ann ađur eolur a čur ar an nŠaeluinn, ní h-amám ar an gcuma 'na labairťar anoir i ať ar řať cuma 'nar labrať miam i. Deir ré sup oéin Čogan ua Camřařde ađur Seášan ua Donabáin, ađur řir mairťe eile o'á řorťo, obair mōir, mairť, čairbťeať, ať nuair a řuair na řir řin bār sup řtať a n-obair ar an áit 'nar řářađar i toirř nār řářađar 'na noiař i n-Širinn řřoil ađur řřoláirí a oéanřať an obair a čoimeáť ar řiúbal. Čairbeánan ré go břuil eagať air go mb' řéirir go oťiočpať an řtať čéaťna ar an obair peo atá ar řiúbal 1 n-Širinn anoir mura řčurťar ar bun řařar éigin Áro Sgoile čun na h-oibře a čoimeáť ar řiúbal nuair a řlaoirřřřo Dia ar an muĩťir atá ađ oéanam na h-oibře anoir.

Čarðs : Ađur čé h-iať a čurřř ađ oéanam na h-oibře řa n-Áro Sgoil řin, řar řeir?

Doncáð : Na řřoláirí atá řřairře anoir ar řuit na h-Širean.

Čarðs : Tá an čearť aře 1 oťaob na h-Áro Sgoile. Ní řéirir obair léiginn a čoimeáť buan ar řiúbal, o řřioťť go řřioťť, řan řeiřlať éigin o'e'n řřorť řan go břeađpať řaoĩne oša beĩť ađ teaťť irťeať ann ađur ađ řořřuim na h-oibře ađur 'řá řčur řéin 1 oťpeo čun čřřaim na h-oibře řo řabáil orťa řéin nuair ab é toil Oé řlaoirřať čuiře ar na řean řaoĩne.

At' řéuť, a Doncáð. Tá an řřoil ařainn čeana, or čomair ar řúl. Na řaoĩne atá ađ labairť na Šaeluinne inř na čeannťarairř Šaoťlaća 1 n-Širinn, řimiao an řřoil a čoimeáťřřo an caint beo, buan, 1 n-Širinn. Má řuřťar na řaoĩne řin irťeať řa n-obair

agus má tugtar plúg beata dóib fa n-obair, beir an obair buan. Má págtar na daoine rin larmuic de'n obair, mar a págtar iad le linn Eógain uí Cháinleáide agus Séagáin uí Donabáin ní beir an obair buan. Tá uatagad na ríoláirí agus a bhuil de ríribínnib Saodlača fa doimhan do cúir i gclo amárac ní beir fa traoctar ac neamhniú an fáir a págfi na Gaeli-geoirí atá beo, agus an caint beo atá 'n-a mbeulaib acu, larmuic de'n obair. Gan na daoine rin a tabairt irteac fa n-obair ní beir fa n-áir Sgoil ac corp gan anam.

Doncáid : Agus cad déarfá-fa dá mbeirteá i gcár Cúno Meirdeir?

Taós : Déarfinn le muintir Conrad na Gaeluinne imteact láirteac agus ríolána cúir ar bun anro 'r anróir inr na ceanntaraib Saodlača, na cainteoirí tabairt irteac inr na ríolánaib rin, a múine dóib conur an Gaeluinn atá 'na mbeulaib agus 'na n-aigne acu do léige agus do ríir', anran iad a tabairt amac inr na ceanntaraib Gallta cun na Gaeluinne múine dor na daoine atá 'n-a n-éagmar, agus oirtead tuarparadail a tabairt dóib ar an múine rin agus cúirtead ar a gcumar beata maic glan a tuileam i n-éirinn.

Doncáid : Agus ná réatpad an gnó ran agus an gnó doeir Cúno Meirdeir dul ar aghair i n-aonfeact?

Taós : Go n-áluinn. Ir i n-aonfeact a págair ríad ar aghair má téirir ríad ar aghair i n-aon cor.

Doncáid : Agus má 'reat cad é an loct atá agat ar an áir Sgoil doeir Cúno Meirdeir?

Taós : Má tuigear i sceart tu ní túbhaír gur éirteat ré i n-aon cor ar na cainteoirib beo tabairt irteac fa n-áir Sgoil.

Doncáid : Págaím le n-uíact go dóir liom náir éirteat.

Taós : Féuc éirteat. U'féirir náir tugair leat a ríal i sceart.

féuc éuige.

Doncáð : O'féucáir éuige, a Tairðs, mar a vóbair liom.

Tairðs : Ásur cao a fuair ?

Doncáð : I' dóic liom sur éugar an rgeál i gceart liom ar dtúir. Ní dúbairt Cúno Meirder i rtaob ná gcainteoirí Saerlaca ac don focal amáin. Dúbairt pé go raib rúil aige ná déanfi don níð a éuirpáð coris le caint na náoine 'ná éuirpáð iao ó tairtíge déanamh o'a gcaint féin, mar a déineadair nam, ra baile eatarca féin.

Tairðs : An ndúbairt pé a tuile ?

Doncáð : Dúbairt. Tug pé cúir leir an méio rin. Dúbairt pé sur ó caint na náoine a geirbean caint na leabair bris ásur meanmna ásur neart.

Tairðs : I' aic an rgeál é rin. Má 'r ó caint na náoine a geirbean caint na leabair bris ásur meanmna ásur neart, cá bfaífar an bris ásur an meanmna ásur an neart nuair a beir caint na náoine imigte ? I' ró gearr go mbeir pí imigte mura ndéanfar ac rgaile léi mar atá aici. Cé h-iao a rgaíó irteac ra n-áirgoil, oar leir ?

Doncáð : Na rin óga ásur na mná óga atá o'ér turnúgað ar pait Saeluinne do labairt.

Tairðs : Tuigim. Deirim leat, a Doncáð, go mbeir gan treabáð. Na rin óga ran, ásur na mná óga, atá o'ér turnúgað ar focalaib beaga Saeluinne do labairt, tá puo maic déanta acu. Ní ceart don focal a ráð do éuirpáð mí-mirneac oirca. Ac má rágtar an áirgoil as bial oirca ran ásur ar na rgaileib náir turnuis fóir féin ar don focal de'n Saeluinn, beas 'ná móir, do labairt, i' mó go móir an oibáil 'ná an tairbe déanfi an áirgoil do'n obair reo na Saeluinne atá ar riúbal anoir i n-éirinn.

Doncáð : Éirt go fóil, a Tairðs. Cao é an oibáil féarfað an áirgoil a déanamh o'a mba ná labairfi don focal Saeluinne coirde lairtis oi ? Ná fuil obair a dóicín aici ásur rlig a dóicín aici cun na h-oibre rin a déanamh ?

Tairðs : Cao í an obair ?

San an obair a bion ceapaithe dóib do dhéanamh? An féidir a rá, i staob don rgoile acu, go bfuil san tpeabao? Ní téirdean doinne irteac inr na rgoileanaib móra san ac daoine go mbion tabairt ruar mairt ceana oirta de bair na h-aimprie a bion caite acu inr na rgoileanaib beaga ar fuit na dúta. Ansan nuair a téirdo ríad irteac ra n-áirgoil bío ríad ábalta ar luige irteac láirteac ra n-obair ir doirde, ra n-obair a ceapao do'n áirgoil. Cuir i gcár, tall ra bfrainc, go raíao fear de raíar mícil uí Tuama, fear ná déis ar don rgoil eile ríam, irteac i gceann o' áirgoilí na fraince, cao ir dóic leat o' imteóc' air? Cao féarao ré a dhéanamh? Ir amlaio a beao an fear boct 'na rtaicín airéir agus 'na cúrraí maíao ag 'a mbeao ann! Ir nó gearr fanao ré ann.

Taós: Níl do caint cruinn, a Doncaó. Níor cuir i gcár an iud ba ceart duit a cur i gcár. Cuir i gcár go gcuirí áirgoil fraincise ar bun i mb'u' at' Cliaí. Cuir i gcár ansan ná beao don duine cun na fraincise múine ra n-áirgoil rin ac duine o' fogluim fraincise a' leabraib, duine nár airis don focal oi ríam amac a' béal fraincise, cao é an raíar fraincise ir dóic leat a múirí ra n-áirgoil rin, i mb'u' áta Cliaí? Deirim-re leat go múirí. Fraincise na h-aitneóirí ra bfrainc. Da mba mairt le múirí na h-áirgoile rin fraincise a múine ra ceart cao ir dóic leat a dhéanóir? Neóirao-ra duit é. Do raíaoir anonn ra bfrainc. Do cuairtóirí tall an áit ir fearr 'na labairt ar an fraincise. Do pioirí amac, ra n-áit rin, raint der na cainteoirí fraincise doo fearr agus ba cuirgionáige doo 'féirí ráíail ann agus tabairtí leó anall iao agus cuirí irteac ra n-áirgoil i mb'u' at' Cliaí iao agus coimeáirí ann iao cun na fraincise múine ra ceart dóib féin agus do gac duine a tiocao ann 'sa fogluim. Deirim-re, a Doncaó, mura ndéintí an nío rin ra n-áirgoil rin, go mbeao san tpeabao.

Doncaó: Má 'reao, tabairtí leó anall daoine gur cuirí tabairt ruar mairt tall oirta.

Taós: Tabairtí leó anall na cainteoirí frain-

cipe ip fearr a gheallóir. Dá mbeadh tabairt ruar oirta, rin mar ab fearr é. Dá mba ná beadh, caiteóir deánaim leó. Dá mbeadh oligthe damanta pa bfhainc le cúpla céad blian nū tui, as coirs agus as múcaó gac léiginn agus gac rsgoluigeacta, ní beadh don tabairt ruar ar doinne ann. Anran do caiteí beir páirta le daoine de págar mlicil uí Tuama, agus ba maíe ann iad. Dá b'págti tál iad coirs san tabairt ruar a beir oirta, an dóic leat an múiní an fhainc i mb'í' de' Cliaé? Ambriatari ná múiní, ac go bpeallac.

Agur má cuitari an rsgoil ar bun i mb'í' de' Cliaé san cainteoirí de págar mlicil uí Tuama tabairt irteac inti ní múiníari Saeluinn inti—ac go bpeallac.

“IS OLC AN CEARC NÁ SGRÍOBAN DÍ FÉIN.”

Doncáó: An bpeacáir, a tairg, an caint reo ra Leader, ó fáis, i staob feire loca-Sarmáin?

Tairg: Níor tugar fé nvearia an caint. Cao 'deir fáis?

Doncáó: Do péir a tuairge ar an bfeir bí ana obair acu. Cíorip féin an tuairge. Ac ipé cúir ip mó dom tráct ar an gcaint anoir 'ná go gcuirip pé i gcuirne dom an puo a bí agat-ra d'a páo anro an lá deánac a bíomair ag caint. Dar leatpa ní beir obair na Saeluinne i bfeiróm i gceairt coirde go dtí go mbeir Miceál ua Tuama agus rin d'a póro tagairte irteac i lár na h-oibre. Do péir mar a labhair fáis, tá an nio rin díreac d'a deánaim i loc Sarmáin. Deir pé go bfuil cúigeair muinteoirí anoir ag gléurac na h-oibre ar fuo an contae agus go bfuil céad púnt ra mbliain, nū mar rin, as gac fear díob 'a tuileam. Ní gá díob rin imteact tar farge. Tuilpío ríac a mbeata ra baile agus beir a ndóitín le deánaim acu, agus ní pó fáda, ip dóca, go mbeir daoine eile muinte acu cun na h-oibre céadna deánaim agus cun na beata céadna tuileam.

Tairg: Ip maíe é rin. Sin cúigeair, pé 'n-Éipiní é, nác gá díob dul tar farge. Ac péuc, a Doncáó,

an 'mó cúigeap, agus deicniúbaí, agus céad. Adá
 díomhaoin fóp ar fuid na n-ótaí leatana ó Baile
 Múirne go Baile Mhac Cúda roir, agus go h-Ársc
 Mór, agus ar ran ó tuair go feana Ceann Heilbic,
 daoine go bfuil an Saeluinn acu cóm h-áluinn agus
 do labrad riam í, daoine go bfuil gá go cuair leó
 inr na h-áiteanaib 'na bfuil an Saeluinn i n-oirg.
 Cao é a bpiú cúigeap feacur iad ran go léir! Ir
 ait an rgeal é, a Doncad. Daoine ná fuil acu go
 minic ac Saeluinn cuibrad as carad le h-í múine,
 agus daoine go bfuil pí ar áileact an domain acu
 o'a bpiúgáilt larmuic de'n obair.

Doncad: Tabairfai irteac iad i n-oirg céile, mar
 a déintear na cairleáin.

Tadg: Súd ba dóic le tuine oir-ra nád ar máirta
 leir an obair ac cun cumaoine cup ar na cainteoirí
 a tabairfai irteac iad! Oá mba ná bead na cain-
 teoirí ann le tabairt irteac bí deire leir an obair.
 Go dtí go dtabairfai na cainteoirí irteac ní beir an
 obair ar ríubal i gceart. Cao cúige an pígneap mar
 rin? Oá mbead na cainteoirí irteac ra n-obair, as
 múine na Saeluinne, bí an obair ar láim fábála. Go
 dtí go mbeir ríad irteac ní beir an obair ar láim
 fábála. Cao é an cúir ná h-imtígtear láirteac
 agus iad a tabairt irteac? Cao é mar obair beir
 as feiteam go dtagair ríad irteac uata féin!

Doncad: Agus "cao é 'n máit an ceapic ná
 rípiobpíó oi féin?" Cao ir gá dor na cainteoirí
 beir as feiteam le h-aoinne cun glaoðac irteac
 oirca? Cao 'na taob ná tagair ríad féin agus bpiú
 irteac agus anran a ríad, "an t-é leir gur cúmang
 fágað!"

Tadg: Dar ríad ac oá n-éimíoir mar rin níor
 bpiú go mbead an rgeal go léir ar ar oir
 againn!

Doncad: Deirim leat, a feana buacail, go bfuil
 cuir acu 'gá déanam ran ceana. Táir ríad as bpiú
 irteac agus an rmuineam ran díreac 'na n-aigne acu,
 "an t-é leir gur cúmang fágað!"

Tadg: Ní beir ré cúmang ar aoinne. Tá ríad a
 n-óiricín ann oá mbead oirteac eile acu as teact.

“ÉIST LE FUAIM NA H-ABÁN A'S GEABAIR TÚ BREAC.”

TAÓG : Dúbrair anro an lá déanaí, a Dóncaí, nác
sá dul ar lorg na gcainteoirí cun iad do tabairt
irteac i n-obair na Saeluinne mar go bfuilid riad as
briúit irteac go tuig uata féin. Féuc a leit orm,
a Dóncaí. Nuair a turruig an obair do ceapad ná
beaí don sá coróice leir na cainteoirí tabairt irteac
ra n-obair. Do ceapad go bfeadóirí Saeluinn breáí,
léigeannta, uasal, do ríí i leabhair, san don cong-
nam ó cainteoirí. Ní h-eaí ac o'a luigeaí baint a
beaí as cainteoirí tuataíde leir an nSaeluinn rin
suir b'eaí ba bfeáí asur ba léigeannta asur b'uairle
beaí rí. Do rííobad cuí do ar an gcuma ran.
Táinig rí amac inr na leabhair. Pheic! a duine. Ir
amlaí a táinig buile reibitín láithead ar an uile
duine conaí i! Táinig reibitean ar an muintir go
raib an Saeluinn ó n-a n-óige acu asur taitíge acu
uirí mar conacadaí ná raib don píoc de náóir ná
de mianac na ríí-Saeluinne ra raíar ran cainte.
Táinig reibitean ar an muintir ná raib puinn eoluir
ar Saeluinn acu mar o'a luigeaí é a n-eoluir bí a
nóicín ann cun a cup i n-íúil dóir náir Saeluinn
ceap a bí inr na leabhair rin. Nuair a léigí leabar
acu ran do'n treana mnaí go raib taitíge ar Sael-
uinn riam aicí ir amlaí a rííúcaí rí. “Pheic!”
a deirhead rí, “Má 'ré rin an raíar cainte atá i
n-buir leabhair asair ná bíóir am boírad leir!”

Da geáir suir tuig sáí doinne, go raib don tuirgint
aige, ná raib don pheic i n-don cor ar Saeluinn do
ríí' mura rííití i do réir na cainte atá i mbéalaí
na ndaoine. Doinne ná fuil an méir rin rocair dain-
gean i n'aigne um an gcaca ro, a Dóncaí, ní h-don
maí beic leir. Ní'l ann ac caiteamaint aimpire
beic as aigneas leir. Ní réirí Saeluinn ceap do
ríí' i n-don cor mura rííitear i ra cuma 'na bfuil
rí i mbéalaí na ndaoine atá 'sá labairt. Ní déan-
rí don cuma eile an gnó. Ná pásan ran an obair
go léir as briaí ar na cainteoirí, a Dóncaí?

Dóncaí : Do réir deabhair.

or cionn na Saeluinne agus béarla do labairt. So deimhin agus go dearbhta. Duit, a Doncá, ac níor mearaí, pé áit eile ar fuid na h-Éirean 'na mbeaó fear Saeluinne, gur baogal gur i Mainistir na Coran a beaó a leitéro.

Doncá: Aililiú! Aipú cad a déin muintir Mainistir na Coran go raib a leitéro rin de dhóc mear agus oíra?

Taós: Cad a déinadar? Níor déinadar bláine. Siné díneac a bí 'na scoinnib agus. Bí obair na Saeluinne ar riúbal 'na dtimpal inr gac don ball agus ní raib gíocr 'ná míocr arta! Cuir don fear aiháin, Seágan uá bpiain, a ainim or cionn a dorpúir i nSaeluinn. Sin ar cuir. Ba dóic le duine ar an gcuid eile de muintir na rráide nár labair doinne bain leó don focal Saeluinne riam. Ní mar rin a bí ac ip Saeluinn do labair a rinreap go léir. Níor gá dul riar tar an trímáó glúin oíra cun níor mó Saeluinne go mór fágaíl acu 'ná béarla. Dá mbeaó an cial ceart acu do tuigfidir 'na n-aigne gur mó go mór an cperdeamaint dóib an rgeal a beic mar rin acu 'ná ar a malairt de cuma. Ac ní'l an cial ceart acu. An puo ip cperdeamaint dóib ipé ba mian leó a féanaó. An puo a déanfaó aracán agus náine agus tarcuirne dóib ip ar ba mait leó maoídeam a déanam. Ní feadar an traogal cad a cuir an t-atairú' oíra, nú cad pé ndeara dóib preabaó ruar cóim h-oban agus a leitéro reo d'fótriam a déanam.

Doncá: Tá 'fíor agusampa cad a déin é, go dian mait. Tá pasart paróirte ann, an t-atair. Uiliam. Fear ireaó é go bfuil bpeiteamantap agus cúlpeic agus éipim aigne aige tar an scoitciantaó. Bpeit-nis ré an obair reo na Saeluinne. Tuig ré i n-aigne, dá leanfí ar an obair rin gur mó an cairbte a déanfí léi 'ná le h-aon obair eile poibilíde d'a bfuil ar riúbal i n-Éirinn. Ní'l aon focal Saeluinne aige féin ac tá ré 'gá fogluim go tuig. Ceap ré ar dtúir, níó nár b'iongna, ná beaó i n-obair na Saeluinne ac gal ruip. So mbeaó blaóam ar feaó tamail big, agus paité fótriam, agus anran go pasáó gac níó cun ruaimir. Ní mait le duine cialmar tráct a beic ar a ainim i ndáil do gno gan bunúr. Ac nuair a

donais ré go faib bunúr sa gnó agus go faib sac don
deabnamh go mbeadh an obair buan do phead ré irteac
sa n-obair. Siné fé n-deár an t-atair, a Tairg.

Tairg: Seadh, tuigim an rgeal go leir anoir. I
mór ip riú fear de'n tróir pan, a Doncad; fear a
deanfaid a maectnamh féin ar an obair agus anpan,
nuair a beid a maectnamh deanta aige agus a aigne
rocair aige, a deanfaid é féin do fáid irteac sa
n-obair gan rpleadhcar dor na "h-iománairtib ar an
glair." Nuair a éion an pobul fear de'n tróir
pan, go mór mór ragarit paróirte, 'gá fáid féin irteac
sa n-obair, ip gnát go leanan an pobul é agus go
rádan sac doinne é féin irteac. Agus i rtaob "an
iománairde ar an glair," ip láirir an rgarit ná
rolair do beid an uair rin aige murá rguir coir
náire riácaint air teact anuar de'n clair agus breid
ar camán agus gníomh rin a deanamh sa cluice. Ni
h-aon iongna liom anoir go faib poctam mór afaib i
Mainirtir na Coran lá na feire. A' faib a lán
daoine ann, a Doncad?

Doncad: Bí. Bíodair ann ó'n uile páirt de'n
Múmain agus ó áiteanaib larmuic de'n Múmain.

Tairg: Ar labrad puinn Saelumne ann, a Doncad?

Doncad: Do labrad. I bpáirt breag mór, mar
a beadh páirt donais, irtead épuinnis an feir. Bí trí
h-árdán curta ruar ann, árdán do'n muintir a
deanfaid caint leir an rluag, árdán do'n muintir a
bí as iomaig feúcaint cé b'feair a deanfaid cómláid
ar Saelum, agus árdán do'n muintir a bí as iomaig
feúcaint cé b'feair a tabairfaid amhán Saelumne
uair. Ni mirdé duit a fáid gur deineadh obair máit
ar sac árdán díob. Bí buacail ann aimar ó i n-aice
Maig Éiomta agus tug ré "An Capailín Bán" uair
ar áiteact ar fáid. Bí buacail de muintir Néill ann,
aimar ó Ceann tsáile agus tug ré dá amhán uair
cóim breag agus ba máit leat o'aireactaint. Dúbrad
liom ná faib ré as poctam Saelumne ac timpal le
bliam goileit. Cuir pan iongna oim. Anpan do
h-irtead dom, rud a cuir iongna nlor mó oim, gur
buid an buacail rin, i m'áit' Cluic, le ceann de'r
na amhánair rin, ceann-duair breag oir.

Tairg: Ar labrad puinn Saelumne ar fuid an
donais, a Doncad?

Doncáð: Tugap cuio maic' de'n lá ag riúbal ar fuio an donais, agus do buail a lán daoine umam go raib aithe agam oiréa. Da dóic leat sup ar céann de'r na h-dontaigib a bíod ra n-ait trí picio blian ó fin a biomair go léir, bí oiréad ran Saeluinne ann i mbeulaib daoine agus ag imteacht le gaoit.

Taóð: Seað, ir maic' é rin. An Saeluinn atá i mbéulaib na ndaoine agus ag imteacht le gaoit, riní an Saeluinn ceart. Siní an Saeluinn beó. Siní an Saeluinn a mairfid.

Feuc, a Doncáð, náe uachtárac an tairbte ir féidir t'adon fear amáin a déanam uaireanta. Adon blúipe de'n obair rin a veinead i Mainirtir na Coran an lá ran ní déanfi mura mbead an ragarit ran, an t-Atair Uiliam. Supa rada buan a mairfid ré cun na h-oibre cup cun cinn agus na daoine cup ar a leat! A' raib pince aguib?

Doncáð: Ac, bí. Bí comórtairí pince ann agus geallaim tuic sup dóic liom go raib a ndóicín le déanam ag na meartóirib, bí na pinceoirí go léir cóm maic' ran. Ir truað ná rabair ann. Do h-áiréirí do mear ar Mainirtir na Coran.

cúno meirder.

Doncáð: A Taóð ariú, ar ariúir cat a déin Cúno Meirder?

Taóð. Níor ariúgear. Cat a déin ré?

Doncáð. Déin ré botún.

Taóð: Ir móir an iongna liom botún ag an bfeair ran 'a déanam. Conur a déin ré é?

Doncáð: Neórrad-ra ran tuic. Tá ríoluigeacht na h-Éirean riarta, mar ir eól tuic, i ttrí grádaib, an ppiomhgráð agus an gráð meadónac agus an gráð ir doiríoe. Tamal ó fin do cuiread an Saeluinn ar an ngráð meadónac. Anran bí ar cúmar na scoláirtí agus na ríol meadónac, ar fuio na h-Éirean, Saeluinn a múine t'á ndaltaib dá mba maic' leo é, agus na daltaí rin a cup irteac cun go ttríalrí íad. Agus da tairbeánairí ra tríal sup tugad an

t-eóluir go maith dóibh geabóir duaireana aigis agur onóra, do péir mar a beath tuithe acu.

Taós: Agur cé beath cun iad a tpiail ra Saeluinn?

Doncáth: Nác cuige rin atáim ag teact, a dúine! Nác mór an iongna, dúine cómh epiona leat, ná beath beagáinín foithne agat!

Taós: Seath. comáin leat.

Doncáth: Do ceapath Cúno Meirder cun na ndaltaí do tpiail ra Saeluinn. Táinig an t-am cun na ttriailac a déanamh. I vteanta gác níð eile d'ár bain leir an ngó, cuir Cúno Meirder or cómair na ndaltaí bláipe Saeluinne feucaint cé 'r fear a cuir-path béarla air. Féuc, riné an bláipe Saeluinne cuir pé or a gcómair. Siné an pápéur.

Taós: Tá pé maith go leór, ir doic liom, ac tá pé ró epuair mura dtugti uain dor na daltai ar é d'fogluim. Fan go fóil. Cad é reo a cím tíor agá bun? "Sur ab i rin an céath fearg fínn." Aipú cad é mar fafar cainte é rin! "Céath fearg fínn," ba ceart a beith anran. "Sur ab i rin céath fearg fínn," ba ceart a beith ann. B'féoiri, a Doncáth, sur cló-dearmath é.

Doncáth: Ir cuma liom ra n-anaicáinn, a Taós, cé' cu cló-dearmath é nú cad é an fafar dearmath é, ac ir botún é. Nác fear atá an rgeal anoir ag an muintir a cuair ra comórtar. Do tugath béarla dóibh cun Saeluinne cuir air. Tá ra béarla ran abarta de'n tróro ro, "He is at the end of the house." Níl an abra ran ann ac tá abarta mar é ann. Cá b'fíor dúinne nár cuireath "tá pé ag an ceann an tíge" mar Saeluinn ar a leicéir rin? Agur cá b'fíor dúinn ná fuair an t-é déin mar rin é an buath ó'n té déin ra ceart é? Conur ir féoiri d'aoinne don iontaoibh a beith aige fearoa ar an tpiail rin?

Taós: Agur inir an méir reo dom, a Doncáth. Dar ndóic ní loct ar Cúno Meirder, fear nár togath le Saeluinn, gan an t-eóluir a beith aige a beath ag an bfeair a fuair an Saeluinn mar bainne cí.

Doncáth: Tá go maith. Ac cad na taobh nár togath cun na h-oibhe an fear a fuair an Saeluinn mar

bainne cí? Níor tosaíod, mar ní foláir le muinintir
 Sárana, nuair a bhíon obair na h-Éirean acu 'a
 déanamh an tuatal a déanamh, cóir, cam, díreac!
 Ba dóic le duine gur o'don ghnó a déiníto ríad an
 tuatal agus ná bhíon de chúir an domhan acu le h-é
 déanamh ac gur b'é an tuatal é. Tá mbeaí muinintir
 na h-Éirean go léir ar don focal agus ar don aigne
 cun puo áirígte págail déanta níor beag le muinintir
 Sárana ran mar chúir cun gan é déanamh. Ba dóic
 le duine gur b'é puo a bhíon 'na h-aigne acu 'na,
 "Pé cuma 'na ndéanaimíto búir ngno ní mar ip toil
 libre a déanaimíto é." Ip amadánta an rocairú'
 aigne é rin.

CEANN ÁR SCREIDIMH.

Doncáod: An raib don cuimhneamh asat, a Taidís.
 ar dúl go dtí feir Colmáin i Mainintirí fearmaige?

Taidís: Uí, a Doncáod, agus gac don cuimhneamh.
 Cad 'na taidís?

Doncáod: Mar tá an feir curta ar cáirde go
 ceann cúis nú pé feachtmainí.

Taidís: Agus cad pé noear é rin, airiú? An
 doinne atá bheidite?

Doncáod: Sead, agus ní h-eaí. Ní h-doinne acu
 féin atá teinn 'na bheidite, buirdear le Dia, ac na
 tuairisí reo atá as teact ó'n Róim ar an gcuma
 'na bpuil an pápa, agus ná feadair doinne cad é an
 neómat a geadaí pé bair riniaí na tuairisí pé
 noear é Do tuigeaí gur ceart an feir a cur ar
 cáirde go ceann beagán aimpire mar uraim do
 Ceann Soseicre na h-Éagailre.

Taidís: Déanpíó pé rin ceartaíge móir do'n muinintir
 go raib rocairí acu ar teact cun na feire. Meapaim
 go raib cur acu as teact abrad ó baile. Ip móir
 an cur éné céile agus an cur amú oirde an t-áiríú'
 ran. Uí a cán acu, ip dóca, tar éiraint corrair a
 déanamh. Uí cur acu rocairí ar dúl irteac ar cur
 de'r na comóirairí, agus íad tar éir íad féin o'olmú'
 cuige. Conur a beir an rgeat anoir acu?

Doncáod: Ar nóin ní déanpíó cúis nú pé feact-

mainib' puinn deirpígeadta i tsaob' an corpóir. Ní beir' oíca corpóir eile déanamh ac aipe tabairt uor na neite ceanuig'óar. Agus an muinntir atá ag dul ar na comórtairib' cad 'tá acu le déanamh ac an ainmhir a caiteamh 'gá n-olmú' féin níor fear? Agus puo eile, a tair'g. Ní h-é mo tuairim go b'páad na daoine a bea' ag an b'feir puinn pléiríúir ná puinn caiteamh ainmhir ann dá b'feicir' ceól agus ainmáin agus raínce ar riúbal go mear agus, b'féir, an pápa marb' ra Róim.

Ta'g: Déarf'ar gur b'ia' na r'agairt fé n'oe'ar an feir a cur ar cáirde.

Donc'ad: Má deirtear é rin' déarf'ar an éusc'oir. Ní fear'ad' doinne beir' níor ponam'aire cun na feire cur ar cáirde, nuair ainig'óar na tuairgí ó'n Róim, 'ná muinntir mainmirtir fearmaige féin. Daoine cuirgionad' i'ead' iad, daoine go b'fuil fíor acu cad ir ceart a déanamh, agus catin, cóim maic' agus atá fíor ag don daoine i n-éirinn é.

Ta'g: Tá go maic'. Ó'r mar rin atá an r'geal ní ba'gal go mbeir' don ceartaige ann. Agus féuc', a Donc'ad. Dá mbea' an feir ar riúbal, an ceól agus na h-ainmáin agus an raínce agus an caiteamh ainmhir, agus anran, i lár na h-oibre, go t'io'c'ad' r'geala go raib' an pápa tar éir báir, caic'í r'ad l'it'ead'. Anran i'ead' bea' an ceartaige i gceart ann. Bea' b'féir leat na gcomórtairí déanta agus a leat gan déanamh, agus cuir' acu leat-déanta. Anran i'ead' bea' an r'geal 'na t'oirmeas ar r'ad. Ir fear go móir an cáirde.

Donc'ad: Cog'ar, a tair'g. An dóic leat an leanf'ir Cúno Meir'ar ag déanamh na h-oibre reo na gaelunne?

Ta'g: An leanf'ir fé ag déanamh an botúin, a bí agat le ra'ó. Ní fear'ar. Ní h-é reo céad botún Cúno. Mar rin féin bí ana báig'asam leir. Déinead' fé a dóic' i gcomnuige agus déin fé móir'ar tair'be. Ir 'mó eolur a tug' fé dom ná fear'arinn pá'ail ar don cuma eile ac uair'. Ir t'ruas' nár fan' fé t'ail ra baile uainn.

DASTÚN.

DONCÁD: Ní féidir liom, a Tairís, an boeún úr a cup ar m'aigne. Iré ruo é ir easgramlaíge agus ir tuatalaíge agus ir mó neamtuirgint d'ár aithgear niamh. Fear d'á cup as múine Gaeluinne do muinntir na h-Éirean agus san eolur aise féin ar an ruo atá aise le múine. Ba dóic liom féin dá mba fear é go mbeadh don méar aise ar féin go ndiultód' pé do'n obair a déanamh. Fear ná fearfadh dá focal Gaeluinne do labairt san reana mhá na tuita beir as rcealamagadh péi. Ní dóic liom go bfuil don trasgar eile oibre pé luíge na spéine 'na bpeadpí a leitéir do déanamh ac i n-obair éigin a beadh as muinntir Sárana 'a déanamh i n-Éirinn.

TADG: Duailir do méar air, a Doncad. Siné díreac solur an rgeil. Nuair a bion ruo éigin as muinntir Sárana le déanamh i n-Éirinn ba dóic le tuine orca gur d'amlair a bío riad ar a gcroíde dítil as cuapad agus as readaint rai a' ndéanpíoir an ceart an fáir a beadh don fáigail acu ar an tuatal a déanamh, agus rai a' ndéanpíoir tuatal beas an fáir a beadh don fáigail acu ar tuatal móir a déanamh. Don daoine go mbeadh fars acu d'aon ruo i bfuirm meabrac, nuair a beadh Gaeluinn acu le múine do muinntir na h-Éirean d'féucpíoir 'na dtímpal féucaint cá bpaigíoir an fear ir fear a déanpíoir an múine, agus déanpíoir leó féin, níó náó iongna, náir b'féidir an fear ran d'fáigail ac amearg na n-Éireanac féin. Dá mbeadh déapla le múine do muinntir Sárana an anall ó'n Almainn a tabairt an múinteoir! Dá mbeadh fpaíncpí le múine do muinntir na fpaínice an ó lúnduin a déapí an múinteoir anonn cúca!

DONCÁD: Dar riad, a Tairís, ac tá deapíad ort! Don blúine iongna ní cuipíad pé ar muinntir lúnduin d'á n-iaipí ar maidin amárac ar cuir acu dul anonn ra b'fpaínice cun fpaínice múine do'n muinntir eall.

TADG: Leogaim leat, a Doncad. Tá an fpaínice glan ra méir pin agat. Agus ruo eile. Ní áiteod' an raogal ar muinntir lúnduin 'ná gur ró maíe eal do muinntir na fpaínice iad a bpeir leó anonn

cun na ffraincise mhúine tall dóib. Níl aon creó ac a bfuil de'n baprtún ra tsaranaac. Ní féuacan ré coiróce ar ceart 'ná ar tuatal rgeil ac ó n-a taob féin. Ní gá do mhuintir na ffraince puinn ruime cup 'na cuio baprtúnacair, 'ná do mhuintir aon típe eile ac do mhuintir na h-Éirean. Tá an baprtún ra mhlac orainne asur tá a rian orainn. Ní féioir dúinn coiróce cup cun aon blúipe gnóta déanamh gan an baprtún do teaact as ráo a dá laðar ra gnó asur 'gá lot orainn. Ba cóir go mbeaó náipe ar an mbaprtún asur nuair a tuigraó ré an t-eolur a beit i n-earnamh air go n-eíneóó' ré ar an obair.

Doncaó: Go deimhin féin, a Tairg, ir aic an caint a déinean tú uaireanta. “Ba cóir go mbeaó náipe ar an mbaprtún,” agra tura. Dar nro dá mbeaó náipe air mar gheall ar tuatal a déanamh ní beaó ré 'na baprtún, asur an fáio ir baprtún é ní féioir do aon náipe beit air, pé tuatal a déanpró pé. Nác é nádúr an baprtúin beit gan náipe?

Tairg: Ambara ac ir fíor do caint, a Doncaó. Iré nádúr an baprtúin beit gan náipe. Asur bíon a rian air, “Do duine gan náipe ir ura a gnó déanamh.” Do'n baprtún ir ura a gnó déanamh. Ní cuirpró náipe corg leir.

Doncaó: Ná bac ran, a Tairg. Ní cuirpró náipe corg leir. Ir fíor é rin. Ac ra n-am gceatna, ní uóic liom go bfeaca féin riamh baprtún nár cuireaó corg leir, luac nú mall, le ruo éigin a cráópraó é níor géipe, b'féioir, ná mar a cráópraó náipe é dá bfeatnaó an náipe teaact air.

Tairg: b'féioir é.

DÚCÁB.

Doncáó: An bfuil fíor agat cad is dóic liom féin, a Taidís, i dtuair an bapúin?

Taidís: Ní fearad an traoḡal, a Doncáó. Rud éigin gheannair, cuirfid mé geall.

Doncáó: Is dóic liom go puitéan an bapúin i n-daoine do méir dúcair.

Taidís: Ní dóic liom go bfuilir abfao ó'n gceart ra méir rin. Ac cad dó go bfuilir 'gá tagairt? Cé h-é an bapúin atá or cómair t'aigne agus gur dóic leat gur 'n-a bapúin ba dual dó beir?

Doncáó: An Yank. Tá an cleas céadna díreac aige d'a imirt anoir ar na Philipineacais d'imir a pínear ar muintir na h-Éirean.

Taidís: Cad é an cleas é? Is 'mó tpoic cleas grána do h-imiread ar muintir na h-Éirean.

Doncáó: Mar is eol duit, do bain an Yank oileán na Philipineac de'n Spáinn beagán aimprie ó rin. Tá gheim anoir ag an Yank ar na h-oileánaib agus an bfuil fíor agat cad 'tá aige 'a déanam? Ní foláir leir, cóir cam díreac, a cur fíacaib ar muintir na n-oileán ran an caint atá ar eolur acu, an caint atá 'na mbéalaib acu leir na céadtaib blian, i cur uata, agus béarla glacad 'na h-inead.

Taidís: Ácaide! Aipú nác luac a turpuig an Yank ar a dúcar a tairbeaint! Cad é an loct atá ar an gcaint a bí ra n-ait riam?

Doncáó: Cá b'fíor d'aoinne eile rin? Ní't don loct uirtí, ac an Yank a beir na bapúin mar ba dual atar agus reanatar dó beir. Tá fíor ag an traoḡal nác féidir rud de'n tróir ran a déanam le h-aon treabdar daoine san a n-aigne do dallad agus a gcial do leatad opta. Tá an cleas d'a imirt ar muintir na h-Éirean leir na céadta blian agus tá a rian opta. An cur acu gur cur an cleas i bfeirid opta is amlaib atáir ríad anoir agus san ro 'ná rú acu, ar don trlaet. Sin mar a beir an rgeal leir ag muintir na n-oileán úo coir. Beir ríad, ar fear camail, ag baint na bfiacal arta féin a d'iarair béarla an Yank do labhairt. Anran

b'féiríor go mbeiríor tamal eile ag baint na bfiacal arta féin a d'iairíod' dul riar aipír ar a gcaint féin. Ar ball beiríor ríad san caint, san ceanga.

Taógs: 'Sead, agus san fiacala.

Doncáó: Díreac! Agus nuair a beiríor ríad san fiacala beiríor ríad ar cúl cinn ag gac don bapcún a tiocfíod' ciorra oíra.

Taógs: Fé mar atá muintir na h-Éirean amóir. b'féiríor, a Doncáó, gur cuige rin atá an Yank. "Níl rppíro 'ná púca san ríor a cúire aige féin." Tá ríor ag an Yank conur mar a bainead na fiacala ar an Éireanac nuair a bainead a caint náóúirca féin ar a béal; conur mar a veinead beirígeac min macánta dé, i tceó go bfeadórad leand bpeit ar ceann air agus é cúir fé ualac agus obair a baint ar. Ir maít atá 'ríor ag an Yank gur 'mó obair de'n tróro ran atá bainte aige, tall i n-América, ar an mbeirígeac mboct san caint san fiacala, le ceirre ríóó blian. Níor b' don iongna liom dá gceapad ré i n'aigne gur maít agus gur b' áireac agus gur táirbteac an ruo dá ttiocfíod leir tuile beirígeac de'n tróro ran o'págar in na h-oileánad úo toir, go luac ra n-airpír atá cúgáinn. Má'r bapcún an Yank bapcún garta íreac é.

Doncáó: Speada cuige, an bpanaire caoófrónac! Má 'rí rin aigne atá aige cao cuige óó beir coit-cianta ag maóídeam ar a deagóroíde? Tá an raoal boóar aige 'gá cúir 'na luige opáinn ná fuil uair ar ríad ac an cine daona go léir ro tógáitc ruar, dá bfeadóad ré é, cun raoíre agus cun ríadóir agus cun deagóó.

Taógs: Ná déin eugóóir air, a Doncáó. Síne díreac atá uair, ac é féin a beir ra bpaicíol ar an gcine daona go léir.

Doncáó: An bapcún!

feis na múmhan.

Taob: Cad é an ragar cainte é seo ariáim i
otaob feire na Múmhan, a Doncá?

Doncá: Ó 'reab; gur baogal go scaitpar eiríge
ar an bfeir toirg san an t-airgead a beic ann.
Ambara ac riné ariáim. leanan corpar mói gnó
na feire. Ní féidir an gnó déanamh san cuio maic
airgto agus ariáim ná fuil an t-airgead ag teac
irteac mar ba ceart é beic ag teac irteac.

Taob: I rait an rgeal é rin. Catáir mói ireab
catáir Corcaige agus daoine neamrpleadaca ireab
muintir na catarae. Níor b' don iongna liom dá
ndéineab triúr nú ceatpar de'n cuio ir raitbne acu
an corpar a gabáil oíra féin ar rait.

Doncá: Níor b' don iongna leatpa é, ac ir dóic
liom gur b' ana mói an iongna leo féin dá n-iairb
doinne oíra a leicéio a déanamh. Níl doinne 'gá
iairb oíra. Níl leatp 'gá iairb oíra a déanamh ac
cabrú' cun an corpar eatarpa go léir, agus ariáim
ná fuil ran féin acu dá déanamh. Tá a n-aighe cóg-
ta ruar cóim mói ran le neicib eile ní féidir leo
cuimhneam i n-aon cor ar gnó feire na Múmhan.

Taob: I rait an rgeal é rin, a Doncá. Má'r
mar rin atá an rgeal tá Corcaig meacta. Do
déineab feir na Múmhan i gCorcaig anuiris agus
aríunuiris. Bíor ann gac uair acu. Tugap fé ndeara
ná raib puinn de muintir na catarae ann aon uair
acu. Bí muintir na Gaeluine ann ac ní raib puinn
de muintir an airgto ann. Táinig ré am aighe féin
'n-a otaob, ac níor géilear an uair rin dó, gur b'
amlaib ba lag le muintir an airgto cómluadar a
déanamh leir na daoine go raib móran Gaeluine
acu agus beagán airgto. Má'r mar a deirp atá an
rgeal ní foláir géile dó. I r iongantac an doíol a
bion ag fear an airgto poimr an nduine san airgead.
Ní maic leir cimilt i n-aon cor leir. Tá eagal oim
go bfuil Corcaig meacta.

Doncá: Ní doíol poim cómluadar le boctaineac
agus le doic balcuir i r gá dóib a beic oíra.
B'féidir ná fuil an iomarca airgto ag muintir na

Šaeluinne i ŠCorcaig ac mura bfuil tá ruo ip fear
'ná aipgead acu. Tá cuirgint ašur éirim ašur cúl-
féit acu, ašur tá tabairt ruar opta. Ašur má 'r
aš tráct ar éadac é ní šá 'd'aoinne don rcoran a
beit air pómpa. Šabaid riad amac cóm glan, cóm
deag-éadag, le h-aon aicme ra poibilídeact. Má 'r
doctol poim cóm luadair leó ran a coimeádan luét
airgíó i ŠCorcaig amac ó fear na Múman ní'l ašam-
ra le riad ac, pé meatact atá i h-aon trlig eile opta,
šo bfuil an donar ar raó ra méio rin opta. Ní
doic liom šo bfuil rppiorán 'na beactag ip mó 'ná an
fear a déarraó le fear eile; "Fan riap uaim! Tá
nior mó airgíó ašamra 'ná mar atá ašat! Fan
uaim riap!"

Taóš: Ó, b'féidir ná déarraó amac mar rin é.

Doncáó: 'Sead, ac šo mbead pé irtis aige?

Taóš: Ip 'mó ruo a bion irtis ašur ná leogtar
amac é.

Doncáó: Mura leogtar amac ra caint é leogtar
amac ra gníom é; ra gníom a déintear nú ra gníom
a reacantair. Táio muintir Corcaige aš reacaint
feire na Múman. An amlaó ip doic leó ná fuil an
fear uaral a doicín doib? Nú murab é rin é an
amlaó ip doic leó ná fuil an Šaeluinn uaral a
doicín doib?

Taóš: Dar riad, a Doncáó, ní'l acu ac a poša
de'n dá taob a beit acu ašur ip poša a' dá óig é.
Ac tá an raogal ašur éire aš fairte opta fearra.
Ói ar a šcumar meatact a déanam poime reo šan
aoinne 'šá otabairt pé ndeara. Má caitear fear
na Múman do leogaint ar lár anoir le h-earpa
airgíó ip raóa fairreag a beir tráct ašur cáine ar
Corcaig ašur an muintir Corcaige.

molaó nú cáine.

Doncáó: Ní doic liom a táioš, šur inoiu 'ná inóe
a turnuigead ar muintir Corcaige a cáine.

Taóš: Ó cuigim. Airlinne míc Conglinne atá ad
aigne. Ip fíor duit é. Óein Mac Conglinne an
donar opta. Ac ip ršéal abrad riap é rin. Ip 'ma

atáirí' atá tagaithe ar Córcaig agus ar muinntir Córcaige ó ainmí míle Conglinne.

Doncáth: Má 'reath féin féach sup b' é an cáine céanna a tuileadh an uair sin atá acu 'da tuileamh anois.

Tadhg: Conur é sin?

Doncáth: Is mar gheall ar a rppriúnlaitheacht a cáin Mac Conglinne iad, agus is mar gheall ar rppriúnlaitheacht atáirí 'gá gcáine anois. Má bíodar rppriúnlaithe an uair sin agus má táir ríad rppriúnlaithe anois, cé féadfaid a ríad ná fuil rppriúnlaitheacht i gCórcaig i gcaitheamh na h-ainmíne go léir, ó ainmí míle Conglinne go dtí anois! Bíodh as caint, cúpla lá ó sin, le daoine go bfuil aithe mait acu ar Córcaig agus ar muinntir Córcaige, agus do h-inneadh dom ruid a cuip iongha oim. Do h-inneadh dom go bfuil ra cáirí sin Córcaige, anois féin, a lán daoine agus gan 'gá mbaint de'n traogal ac an obair reo na Saeluinn beir as dul ar aghaid agus dul cun cinn. Tá a leithéirí sin de sháin acu ar an nSaeluinn go dtagan buile feirge oirte gac don uair ariúirí ríad don focal oi. Do múcraíod fé talamh i, gan ceirne h-uairíe ríad de cáiríe tabairt oi, dá bfeadfaíod é. Níl don mait inti, dar leó. Níl don cairbde inti.

Tadhg: Cad é an cairbde atá uata inti?

Doncáth: Ní caint cun ceanaígeachta i.

Tadhg.: Ní caint cun ceanaígeachta mo páiríeada. An caint gan cairbde iad! Ní caint cun ceanaígeachta an Teagairí Cnóiríe. An caint gan cairbde é! Ní caint cun ceanaígeachta, ba' dóic liom, an Bíobla. An b'ágan ran sup caint gan cairbde é! Má fágan,

"Is baoid a cáiteadh arboil an Rí a gcuiríod."

Doncáth: Is dóca, má'r caint gan cairbde do páiríeada, a Tadhg, sup tu féin atá cionntac leir. I ríad an Teagairí Cnóiríe agus an Bíobla, ní feadh an oirte a bíon aigne na muinntíe a bíon as loctú' na Saeluinn mar gheall ar ceanaígeacht.

Tadhg: Ambriatáir ná oirte. Is amhlaid mar a bíon an ríeal as na daoine aoirí ná fuil don mait ra Saeluinn coirí gan i beir' na teangain mait cun

ceanaígeadta, bío ríad ag caint agus ní bíon don
 ploc dá fíor acu cat é an bpiú a bíon le n-a gcaint.
 Is cuma leo ac beir ag ríad na bpocal fé mar aip-
 iú ríad iad. Tá an gaeuinn go maic cun
 rgealuígeadta. Tá rí go maic cun gac ríro
 reanaúir. Tá rí go maic cun gac eóluir a teagars,
 ar óiaét nū ar óaonaét. Níor labrao riam teanga
 tob fear 'ná i cun ríliúeada. Cat a bearrao ná
 beao rí go maic cun ceanaígeadta leir dá gcuirí
 cun na h-oibre rin í? U'féirí dá gcuirí go mbeao
 an buao aici ra n-obair rin fé mar atá in na
 h-oibreadaib eile.

Doncaó: U'féirí é. Ac beao an treampioz agat
 dá bpeadpa an méio rin a cur 'na luige ar cuio de
 muintir Corcaige.

Taog: Ní tabarrao féi.

Doncaó: Agus cat a déanfir leo?

Taog: Déanrao iad a cáine nuair a beio cáine
 tuilte acu, agus anrao déanrao iad a molaó má
 tuilto ríad molaó uaim. Bío a poza acu.

IS DEAS AN BUACAIL TU.

Doncaó: Ní dóic liom, a Taog, go mbeio ort a
 tuile ríliúeada 'ná cáinteada a déanam ar
 muintir Corcaige. Aipíim go bfuil an t-airgeao
 cun corrair feire na Múman ag teact irteac go
 tiug.

Taog: U'féirí gur déinamair eugcoir ar muintir
 Corcaige. Tá oireao ran ruao 'gá gur amú le
 tamal go mb'féirí gur b'amlaio nár cuimníodair ar
 an bfeir i n-aon cor. Uí an cur-anáirde (Exhibition)
 móir acu, agus cuairt an rí, agus na teiril maica
 ro a ruarao, agus ríde ruo. Uí "an cá 'r an cat 'r
 an giorraio ar aon úrlár" acu. Ní h-aon iongna go
 ntearóirí feir na Múman. U'féirí go ntean-
 ríoir ruo maic fearoa ó 'tá an dearmhao ran
 leiríte. Is minic a déineadair ruo maic nuair a
 currí or a gcómar go cruinn cat va ceart dóib a

déanamh agus nuair a tairbeáinfi dóibh cad é an cúir
 sup ceart dóib é déanamh. Tá daoine i gCorcaig,
 mna agus fir, éirí sílir agus geabte i n-aon áit i
 n-Éirinn iad, nú dá n-abrúinn ar fuir an domáin,
 daoine a déanfaí an fuir ceart a déanamh, agus a
 déanfaí é san aon lóipín fásáilte air, ac go dtuigfio
 ríad na n-aighe sup b'é an ceart é.

Doncá: Á, a Chait, ir deap an buacail tu!
 Mac Conglinne agat d'a tabairt do muintir
 Corcaige anro an lá déanaí, agus ceairt an rmeapais
 agat d'a cimit anoir díob. Seacáin tu féin, a
 Chait. "Ní tagan an dá tráig leir an ngobadán,"
 agus ní lúga 'ná mar a tiocfaí an dá tráig leat-ra.
 Do cáinir muintir Corcaige anro an lá déanaí. Ní
 raib focal agat le rá d'na tacaí ac an focal ba
 meara a tiocfaí cun do béil. Anran túbairt duine
 éigin leat go raib an t-airgead ag teact irteac,
 agus anoir ní'l focal agat le rá d'na tacaí ac
 focal ir fear 'ná céile. Deirim leat, a Chait, d'a
 fleanmaine é an rmeara sup iud contabairt ac. Ní
 déarfinn 'ná go mb'féidir sup 'na fleanmaine ir mó
 atá a contabairt. Ní iud cialmair duic beic tamal
 ag rpióidcán ar duine agus anran tamal eile ag
 cimit baire dé. Má tuigio muintir Corcaige sup
 plámár agus cimit baire atá ar ríubal inoiu agat
 ní cuirfio ríad puinn ruime ra rpióidcán a déinir
 inoé orca. Tabairfio ríad "Cait an dá tacaí" orca.

Cait: Bead an cáin rín cruinn go leór, cialmair
 go leór, a Doncá, dá mba ná bead i gCorcaig ac
 aon traíar amáin daoine. Níor b'féidir molaí
 agus cáine tabairt dóib i n-aonfeact dá mb'ead.
 Ní gá duic beic ag cur plámáir am leic, 'ná ag cur
 cimit baire am leic. Má molaím duine agus má
 tá an molaí tuilte aige ní plámár an molaí ran.
 Má cáinim duine agus má tá an cáine tuilte aige
 ní déinim éuscóir air. Ní h-iaí an muintir a
 cáinear an lá déanaí atá agam 'a molaí inoiu. Tá
 an t-airgead ag teact, mar a deirim. Cuirfio mé
 geall leat náí d'n muintir a cáinear-ra atá an
 t-airgead ag teact. Déanfaí doinne dearmad.
 Nuair a cuirfí ar a ríulib do é do leigirfad ré an
 dearmad. Tá a lán daoine i gCorcaig atá 'gá

‘d’éanamh san anoir. ‘Dúbaire, an lá ‘d’éanaí, agus
 veirim iníu aipir é, go bfuil ‘daoine raitóre i
 ‘Corcaig agus go bfuil ‘gráin acu ar an ‘Gaeluinn.
 Má ‘r ‘doic leó gur plámáir é rin bíod ré acu.

CONUS AN OBARI A ‘DÉANAMH.

‘Doncáó: Féuc, a ‘Tairé, an bfuil fíor ‘asat cat a
 cuipean lán mo ‘póide ‘d’iongha orm féin?

‘Tairé: ‘Sod tá oipead neite ‘as cur iongha ort ó
 am go h-am, ní h-uipirte do ‘duine don tuairim a
 ‘tabairt do’n ruo ip mó beaó ‘as cur iongha ort
 iníu reácar iníe. Cat ‘ta ort anoir?

‘Doncáó: ‘Neórrad-ra san ‘duit. Tá a lán ‘daoine
 ‘as obair anoir ‘as ‘raótrú’ na ‘Gaeluinne. Táto ríad
 go léir ‘as obair go dian agus go ‘dítolac. Tá don
 níó amáin curta ‘rómpa acu go léir, ‘ré rin, an
 ‘Gaeluinn a ‘coimeáó beó, i ‘coimeáó ‘d’á labairt ó
 ‘béulaib ‘daoine. Tá rí ‘d’á labairt fóir go b‘ríogmair
 ó ‘béulaib ‘daoine i n-a lán áiteana i n-Éirinn.
 ‘Déarrá, ‘déarráó doinne, ná fuil cuma ip feáir cun
 na h-oibre ‘d’éanamh ‘ná an ‘Gaeluinn do ‘raótrú’ go
 maíó inr na h-áiteanaib ‘na bfuil rí ‘d’á labairt agus
 anran i leatáó ó-r na h-áiteanaib rin ipreac inr na
 truíócaib ‘na bfuil rí meatlúgíte. I n’inead san ip
 aihláiró atáóar ‘as obair go dian agus go ‘doópaideac
 inr na h-áiteanaib ‘na bfuil rí i noírs agus san, náó
 móir, don ríóó oibre ‘d’á ‘d’éanamh inr na h-áiteanaib
 ‘na bfuil rí beó. Siné toir, cuir i gcár, Baile Míac
 Códa. Tá an ‘Gaeluinn ‘d’á labairt ar an mbaile rin
 fóir cóm b‘reáó, cóm b‘ríogmair, cóm ceólmair agus do
 labrad riam i i n-aon páirt ‘d’ Éirinn, toir tíar
 tuais ná tear. Cóm ríad agus ip féioir liom a
 ‘d’éanamh amac ní’l c‘ríoróaise an luain ó Conrad na
 ‘Gaeluinne ‘as ‘d’éanamh don oibre ra n-áit. Náó aic
 an r‘géal é rin! ‘Daoine ‘gá marbú’ féin le h-obair
 i n-áiteanaib ná fuil don focal ‘Gaeluinne ‘d’á labairt
 agus san don truíó i n-aon cóir i n-áiteanaib de
 ‘raóar Baile Míac Códa.

‘Tairé: Ip ole an r‘géal é, san amáir, ac tá a c‘uir
 féin leir, a ‘Doncáó. Na ‘daoine atá ‘na ‘gcoinníóde

i mbaile Mác Cóta agus i n-áiteanaibh mar é, tá an Saeluinn cóim bpeáig, cóim rnuirte, cóim blarta ran acu ná c fíorúir d'aoinne dul eatartha ac do tuine go mbeaó an Saeluinn aige cóim maít díreac agus 'tá sí acu féin. Dá mbeaó tuine anran go mbeaó Saeluinn aige maít go leór o' féarfaó ré dul irteaó i n-áit ná beaó don focal Saeluinne ann agus ba díóic le gac aoinne gur b' fáig é. Beaó an uile tuine as féucaint ruar cuige. Dá tteáó an tuine rin irteaó go baile Mác Cóta cun Saeluinne múine ann ir amlaíó a beaó gac aoinne as magaó féi. Ní beaó ré dá lá as múine ann nuair a caítefaó ré suít leir féin.

Doncáó: Agus cat ba gá a leitéir a cup ann? Ná féarfaí tuine cup ann go mbeaó an Saeluinn aige cóim maít agus beaó sí as muintir na h-áite, nú níor fear? Anran beaó ré 'na máigirtir orca.

Taós: Ir bpeáig bog a tagan caint cugat, a Doncáó. Cá bfuil an tuine rin le fáigail? Don tuine ná ruair an Saeluinn ó n' óige ir ró deacair dó, pé tabairt ruar a beaó air, fearaí i látair pobuil Saelaig agus Saeluinn a labairt leó i ttreó go gcaítefaí féucaint ruar cuige.

Doncáó: Tuigim. Má'r mar rin atá an rgeal ní féicim-re go bfuil le déanaí ac an t-aon níó amláin.

Taós: Cat é an níó é rin?

Doncáó: Teacó ar an bfeair ir fear Saeluinn ra pobul ran agus é cup as múine na Saeluinne do'n cuir eile, agus tuarparóal maít a tabairt dó.

Taós: Dá ndéintí é rin do déanfaí an obair.

Éirim múinte.

Doncáó: "Dá ndéintí é rin do déanfaí an obair," arsa tura. Agus cat 'na t-aó ná déintear é? Cat é an bac atá ar d'aoine é déanaí láirteaó?

Taós: Stó, ir amlaíó mar atá an rgeal meartaí ná féarfaó aoinne múine déanaí mura ndéintí an ceáir a múine dó féin ar tóir. Ir díóic le muintir

Conrad na Saeluinne dá dtagáí mar rin ar fear, nár fogluim riamh conur múine déanaí, agus é cur as múine, gur b'ionan é agus teacht ar duine nár fogluim ceáir agus é cur as obair ar an gcéir. Ní tabairfá do charós le déanaí do duine nár fogluim riamh conur pnáctín a cur i pnáctio.

Doncáó: Ó ríad, a tairg. Ní mar a céile an dá ríeal i n-don cor. Cé múin an Saeluinn duit-re?

Taóg: M'atair agus mo mátair agus na cómharrain a bí i n-ár dtimpal.

Doncáó: Díreac. Cé múin do t'atair agus do t' mátair agus do na cómharrain conur Saeluinn a múine duit-re?

Taóg: Ambara níor múin doinne dóib é.

Doncáó: An bfuil don loct ar an gcuma 'nar múineadar an Saeluinn duit?

Taóg: Ní fámhuigim go bfuil.

Doncáó: Ní fámhuigim-re leir é. Ac fámhuigim rud eile. Dá muintí an Saeluinn anoir pé mar a múinead duit-re i do foglumóirí i pé mar foglumóirí-re i. Um an dtaca 'na rabair-re deic mbliana o' doir bí an Saeluinn agat cómh maic díreac agus tá rí agat anoir. Dá dturphuigí deic mbliana ó rin ar i múine do muintir na h-Éirean ar an gcuma 'nar múinead duit-re i cao é an cúir ná beaó rí anoir acu go léir cómh maic agus bí rí agat-ra um an dtaca 'na rabair deic mbliana o' doir? Dá dtógáí turpa ó t' atair agus ó t' mátair rap ar turphuigir ar cáint, agus tú cur irteac amearg ríoláirí a beaó tar éir a raogal a cáiteamh as fogluim conur múine déanaí, agus dá gcaitirí an céad deic mbliana de o' raogal-ra, a tairg, as imirt na céirde ort cun na Saeluinne múine duit beirpá san Saeluinn i n-doir do deic mbliana duit agus beirpá ar beagán Saeluinne indiu. Tagan buile peirge oim nuair airigim an focal ro i mbeul gac doinne acu; "Ní féidir don cáinteoir Saeluinne cur as múine Saeluinne go dtí go múnfar ar dtúir do péin conur múine déanaí." Beaó pé cómh maic acu a ráó, lom díreac; "Ní féidir Saeluinn a múine i n-don cor."

Taóg: Tá ran go léir maic go leor, a Doncáó,

ac fa n-am gcéatona ní foláir duit a domáil go bfuil a lán daoine atá 'na gcainteoirí breásta Gaeluinne agus dá gcuirfóir cun i múine do duine ná beaó sí aige sup b' amlaio a comáirfóir ar a meabair é.

Doncáó : Agus cad is gá iad ran a tógáó cun na h-oibre? Ná fuil breir agus ar nódóin daoine againn atá ábalta ar múine déanam, ar a dtuirgint féin amac, níor fear go móir 'na daoine a caitean blianta fada as fogluim na h-oibre?

Taós : Is fear é sin. Dá gcuirí iad ran as obair beaó an raé ar an obair.

feis na múman.

Doncáó : Seadó, a feara buachaill, cad é do mear anoir ar muintir na Múman?

Taós : Ní raib don d'roó mear riamh agam ar muintir na Múman, a Doncáó. Bí Muimnis as obair go dian ar son na Gaeluinne trí nú ceatair 'o blianaib rari ar cuimnis don cúis' eile de cúisib éirean ar dúiread ar a scoola. I gcaiteam na h-aimirne rin ní raib leabair 'na pápéir le léige as muintir Conraó na Gaeluinne ac an t-irpleabair, agus is beas má bí doinne as léige an pápéir rin féin ac Muimnis amáin. Dob fada sup dúirigeaó na trí cúige eile agus ba ró deacair iad a dúiread. Ní féirir d'aoinne don d'roó mear a beir aige ar Muimneacáib fa n-obair reo, agus is as toul i méro atá an mear atá acu d'á tuileam.

Doncáó : Ambriatar, a Táós, go bfuil daoine fa múmáin nár dúirigeaó ar a scoola fóir dá méro foctam atá ar riúbal 'na dtímpal.

Taós : Tá go deimín. Tá daoine agus ní dúiread' teine 'na tóirctnead iad. Ní h-don cairbte beir as feiteam le n-a leitéirí rin. Táro ríad le págail inr gac don ball. Aicme gan maic iread iad. Is cuma 'na scoola nū 'na ndúiread iad i tcaob don cairbte féadpóir a déanam. Ní féadaim gan gáire déanam anoir ar airí nuair a cím duine acu as ppleabaó ar a ccola agus as cimit a fúl. Féucan

ré 'na timpal ar an obair. "Ó," a veir ré, "caitfear an gaeluinn a coimeádo beo," cóm mairt agus nár cuimhnis doinne ar í coimeádo beo go dtí an neómac ran agus gur b' é féin an céad duine a cuimhnis air!

Doncádo: Ha, ha, ha. Ambriatari go bfuil aithe mairt agus orda. Ac ní gáire a bainio ríad aram-ra. Ir amlaio a cuimio ríad fearg mo dóitín orm.

Taós: Sgaoil leó. Tá ar ndóitín daoine agaimn atá 'na lán dúireadé agus iad ag déanamh na h-oibre go dian agus go díctolac agus go tuirgionac. Ní feara riam fós an obair ó'a déanamh cóm dian 'na cóm tuirgionac 'na cóm cutaig agus conac ó'a déanamh i an turur ro i bfeir na Múman. Ní feir a bí ar riúbal ann ac trí nú ceatair ó' feireanaib móra mairt.

Doncádo: Agus féuc. Dó nú trí feadtmairib roim aimpir na feire bí daoine 'gá cuimneamh go túbac go scaitfi an feir do leogaint ar lár agus eiríge airte, mar ná raib an t-airgead ag teadé irteac cun an coróair! Ir aic mar a gluairígean neite uaireanta.

Taós: Ir fíor duit rin. Nuair a conac féin an focal ran ar riúbal, go scaitfi an feir do leogaint ar lár toirg gan an t-airgead a beic ag teadé irteac, túbart liom féin mar peo; "Sead," arsa mire liom féin, "Ní'l baogal 'na go mbeir feir mór mairt agaimn!" Ir minic a conac puo ó'a fóro i scaiteam mo faogail. Nuair ba dóic leat a beaó puo caitte i leit taoib ar fad riné an uair díreac a tiocfaó ré tar n-air le túbailt nirt.

Doncádo: Ir cuma é nú an cleamhar a bupfi cóm buppte rin gur dóic le duine ná plánófi coitíde airir é, agus anran gur ar éigin a beaó do cúl leir nuair a beaó ré déanta airir níor daingne 'na bí ré riam. Ac cad ir dóic leat do'n obair, a Taós? An leanfar de'n obair, agus an nteanfar i i nteire bára?

Taós: Ir dóic liom go bfuil ré buailte irteac go daingean i n-aighe na ndaoine ir tuirgionaise ra n-obair, ná fuil ag éire ac a roga de óa nío, an gaeluinn, a h-urplabpa féin, do coimeádo 'na beul, agus fearam ar a coraib féin i látair Dé agus an

traoḡail, ná a h-urplabha féin do cáiteam uaití ar
 fad agus béalbác béapla cup 'na béul cúici, agus
 anran an marcad ḡallta beit ar a muin aici go deo
 deo. Má cuipnean pí an béalbác ar a béul cuippró
 pí 'óí an marcad uair éigin, luat nú mall. Má
 tuigtear i gceart an nío rin leanpar de'n obair
 agus déanpar i i n-deihe bána.

“IS MAIT É AN T-EAGLA CUR AR AN MAORA.”

Doncáó: Nác mór an iongna, a ṡairḡ, náí tuigeadó
 an nío rin fadó suam! “Béalbác béapla,” appa
 tupa. Anndais ip tu tug an ainim ceart air. ‘Oar
 nód’ tá fíor ag an traoḡal, má cartar ar acéile
 beirt, agus iad ó ‘óá náiríún, agus teanga pé leit i
 mbéal ḡac duine acu go mberó an buad ra cáint ag
 an t-é acu ‘ó’féadóiró an cáint a cup ar riúbal
 eatarṡa ‘n-a teangain féin. Beiró an trṡian ‘n-a
 láim aige agus an béalbác i mbéal an fíir eile.

ṡadḡ: Siné díneac an cuma ‘na bfuil an rḡeal
 ag muintir na h-Éirean, a Doncáó, ó’n lá a leogadap
 do muintir Sapanan an cáint go léir eatarṡa do cup
 ar riúbal ra béapla. ‘Óí, agus tá fór, an béalbác i
 mbéal an Éireanaig agus an trṡian i láim an
 tSapananais. ‘Óí an buad ag an Sapanac ra cáint.
 Ní féadópaó ḡan a beir. ‘Óí ar a cumar an duó a
 cup ‘n-a ḡeal ar an Éireanac, i n-Éirinn agus i
 Sapanan agus ór cómair an domáin go léir. ḡan
 ampar ‘ó’éirig, ó am go h-am, pot Éireanac a cuip
 eóluir cóm mait ran ar an mbéapla go raib pé níor
 clirte air ‘ná an Sapanac féin. Ac ba fuarac le
 ráó pot duine de ‘n trópró ran nuair a bí an náiríún
 go léir ag bpaṡ ar an mbéapla bṡirte. ‘Óá mbeac
 raibṡhear an domáin agat agus an t-éadóac ip uairle
 le páḡail umat, agus páinní óir oir, agus tṡis agat
 dóm ḡneanta le pálár an iúḡ, agus anran, nuair a
 labarṡá, ḡur b’é ruo a tíocpaó ar do béal ‘ná
 béapla bṡirte, ní fanpaó blúipe meap ag don traoḡar
 duine oir, óḡ ‘ná aorṡa, boct ‘ná raibṡir, uaral ‘ná

treall. Ní'l aon traḡar cainte ra domán ip ḡráinne 'nà Véapla bpurte na h-Éirean. Ní'l le páḡail ag an t-é a labhran Véapla bpurte na h-Éirean ac oipoc mear agur tapcuirne pé taob 'na otugan pé aḡair. Véalbac éiuair óaingean, i mbéal an Éireanaig, ipaó an Véapla bpurte. Tá an véalbac ran tap éir an Éireanaig a éur, ní h-amáin pé córaib an tSapanaig i n-Éipinn, ac pé córaib ḡac duine de fliocó an tSapanaig ap puró an domáin.

Doncáó: Oap nóc', a táirḡ, ip 'mó duine i n-éaḡ-mair an Éireanaig a labhran Véapla bpurte. Nuair a ḡagan an ffrancac nú an t-Almáinneac anall ḡo lúnduin labhrar ríao Véapla bpurte, bpurte ḡo maic leir. Agur péuc, ní éurpean an Véapla bpurte rin aon oipoc mear oirca.

Taóḡ: Ní éurpean, map tuigean an Sapanaac, nuair airḡean pé an Véapla bpurte rin ag teaó a' béal an ffrancaig, ḡo bpuil puró náe é rin ipcis ag an bffrancaac ran, ḡo bpuil a éuró ffraincire ipcis aige, ffraincír breaḡ, blarta, ceólmair, ḡunta, caint acá níor tpeire agur níor ḡéire agur níor liomca 'nà an Véapla ip feár a labhrar i Sapana puam. Nuair a bíon an caint liomca bíon an aigne liomca, agur ip cóir eagla beic poimpir. Tuigean an Sapanaac an méiró rin agur bíon eagla aige poimpir an bffrancaac agur a éuró Véapla bpurte, nú poimpir an Almáinneac agur a éuró Véapla bpurte. Ac nuair airḡean an Sapanaac an Véapla bpurte ap béal an Éireanaig ní bíon aon eagla aige poimpir map tá fíor aige ná fuil aon caint eile ra béal ran ac an Véapla bpurte rin. Níor tús an Sapanaac puam fóp aon puró ac tapcuirne do'n t-é ná féarópaó eagla éur air. Bíon ana upaim aige do'n t-é 'na mbíon an t-eagla aige poimpir. Ní ḡá óó cóiróce aon eagla beic aige poimpir an Éireanaac an fáir ná beir ag an Éireanaac ac an Véapla bpurte. Ní bíon lapciar de caint bpurte ac aigne bpurte. Ní baóḡal o' loinne an aigne bpurte rin. Ní'l bac ap ḡac aon ḡiola-mo-leicéir ḡabáil do córaib inri. Ní féarar an domán cao a óall muintir na h-Éirean!

Doncáó: Tá ḡeapa-éuró acu óall ḡo maic fóp péim.

CEISO.

Taobhs: Tá gan amhar, a 'Doncáth, cuir acu dall go maith fóir, agus mar a deir, ní cuir beas é. Ac ir ró gear an ainm a tá ó bíodan go léir dall ar fad, gan oiread agus don léir amáin radairc 'na gceann.

'Doncáth: Siné a mílleán mé. Cao fé n-deáir an daille? Nár dóir go dtuigfadh an t-é ir lúga tuirgint gur b' iad "daoine ir lúga cial i n-Éirinn na daoine atá gan béarla gan gaeluinn"? Níl don mear as doinne oíche. Níl bliúne eagla as doinne nómpa. Ní féidir dóib doíche don tógáil cinn fágáil amuic ná i mbaile. Agus féuch, a táobhs. Ní móir le ríad an obair atá déanta fóir agus don tógáil, ac d'a luigead atá déanta ambuatair móir go bfuilim 'gá tabairt fé n-deara ceana féin go bfuil ríad agus eagla as teacht ar luét béarla noimir an muintir atá as fogluim na gaeluinne agus 'gá labairt. Tá an móiréir as imteacht de luét an béarla. Dá mba éall i Sapaná féin é ariúim go bfuil atáirgadh móir as teacht go tuig ar an dá taobh ann, mear as teacht as muintir na gaeluinne oíche féin, agus uraim as teacht as muintir an béarla dóib. Dá mbeadh an obair seo na gaeluinne ar riabal le céad blian nū le cúpla céad blian ní gearfí de coraib i muintir na h-Éiríen mar a gearadh. Cao a dall pinn le dá céad blian?

Taobhs: Sin ceir na cuspirt a pírteacht, a 'Doncáth. Ir dóir liom go raib a lán neite as cur le céile cun pinn a dalladh. Nuair a táinig Crumuil agus a fuaig noraí anro anall go h-Éirinn ceapadar 'na n-aigne an Cperdeam a múcaó i n-Éirinn, dóir cam oíche. Bíodan tar éir an cinn a baint de'n céad Cormac. Tóg Éiríenais páirt le Séamur, mar, dar leo, coranóc' Séamur an Cperdeam dóib. Spriorán ab ead Séamur agus tús muintir na h-Éiríen air an ainm grána a tuil fé. Nuair a tuil luimneac d'imtigh fíir arimta na h-Éiríen anonn ra bfrainc agus ra Spáinn agus do fágadh Éiríe fé coraib a namhad. Anran iread táinig an léirgior

arí fadó. Do rígeoileadh amach ar fúro na h-Éirean
 rluaḡ bíteamhac, oíodas caḡarac lúnduin, agus
 uábrad leó doinne ná réanfad a Cpeirdeam é marbhad
 láitneac. Déineadur an marbhad go ponmhar. Mar-
 buigheas ós agus dorad, fíu agus mná, cailíní agus
 buacailí. Marbhuigheas an uile fuo i bfuim duine
 de ríocht Saodal o'ár féadadur teact ruar leir.
 Do teir opta ámtac a cúir fiaḡaib ar doinne an
 Cpeirdeam do réanad. Cúir ran luēt an párlimint
 ar buile. Tugadur oíuḡad, nuair ná h-iompóc'
 muintir na h-Éirean o'n gCpeirdeam, iad a oírḡiḡad
 ar fadó. Anran do ḡluair an marbhad go oíí ná raib
 de ríocht Saodal beo i n-Éirinn ac tímpal le
 h-oiread daoine agus acá as labairt na Saeluinne
 anoir i n-Éirinn. Bí an tír go léir náe móir folam ó
 daoine. Anran do tugad anall ó Sárana agus ó
 Albain daoine go raib an cpeirdeam Sailla acu agus
 do tugad an talam uóib.

Doncáó: Aililiú! Agus conur a tápla go raib
 naoi milliúin de Caitlicib Saodalaca i n-Éirinn rár
 a oíáinḡ an duib ar na píatái!

Tadó: Bí cúir mírbúilteac leir. b' é toil Dé,
 na daoine a tugad anall cun na tíre o'áitnead i
 n-inead na ndaoine a marbhuigead, go oíáinḡ oíoc
 h-aicío uaḡbárac opta a máirib iad 'na mílcib go
 mb' éigion o'ár fan beó acu ruit le 'n-anam ar an
 oíir. An t-é go oíagad an aicío air ir ámlaib do
 loḡad a oíoicean agus a cúir feḡla o'á cnaḡaib.
 feuc, rin leabhar* agat agus léis é agus tabarpió
 ré an cúnar go léir ruit. Caitrar an cúir eile de
 péirteac na ceirte o'fáḡail go oíí an treactmain
 reo cugainn.

AN DALLAD.

Doncáó: Sead anran tu, a Tadó. Cad fé nḡar
 an dallad? Cad a óall muintir na h-Éirean i
 oíad na Saeluinne agus a cúir fiaḡaib opta beic
 as bpire a gcoirde a o'iaraid i caiteam uaḡa agus
 an Déarla bpirte ḡlacad 'n-a h-inead?

* History of the persecutions suffered by the Catholics of Ireland
 under Cromwell and the Puritans. By the Rev. P. F. Moran, Convent
 of Mercy, Callan.

ΤΑΥΤΟΣ : Νυαιρ α βι, μαρ αυόβαρτ λεατ, έιπε πολαμ
 ό υαοίνε ας πέ υρίοδαρ βεαζ δε'ν τρεαα πίολμας α
 βι : υπόλας ι γευκαίβ αςυρ ι γεοιλτιβ, το ευντ νιό
 ετε αμας. Βι α βράς ζαν υίολ λειρ να παίζουμπίβ
 αςυρ λειρ να η-οίρκεαδαίβ α βι ταρ έιρ περιβίρε
 cogairό α θέαναμ ι η-έιρινν το έρμυιλ αςυρ το'η
 πάριμιντ. Νι παίβ αν τ-αιρζεατ ανν ευν ιατ α
 υίολ. Νίορ θέινεατ ας τалам na η-έιρεαν το παιντ
 eataréa. Ανραν νι παίβ αον μαίτ υόιβ πα талам
 муря бρέαοπί υαοίνε πάζαίλ το παοτρός' αν талам.
 Νι έιοερατ αοινне anall ό Šarana 'nā ό Albain
 ευν αν талин то παοτρύ' μαρ βι αν ρζαηηια ορτα
 ποιμip αν αιείτ υό. Ι ηυιαίς αρ ηυιαίς β'έιςιον αν
 μέιτ α βι βεό δε μνίντιρ να η-έιρεαν πέιν το
 έαβαρτ αμας αρ να ενυκαίβ αςυρ αρ να coιλτιβ αςυρ
 αν талам α εур еўча ар ёіор аςυρ leogaint υόιβ έ
 παοτρύ'. Ар ан γεuma ραν το ροcариуіς na υαοίνε
 ар ан талам аςυρ ёóm лyaт аςυρ ροcариуіςтар то
 мёуруиғтар го тиуғ. Sin μαρ α έάρла naoi miliúin
 acu βείτ ι η-έιρινн нυαιρ α έάινις ан туб ар на
 ррáтaí.

Ας τuiς ан μέιτ ρeo, α Όονсао. Υίοό ζυρ ροcари-
 ніғеаτ ар ан талам ιατ ευν ан талин α παοτρύ'
 аςυρ ευν ан ёіора θέанаμ το'η μάίγipтиρ, ηίορ
 тугаτ αон тpaғар cипт oлiғe υόιβ. Νι παίβ bac ар
 ан μάίγipтиρ ιατ το έαίτεам αμας ар α υτιζέιβ αон
 lá ba μαίτ leiρ. Νι παίβ bac ар ан ёіор т'áртóу'
 opτα ёóm minic аςυρ ba μαίτ leiρ έ. Νίορ υ' αон
 таиpбтe υόιβ γεарián α θέанаμ. Βι ан oлiғ го leiρ
 ι βραβap то'η μάίγipтиρ аςυρ ι γεοиниb na ηυαοίνε.
 Βι cumar βáip аςυρ βeaτa аз ан μάίγipтиρ ар на
 тaοiνε.

Νι παίβ ан ρζéal αβρατ ар ан γεuma ραν нυαιρ
 фáρ, нiό náp υ' ionғna, ан uile ρaғар uиc ар. Ёром
 на μάίγipтиpί ар βeίт аз cур на ηυαοίνε аз ρορματ
 le ёéιτε ρéυcáιнт cé ba мeapa leiρ ан μάίγipтиρ, аςυρ
 ёром на тaοiνε ар βeίт аз canntáιл ан талин ар α
 ёéιτε μαρ ηίορ ράγaτ αон тpлiғ βeaτa eιte acu. Βa
 γεáip ζυρ eур ан ρορματ аςυρ ан canntáιл ан ёіор
 руар opτα го тci ζυρ фáρ ан ρeан ρocal acu :—

“ζοpта аςυρ ceaipte α θέíнеан ёіcρ.” Υiοταp
 pápta, аςυρ ba ёpеpоeамiαнт leo έ, βeίт аз obaip ό

tubh go tubh ar beagán bío agus pé beagán éadais, ac go bfeadóirí an cíor a déanamh.

Nuair a bí croíde agus aigne na ndaoine bhirte bhrígte ar an gcuma ran i dtreó nár tuigadar féin cad é an cor ar bols a bí déanta oíra agus ó a déanamh oíra, ipé iuto a táinig ar dóib pé deirne nár fan don mear acu ar don níó a bain leó féin, ar don níó Gaedla. Conacadar or cómair a rúl, gac don lá 'n treachtmain, ná raib don tógáil cinn le págail coirde ag doinne ac ag an nduine go mbeaó focailín éigin bheirle aige. Tá mba bheirle bhirte féin é b' fear é 'ná an Gaeluinn, dar leó. Nuair a cuair an méir rin 'na luige ar a n-aigne bí an dallad déanta.

Doncad: Bí, agus níor dallad go tici é.

Tadg: Agus, mar a dúbhair, tá cuir acu dall go maic fóp. Tá cuir acu cóim dall ran gur baogal ná tiocir an maic ceart go deó dóib.

Doncad: Ná bac ran. Tá an solur ana láirí, agus ag neartú' ipeaó 'tá pé.

Lám dé.

Tadg: Is fíor dúit rin. Tá an solur ana láirí, agus ag neartú' atá pé. Ní beag de cómair ar an neartú' ran an trocraí reo a bí agáinn le déan-aige.

Doncad: 'Sead, rocpair an atar eógan. Ba móir an maic í. Ní fearar an raib don coinne aige féin maic go mbeaó a leicéir de rocpair aige.

Tadg: Nuair a tug pé agáir ar an obair do conaic pé go dian maic cad a bí noimír. Bí fíor aige ná raib duine i n-éirinn, go móir móir, don duine bunúrad, ná deirad láiríeac ná raib ra n-obair ac piantar. Conaic pé an uile duine go raib don gurta aige, ag ruit i noiaí galántaéta Sárana. Conaic pé na daoine boéta ná raib don gurta acu, ag bhirle a gcroíde ag ruit i noiaí na ndaoine go raib. Conaic pé, ar an gcuma ran, clana Gaedla go léir ag rodar ra látaí le pálaib Sárana agus gan don mear i n-don cor acu ar éirinn ná ar don

níó a baint léi. Tuig ré i n' aigne, dá leanadó an
 toul amú ran ar feadh tamail eile, dá leanadó ré go
 dtí go mbeaípaó an báp leir an cainteóir déanaó
 Saeluinne, go mbeaó clana Saeóal ra lacaig go
 deó, as robar le pálaib Sapaná. Tuig ré puó eile.
 Tuig ré go raib an toul amú cóim tiubairteac ran,
 cóim coitcianta ran, cóim ceapaite rin, nár b'foláir
 do duine cpoide leóin a beit aige cun don iapaó
 a déanam ar córs a cúir leir agus ar muintir na
 h-Éirean o'iompáil ar a leap. Bí fíor aige go maí
 go mburpaó an obair a cpoide ra león buide réin.
 Tuig ré go dian maí go marbóó' an obair é. Ac
 do tuig ré gur mó o' oic an toul amú do leogaint
 ar aghaó 'ná pé puó o' imteóó' air réin. Tus ré
 aghaó ar an obair. Dúbaire gac doinne go raib pé
 ar a meabair. Níor cúir pé ruim ra caint. Do lean
 ré ar an obair go dtí gur búr cpoide an leóin. Ní'l
 don píoc o'á meapatal oim, a Dónadó; ná gur tuig
 ré, rap a bfuair pé báp tál ra dútaig iapaóta, go
 raíadó a raótar cun cinn agus go gcurfí córs leir an
 noul amú. Agus nuair a tuig ré an méio rin ní
 féadópaó pé gan a tuirgint, nuair a cappaó muintir
 na h-Éirean o'n noul amú, go dtuigfóir láirpeac cé
 túnuig ar iao do cappaó. Ipé mo tuairim, a Dónadó,
 go raib gac don doinne aige go dtabairfí abailé go
 h-Éirinn a cnáma agus go mbeaó rocpaio móp' 'gá
 dtabairt abailé.

Dónadó: Féuc, a Tairós. Pé puó a tuig ré 'ná
 nár tuig ré, níor tus don fearu riam aghaó ar a
 leitéio o' obair, agus an raogal móp ceann ar aghaó
 'ná coinnib mar a bí, mara mbeaó gur rppioc Dia
 cuige é, molaó go deó leir!

Tairós: Siní an caint! Níor tus agus ní féadópaó
 a dtabairt. Agus puó eile dé. Dá dtugaó don
 fear aghaó ar a leitéio o' obair gan Dia 'gá
 rppiocao cuige ip amlaó a marbóó' ré é réin agus
 ní beaó bláipe tairbte déanta aige. Ac nuair a
 rppiocan Dia duine cun oibre déanam cabruigean
 Dia leir an nouine rin ra h-obair rin. Ní h-aon
 iongna anran pé puó iméigean ar an nouine go
 dtéidán an obair cun cinn.

Dónadó: Dar fiaó, a Tairós, ac ip dóic liom, dá

mb' é báp an tuine é, go gcuipéan pé an obair éus
cinn oipead agus a cuip raotar a beata cun cinn í.

Taòs: Nuair a bíon lámh Dé sa n-obair cuipéan
gac don puo an obair cun cinn.

Doncáó: Tá gac don puo as cup na h-oibre reo
na gaeluinne cun cinn pé 'n éirinn é, molaó go deo
le Dia!

RAT AN SGEIL.

Taòs: Is doimhinn an focal é riú a túbpaír anro
an lá déanaí, a Doncáó, agus go deimhín ní dóic
liom sup tusaír féin pé n-deana méio an doimhinnir a
bí ann.

Doncáó: Cao é an focal é, ariú? Pé puo
atúbairt ní cuimhín liom go raib don doimhinnear mór
mar rin i n-don puo d'a n-túbairt.

Taòs: Túbpaír, dá mb'é an báp féin do t'eacat ar
tuine é, go gcuipéan pé an obair cun cinn oipead
agus cuip raotar a beata cun cinn í.

Doncáó: Dá n-abrainn go gcuipéan a báp an
obair cun cinn níor mó 'nár mar a cuip raotar a beata
cun cinn i beaó an ceart asam i t'eacat rocpairte
an atar eógan. Is mó an rponaó cuip an trocpairt
rin i n-obair na gaeluinne, is mó an leatáó a tús rí
do'n obair, is mó a tairais rí rúile na n-gaeóal ar an
obair, amuic agus i mbaile, is mó a rppioc rí aigne
ná n-gaeóal cun na h-oibre déanaí, 'nár mar a deim
don ploc de raotar an atar eógan, ní h-eaó ac a
raotar go léir, i gcaiteam a beata.

Taòs: Is fíor san, agus riné an cuip go n-túbairt
sup doimhinn an focal a túbpaír an lá déanaí.
Nuair a fuair an t-atar eógan mac an gaimna báp do
ceap gac doinne go raib deire leir an obair. Ba
dóic le h-doinne sup ceart go mbeaó. Cao a bí
cun na h-oibre coimeáó ar riúbal nuair a bí an t-é
cuip ar riúbal i mteigte? Bí 'fíor as gac doinne sup
b'é a dítol féin i coimeáó ar riúbal an faio a mair
pé. Cao a bí cun i coimeáó ar riúbal 'n-a díais?
Cé mearpaó go n-deanpaó a báp i coimeáó ar riúbal?
Cé mearpaó go n-deanpaó a rocpairt fuinneamh níor
mó cup inti 'nár mar féaó pé féin puam a cup inti an
faio a bí pé deo?

Doncáth: Mapa faib mo éaint-re domhinn tá do ceirt-re domhinn. Ní déinean an báp puo de'n tróipio ran i gcóinnuige. Déinean ré a malairt dípeac. Iré ar n-eóluir maí, má bíon obair ar láimh as duine agus ná féadfaid aon duine eile an obair rin a déanamh, má geibean an duine rin báp go rtaodan an obair ar an áit rin.

Taobh: Tá obair agus obair ann, a Doncáth. Nuair a tugan leamhú' Dé na d'ar do duine ar obair mhór poibilibhe, ar obair atá maectanac do'n náiríun go léir, agus nuair a rppiocan Dia an duine rin eun na h-oibre rin do déanamh, ar maíta leir an náiríun, gan aon bláir caiphte rasoalta dó féin, ac a malairt, tuas agus trioblóir agus bpire cpoithe agus bpire pláinte agus dealbar, agus báp i ndeire na dála, tagan iongna ar dtúir ar na daoine a éion an rgeal. Ir ró deacair leó a tuirgint conur féadfaid duine é féin a marbú' le h-obair agus gan ploc d'á báp aige. Ar ball nuair a éio ríad marb d'áiríuib é agus nuair a tuigir ríad gur ar maíta leó féin a tuit ré leir an obair, tagan áro uraim acu dó agus áro éion acu air. Ní rtaodan an rgeal ra n-áit rin dóib. Ní féadaid ríad gan féucaint irteac ra n-obair féucaint an fíor go bfuil an caiphte go léir inti. Orgalan ran a rúile dóib. Éio ríad caiphte na h-oibre. Éio ríad conur mar a bíodair go léir as ruit le fánaig ar a n-aimleap. Éio ríad an deire tiobairteac a bí rómpa agus a bí i n-áirígte dóib go léir, agus i n-áirígte go luac dóib, dá leanaidir an trlíg a bí acu agus an fuadair a bí rúta. Éio ríad ná faib aon bpeit acu ar éarad ó'n rliú rin 'ná ar baint ó'n bfuadair ran mapa mbead an t-aon fear amáin rin agus an obair a déin ré. Éio ríad gur tug ré a anam eun iad d' iompáil ó n-a n-aimleap. Anran ruitio ríad agus tógair ríad a énáma ar an uais, abrad ríar ra dútaig iaracta, agus tugair ríad leó abailé iad, le h-onóir agus le rocpair mhór, agus — ríac an rgeil go léir — rocapuigir ríad a n-aighe eun na h-oibre éurnuig reirean do éur eun éinn go beact.

Doncáth: Tá go maí. Ac náe mó duine a déin obair mhór maí agus gur fágaí a énáma ra dútaig iaracta?

"IS BUAN PEAR 'NA 'DÚTADH."

Doncáth: Cogair, a tairg. Tá obair an ádair eógan déanta. Tá a cnámha tabairtá abailé go h-éirinn agus onóir mhór tabairtá dó, agus rochaíto mhór. Ac ní feicim-re sup ró mhór an tairgthe an tabairt amac go léir 'ná an obair reo go léir atá ar riúbal i ttaob na Saeluinne.

Tairg: Ádairde! Airmú cad é reo anoir oir?

Doncáth: Tá mo dá dóicín oim. Cad é an tairgthe dúinn go léir beir 'gár marbhad féin ag raoctru' na Saeluinne agus sup gáir, do réir an fuadair atá fé muintir na h-Éirean, ag imteacht 'na rluaghte tair ná rargib, ná beir duine de rluóct Saeóal i n-Éirinn cun na Saeluinne do labairt. Ir ait a beir an rgeal agaim ar ball, an Saeluinn agaim agus gan doinne agaim a labairtá i!

Tairg: Bim féin ag cuimneam ar an ttaob ran de'n rgeal go minic, a Doncáth, agus bion ré ag déanam buairtá dom ar a lán rluaghte i n-éasmuir an díobhála atá aige dá déanam do'n Saeluinn. Táro na daoine, mar a deirir, ag imteacht 'na rluóictib tair na rargib agus ní tugaro ríad uain dóib féin ar cuimneam i n-aon cor roim ré ar cad 'tá rómpa tair. Dá mbead 'fior acu cad 'tá tair rómpa ní bead oiread díctinir anonn oir. Ir mhór an rruag iad; buacaili óga nár dein riam ra baile oiread agus aon lá amáin d'aon obair go bfeadóir rclábuigheacht dian a tabairt uiré, ag dul riar go h-America agus ag luíge irtead láirtead i n-obair marbhuigheacht fé rreir mí-náóiré, gan rruag ná tairé dóib ac oiread agus dá mbeoir déanta d'iaran.

Doncáth: Dar ríad ac ní h-é rin an ceann ir meara dé. Bío ríad anró ar ríráitib na gcaitrac mhór agus iad ag tuitim le h-ocair agus le tair agus gan an obair marbhuigheacht féin acu le rágail cun bíó 'ná díge do tuileam dóib féin. An t-é go mbion ré de rreanr air an obair marbhuigheacht d'rágail cuiríó ré ruar le h-aon rragar oiré úráirde níor túirge 'ná mar éiréó' ré ar an obair, le h-eagla nár b'fior caitin a gaeabó ré air i.

Tairg: 'Sead, agus an muintir a tugar an obair dóib le déanam tuigro ríad go maré go bfuil ran

amhlaidh agus nàc gá d'óibh rcaonadh ó aon trasaar
 oipoc úráide d'innit oipca 'nà ó aon trasaar tarcairne
 tabhairt d'óibh, mar nàc baogal go n-eipeócair riao ar
 an obair. Bion a pian air. Buirtear a gcoirde
 iptic anna. Buirtear a pláinte. Anran caitear
 amac ar an obair iao mar ní bío riao ábalta ar an
 obair a déanamh. Tagan an bár oipca gan cáirde nó
 fáda. D'fágaodar éirí mar d'eaó go ndéanfir
 raióibhear tál agus go dtiocfir a baile 'na ndaoine
 uairle. Ní nó fáda a bíodar tál nuair a bí a
 málairt de rgeal acu, iao do mairbhad le h-obair
 agus iao do caiteamh i bpoll, nū iao do mairbhad le
 h-earba oibhe agus le h-earba bíó, agus iao do
 caiteamh i bpoll. Ní feadar an neórfar go deó caó
 é an méro d'fuit agus d'feóil agus de cnámhaibh
 éiríneac, d'fuit agus d'feóil agus de cnámhaibh do
 beaúigeaó agus do tógaó i n-Éirinn le cion agus
 le mórcuio aipeacair, atá curta ag leafrúgaó an
 tairim tál i n-América le céao blian.

Doncaó: "Quæ caret ora cruore nostro?"

Taós: "Cá bfuil an tír gan fuil ár ndaoine air?"
 Dúbaire an file mar rin é. Ir féirir linne an cáint
 céadna do ráó, ac tá deirpúgeact mór roir an rá
 cial. D'fás na Rómánaig pian a gcoo' pola ar tíor-
 tair an domáin, ac d'fágaodar pian a lám leir ar na
 tíortair rin. Cuireadar a rmaect ar na tíortair rin
 agus tugaodar leó a baile raióibhear agus oimácar na
 'otíortair ran. Ní mar rin dúinne. Má tá pian ár
 gcoo' pola ar tíortair an domáin ir ag tíortair an
 domáin atá a tópaó agus ní h-againne. Dá bpanaó
 ár ndaoine ra baile agus aipe tabairt d'Éirinn; rá
 ndeimfir i n-Éirinn obair leat cóm dian agus cairto
 riao a déanamh ra dútaig iapaeta, beaó raogal níor
 fear acu, raogal níor ria, raogal níor cairbteige.
 Seabóir upaim agus mear agus cion amearg ná
 gcomairran. Seabaó éirí cairbte agus rocar a
 mbeata, agus nuair a tiocfaó an bár oipca, nuair ba
 toil le Dia glaothac oipca, seabóir ragaic agus ola
 agus aicpige, agus seabóir uais breaag cúirta bean-
 uigte i poilig a rinnear, i n-meao an poill grána
 tál i n-América, gur cuma é inū an poll a déanfi
 do'n beicigeac allta!

"abaille—má féadaim é!"

Doncáid Cogair, a Chaití, na daoine reo atá ag imteacht leat-éiriceálta, ag bfuil a gcor a t'iaraid teacht ruar le h-oinead airtio agus béarpat anonn go h-América iad, an bfuil 'fíor acu cad 'tá rómpa tall?

Taós: Inrtear doib cuio de go minic ac ní tugaio ríad uain doib féin ar an rgeal do bheirniú-
 gao i gceart. Daoine óga ipead a bporiúóp. Ní cuimnígean an duine ós coitíde ar éruadtan an tpaogail. Bíon an mipead 'na époitíde, mipead na h-óige. Airtígean ré daoine 'gá ráo go bfuil obair éruaid tall i n-América. Ní cuipean ran don eagla air. Tá lút agus neart agus fuinneamh ann. Ní'l blúipe eagla aige roim don trašar oibre, bog 'ná cnuaid. Ní mór 'ná gur b' i an obair éruaid ab fear leir. Ir doicíge, dár leir, gur b' i an obair éruaid ir fear a díolrío páš. Tugtar cómairle dó, fan-
 maint ra baile agus a páš tuileamh ra baile. Preit! Ní bíon don mhear ar an gcómairle rin aige. Ní foláir leir maóaric fágail ar an paogal. Airtígean ré tuairgí móra ó n-a leitéio reo agus ó n-a leitéio ríú, buacailí a cuaid anonn cúis bliana ó rin nú deic mbliana ó rin. Ní fapócaid an paogal é go tóí go bheicrío ré le n-a fúilíú an tóitais álunn uaral gur airtí ré na tuairgí go léir air. San ampar o'airí ré, anoir agus airtí, cogair beas a cuipad 'na luige air náe cačair mar a tuairg ar pad an áit tall; go dtuilean ruadai gána amac ann uairéanta; go gcaitpad duine coola ar an ríad ann uairéanta mura rámeóc' go mbéad airtígead aige cun díol ar a díolrío; náe ionan é agus beir i n-éipinn mar a bpašad duine beir ircis pe 'cu béad airtígead aige nú ná béad; go bpašad duine báp do'n gorta ann agus an bia airtí or cómair a fúil agus ná leómpad ré rméioe air 'ná baint leir. Ac ní tusan ré cluar do cogair de'n tróio ran. Fanan an cogair ircis i n'aigne, amíac, agus nuair a térdan ré anonn pašan ré amac, nuair a bíon ré ró deánac aige, gur ra cogair a bí an fíinne, agus náe ra

murtar agur ra blaðman, agur inr na tuairpigið móra ar an raiðbhear a bí le déanamh talí i n-América, mar d'ead.

Doncáð: 1r dóca go mbíon "maçao abaille má fêadaim é!" agá lán acu.

Tag: Déad pé ag curo acu go luac tapéir dul anonn dóib, dá mbéad don éad i n-don éor acu ar éadct abaille, ac ní bíon. Ní féidir dóib "má fêadaim é" do máð mar ní bíon don fágail i n-don éor acu air.

Doncáð: Agur cao d'imtígean ar an mipeac go léir a bí acu ag fágailt na h-Éirean dóib?

Tag: Ní feacaír don nío piám, a Doncáð, 1r tapamla bainead mipeac víot 'ná beir i mbaile móir iapaeta san pingin do póca agur san dor truim ag doinne ionat. Déad an rgeal oic a dóitir agat anro i n-don baile móir i n-Éirinn, ac 1r feact meara é talí i n-América. Déanfar duit i n-Éirinn gac ar ceart a déanamh do Éiríodáige, ac talí anró, mura mbeir airgead ag duine níl ann ac beirígeac ailt.

Doncáð: Agur cao é an donar atá oicta ná fanan ra baile má 'read!

Tag: An donar a bíon i gcóinnuige ar an t-é ná féucan poimir.

"PLACAS DE AR AN OTALAMH SO."

Doncáð: Bíon, san amhar, an donar ar na daoine ná féucan pómpa. Ac dar nód tá fíor ag an raogal ná térdan daoine anonn go h-América san féucant pómpa.

Tag: 1r dóic leir an t-é térdan amú gur féuc pé poimir go maic. Níor féuc, ámtac. Dá bfeucad ní maçad pé amú.

Doncáð: Ní feadar é rin, a Tag. 1r 'mó duine féuc poimir go h-ana maic agur i n-aimdeóin a díct gur táinig ruo éigin 'n-a plíg a cuir amú é.

Tag: Duair do meir air, a Doncáð, a mic ó. Na daoine óga ro a térdan go h-América, 1r dóic go mbíon féucta pómpa acu go h-ana maic, ac tagan

fíuð fā trlíg orða a cúipean amú iad, agus ní h-aon
 fíuð amháin é. Ír 'mó fíuð a bíon as teacht fa trlíg
 orða agus 'gá gcur amú. Ar 'túir; ír las le mac
 fíuðmedra i n-Éirinn dul agus lá oibre déanam do 'n
 fear atá ar an 'tadob talu de 'n baile agus a pág
 lae a glacað ar. Béad an pág maíð go leor agus
 ní béad an obair nó dian. Pé pág a ghabaó pé ar
 an obair ní tabaíraó pé le ráð dor na cónaíraíon go
 mbeaó pé as obair ar a pág lae. Sin uabair. Ní
 h-inniu 'ná iníe túnuis uabair ar daoine cúp amú,
 a 'Doncaó. Raíar an fear fan anonn go h-América
 agus raíaró pé as obair láiríeac ar a pág lae, agus
 ír nó maíð leir an pág o'rágail. Uabair, a 'Doncaó,
 agus eiríg'n-áiríe íreao atá as imírt ar a lán de
 daoínib óga na h-Éiríean an aimpíí reo, agus 'gá
 gcur amú. An t-é go mberó uabair agus eiríg'n-áiríe
 air ní nó fíuirt de fíuaint noimíí nuair a beró
 beairt cónaíraíeac cúpíe noimíí aise.

Tá fíuð eile 'gá gcur amú, fíuð a 'deinean cabríú'
 leir an uabair agus leir an eiríg'n-áiríe. Na buaícaí
 agus na cailíní ná leogfaó uabair agus eiríg'n-áiríe
 dóib claoir le gno 'ná le h-obair 'ná a mbeata
 túileam i n-Éirinn, agus o' imírt anonn go h-América
 deic mbliana ó fín nū fíce bliain ó fín, nū b'féiríí
 leat bliain ó fín, táirí ríao talu anoir agus iad as
 dul 'on gorta le h-earba oibre nū o'á marbaó le
 h-obair nó dian, agus ní leogfaó an t-uabair agus
 an t-eiríg'n-áiríe céadna dóib an fíuine o'ínínt
 do 'n muintíí atá fa baile. Nuair a gírbí ríao aon
 caoí ar líríí a cúp ábale ní bíon de poirt acu ac as
 molaó na h-áite talu i 'tíeó gur dóic le tuine gur
 b'é flatar Dé ar an 'talaíí ro é. Nuair a léigtear
 an líríí do luét an uabair agus an eiríg'n-áiríe fa
 baile, píte! ní foláir leo imíeact anonn láiríeac
 mar a mberó raogal daoine uairíe acu, íte agus ól,
 éiríe nua, aipseao agus ór 'na fíuíníííí ar na
 bóirííí, gan le rágail o'á uas ac cromaó agus é
 píocaó ruar! Céiríí ríao anonn. Cíí ríao an t-é
 do rííííí an líríí. Ní gá dóib fíuaint an tapna
 h-uair air. Bí pluic air, agus ceann feola. rap ar
 fág pé Éiríe. Táirí na pluic imííííí. Tá an fíeíl
 imííííí. B'féiríí, má 'r tuine ar an gceao é, go

b'fuil obair aige, obair dian, agus go b'éadóan ré éadóac glan a coimeádo air féin nuair ná bíon ré páirte ar mhulac a cinn ra n-obair. Ní maib ré ac oét mbliana déas nuair fág ré Éire. Tar éir a deic mbliana feuchan ré deic mbliana a'r daicéto! Anran ipead a'Veir an greenhorn leir féin nac catéir mar a tuairpís Ameirica. B'féirpís go ttabairpéto an reantouine ro na n'Veic mbliana cúpla béile bíó do'n greenhorn, ac nuair a beir an méiró rin déanta ip ró tapairó agus ip ró éur a déairpíó ré leir nac foláir do gac doinne a beata baint ar alur a géus i n-Ameirica. Anran ipead geibean an greenhorn amac cao é an rašar an "flatar Dé ar an tcalam ro."

Nár dóic leat; a Doncáto, go ršpi rāto an greenhorn ran abailé agus go n'déairpéto ré leir an muintip fág ré na díais panmāint ra baile? Ní deinean. Cuirean ré leirp abailé 'šā rāto le gac doinne ná fuil don áit ra domān cōm h-āluinn le h-Ameirica, gur b'é flatar Dé ar an tcalam ro é.

an cliaḃān.

Doncáto: féuc airiú, a táirš. An b'peacair an iuto ro ra Leader?

Tašš: Ní feaca. Cao é an iuto é?

Doncáto: Ip eol tuit go b'fuil rašar úirpíre a ceapáto le déanaíge, úirpír ar a t'ugštar šnamāšōn, agus dá labráto uine ip'eac ann agus anran é éur ar riúbal, go t'iocepaó an caint céatona amac ar, i t'píeo gur dóic leat gur b' é an uine céatona beáto aš rāto na cainte an tapna h-uair.

Tašš: Ac, reana ršéal ipead é rin. Tá rean-aítne aš gac doinne anoir ar an úirpír rin. Ba mōr an iongna é nuair a táinig ré amac ar t'úir, ac ní deinean doinne don iongna anoir dé.

Doncáto: Ac féuc cao veir an fear ra Leader mar šeall air.

Tašš: Cao 'veir ré?

Doncáto: Veir ré, dá mbéat úirpír acu ran ar cinniol i n-áit 'na mbéat šaeóilgeóir maic éigin aš néanam cainte poibitíde go nglacpaó an úirpír an

éaint agus anran go bfeadóifi an úirlir a bheir mór timpal na h-Éirean agus do cup an riúbal i n-áiteanaib ná fuil don focal Gaeluinne as daoine, agus go n-aipeod' na daoine rin an Gaeluinn d'a labhairt ar an ngramapón díreac mar aipeodáir i d'a labhairt amac ar béul an tuine féin d'a mbéir lárreac. Mar rin go dtiocfaid a gclara irteac ar fuaim agus ar blas agus ar guthúigeac na cainte, com maic agus d'a mbéir as éirteac leir an tuine as caint.

Taós: Is maic an cuimneam é. Tá fuil agus na ranfir ré 'n-a cuimneam ac go mbeir ré de tiúrjal i ntuine éigin é cup i ngníomh.

Ac cuirean ré i gcuimne dom, a Doncad, puo atá am aigne le fada. Tá nio tagaithe cun soluir do'n muintir go mbion ortá beir as múine na Gaeluinne inr na rgoileanaib le déanaige. Is nio é gur riú dúinn é labhairt fé ndeara agus é bheirniú' go maic. Sioc é. Má labhairt focal Gaeluinne irteac i gclair leinb cúis mblian, déarfir an leinb an focal lárreac san don trioblóir. Má labhairt an focal céadna irteac i gclair buacala cúis mblian noas si déarfir ré an focal ra ceart san mórán trioblóir. Má deirtear "Gaeluinn" i gclair an leinb déarfir ré lárreac, "Gaeluinn," díreac mar aisiú ré an focal. Déarfir buacail na gcúis mblian noas, "gay-ling," nú, "gale-ling," nú puo éigin de'n trašar ran. U'féirir go mbéad ré leat an lae as gabáil do rar a dtabairt ré an focal leir i gceart. Uaireanta eipeodáir ré ar agus déarfir ré, "I couldn't ever learn it!"

Is leir ó'n méir rin, d'a mbéad Gaeluinn d'a labhairt irteac i gclair an buacala ran ó'n lá a cuiread ra éiabán é, go n-eipeod' ré ruar oile ar an gcaint, a san fíor dó féin. Ní bfašad ré don blúipe de'n trioblóir 'ná de'n ouas 'ná de'n bpire croide a geirdean daoine a bíon as fogluim na Gaeluinne nuair a bío riad eirúte ruar. Féuc aileit oim, a Doncad. Déarla bpirte or cionn an éiabán iread deim an donur ar an nGaeluinn ar dtúir. Iré 'tá 'šá déanam fír. Gaeluinn bpeas bog blarta do cup d'a labhairt or cionn an éiabán

ipeað ðo leiðirfirð an ðonar þan anoir. Cairpari an obair ðo cupnú' ag an gclabán, a ðoncarð. Íré an clabán an gramapón dáiþíríð. Má tugtar Saeluinn ðo'n leand þa clabán, agur ó'n gclabán go ðtí go mberð ré cúis bliana véas, berð Saeluinn go ðeð aige. Verð þí aige þan blúipe tþoblóide. Ní gá ðó don þioc ð'á vudg þágail. Ní þagairð ré ar a taitíge mar a téirðean ðaoíne anoir ar a taitíge, mar berð meap uirði agur berð þí ð'á labairt inþ gac áit 'nar þéirðir í labairt, agur berð na leabairt Saeluinn ag teact amac coitclanta, ar þálaib a céile, agur caoi aige ar iao ðo léige. Þeirinn leat, a ðoncarð, þur b' é an clabán an gramapón.

Þoncarð: Tá go þreðg, a Cairðg. Ac conur a cupfir-re Saeluinn ð'á labairt or cionn clabán i n-áit nár labrad þocal Saeluinn le tþí þicðo blían!

Taðg: Þioð lá eile againn cúise þin, a ðoncarð.

CRÓNÁN.

Þoncarð: Seað, a Cairðg, cao é þiúto a þí agat le það an lá þeirðeanac i ðtaob an gramapón?

Taðg: Ní h-i ðtaob an gramapón a þí ré le það agam ac i ðtaob an clabán. Céao blían ó þin, nú mar þin, ní þaib leand i gclabán i n-éirinn þan crónán éigin ðe'n tþóro þo ar þiúbal-or cionn a éinn.

“Siúto mar a cupfirinn-re mo leand a cõtla;

Seo-in reð, bú leð leð;

1 mbairþlín lín 'r i rúþin olua, (þr. olla.)

Seo-in reð, bú leð leð.”

“Siúto mar a cupfirinn-re mo leand a cõtla;

Seo-in reð, bú leð leð;

1 gclabán óir ar úþlár þocair.

Seo-in reð, bú leð leð.”

“Siúto mar a cupfirinn-re mo leand a cõtla;

Seo-in reð, bú leð leð;

1 mbár na gþaob, 'r an gaoð 'gá þogaoð.

Seo-in reð, bú leð leð.”

Doncáid: 1r iongantaic an cuimhne atá agat, a
 Čairög! 1r fadó 'bliantaib anoir nár aipúgear an
 cpónán ran. Bí pé imtigíte ar mo ceann glan.

Čairög: "1r fadó cuimhne i gceann leinb," a
 Doncáid. An fadó a lean an cpónán ran, nú cpónán
 éigin d'á fóro, or cionn an éiabáin i n-éipinn do
 lean an Šaeluinn i gcpoide agus i n-aighe an leinb
 agus do coimeádo pí reilb ann. Ac do táinig an
 t-atáirú'. Čáinig an dúil ag na mnáib pa Béapla.
 Čairödar uata an cpónán breág ceolmar, bpišmar a
 čáinig cúca ó n-a máitpeacáib péin agus glacadar i
 n'inead an puo ro.

"Hush a by baby on de three tear.
 Fun de vind blow de cradle dote rock,
 Fun de bow brake de cradle dote fall,
 An' doon come baby, cradle an' all."

A! a Doncáid, a čreac láirir é! Do cuipead an
 Béapla bpište ar an gcuma ran irteac go daingean i
 n-aighe agus i gcpoide an leinb agus do coimeádo an
 Béapla bpište reilb. D' éipig an leinb ran ruar,
 agus pé tpeó'nar čus pé ašair do lean an lóipir ar
 a čeangain agus ní raib poimir inr šac don ball ac,
 "No Irish need apply."

Doncáid: Ac cošar, a Čairög. Nár b'feapa dó an
 Béapla bpište péin 'ná šan don focal Béapla beit
 aige? Ar neóin ní féadpad pé ašair a čabairt ar
 an paošal i n-aon čor šan pašar éigin Béapla beit
 aige.

Čairög: Dá bpašti an Šaeluinn aige 'n-a h-om-
 láine, mar a bí pí agá máčair, agus dá múintí dó,
 nuair a čuair pé ar pšoil, conur a bpiš agus a neart
 do čuiršint agus do bpičmú' čabarpad ran pačaric
 agus polur agus éipim aighe dó i tpeó go otiočpad
 leir, ar a bpičeamantar péin, an Béapla bpište do
 plánú'. Anran ir amlaró a bead, caint a špipear
 aige ar áileacč agus bead an Béapla aige níor peár
 agus níor cuimhne 'ná mar a bion pé ag ppišóir
 múintir Šarana péin. Ní mar rin a déinead. Do
 bainead an Šaeluinn de'n leinb agus níor tugad i
 n-aon čor dó 'n-a h-inead ac an Béapla bpište. Do
 pášad čóm dall ran é ná peoir pé piam cia' cu plán
 nú bpište a bí an Béapla aige.

Doncáoth : Deir a lán gur b'iaoth na rgoileana Galltha ro pé nveáir é rin, ac ba dóic le duine oirtha go meapán tús gur b'iaoth mná na h-Éirean pé nveáir é.

Taós : 'O' airígear fear ag labhairt le leanb a bí aige. "Imtigh amac, a Séamuir," ar peirean, "agus cap éúgáinn irteac na ba go scrúrótear iad." Bí mátair an leinb ag éirteac leir. 'Oo labhair riri. "Run oot, Jamzheen," ar riri, "an' twist the coos in ti' weel milk um." 'O' féuc rí ar a fear go mícéarotac. "Nár cóir," ar riri, "go labairfá pocailín béarla leir an leanb boct ran!"

Doncáoth : 'Oar ríad, a Táos, ac, nuair a bíor-ra am garrún, ir dóic liom, dá dtugadh doimne "Dinisheen" oim go mbainfínn an t-anam ar!

Taós : Ir maic an bail opt go raib mátair éialmáir agat, a Doncáoth; bean go raib Gaeluinn blarta aici agus béarla blarta. Tug rí duitre iad araon. Mura mbéadh i béad pé tiar opt, a mic ó. Deanaicte Dé le n-a h-anam!

Doncáoth : Amen, a Tígearna!

béarla slán agus béarla briste.

Doncáoth : Agus inir an méio seo dom, a Táos. Cao ba gá an béarla bpipte riam? Nuair a turruig na mná ar dtúir ar an mbéarla do labhairt or cionn an éilabáin, ná béad pé cóim maic acu béarla plán do labhairt?

Taós : Ceapadar féin, a duine, go raib pé cóim plán agus o'féarad pé beic. Ní raib don leigear acu ar é beic bpipte. Déineadar cóim plán é agus o'féaradar é véanam. Déineadar a noicil ar é labhairt go clirte agus go rnuigte agus go cabanta, oar leo.

Doncáoth : B' é rin an dícol aindeir! Ir 'mo béarla grána a labairt ar fuio an domáin. Labhran an Yank béarla grána, béarla atá caoc-fíonac i oteannta beic bpipte. Labhran fear Australia béarla a bíon ag poc-léimipis ar nóir an ceangará. Labhran an t-Albanaic béarla grána, béarla a cuipfad i gcumne duit gabar a béad ag ite agus ag

meigiolais i n-aonfeacht. Dá riúblópa Sarena féin i n'fódaib caola, ní'l condae ann, ní'l 'ná papóirde, ná faigfá béapla grána pé leic t'á labairt ann. Ac oíra go léir ní'l aon traḡar cainte, búrte 'ná plán, atá leat cóm grána, leat cóm h-aingdeir, leat cóm tiubairteac le béapla búrte na h-Éirean. Ní fearar an traoḡal cao pé n-deara do mnaib na h-Éirean a leicéir de dúil a beic acu ann, nú cao pé n-deara dóib beic 'gá labairt le n-a sclainn.

Taḡs: I' fíor do caint, a Dóncaḡ. Ní'l aon traḡar cainte aḡ teac amac a' béal tuine cóm grána le béapla búrte na h-Éirean. Ac tá níḡ aḡ baint leir i' meara go móir aḡur i' tiubairtíge 'ná a gráinneac de caint. I' níḡ é atá aḡam 'á tabairt pé n-deara le paḡa 'bliantaib. Sioc é. Má tḡḡtar tuine ó n' óige le ḡaeluinn blarta, bíḡḡ go mbéatḡ béapla búrte t'á labairt leir a' rḡat na ḡaeluinne, labairtíḡ pé béapla ceart, cóm maic le ḡaeluinn ceart, nuair eipeḡcair pé ruar. Beirḡ blar an béapla a' an mbéapla aige aḡur beirḡ blar na ḡaeluinne a' an nḡaeluinn aige. Nuair a labairtíḡ pé béapla tairtíḡ a caint le luicḡ béapla. Nuair a labairtíḡ pé ḡaeluinn tairtíḡ a caint leir na ḡaeḡilḡeḡiríḡ i' fear. Ac an fear náir aipḡ ruam, ó'n lá táinig pé a' an raḡal, ac an béapla búrte reo atá i n-Éirínn aḡainn, ta nḡabac pé tḡe rḡoil-eanaib an doḡain, aḡur tḡe coláirtíḡ an doḡain, aḡur ta bḡoḡlumóc' pé a bḡuil de lairíon aḡur de ḡpéiríḡ aḡur t'uplabra uaral eile ra doḡan, ní bainḡat an rḡolairdeac go léir lóipín béapla búrte na h-Éirean t'á teangain.

Dóncaḡ: Seac, aḡur rin iad muintíḡ na h-Éirean féin, le bḡeir aḡur céat blian, aḡur ḡan 'gá mbaint de'n traoḡal ac conur a tiocfíḡir a' an n-ḡaeluinn a baint a' béal an leinḡ aḡur ḡan aon traḡar cainte fáḡailt aige 'n-a h-inac ac an béapla búrte céat-na ran! ḡánnra oíra le h-eaḡla go loitḡat an ḡaeluinn pé béapla fearḡat an leaḡ t'fḡoḡlum! Iad a' a ḡepóide tícíl a t'iarair an oile do fearcaint aḡur i n-inac an oile do fearcaint iad aḡ tḡil a' mḡlac a ḡcinn iḡteac ra n-oile. Iad féin aḡur an maḡírtíḡ rḡoile aḡ maḡbat na leaḡ a t'iarair a

éirí féuchaint orá an Shaeluinn blarta do éirí ar a mbéal le h-eagla go loitfaidh sí a gcuid Véarpla agus iad ag taobhadh na leanbh gcéanna leir an mVéarpla bhríde do loit go deo iad, ní h-amháin 'na gcuid Véarpla ach 'na gcial agus na n-aighe agus 'na n-intinn. Is éadtaí an rígeál é.

Taobh: Bí a lán daoine nár déin an dearmad ran, a Doncaid. Bí aithe agam-ra ar daoine ná lamáiríad don focal Véarpla bhríde do labhairt i láthair a gclainne. Caitfeadh sé beir 'na Shaeluinn blarta acu níl 'na Véarpla ceart. Tá n-aimeócairí focal Véarpla bhríde i láthair na leanbh beirí cóm mór ar buile agus beirí-ta-ra tá tuagti "Dinisheen" ort.

Doncaid: Is tuag ná rabhadh go léir mar rin!

um noDLais

míle, naoi gcéad, a trí.

Doncaid: Seadh, a Táobh, a feana buacail, rin noDLais eile buailte leat.

Taobh: Tá, a míle ó. Is iongantach an coranáirde a déin an bliain. Ní feadair an traogal conur a d'imeitigh an aimirí cóm tapais.

Doncaid: D'imeitigh sí tapais go leor gan daib. Ach d'á gioraíocht an máill uirí imeaíocht ní baogal 'na gur déin sí a cion féin de'n obair is gnáth le h-aimirí a déanamh. Do leas sí crainn agus éirí sí crainn ag fáil. Déin sí daoine boíta rairíbhí agus déin sí daoine rairíbhí boí. Éirí sí adarca ar shamhnaibh agus éirí sí fearóg ar buacailibh. Éirí sí leanbhá i gcliaibhnaibh agus éirí sí sean daoine i gcómhpanaibh, gura' maí an maíre dóibh é!

Taobh: Cé dóibh? Dor na leanbhá inr na cliaibhnaibh níl dor na sean daoine inr na cómhpanaibh, cia 'cu?

Doncaid: Do gach taobh acu, amuisge!

Taobh: Pé rud a déin sí i gcliaibh na bliana ro atá caitte againn ní baogal 'na gur fliuch sí go maí é. Níl cuimhinn liom a leicéir de bliain le flice. Ní feadair ar déin sí puinn daoine boíta rairíbhí ach tá 'fíor agam gur éirí sí a lán. Caitfeadh beir

párta le toil Dé, ámtad. Bí aithe agam ar sean duine faoi agus dá mbeadh lá pluic, fuair ann ní lámálfad pé d'aoinne a pád, "Ír oic an lá é."

Doncáth: Agus dár n-óin, ní h-amháid a méarfad pé dom a pád, "Ír bpeáig an lá é," nuair a bheadh an lá fuair pluic.

Taobh. Déarfad pé leat, "Tá an lá mar ír toil le Dia é beith, agus don níd atá mar ír toil le Dia é beith ní féidir é beith go h-oic." D'éirtpá anraí.

Doncáth: Ambuaídar go n-éirtpinn. Ac féuc, a táobh. Cao ír dóic leat d'ár n-obair féin, an obair seo na Saeluinn, tar éir na bliana? Ír cuimín leat an t-aclú' úo. "Sura reacht fear a beirimid bliain ó 'noct, agus mura fear nára meara!" An bfuilimid "níor reacht fear"? Nú an bfuilimid "níora meara?"

Taobh: Tá a lán oibhe déanta. Tá a lán daoine t' réir turgnú' ar an nSaeluinn d' fogluim, agus anraí t' réir eiríge aithe, agus anraí t' réir turgnú' aithir uiréi. Leanfio ríad d'í ra deirpe, ír dóic liom. Tá raint maith de leabhair maith Saeluinn tagaithe ámtad, agus tá cuid maith daoine ábalta ar iad do léige.

Cúig nú pé blianaib ó rin bí, ír dóic liom, cúigear nú reirpar a bí dóim ceapaithe rin ar an obair do cur cun cinn go raib rocair 'na n-aigne acu go n-impeodáir d'í a n-anam rá cluice. Ní dóic liom go raib tar cúigear nú reirpar díobh ran ra n-obair pé bliana ó r.n. Bliain an taca ro, dá mbaintead fíde duine ar a raib ra n-obair de'n aicmé rin ní dóic liom go mbeadh puinn do diais. Ír mo tuairim láidir, dóim faoi agus a téirídan daoine de'n tróir ran, daoine a deir 'na n-aigne féin, "Beir an Saeluinn beo nú ní bheadh-ra beo," go bfuilimid "níor reacht fear" anoir 'na mar a bíomar bliain an taca ro.

Doncáth: Moladh go deo le Dia! Siné mo tuairim féin leir. Ac nuair a éim rppioráin as suir irtead ra n-obair agus oirpead ran fuadair fúta gur dóic leat go dtreabfíoir an Managortain i n-don lá ámtáin, agus anraí, amáirpead nú amaraídar, oiríim láma tabairt acu leir an obair agus san de porit

acu ac, "I couldn't ever learn it!" bíon easaí opm go dtiocfaí an liathbhuíde opm le neart canncair! Ní féadaim foirneam leo. Is beag ná go gcuirfidís tuine ag eargainí.

Taús: Caitpar foirneam leo, a Dónaí, a mhic ó. Bíon a leictéirí i gcóinnuige ag suít irteac iní gac don raíar oibre. Da dóic leat oíra ar dtúir go mbeirteá tógta leo, go ndéanfidís "put pat agus cat a' r dá eirbal," ac nuair a tasan cruaitan na h-oibre oíra ní bíon fearaí ná fulag ionta. Táirí ríad ag teac't 'r ag imteac't ra n-obair seo na Gaeluinne ó turaí. Gáirí iread bainio ríad aram féin uaireanta. Tiocfíó tuine acu agus ríatáin air, agus buinne féi. Féuifíó ré 'na timpal agus déanfíó ré caint. Sáiríó ré é féin irteac i ngnó éigin a bí ó'a déanam a san fíor dó le fada poimir rin, ó'a déanam go ciúin agus go blarta, san murtar san foíram. "Preit!" a déanfíó ré, "níl an ghnó ro ó'a déanam ra ceart! Seo mar is ceart é déanam!" Déanpar leir, go tur agus go daingean, san baint leir an ngnó. Anran, "Preit!" imteó-chaíó ré uainn ar fad! Ní féadaim san gáirí déanam nuair a cím an fear ran ag imteac't agus é ag caint leir féin ar an gcuma ro, "Da nglacfi mo cómairle-re do coimeáirí an Gaeluinn beó. Raíarí rí cún báir anoir, ac níl leigear agam-ra uirí!"

Níl don suí le déanam le daoine de'n traíar ran, a Dónaí, ac foirneam leo. Daoine san neart, san meagcaint aigne san daingineac't toile, iread iad. Ní féiríó dóib puinn díobála déanam an fáir ná beirpar ag brat oíra cún don tairbte déanam. Ní déanpínn ná gur b' é suí a cuirean an fonn eargainí oir-ra uaireanta, é beir at aigne gur ceart go ndéanfidís tairbte éigin. Anran nuair a éailio ríad oir bíon tú i gcontabairt an liathbhuíde teac't oir. Ní éailio ríad cóirdece opm-ra mar ní cuirim don iontaoib arta cóirdece.

Tá a lán daoine anoir ra n-obair, a Dónaí, atá ceapaithe ar an obair do cup cún cinn nú an t-anam a cáileamaint. Siniaí na daoine naí mírde iontaoib a beir ag tuine arta. Siniaí atá i láir na h-oibre iriú. Is oíra atá fearaí na h-oibre. Tá

larmuic ar an imiol uata ran na daoine úo adúbarc, na daoine nác gá tráct ortá. Ioir an dá aicme rin tá pobul móir daoine atá ag déanamh na h-oibre go maic agur go cialmhar agur go bunúrad.

Doncáð: Ambriatar móirde, a Tairós, go bfuil cuio de'n muintir atá irctis i lár na h-oibre agur gur dóic liom féin gur amuic ar an imiol ba ceart iad a beic. Ní tuisim, 'ná ní feicim, go bfuil ag cuio acu an éirim aighe 'ná an cúilféic 'ná an bheiteamhantar ba ceart a beic acu do léir an cúraim atá curta ortá. Cao é mar obair do duine rtuamda, má'r duine rtuamda é, a baicín a beic anáirde aige 'gá coraint féin ar gac don giubrtéir a buailtró uime! Ní déanfað gairrún rtuamda é, ní áirigim fear.

Taos: Ir cuimhin liom cleamhnar a ceapað a déanamh uair éigin, a Doncáð, agur cuirean tú i gcuimhne dom é. Fear ab ead an buacail ós ná raib puinn fearóige air. Nuair a labrað leir an gcailin do rppuic pí. B' éigean eiríge ar an gcleamhnar. Ar ball o'fiarraið bean, i scozar, de'n cailin, cao é an loct a bí aici air. "Óe gneadað cuige!" ar riri, "béir pé rin 'na gairrún coitche!"

Dúbrair ó cianairb, a Doncáð, gur cuir an bliain reo fearós ar buacailib. Tá buacaili ra n-obair againne, a Doncáð, agur níor cuir pí fearós ortá.

Doncáð: Nár b'féar iad do cur amac ar an obair agur fir do cur 'na n-inead, go mbeað fearós ortá?

Taos: hump!

"Dá mbéað," nū "tá."

Doncáð: An focal úo i ttaob an cliabáin, a Tairós, ní mirdé duit a ráð 'ná gur cuir pé ag maectnamh mé.

Dá mbéað an méir rin déanta agat bí an gnó go léir déanta agat o'aon léim amháin. Dá gcuirti an gaeluinn, ar an gcuma ran, o'a labairt anoir or cionn gac cliabáin i n-éirinn 'na bfuil leand o'a luarsað ann, ní béað, i gceann píce bliain, duine i

n-éirínn gan Saeluinn máit aige. Táir na leabhair Saeluinne ag teacht go tuig. Fé mar eipeód' an t-aor ós ruar seachtóir speim ar na leabhair. Ní béat órta, mar a bion anoir, beir ag baint na rúl arta féin a d'iarairt aithe cup ar na focail agur ag baint na bfiacal arta féin a d'iarairt fuaim ceap na bfiacal do tabairt leó. Béat an fuaim ceap acu ó'n sclabán agur níor gá dóib féucaint an tarra h-uair ar an bfiacal par a mbéat 'fior acu go raib sean aithe acu air. Ní h-ar fuaim na bfiacal a beir ag cuimneamh ac ar bhuig na cainte. Béat cuir acu, ní nác iongna, go mbéat éirum aigne acu reachar a céile. Níor bfa da go rghríoir rin leabhair eile a béat níor fear 'ná na leabhair atá d'á rghrí' anoir. Ar an gcuma ran béat an caint ag dul i neartmaire agur i bfairinge agur i liomtacht gac lá, agur béat bpeir cumair agur bpeir léire agur veire maectnamh ag teacht d' aigne na ndaoine. Béat ran go léir ag dul ar aghairt gan don trioblóir ó doinne, díreac fé mar a puitean an áda gan don trioblóir ó doinne. Ac tá an "dá mbéat" ra rgeal, a táirg. "Dá mbéat" an Saeluinn or cionn an sclabán. Conur a curpar an Saeluinn d'á labhairt or cionn an sclabán? Conur a déanpar "tá" de'n "dá mbéat"?

Táirg: Ní dóic liom, a Dóncaó, go bfuil pé cóim deacair rin ar fao "tá" a déanamh de'n "dá mbéat." Tá daoine go bfuil pé déanta acu ceana féin. Tá aithe agam orta.

Dóncaó: Daoine pána da, fao ó céile, iad ran, a táirg. Ir fao go mbeir puinn fogla déanta agá leitéirí rin ar an oic ro atá cóim sean da, cóim daingean, cóim ppeamuihte i dtalamh agaimn. An bfuil 'fior agat, a táirg, tar éir ar ndeic mblian agur tar éir ar raotair, go bfuil daoine fór le fáil go tuig agur go réiríoir fuil-író le h-uabair agur le boctaineacht dá mba dóic leó go mearfao doinne go bfuil don focal Saeluinne acu? Caatam a beir a leitéirí rin iompuihte ar a leat agat? Cuirio ríad a sclann ar rgoil agur má bion Saeluinn d'á máine ar an rgoil rin tugair ríad foláram daingean gan don focal Saeluinne máine d'á

gclainn féin. Cad a déanfaí le daoine de'n trópaí
pan?

Taobh: Tá puo eile tál 'na coinnib rin aghainn, a
Doncáth, agus ar fear gan a dearmad. Tá cailíní
agus buachaillí go tuig ag carad le Gaeilinn o'
fogluim. Táto ríad, mar a dúbhaí ó éianib, ag
baint na rúl arda féin a o'iaiaid aithe cup ar na
pocail agus ag baint na bpiacal arda féin a o'iaiaid
fuaim éarpt na bpocal a tabairt leó i gcaint. Tá
ag éiríge leó go maic i n-ainmdeoin an éruaótain,
mar tá an aigne láioir acu. I lári na h-oibre agus
an éruaótain doib tuigto ríad 'na n-aigne gur b'iaó
a n-aicpeada agus a maicpeada féin, le corp
eiriú'náirde, do cup an éruaótan pan pómpa.
Tuigto ríad go h-áluinn conur mar a déilead agus
conur mar a gearad amac ó'n nGaeilinn iad gan
gá gan ríadctanar, nuair a bí rí binn blarta tímpal
an éliaóan i n-ar luairgead iad agus ná leogfí o'
doimne pocail a labairt leó úi. Tuigto ríad anoir
meio agus troime na h-éugcóra a déinead an uair
rin orda, agus geallaim-pe dúit gur ró beag é a
mbuidcar ar an muintir pé ndear an éugcór agus
gur ró beag é a mear ar a gcial. Ní h-é mo tuairim,
a Doncáth, go ndéanfaí an muintir ós ro an éugcór
éadna ar a gclainn féin nuair a cupfaí Dia éia
iad. Anran, a Doncáth, déanfaí "tá" go
éiríochuighe de'n "dá mbéad" úo.

Doncáth: Go dtugaid Dia pan!

an foc éliaóan.

Doncáth: Tá an "dá mbéad" ana leatan ana
láioir fóir aghainn, a Taobh. Tá, gan ainmar, cailíní
agus buachaillí, mar a deir, ag déanaí a noicil cun
iad féin do leigear ó'n éugcór a déinead orda
nuair a bíodar sa éliaóan, ac tá an éugcór éadna
ar ríubal ar puo na h-éipean an neómat ro, cóim
trom cóim tiubairtead agus bí rí ar ríubal don lá le
dá éad blian, ní h-ead, ac níor troime agus níor
tiubairtíge. Nuair a cupnais an éugcór bí a lán
gur maic leó i déanaí ac ná raib ar a gcomar i

déanamh. Ní raib an béarla bhirte acu éirge. Ní raib acu ac an gaeluinn breas blarta agus b'éigíon dóib úráio a déanamh di. B'éigíon dóib an reana éronán breas ceolmair a déanamh or cionn an éiabáin. Tá ríad rian iméighe, nū náe móir iméighe. Tá speim daingean as an mbéarla bhirte ar éeann an éiabáin. 'Ná luige inr gac éiabán tá leanb a beir as baint na rúl agus na bfiacal ar péin ar ball a d'iaraid na gaeluinne d'foglaim, agus 'gá ráo leir péin gur móir an truaas nár labrad leir i nuair a bí pé ra éiabán. Mar rin dóib ó glúin go glúin agus ó rliocht go rliocht. Turac as an mbéarla bhirte ar an gclabán. Tá, ir dóca, pot éiabán anro 'r anrúo ar fuio na h-éipean, 'na bfuil an gaeluinn or cionn cinn an leinb ann. Ac cao féadpró pot éiabán a déanamh!

Tá, a taróg, agus puo eile anoir agaimn ná raib agaimn go dtí a bfuil le déaraige. Tá béarla bhirte na h-éipean oic go leór, ac tá dá fagar eile béarla bhirte anoir agaimn 'na éeannra. Tá béarla bhirte an Yank tagaite éúgaimn anall tar farise agus "Ow. de foine beebie!" agaimn or cionn an éiabáin, agus tá béarla bhirte na mná agaimn a éug ruim ainneise éall i lúnduin. Cao féadpró pot éiabán a déanamh 'na mearg rian go léir?

Taróg: Go péiró! a d'onearó, a mic ó. Ní gá duit beir éom ghuamda rian ar raó. "Pot éiabán," arra tura. Féuc riar. Ir a' pot éiabán anro 'r anrúo a éáinis na fir agus na mná a déinear an raogal go léir do éomáint mómpa amac nū do éarac 'na noiais ar éúil cinn. Mo fearam-ra ar an bpot éiabán, a d'onearó. Cao pé noear an béarla bhirte go léir? 'Neorparó-ra duit é. Clagéagan-taét ban. Iao as puic i noiais na h-uairleacta, dar leó. Ní'l don éaint nua a d'airigio ríad 'ná go mbion dúil acu aicpur a déanamh uiréi. Ní'l nóir nua a éagan or a gcómar ná déinean iao do éomáint moimir amac nū iao do éarac 'na oiais. Ba dóic leat oréa ná fuil ionta don éor, ar asaró ná ar gcúil, do éur víob uata péin. Caitear, i gcómnúige. Iao do éomáint nū iao do éarac. Éirigean, anoir agus airir, ar an bpot éiabán, duine a éuigean agus

a bpreitnígean an méiríon. Cion ré dul amú éigin
 as comáint daoine roir. Anran cion ré dul amú
 éigin eile 'gá gcomáint riari. Anran puo éigin 'gá
 tatarac ótuais, agus puo éigin bun or cionn leir rin
 'gá tatarac ódear. Cion ré conur mar a géilro na
 daoine go h-olam agus go h-earga do gac tarac
 agus do gac comáint ac a cúir 'na luíge opta go
 bfuil uairleact éigin ann. Saban ré féin do láim
 na daoine tarac agus do comáint do réir a toile
 féin. Má 'r duine fošanta é comáinríó ré na daoine
 ar a lear, nú taraciceó' ré cun a leara iad. Má 'r
 tpióc duine é——b' fear go tatarací ra cliabán é.
 Ac 'gá glacáó i n' oic a' r 'na máit, mo fearam-ra
 ar an bpoit cliabán, a tDoncáó. Cuipríó an poit
 cliabán 'na luíge ar éipinn go léir, i ndiais ar ndiais,
 an éipinne rin, go bfuil fíor uairleact ra gaeluinn.
 Nuair a beiró an méiríon cupríó ipreac i n-aighe na
 ndaoine beiró an riár céadna as mnáib clagéaganta
 i ndiais na gaeluinne atá anoir acu i ndiais an
 beiríla bpipte. Deirim leat, a tDoncáó, go ndéan-
 rió an poit cliabán obair.

uairleact.

tDoncáó: i tatarac na clagéagantaacta, a tairis,
 ní gá duic a tairis doir na mnáib ac a gcion féin
 ri. Tá aighe agam-ra ar fearaib atá cóm craiceálta,
 cóm h-éaganta a' r t'fearacáó don gleóirineac mná
 beir, as riit i ndiais uairleacta agus i ndiais
 beiríla bpipte. Ac pe'cu rin nú mná iad ip eagal
 liom-ra gur fada go mbéiró cupríó 'na luíge opta go
 bfuil uairleact ra gaeluinn.

Tatóg: Cao é an cúir ná cupríó 'na luíge opta
 uairleact a beir ra gaeluinn nuair a tairbeáirar an
 uairleact dóib? Tabairar le feirgint go poiléir
 dóib gur fear agus gur cpiinne agus gur tpipte de
 caint i cun maetnam an duine tairis léi 'na don
 caint eile go bfuil eóluir as daoine uirí. Nac é
 rin uairleact na cainte?

tDoncáó: Ipé rin uairleact na cainte gan ampar.
 Ac má cim fear anran atá cúmta, cópac, láirir,

peapañac 'na cpoirde, oílir i n'aigne, fíunneac 'na meón, fear do fíolraib ó fínfear níosa agus nár déin maí, agus ná déanfaó, gníomh a tabairfaó marla do féin 'ná o'a fínfear uasal, nác léir, dar leat, gur duinuasal an fear ran?

Taós: Ir léir; agus ireaó; fíor duinuasal.

Doncáó: Ambriačar féin nac eaó, a Čairós, ní h-at' bpeágnú'-ra e. Pé tréite maíta atá ann ní duinuasal é mura bfuil airgeaó aige. Mura bfuil airgeaó aige ní déanfaó peapra cúmta duinuasal de, ná fínfear níosa, 'ná oílre aigne, 'ná macántaó gníomh. Má 'tá an t-airgeaó aige ir duinuasal é dá mbéaó pé ar leaó coir agus ar leaó fíuil agus orún air agus é 'na bíteamñac agus 'na mac bíteamñais. Siné an údálta as an nGaeltuinn. Dá mbéaó an t-airgeaó agus an raibh fear raogalta lartiar oi béaó pí uasal. Béaó mná clagéaganta agus fíor clagéaganta as fuil 'na diais ar cor anáirde. Ní béaó cliaibán i n-Éirinn ná béaó pí or a cionn láirneac. Ní béaó párlúr i n-Éirinn gan ceól a sucaí as raince or cionn an búirto ann, ó béalaib múinte, amearg raínní oir agus ártai airgíó. Ac ní'l an raibh fear raogalta lartiar oi, a Čairós, agus o'a bñis rin tá pí gan uairleaó. Čairíó pí coimeáó amac ó'n sciaibán, agus fanamaint amac ar an bpárlúr, agus beir ceao as an mbéapla búrte beir as raince amearg na bráinní oir agus na n-ártai airgíó agus as rnağairleaó or cionn an cliaibán.

Taós: Aililiú, a Doncáó, nác tiuğ a déinean tu caint! Tá móran fíunne at' caint, ní foláir a domáil, ac ná ceap at aigne ná fuil a lán de'n fíunne larmuic de o' caint. Tá daoine ra traoğal, gan amhar, agus ní bion aon mear coirde acu ar aon ruo ná bion an t-airgeaó lartiar de. Ac tá daoine eile ra traoğal, agus ní beagán é, buirdear le Dia, agus níor beas do ruo, nú do gnó, nú do duine, airgeaó a beir lartiar de cun oroc amhar a tabairt doib air. Bion iaraó de oroc iontaoib acu, i scóimnuige, ar an airgeaó, agus ar an áit 'na mbion an t-airgeaó, mar bion a fíor acu, coitcianta, cao é mar a déinean an t-airgeaó aigne an duine do camaó agus do clauú' agus do lot; cao é mar a

déinean an t-airgead, do ghnáit, an uile bláire d' aon
 puo i bfuirm uairleadta do dúbirt ar aigne an
 tuine amac. Sinia do na daoine, a Doncáth, do
 tuigean cad a baineann le fíor uairleadt, agus cad
 é an deirfiúgead atá roim i féin agus uairleadt
 bréagac an airgid. Sinia do na daoine a déinean,
 mar adúbar, an raogal do comáint nómpa amac le
 fuinneamh, nū do tairac 'na n-oidis ar cúl cinn. Nuair
 a fearuigean tuine acu ran amearg uairle an airgid
 ir níg é. Bion eagla acu go léir poimr mar bion
 a fíor acu neart agus comáct a beit aige ná fuil
 acu féin. Tuigir ríad ná déinean ré d'a n-airgead
 ac tairbuil agus ná feicean ré 'na n-uairleadt ac
 bréag. Sinia do na daoine, a Doncáth, do cuipríd 'na
 luíge ar muintir na h-Éirean nár déineadair aithleap
 críochnuighe mair doib féin go dtí gur mearadair
 caint a rinneair do cáiteamh uata agus an béarla
 bhuirte glacaó 'na h-inead.

AN JINTLEMAN.

Tadh: Bír ag párdail cainte anro an lá déanaí,
 a Doncáth, agus dúbair puo a bí bun or cionn, ana
 bun or cionn. Bír 'gá cuimneamh go mb'féidir gur
 táinig puo éigin ciorra ort a cuip tré céile tu nū
 ná déarfá an caint.

Doncáth: Ir 'mó puo a cuipen tré céile mé le
 déanaíge. Bion canear agus reirbtean agus buile
 orm nuair a cín conur mar atá an obair reo na
 faeluinn ar riúbal anoir le deic mblianaib agus
 conur mar atá tairbte na h-oidre d'a cúir 'na luíge
 ar a n-aigne do daoínib, coitcianta, agus 'na diaf
 ran a'r uile go bfuil daoine le pádail ná cuipen
 bláire fuime ra n-obair.

Tadh: Ní h-é rin féin an ceann ir meara dé, ac
 má déintear caint agus go n-éarfí tuine éigin,
 "Ó, iri an faeluinn caint ar rinneair. Ba ceart
 do'n uile tuine i d'foglaim agus úraro a déanamh
 di coitcianta," donócáir ríad leir an uile focail
 de'n caint agus anran ní déanfí ríad gíob cun na
 cainte cúir i ngníomh. Tá a lán de'n tróir ran

Daoíne ann gan amhar. Ac tá daoíne nác iad ran ann, a Doncáð. Agus i n-inead beic as cup reirbtein ort féin as cuimneamh ar na meacalóirib, ir amlaio ba ceart duit feuchaint ar na daoíne atá as déanaí na h-oibre agus 'gá cup cun cinn. Siné bainfað díot an cancan agus an reirbtean.

Ac ní cuige rin a bíor, ac cuige reo. Dúbráir, an lá déanaí, ir dóic liom, nū lá éigin le déanaíge, o'á rabmair as caint anro, oá mbéaó tuine ar leat fúil agus ar leat cóir agus orún air agus é 'na bíteamnac agus 'na mac bíteamnaig, gur duinuaral é ac go mbéaó a dóicín airgíó aige.

Doncáð: Dúbrar, agus dob fíor dom é. Ná feicim iad gac don lá 'n treacmáin?

Taós: Dúbráir, agus níor b'fíor duit é, a Doncáð, mar do déinir deapnao. Oá n-abarta gur jintleman é ní beirpá abpaó o'n sceart. Ac tá deirpígeaet mór, deirpígeaet ana mór, a Doncáð, roir jintleman agus duinuaral.

Doncáð: Nác jintleman ir béarta ar "duinuaral," agus nác "duinuaral" ir Gaeluinn ar jintleman?

Taós: Sin mar a fearuigean an oá focaí, ac ní mar rin a fearuigean an oá bríg. Tá aicne maic as muintir na h-Éirean ar an bfeair úo a bíon ar leat fúil agus ar leat cóir agus orún air agus a dóicín airgíó aige, airgeaó a tógan pé le corp éag-cópa olíge, o muintir na h-Éirean féin, airgeaó ná fúil de teiriol aige cuige ac mar atá as an mbitéamnac cun topaó a gadaídeaéta. Ir bíteamnac é agus ir mac bíteamnaig é. Ní tugaio muintir na h-Éirean duinuaral ar an bfeair ran. Tugaio ríao jintleman air. Ac nuair a bíon a ainim ceart acu o'á cup ar Gaeluinn air ir "bíteamnac" é, nū "clarope," nū "pógairpe," nū "pobálarde," nū "croáirpe," nū "diabal."

Doncáð: Oirio na h-ainimneaca go h-áluinn.

Taós: Ní h-ar don cuma amáin a o'oirio ríao. Do tráctair ar an leat fúil agus ar an leat cóir agus ar an orún. Ní'l ionta ran ac micúmtaet cuirp. Micúmtaet aigne ireaó bíon ar an jintleman. Tá pé micúmta 'na croíde agus 'na meón. 'Neorpio pé an t-éiteaó duit agus ní beiró náirpe air nuair gead-

par amac é. Buirpíó ré a focal leat ar leatpíinne puat. Déanpíó ré rppíunlaiteadót ort go mbéad náipe ar tincéir é déanamh. Cuirpíó ré an baintreac agus na gárlaig amac ar a mbotán ré fioc agus ré fneadót, agus ar ball cuirpíó ré fíneáil ar garrún mar gheall ar gabáil nó dían ar arat!

Ir'mó puo grána a conac i puóct tuine, i scaiteamh mo fadógaíl, a Doncadó, ac ir' dóic liom gur b' é an jintleman an puo ir' gráinne agus ir' meara a conac puam i puóct tuine.

Doncadó: "Ac! 'Sé an diabhal é!"

Tadó: Tá an diabhal olc a dóicín nū ir' meara an jintleman 'há é.

AN MISTER.

Doncadó: Dar fiaó, a Tadó, ac riné an bótar aite é!

Tadó: Cé h-é féin, aipú?

Doncadó: An jintleman, dar an bporcúr!

Tadó: Ní fearadai cad é an gnó atá anpo aite aige.

Doncadó: Ní béir adfad mar rin. Síodé an dorur irteac é.

Jint: What do you two fellows mean by calling a person names in his absence?

Tadó: Cé h-é túra, ar míroé a fíarfaige díot?

Jint: I'm a jintleman, and you know it, and still you have publicly called me a thief and a robber. Are you aware that those expressions are actionable?

Tadó: Tá fíor agam go dian máit, ir' mictíó don a fíor a beit anoir agam, go ndéanpíó an dílig reo atá i n-éipinn agaimn pé puo ir' toil leat-ra. Labair gaeluinn liom. Séanair do éirídeamh. Séanair do gaoilte. Séanair éipe. Séanair an gaeluinn, ac níor fearadai rgarahaint léi. Tá pí ad beal agat cómh blarta díreac agus 'tá pí agam féin nū ag Doncadó anpo. Labair í, a mírter!

Jint: I will not! You both know the English language just as well as I do. Your sticking to Irish is pure affectation. You know right well that English

is the only speech which is of practical utility to the people of this country, the only speech by means of which a person can earn a living.

TAOS: 'Dár fíad' ac tá corp lár an éirí agat, a mírten, agus ní gá d'aoinne ac féuchaint ort cun a fíor a beit aige go bfuil. Iré an bÉapla cun an bols ort. Iré an bÉapla déin do póca teann. Iré an bÉapla fé n'óear an olíg beit ar leat fíul agat. Ní feicean an olíg coiríce ac do taob-ra de gac rígeal. San amhar iré an bÉapla ir feár cun builg do líonad agus cun póca do teanad agus cun olígte do camad. Ir maic agus ir cialmar a déinir é, a mírten, páirt a gabáil leir an mÉapla agus an Saeluinn do réanao.

Jint: Very well then, why don't you act in the same way? And why don't you let the people alone when they are anxious to stick to the English and drop that useless old language? Why will you keep constantly abusing people like me who discard chimerical notions about the "old language," and who stick to the language which is sure to help them on in life?

TAOS: Mar rin, a mírten, tá cial agus cial ann. Ir maic an puo do dúine a beata tuileam agus é féin do cun ar agair ra traogal cómh maic agus o'féadortó fé é. Ac ní maic an puo do dúine é féin do cun ar agair le cur an fíor ciall; a bols do líonad ó alur dúine eile; a póca déanam teann le h-aigneao náic leir féin; éugcór a déanam ar a cómharrain le olíg a béad ar leat fíul agus ar leat éluair.

Jint: That is all very fine, but what has it all got to do with the superiority of English over Irish now in this country, for all practical purposes?

TAOS: Cao 'na taob nár éiríochuigir an éirí?

Jint: What have I left unasked?

TAOS: Níor fíarraigir díom conur a baineam mo caint le feabur na Saeluinne feacur an bÉapla cun coris a cun le daoine a béad 'gá scur féin ar agair le h-éugcór.

Jint: Very well then; how?

TAOS: Ir ar an t-é a bíon las ir gnát an éugcór

a d'éanamh. Tá d'á fásar níos fa' duine, neart cuip agur neart aigne. Is neamhníó neart cuip reácar neart na h-aigne. Táinig meatalú' ar neart a n-aigne do mhúintir na h-Éirean nuair a éiomadair ar a gcaint féin do cáiteamh uata agur ar an mbéarla glacadh. Mura mbéad an meatalú' ran ní féadfaí-ra agur do leitéirí an éagsóir a d'éanamh mar a d'éimbúir. 'Sé rin le fáth, ní cuipad an béarla rib ar aghair ra traozal mar a cuip.

Níl leigear ar an meatalú' ac múintir na h-Éirean do dul agur eolur a cup ar a gcaint féin airí. Tabairtíó ran neart aigne airí dóib. Cairtíó rib-re átarac rúige átarac cúgair anran, a mirtar, agur ní h-i n-olcar a cuppar rib.

Jint: How is that?

Taós: D'éanpar daoine macánta dóib o' túr n-aimhdeón!

AN CUR LE CÉILE.

Doncáth: An dóic leat, a táirg, a' otioctíó pé riúto inoiu airí cúgairn?

Taós: 'Sé mo tuairim go otioctíó. Tá pé ana neamhárta i n' aigne le d'éanaíge. An fáth a bí an gaeluinn pé corair daoine a' r beirígeac bí an rgeal maic go leóir aige féin agur aghá leitéirí. Bíodar 'gá mbeathú' féin agur 'gá raimarú' féin le cur na ndaoine agur ní raib doinne go raib pé de mirtneac aige focal a fáth 'na gcoinnib mar bíodar pé rgeat an namhath. Cío riad anoir, pé mar atá an gaeluinn ag neartú' go bfuil rtailc ag teact i gcoirde agur i n-aigne na ndaoine agur gur baogal dóib gur geár ná d'éanpíó rgeat an namhath don díon dóib. Tá ran ag cup neamhuair opá.

Doncáth: Dar fáth, rióe cúgairn é.

Jint: Morning, gen'lmen. How d' do?

Taós: Níor gheánta dúinn, a mirtar, go dtí go bpeacamar turra ag teact. An amlaíó ná fuair do dóicín an lá deirneac?

Jint: Oh, well now, where is the use of talking in that way? Can we not discuss matters quietly? I am most anxious to discuss certain matters with you,

because you are really leading the people astray with your ideas about the revival of a language which is utterly unsuitable to the wants of the age. You are really doing mischief. You are already beginning to set class against class. See what your Catholic Association is doing. If you had not started this absurd Irish revival of yours there would have been no Catholic Association. People would be attending to their business quietly instead of starting associations which can only create bad blood.

Ṭaḁḁ : Abair marí reo é, a mhírtir. Muia mbéad an ríochtú' ro na Ṣaeluinn do coimeádaḁ muintir na h-Éirean a ṡceann rúta, marí a coimeádaḁ le fáda noimír reo, aṡ obair ó dúb ṡo dúb aṡ baint rairḁbair ar an tcalam, aṡur ní déanfirí oríeado aṡur rúilféadaínt a tábairt lartiar díob ar na bíteamnaíṡ a bí aṡ bpeit an trairḁbair cun ríúbal cómh tuiṡ aṡur a déintí é. Cómh luat aṡur a turnuíṡeado ar an nṢaeluinn do ríochtú' do turnuíṡ ceól aṡur binnear aṡur neart na Ṣaeluinn ar dúb fé n-a n-aíṡne do muintir na h-Éirean, nú do cúro maíṡ acu ar don cúma. Anran do tóṡaḁar a ṡceann aṡur o' féucaḁar ar na bíteamnaíṡ. Iré náduir an bíteamnaíṡ ṡo tcaṡan críṡ cór a' r lám aír cómh luat aṡur a cíḁtear é aṡ déanam an bíteamantaír. Bíon an rṡeal ar a tóil aṡ an mbíteamínaḁ an fáro ná feictar é aṡ déanam na ṡadairḁeacta. Bíteamnaíṡ íreado ríḁ-re ṡo léir, a mhírtir, aṡur riné fé nḁeapa dáoib an rṡannra ro ṡo léir a beíṡ oraiḁ noimír an nṢaeluinn aṡur noimír an ṡcup le céile reo atá aṡ Caítilicíṡ na h-Éirean o'a déanam anoir cun a cúp féucaínt oraiḁ-re, aṡur nára maíṡ aṡaib, an bíteamíntar do cúp uaiḁ.

Jint: What do you mean by applying that language to me? What do you mean by associating me with the robbers who have been robbing this country for generations? You accused me, the last day I was here, of having renounced the Faith. That was false, like everything else you have said. I am as good a Catholic as you are, perhaps better. At all events I am anxious for peace and quiet and concord and Christian charity among all classes of people in

this unfortunate country. If you were really anxious for the same you would drop your absurd ideas about language revivals and Catholic Associations and let us all live in peace together.

Τὰς : Ὁαρ ριαθ, α μιε ό, ας τὰ αν σεαρτ ρα μερο ριν αςατ πε 'n-Εἰρυνν ε. Νι'λ δον ρυο ιρ ρεαρ α ταιτνεαν λειρ αν ησαθα ρο μβιον αν ενάμ 'n-α βεάλ αιγε 'nά na γαιθιρ ειλε ο'φανημιντ ροκαιρ αςυρ α λεογαντ το αν ενάμ το ριοκαθ αρ α ρυαμειαρ. Νιορ ρεαναιρ αν Cπειθεαμ, αν εαθ? Cαο ε αν οειρρις-εαετ ιρ τοις λεατ-ρα ατὰ ιοιρ αν Cπειθεαμ το ρεαναθ αςυρ ραιρτ α ζαβαιλ λε ναμαιο αν Cπειομιν? Cαιτιλιςοε ιρεαθ τυ, οαρ λεατ. 'Seαθ, αςυρ οά ραινεοε' ζο μβειρφα αο δοναρ ι ζευθεαεταιν ρροτερτυνταε ο'ιορφα ρεοιλ Ὁε η-δοινε λε η-εαζλα ζο νθεαρφι ζυρ βιζοτ Cαιτιλιςοε τυ! Cαιτιλιςοε α εοιτοιλ αμυις ιρεαθ τυρα, α μιε ό. Βι αν ρσεαλ αρ το ρυαμειαρ αςατ αν ραιρ να ραιθ δοιννε ας ρευεαμιντ αο' οιαις. Βι αν οά ρραινς αρ το βοζα αςατ. Βι Cαιτιλιςοε na η-Εἰρεαν ο'ά ροβαιλ αςυρ ο'ά ζερεαεαθ αςυρ βιρ-ρε ας λυταιλ ι λαταιρ na μβιθεαμινναε ας βιαε αιρ ζο ζεαιρφι βλιμπε βεαζ οε'η βια βραοαε ανοιρ α'ρ αιριρ ευζατ. Ὁα μαιτ λεατ ανοιρ ζο βραζρφι ζαε δον ρυο μαρ ατὰ ρε. ζο μβεαθ ριοτκαιν αςυρ ρυαμειαρ αςυρ καρταναετ αςαμιν ζο λειρ ι η-Εἰρυνν. Τὰ ζο βρεαζ. Ιρ ρεαρθ ι αν ριρυννε, α μιρτερ. Ας οειρμ λεατ ζυρ γεαρ να βειρ δον ουλ υαιτι ι η-Εἰρυνν. Τὰ ρολυρ na ζαελυννε ας τεαετ ζο τιυς. Ὁα μαιτ λειρ αν μβιθεαμινναε, αςυρ λε η-α λυετ λεαναμιννα, na τιοεραθ αν ρολυρ. Αρ αν ντοιρςε-εαετ α βιον α ρεαραμ. Ρε ρζαε na οοιρςεαετα ιρεαθ οεμιντο ριαθ α ηςνο. Ας ειριςεαν αν ζμian ο'ά η-αιμθεοιν. Ταζαν αν ρολυρ ζο βρεαζ λαιοιρ γεαλ. Τειρδαν αν ρολυρ ιρτεαε ινρ na ροιρριθ οορκα. Αηραν ιρεαθ βιον ρυοδαί ζρानα α ο'ιαραιο ουλ ι βρολαε αςυρ ε ας τειρ ορκα. Ιρ ζρानα αν ορμυε α βειρ ορτ-ρα, α μιρτερ, νυαιρ α τιοερθ τυιλλε οε'η τρολυρ ορτ. Ὁά ηςλαετα μο εομαιρλε ο'ιομροεα αςυρ τιοερα αρ αν οταοθ σεαρτ ραρ α οτιοεραθ αν ιομαο ρολυρ ορτ.

Jint: I am already on the right side. I am on the side of law and order and peace and charity. It is you that are on the wrong side, and time will tell it.

This light of which you speak will never come. Those who were most enthusiastic about your Irish some time ago are already getting tired and disillusioned. Your efforts are doomed to failure, and I tell you that failure is a very ugly thing to look at when the light is let in upon it.

Ταὺς : Παν τεὰτ σο ποίλ.

SEANA BÉAS.

Doncáð : Δ ταὺς αἰηῦ, νὰς αἰτ ἀν παῖαρ τῶινε ἀν Μῖρτερ ὕτ. Τῶις πέ ἀν υἷλε ποκαλ τ'ά ντοῦβραῖρ ἀγυρ νί βαινπαὸ ἀν παοῖαλ ποκαλ ῥαελυῖννε ἀρ.

Ταὺς : Τά α λὰν τ'ά παῖαρ ἀγαινν. Πυαπατῶαρ ἀν τῖος βέαρ νυαῖρ α βίτῶαρ ἀς εἰπίγε πυαρ. Ὅι αἰτνε μαιτ ἀγαι ἀρ α ἀτῶαρ ἀγυρ ἀρ α μάτῶαρ. Νί παῖβ ἀν βέαρλα ἀκυ ἀς σο νεαμῖπλάτῶαρ. Τ'ά βῖπίς ρῖν β'πέαρ λεὸ ἰ γκομννῖγε ἀν ῥαελυῖνν τῶο λαβῶαρτ. Ὅι ἀν ῥαελυῖνν ἀρ ἀἷλεαττ ἀκυ. Τά μβεῖτῶτά ταμαλ πα τῖς νί πέατῶά ῥαν ῥάῖπε βέαναμ. Τ' αἰπεὸτῶτά κοἰτῶατῶα ἀν τ-ατῶαρ ἀγυρ ἀν μάτῶαρ ἀς λαβῶαρτ νὰ ῥαελυῖννε ἀγυρ ἀν ἐλῶνν ἀς πρεαῖατῶαρ ἀρ βέαρλα.

“Δ' βῖπυἷλεαν τῦ ἀνῖαν, α Σιοβάν?” α τῶεαρῶατ ἀν τ-ατῶαρ.

“I am, sir,” α τῶεαρῶατ Σιοβάν.

“Cá βῖπυἷλ Séamur?” α τῶεαρῶατ ἀν τ-ατῶαρ.

“He's gone to the dance, sir,” α τῶεαρῶατ Σιοβάν.

“Δγυρ, α λαοῖς,” α τῶεαρῶατ ἀν τ-ατῶαρ, “νὰς μὸρ ἀν ἰογῖνα νὰρ ἐυαῖρ-πε λε ν-α κοῖρ.”

“I haven't any boots, sir,” α τῶεαρῶατ Σιοβάν.

Κομάνπῖτῶῖρ λεὸ ἀρ ἀν ῥεγμα ραν. Νί πέακαῖρ ἀον πυτ πιαμ κομ ἡ-αἰτ λεῖρ μυα μβεαὸ ταῖτῖγε ἀγῶτ αἰρ. Ἀς νί βέῖνῖτῶῖρ πέῖν ἀον ἰογῖνα ἰ ν-ἀον κοῖρ βέ.

Doncáð : Πάγαιμ λε ἡ-υὸαττ, νυαῖρ αἰπίγεαρ τυρα ἀγυρ ἀν Μῖρτερ ὕτ ἀς καῖντ ἀνπο ἀν λά πέ βέῖπε, ἀγυρ ἀν ῥαελυῖνν ἀγυρ ἀν βέαρλα ἀς πρεαῖατῶαρ α ἐέἷλε ἀγαῖβ, ῥυρ μέαρῶαρ νὰρ αἰπίγεαρ πιαμ ἀον πυτ κομ ἡ-αἰτ.

Ταὺς : Ὅαρ ντοὸ νί ἡ-αμῖλαῖτ α μέαρῶα τὸμ βέαρλα τῶο λαβῶαρτ λεῖρ?

Doncáð: Ní h-amhlaid; ac ba dóic liom gur corp
 roic múine dó-ran san Saeluinn do labhairt leat-ra
 nuair a labhair an Saeluinn leir.

Tadó: Ní le h-aon roic múine a déin pé é ac an
 reana béar a beir aige. Ir deacair an lám uachtair
 fágáil ar reana béar, a Doncáð.

Doncáð: Ir deacair an lám uachtair fágáil ar
 reana béaraid an mírteir pé 'n-Éirinn é. Ir cam an
 aigne atá aige! Bainead pé corp an tuadail amac
 a' corp na fíunne. Cuirfadh pé 'n-a geal ar duine
 an duibh ir duibhe, agus cuirfadh pé 'n-a duibh ar duine
 an geal ir gile. Ir uachtbárac an obair a fadh ná
 féadfadh pé a cuirgint gur ceann pé agus lot agus
 leatlám ar Éirinn san a caint féin a beir 'na béal
 féin aici; nác féidir dóirí do muinntir na h-Éirean
 beir dóirí deir ar an mbéarla agus a beirí ar a
 gcaint féin dá ndéiníoir taitíge i gceart oi; agus
 go dtuigad ríad, le n-a doil macánta, an lám
 uachtair agus an uile fágáir buntáirte oíra do
 muinntir Sárana nuair a toilígíod ríad cun an béarla
 glacad agus cun na Saeluinne cáiteam uata ar fad.
 Ir cuma é nú an fuo a déanfadh duine go mbéad
 eolur maic aige ar conur troio a déanam le h-aim
 áiríste, agus go doileod' pé cun a cuio aim féin do
 cáiteam uair agus an troio a déanam i scoinnib a
 namad leir an aim ná fuil eolur aige air agus go
 bfuil eolur as an namad air.

Tadó: 'Sé mo tuairim láirí, a Doncáð, nác aon
 eirba cuirgiona atá ar an mírteir. Ir dóic liom go
 dtuigean pé an rgeal go léir dóir maic oíreac agus
 tuigean tura é. Rógaireact atá as imirt air. Ir
 dóic leir go ndéanfaí pé a fuinte féin amac níor
 fear má tógan pé páirt leir an mbéarla. A gno
 féin ipé atá as déanam buairta dó, agus ní h-é gno
 na Saeluinne 'na gno na h-Éirean.

Doncáð: Agus conur a beir an rgeal ar ball
 aige nuair a beir an buad as an nSaeluinn?

Tadó: Beirí fuil madra an dá cáir air.

CEART DOM, CEART DUIT.

Doncáoth : Seadh ! Cao 'deirnean tú leat féin anois,
 a taidís ?

Taidís : Deirim an rean focal.

Doncáoth : Cao é an rean focal ?

Taidís : “An fuo ba méara le duine 'ná a báir ní
 feadair ré ná gur b' é lár a leara é.”

Doncáoth : Tá go maith. Ac tá rean focal eile
 agam-ra.

Taidís : Cao é an rean focal é ?

Doncáoth : “Ceart dom, ceart duit.” Má 'r maith
 leat ceart fágail uaim ní foláir duit ceart a
 tabairt dom. Má bíon duine lán ceartaite ar gan
 ceart a tabairt dom cao é an teirdiol ip dóic leir
 atá aige cun don éirt fágail uaim ?

Taidís : Seadhain, a Doncáoth. Táir ag dul tar
 teoirainn an éirt. Má déinim éagsóir ort ní tusan
 ran don teirdiol duit-re cun éagsóira déanamh orm.
 Níl ré ceartaite ag doinne oic a déanamh i n-agairt
 an oile.

Doncáoth : Ac ná fuil ré ceartaite agam mé féin
 do coraint ar an éagsóir agur mo ceart do cup i
 bpeidm ?

Taidís : Tá gan ainpar.

Doncáoth : Agur má tá an namair ag cup le céile
 coitcianta cun na h-éagsóira déanamh orm féin agur
 ar mo muintir ná fuil ré ceartaite agam-ra agur
 agam' muintir cup le céile cun rinn féin do coraint
 agur cun ar gceirt do coraint ?

Taidís : Ní foláir a domáil.

Doncáoth : Agur cao cuige mé bualaó má 'read !
 Náir éirte an céad buille bualaó ar an muintir atá
 ag déanamh na h-éagsóira orm !

Taidís : Tá rean focal eile agam duit mar fheadra
 ar an gceirt rin, a Doncáoth. “Or a cómair amac ip
 ura bpeas a cup ar duine.” Má bíon tú féin agur
 do muintir ag cup le céile cun rib féin a coraint ar
 búir namair, an amhair ip iongha leat an namair rin
 do teacht ar t' agairt amac ag cup éirig ort ra n-ait
 ip fear 'na pasairt an t-éiteac i bpeidm ort ? Anrair.

nuaip a téirdan an t-éiteac i bpeiróm do coinneib cad é an iongha ip ceart duit a beir ort má buailtear buille ort? Fuiligh an buille, a duine, agus cruinnigh do meabair, agus má tûn an buille fûil leat coimeád an trûil eile ar dian leatad. Noct an fûinne. Ipi an fûinne an t-arm ip fear agus ip gáire agus ip cruime a bí i láim doinne namh.

Doncad: O' fûiligeócinne buille ó namhair, ac ip ana deacair fulas le buille ó capair, ó'n t-é sup ceart do mé coraint ar an namhair.

Tadg: Ní déanfir an buille rin blúipe díobála duit. San amhar cuirfir ré cancar ort man tabairfir ré cuir gáire do'n namhair ar fear tamail. Ní leanfir an gáire rin abrad. Ní'l don puo uait-re ac do ceart. Éilim do ceart. Ná rtaon ó'n éileam ran. Cuir do ceart i bpeiróm or cómair Dé agus daoine. Ac féuc. Déin an cur i bpeiróm fearna i ttréad ná fearófir an namhair ip gunta don lûb ar lár fágail do' ghnó 'ná don poll fágail lartiar díot cun an éitigh a cur ipceac do' coinneib. Ac i ttaob an buille reo a buailead ort, ní baogal duit go ndéanfir ré don puo duit ac tairbte. An bpeacair namh enucán aicinn tré teine? Ar tugar fé ndeara, nuaip a bíod na daoine 'gá bualaó le cleatácaib agus ag gabáil de coraib ann a o' iapair na teine cur i n-éas, o'á méio a buailtí é sup b' ead ba mó do lapad ré?

Doncad: Tugar go minic; go mór mór nuaip a bíod an t-aitean feócta agus ana tipim.

Tadg: An t-aitean ro na h-éascópa atá le lorgad agaimn i n-éipinn, tá ré ana tipim agus tá ré feócta ruad. Tá an teine curta agaimn ann. O'á méio a buailfear an teine feara ipcad ip mó do lappirí, go dtí go mbéir an t-aitean 'na luaitigh.

MO PORT FEADUÍOLA.

Doncad: Ip dóca sup cuimín leat-ra, a tairg, an rporc úo a bíod ag an dor ós fearó, nuaip a bí an gaeluinn go blarta ag muintir na h-éipean, ós agus críona.

Ṭaḏḡ : Iṛ 'mó raḡar ṛpóirt iṛ cuimín liom a beit acu ná fuil anoir acu. Cao é an ṛpóirt go bfuilir aḡ taḡairt dó?

Doncáḏ : Bíod ḡarra aḡainn cṛuinnighe i tciḡ cómarṛan aḡur duine aḡainn 'na ceann ar an ḡcuid eile aḡainn. Do fúigead an ceann i lár baill ar cátaoir aḡur cuipead ré a cor ar a leat-ḡlúin aḡur luipead ré ríor olíḡ an ṛpóirt dúinn ar an ḡcúma ro :—

“Don duine do labairt, ná do ḡairt, ná déanrít ṛraeḏ, ná caraḡtaḡ, 'ná mianfuiaḡ, 'ná féuḡaint tar a ḡualainn, ná a ceann do toḡar, curṛar pionór air—ac tá ceao aḡam féin mo póirt feaduila beit aḡam.”

Anran do cómarṛad ré leir ar a póirt feaduila aḡur é aḡ faine go ḡear orainn go léir ra timpal féuḡaint cé ba túrḡe bṛṛad an olíḡ. Níor cuipear ar mo cuimne riam an focail úo, “ceao aḡam féin mo póirt feaduila beit aḡam.” Iṛ cuimín liom go dian mait, d'á óige bíor an uair rin, go tḡáinis rṛaile am aigne i ḡcúinnib an focail rin.

Iṛ minic ó rin, a Ṭaḏḡ, a conac an olíḡ céatna ar bun amearḡ daoine a bí imṡighe tamal mait ó n-a n-óige, aḡur náḡ aḡ ṛpóirt 'ná aḡ maḡad 'ná aḡ caiteam ainṛipe bíoir ac do cṛoíḡe daíṛíuib, aḡur an focail céatna úo a bíod aḡainn ra ṛpóirt, é acu go léir, “ceao aḡam féin mo póirt feaduila beit aḡam!” Tá ruo eile leir aḡam d'á ḡabairt fé nḡeara, ruo a baínean ḡáipe go minic aram. An t-é iṛ aoíṛḡe a labṛan 'ḡá órḡúḡad an olíḡ cṛur i bṛeíom, iṛ minic ḡur b' é iṛ déine déínean éilíom ar a “póirt feaduila” dó féin.

Ṭaḏḡ . Téirdean ré go h-ana mait d'á lán daoine, a Doncáḏ, olíḡ a beit i bṛeíom ar daoinib eile aḡur “ceao a beit acu féin a bṛoirt feaduila beit acu.”

• Doncáḏ : Téirdean. Tá rḡaoílte leḏ aḡur curṛa ruar leḏ anoir le tamal mait i n-éirínn. Tá oṛoc béar fáḡalta acu. Dar ríad, a Ṭaḏḡ, ac iṛ dóic liom go bfuil daingean 'na n-aigne do cuíḏ acu ḡur ceart dúinn go léir beit ana buirdeac ar rṛo díob nuair ná ḡabairt ríad níor timpal na h-éiríean aḡ baint na ḡceann dinn!

Taós: Éirí do béal, a duine! Daingean 'nā n-aighe! Tá an méirín cōm daingean agus o' fheadaó ré beic 'n-a n-aighe o'á lán againn féin. Tá cuir againn, a Doncaó, a mearan nāc fétuiri uínn cōitōce a buirdear do gabáil i gceart le ptopertúntaib na h-Éirean toirg nā gluairio ríad mór timpal na tíre as baint na gceann uínn.

Doncaó: Ír dóca é. Ír deacair puinn mirtis a cur i ndaoine cōm meata. Buirdear o'á gabáil le duine mar gheall ar an gceart a déanam! Nū mar gheall air gan an éagsóir a déanam! Ír beas an iongna a "popt feaduila" as an nduine rin.

Taós: "Buirdear o'á gabáil le duine mar gheall air gan an éagsóir a déanam," aipra tupa. Ní h-eaó i n-aon cor, a míc ó, ac buirdear o'á gabáil go uirtaactac leir an t-é a déinean éagsóir tpm nuair nā déinean ré éagsóir níor tpuime.

Doncaó: An dóic leat an fada a leanir an obair rin, a Taós?

Taós: Ní dóic liom gur fada. Ír dóic liom gur beas 'nā go bfuil deire leir an "bpopit feaduila." Tá daoine as eirige ruar cúgáinn nā cuirir goctá aon rgeón ionta. Ní baogal go bpaóar aoinne aon buirdear uata mar gheall air gan éagsóir a déanam, ac ír baogal do luét na h-éagsóira déanam go gcurfar a málairt de cúram oitá o' éagmuir beic as feaduila. Goctá agus blaóman agus glór na neite a coimeáó an lám uactair as luét feaduila, mar do cuirir rgeón i ndaoine. Tá an rgeón as teip ceana féin. Ír geár nā bairio na goctá amac ac rgearta gáire. Ar tuóair fé ndeara, a Doncaó, gur b' é an fear meata ír mó a déinean goctá agus blaóman agus glór?

Doncaó: Dáta an gabair meata. Ír é ír mó a déinean amptarac.

Taós: Agus ír é ír túirge a ritean ó'n gcóiriac.

ÉITEAD 1 RÍOCT FÍRINNE.

Doncáth : Feuch, a Thaidís. Seo puo a cúipean ionghna mo éiríde oim go minic. I gcóinnuige miam, nuair a binn féin agus buachailí eile ag sabáil an bóthair, ag dul go dtí an t-Airdean nú ag dul ar aonad, nú ag dul ar an gCincir go Baile Múirne, agus go n-eirígeadh aighear nú d'iorppóireadh éad-airiann, an t-é go mbéadh an fírinne aige níor gá dó ac an fírinne cairbeáint nuair a gélfaidh gac doimne d'á caint. Ac nuair a bion d'iorppóireadh poibilíde ar riúbal anoir i tsaobh don puo a baineann le ceart na gCaitlicíte i n-Éirinn, d'á foiléire a nocttar an fírinne ipeadh ip d'ána a réantar i.

Taidís : An muinici a féann an fírinne sa d'iorppóireadh poibilíde seo, a Doncáth, ní h-í an fírinne a bion uata. Dá nglacair an fírinne béadh oirca beart a déanamh do péir na fírinne. Ní oirdean ran dóib. Oirdean dóib leanamaint ar an éagsóir. Iri an éagsóir ip adbairíge dóib. Iri atá acu 'a déanamh miam. Tá an feana tairíge acu uiréi. Iri atá ag cur na blonaise oirca miam. Dá nglacair an fírinne níor b' foláir dóib iompáil agus an ceart a déanamh. Anran d' iméad' an blonag.

Doncáth : Ná béadh pé cóim mair acu déanamh mar a déineadar miam, an éagsóir a déanamh go d'ána agus go ceanárth agus gan don t-páram a tábairt d' doimne ann?

Taidís : Ní déanfaidh ran an gnó anoir dóib. Tá an raogal atarungte. Ní foláir dóib mairt gliocair a tairac cúca anoir; an t-éitead a cur i puo na fírinne agus an éagsóir a cur i puo an éir. Níor b' féidir dóib rearm i n-aon cor i n-Éirinn gan lámh Sarena beir leó. Dá gcuirfí an t-éitead amad 'na puo féin ní béadh don mear tall i Sarena oirca. Ní h-amhlaid atá don gádh tall do'n fírinne, m' na neite a baineann le n-Éirinn, ac tá ana báig ann leir an ngarthad a cuirfí an t-éitead i puo na fírinne. "Ní'l rppio 'ná púca gan fíor a cúire aige féin." Tá fíor a gcúire féin go h-álunn ag an "nGairi-fíun" ro agann i n-Éirinn. Tá, mar a veirdean tú, an d'iorppóireadh ar riúbal toir rinn féin agus muin.

tiú an “*Shairiúin*.” Cuirimís-ne an fírinne amach agus éilimís ceart. Cuirís ríad-ran muict an éicig ar an bfiúinne rin láitneac agus cuirís ríad ’na luíge ar an muintir talu ná fuil don éagcór acu féin o’á déanam, nú má tá éagcór ’á déanam i n-aon cor sup rinne atá ag déanam na h-éagcóra oíra-ran.

Doncá: Ach, ’ré an tiall buíde é.

Taós: Sin mar atá an ríeal, bíod ré buíde nú breac agat.

Doncá: Ir amlaíod ba ceart iad do ríuabao, ’oir cor ceart, amach ar an oileán!

Taós: B’ féidir go mbeaó cial leir an gcaint rin dá mbéaó an ríuab agat, agus i láir a dóitín. Ach ní’l rí mar reo ’ná mar ríú agat.

Doncá: Agus nác móir an iongna, daoine cómh tuirgionac le muintir Sárana, a ríad go bfeadóí bob de’n tróirí ran a bualaó oíra.

Taós: Ní cúrraí tuirgiona ’ná neamh-tuirgiona é, a Doncá, ach cúrraí an ríuab a taitnean le tuine. Ní’l doinne sup b’ ura bob a bualaó air ’ná an t-é go taitnean an bob leir. Ní’l don fonn ar muintir Sárana ceart do cup i bfeíom do Cailicicicib na h-Éirean i gcoinnib an “*Shairiúin*.” O’á b’ríg rin ir rí uirte a cup ’na luíge oíra ná fuil don gá leir mar ná fuil éagcór ’á déanam oíra; nú má tá éagcór ’á déanam sup b’ iad-ran atá ag déanam na h-éagcóra ar an “*nShairiúin*” mboct.

Doncá: Agus cao ’tá le déanam againn? Surde ríor go dúbaó agus ríaoile leir an éagcór?

Taós: Ní h-eaó. Bíomair ríuab ar ndóitín ’á déanam ran. Cailicimís cuir o’á gclearaib féin a o’ imir oíra.

Doncá: An t-éiteac a cup i muict na fírinne oíra, an eaó?

Taós: Ní h-eaó. Ir treire an fírinne ’na muict féin ’ná don éiteac i muict fírinne. Má cuirís ríad-ran an t-éiteac i bfeíom i muict fírinne, le n-a ngartac, ba cóir go bfeadóimír-ne an fírinne cup i bfeíom ’na muict féin, le n-ar ngartac féin. Agus ba cóir go bfeadóimír ríuab eile déanam. Ba cóir go bfeadóimír muict na fírinne baict de’n éiteac

atá acu-pan, agus an t-éitead do noctad or cómair an doimain, 'n-a puict féin.

Doncáod: Anran ipead béad an rporc againn orca.

GLIOCAS.

Doncáod: Dúbráir anro, reáctmáin a' r lá 'noiu, a tairis, má' r maic linn rinn féin a coraint ar éitead i puict pírinne náe poláir dúinn r: do déanam le gartaet agus le gliocar.

Tairis: Ná veir an rean focal, "an t-é ná fuil láirir ní poláir do veit glie"?

Doncáod: Tá go maic, ac éirte leir an méio reo. Suim aimpire ó rin bí tuine 'na cómhúige i n-áit ná fuil ró fáda uainn anoir. Bí ré pórtá dá uair. Bí mac aige leir an gcéad mnaoi, agus bí an tarina mac aige leir an tarina mnaoi. Ba maic leir an tarina mnaoi, mar ip gnáet go minic i gcár o'á fóro, an lear-mac do cup ar riúbal ar an áit agus an feirm a coimead, dá bfeadao rí é, o'á mac féin. Duacail cialmar, criochnaí, deas-ghóctad ab ead an lear-mac. Réice díomhaoin ab ead an mac eile. Níor b' iongna é veit mar rin mar dein rí peata dé, agus, mar a veir an rean focal, níor tógad riam peata níor ríoc muinte, níor ríoc iomparca, 'nā peata tuine nū peata muice. Agus veirtear gur meara an tuine 'nā an muc féin.

Concúbair ab ainim do 'n lear-mac. Miceál ab ainim do 'n peata.

Bí an t-áir ag dul i n-aoir agus ní féadao an tuine boct veit 'nā fuide ró móc ar maidin. Nuair a bíod tamal de'n maidin caite de'eirígead ré:—

"Cá bfuil Miceál?" a veirtead ré.

"Tá ré ag leogaint uirgíada ríor anran," a veirtead an máir.

"Cá bfuil Concúbair?" a veirtead ré.

"Tá ré ag riúbal boctán roir anran," a veirtead rí.

Agus ipé Miceál a bíod ag riúbal na mboctán, agus Concúbair a bíod ag leogaint na n-uirgíada ar an móirféar cun an féir a cup ag fáir air. Níor

reath rí go dtí sup éuir rí an t-atair agus an learmac i scoinnib a céile, i ttreo go mb' éigíon do Concúbair imteacht.

Inir an méio reo dom, a Tairg. Cao é an tairbhte féathas garracht 'ná gliocar a déanamh do Concúbair nuair a bí an éagsóir rin 'á déanamh air a san fíor oó?

Tairg: San daib ar domhan ní foláir a domáil sup deacair do é féin a coraint. Agus ir dóca sup méuouigeath an deacarracht nuair a fuair ré sup éreio an t-atair an t-éiteac. Níl doinne sup deacara do gliocar a tarrac éuige 'ná an t-é a bion macánta díreac agus go mbíon an fírinne aige. Tuigio luét an éitig agus na tromaídeacta an méio rin go h-áluinn agus beirio riad gac don búntáirte ar ar fear na fírinne.

Ac féuc a leir oim, a Doncaó. Nár cóir go bpoiglmóc' fear na fírinne cial luat nū mall!

Doncaó: Cuir i gcár an learmac úo. Cao a déanra féin, a Tairg, dá mbéath riúbal na mboctán o'á éur oir, a san fíor duic, agus tú ag baire do éroíde ag obair?

Tairg: Ir 'mó ruo a déanfinn i n-éagmuir rtailc a éur ruar agus imteacht liom féin. Da cóir go raib fíor aige sup b' é rin díreac an ruo a tairtuig ó'n learmácair.

Doncaó: Sabaim paróin agat. Ní raib don fíor o'á fíor aige. Bíor rí go h-ana mór leir ar gac don traigar cuma. Da dóic leat uiréi nuair a bíor rí ag caint leir, nū ag níge agus ag glanath, sup meara léi é 'ná a mac féin.

Tairg: Ó! Airiú nár b' i an éuirptheac i!

Doncaó: Ní h-é rin an rgeal ac cao a déanra léi? Conur a corróra tú féin uiréi?

Tairg: Déanfinn liom féin ar dtúir, nuair a geabainn m' atair iompuište am' coinnib, ná féathas ré beir iompuište san éur. Nuair a labairas ré feargac liom do labairfinn péir leir. Béinn ag cimit baire de go meallfinn uair cao a bí agam 'á déanamh ar an rlig. An fear a bí maol a dócin éun an éitig a éreideamaint béath ré maol a dócin éun a inrint dom-ra cá dtáinig an t-éiteac. Ar ran

amaic níor gá dom beic ag cur a tuairpse ar doinne
cao ba ceart dom a déanamh.

Ac féuc, a Doncath, a mic ó, ní'l an cáir cruinn
agat.

Doncath: Conur?

Tath: Ní'l don pioc d'a meartal orainne cao tá
ag an lear-máthair 'a déanamh. Tá aithe maic agaim
uircti féin agur ar a cleasaib, agur ar an bpeata
duine atá aici, atá níor meara 'nà an peata muice
ir meara le págail. Seabmíto an lámh uachtair ortha
araon, ac ní foláir duinn beic ana glie.

an peata.

Doncath: Tá an ceart agat, a Tath, i dtaoib na
lear-máthair ro atá orainne i n-Éirinn. Tá aithe
maic agaim uircti féin agur ar a peata. Ac cao ir
gá an gliocar go léir? Má tasan rógair bacais
irteac am' tuis agur má cróman ré ar an mbia a d'
ite do h-olmuigead dom féin agur do m' élainn, má
táim ábalta ar bpeic ar cúl cinn air agur é cur ar a
fíorin amac ar an gcarr doiligh le buile éic a bainead
treailt ar, cao é an gá atá agam le gliocar? An
amlaib a mearfá dom beic ag mion-gáirí leir agur
ag cimit baire dé, a d' iarlaid é meallad amac agur
an dorur a dúnaid air?

Tath: Ó, ambara, a mic ó, má 'r dóic leat go
bpuil ré do beilteanaib an gníomh ran a déanamh níor
cearad fiamh gliocar dob' fear 'nà é. Ac cao é an
bac atá ort pait mion-gáirí déanamh leir go dtí go
mbéid an speim daingean agat ar a cúl? Ac an
bpuil ionat an gníomh a déanamh? An cuimhin leat
cao dúbart leat an lá fé deire i dtaoib na rguab?

Doncath: Ir cuimhin go maic. Siné a míll na
daoine táinig rómáinn anro i n-Éirinn le tamal. Ní
féadtoir cuimneam ar don treipt eile ac ar an
rguab. Ní'l don níos ir fear a taitnead leir an
bpeata 'nà ran. Bí fíor aige go maic ná raib don
rguab ag muintir na h-Éirean. Ná raib fiú an
trúip féin acu i n-inead na rguab. Bí fíor aige,
cóm uac agur déanroir don iarlaid ar rguabad, go

rguabfao a mām ar an raogal iao agur go ndéanfao ran tuile rliḡe dō péin. Ir minic a déin pé dpoḡ ḡnion ar muintir na h-Éirean, o’ don ḡnó, cun iao a comáint cun na rguaiḡe, mar bíoḡ fíor aige cao é an deirḡe béaḡ air. Ac tá a málairt de cial ag teacḡt do muintir na h-Éirean, a Tairḡs, i n-éaḡmuir ruit cun na rguaiḡe, agur san i ann, mar fáraḡm do’n pḡata agur é ag maḡaḡo fúta.

Tairḡs: Tá, buirḡcár le Dia, an cial ran ag teacḡt doib, agur ba deacair a cup rḡuḡcaint orḡa i o’pogluim. Táirḡ riao ag turḡnó’ ar a tuirḡint, pé deirḡe tairḡ tall, gur ’mó cuma atá cun dpoḡ níḡ a cup amaḡ ar an dḡiḡ i n-éaḡmuir é cup amaḡ le rguaiḡ. Agur rḡuḡc, a Dondáḡ. Tá an rḡéal go h-aic ag an bḡata i dḡaob na rguaiḡe. Tá a mátair, i ḡcomḡnḡiḡe riam, olaḡ ar doinne marbú’ do láimḡriál-fao rguab, ac an fáir ná rḡeirḡao rí an rguab ao’ láimḡ aḡat ní béaḡ leaḡ rḡuime aici i n-don ruo a déanḡa leir an bḡata. O’rḡaorḡa breiḡ ar cúl cinn air agur é caiteaḡ an dorur amaḡ agur an cíc úḡ a taḡairt oó, ac an fáir ná rḡeirḡao an mátair rguab ao láimḡ níor dḡiḡ léi go mbéaḡ don níḡ dḡiobálaḡ ag imteacḡt air. Tá an pḡata boḡt i ḡcruaḡ cár le déanaige mar ḡeall air rin. Ir móir an rḡórt beir ag éirteacḡ leir uairḡanta agur é a o’iaraio a cup ’na luige ar an rḡeana mḡnaoi go bḡuil muintir na h-Éirean ag láimḡriál na rguaiḡe. Nuair rḡuḡcán rí ’na tḡmpal cion rí go maiḡ ná rḡuil don éirḡacḡt le n-a caint. Anran ní déinean pé ac rir bḡeige cup ’na rḡearaḡ anro a’r anḡúḡ ar na cḡucánaib, agur rguab ’na láimḡ ag ḡac rḡear dḡiob. Nuair a bíon raint acu rḡocair mar rin aige rḡuitean pé ag tḡual ar an rḡeana mḡnaoi agur, “Ó, a mām!” aḡeir pé, “táirḡ muintir na h-Éirean cun rin go léir do rḡuabao amaḡ a’ h-Éirinn! Mura mbéaḡ mé péin bíomair rḡuabḡa amaḡ um an dḡaca ro acu. Tar anall agur taḡair leaḡ do rguab nú tá deirḡe le o’ rḡeim i n-Éirinn.” Déin pé amaḡaḡn oi leir an ḡcleap ran cúpla uair. Ní cḡirḡean rí ruinn rḡuime inḡ na rḡearaib bḡeige ó rin.

Dondáḡ: Ambriatair, a Tairḡs, go bḡuil dḡaoinḡ i n-Éirinn rḡor atá cḡm móir san cial go ḡcuirḡroir

rguab ar a nguallainn amáiread éomh maic le h-aon fear breise acu.

Taós: Ní cuirfeoir, a Doncá. Do leogfeoir ortá go scuirfeoir. Nuair a tiocfaid an t-am o'fásfeoir an rguab as tuine éigin eile. Tá sean aicne as gac doinne ortá ran.

AN BRÉAS mhór.

Doncá: An breacaí, a Taidís, an focal úr aúbhairt fear an tabairne nuair a h-iafaid air a tís tabairne dúnad agus san deo meirgeamail a díol lá féile pádrais?

Taós: Ní feaca. Cad 'aúbhairt ré?

Doncá: Dúbhairt ré ná dúnfaid ré a tís an lá ran, agus go noíolfaid ré an deo san buidéal o'doinne, agus gur mhó go móir an tairbhe déanfaid ré le n-a dorpur a coimeád ar orgailt agus deo a díol le gac doinne a o'iafaid é, 'ná mar a déanfaid ré le n-a dorpur a dúnad.

Taós: Aililiú! Is aic an rgeal é rin. An amlaid a déanfaid ré gur mhó na daoine a cuirfaid dúil ra nois ar meirge 'ná mar a cuirfaid ól an oíge ar meirge?

Doncá: Ní mar rin ar faid a cuir ré é. Dúbhairt ré dá noúntí na tísce ól go raíad na daoine ir-sead iní na ribínib cun an oíge a o' fásail, agus anran go mbéad an rgeal níor meara acu 'ná dá bfaigfeoir an deo i ois an tabairne.

Taós: Is cam an rud aicne an tuine, a Doncá, nuair a ceapan an tuine an túb a cuir 'na gail orainn. Is 'mó leat-rgeal a o' féarfaid an fear ran a tabairt uaid, cun a dorpur a coimeád orgailte agus cun oíge a díol lá féile pádrais, agus go mbéad an fírinne aicne agus cial le n-a caint. O' féarfaid ré a raí' go breáí macánta, ná féarfaid ré a dorpur do dúnad an lá ran mar gur ceartuis uaid go cruaid raint aicne a déanam cun a díora díol nú cun a glaoirte o' fpeargairt. Nú o' féarfaid ré a raí ná dúnfaid ré a dorpur an lá ran mar gur ceartuis an t-airgead uaid cun óináirí

cup ar a mhnaoi nū ar a clann ingean. Nū t' féad-
 raó ré a ráó, go bpreáas péir, ná tóinraó ré a tóinra
 an lá ran mar nár gáó leir é! Seabao ré fice preas-
 ra le tabairt a béaó díneac, pé 'cu béiróir oleagtaó
 nū ná béiróir. Ac ní fárdó' don preasra acu é.
 Níor b' foláir leir dul asur a ráó linn, ruar le n-ár
 mbéal: "Do tóinrainn mo tóinra lá féile ráoraig, i
 n-onóir do Naomh ráoraig, mura mbéaó don nío
 amáin. Ba cuma liom cao a déanraó an t-airgead.
 Ní béaó don traint i n-don cor cun an airgid oim.
 Ac dá ndóinrainn-re mo tóinra do raáó na daoine
 irteaó inr na ribínib asur do tabairtí oíoc deoc
 oíob, deoc a cuirraó ar meirge iao asur déanraó,
 'na teannta ran, díobáil pláinte oíob. Ar maite
 leir na daoine péin ireaó ná tóinra mo tóinra an
 lá ran." Féuc air rin! Ar maite leir na daoine
 ireaó comeaóiríó pé a tóinra ar orgailt lá féile
 ráoraig! Óubart sur'mó leat-rgeal féaóraó pé
 a tarac cuige 'na mbéir an fíinne aige. Deirim
 anoir sur'mó bpreas féaóraó pé a tarac cuige asur
 gan iaraó a tabairt ar a leiríó rin de bpreis a cup
 'na luige oíainn, i moct fíinne, mar 'ó eao.

"Ní tóinra mo tóinra lá féile ráoraig asur ir
 ar maite leir an bpoibilídeac ná tóinra é."

Ba ceart do Conraó na Gaeluinn duair maite a
 tabairt do'n bpreis rin. Ní h-é mo tuairim sur
 péirí buaótaint uirí.

Doncaó: Meapain-re, a táirg, go bfuil don puo
 amáin a buaóraó uirí.

Taós: Cao é an puo é rin?

Doncaó: Dánaíteac éadain an fíir a ceapan an
 bpreas ran a cup 'na luige oíainn. Ní déanraó pé
 an bpreas mura mbéaó sur meap ré go scepíorí uair
 í. Ir dána an obair do a meap go scepíorí doinne
 a leiríó de bpreis. Ac cao ir ceart a ráó leir?

Taós: Ní ceart don focal a ráó leir. Ní'l ac
 don puo amáin a múinríó do conur an fíinne ó'
 inrin.

Doncaó: Cao é an puo é rin?

Taós: Lá féile ráoraig a tabairt do gac don lá
 ra mblian. Gan dul irteaó 'na tig i n-don cor a
 tuile.

Doncáð: Dar ríad ac bainead pan an cam ar!

Taòs: Cuirfadh pé i tcead é gur cuma dúinn cam nù díreac é feara.

mar maite leis féin.

Doncáð: Ní féadaim gan gáire déanamh gac aor nair a cuimnísim ar an bpocal úo a dúbhair an lá déanaí, a táirg, i tcead fíor an tabairne ná dúnfadh a dóruir lá féile pádrais.

Taòs: Cad dúbairt? Tá pé imtígte ar mo ceann. I r speanaimh an rgeal agam é; an ruid a tuit amac dacad blian ó fín tá mo cuimne cómh glan air agur bí pé an lá tuit pé amac, ac ruid a tuit amac reacht-máin ó fín d' imtíod' pé ar mo cuimne cómh glan agur dá mba ná tuitfadh pé amac ruam.

Doncáð: Dúbhair, an fear tabairne ná dúnfadh a dóruir lá féile pádrais náir b'féar ruid a déanfi leir ná lá féile pádrais a tabairt dó gac aon lá ra mbliain. Gan 'oul irteac 'na tíg i n-aon cor a tuile.

Taòs: Dob fíor dom é. An t-é ná fuil fíor aige conur onóir a tabairt do Naomh pádrais do múinfi dó ar an gcuma pan conur onóir a tabairt dó. An t-é a deir gur ar maite leir an bpoiblídeacht ná dúnfadh pé a dóruir an lá pan d' féadfi a tairbeáint dó conur mar atá an poiblídeacht ábalta ar fanamaint amac a' tíg ná taitnean leó, pé' cu tíg tabairne é nù ríbhí, agur go bfuil ríad ábalta ar fanamaint amac ar, gac aon lá ra mbliain, cómh maite agur táir ríad ábalta ar fanamaint amac ar lá féile pádrais.

Doncáð: Nuair a béad an bliain caite, agur lá féile pádrais tagaite ar an bfeair tabairne rin trí céad uair agur cúis uaire a' r trí fíor, ní féadar an mbéad oiread grá d' aige do'n poiblídeacht agur a leogan pé air a beir aige anoir. Ní féadar ar cuma leir puinn cé 'cu 'raigóir irteac inr na ríbhí nù ná raigóir.

Taòs: Do béad, a Doncáð, an grá d' céadna díreac aige do'n poiblídeacht atá anoir aige d'óir.

an ghrádh a bhíon ag an gcath duite nuair a bhíon ré 'gá éimilt féin de t' luirgáin agus ag cionán; ghrádh mar máite leir féin.

Doncáth: Ó 'reath, "Mar máite leir féin a déinean an cat cionán." Is fear é. Ní féidir a málairt a beir fear. "Mar máite leir féin" ireath díolan fear an tabairne deoch. Mar máite leir féin a coimeádh ré daoine amach ar na ribínib. Nár cóir, a tairg, go bfeadh an poiblídeacht beir ruar le h-obair de'n tróir ran.

Tadh: 'Seath, ó'r "Mar máite leir féin" a déinean an cat cionán, agus ó'r "mar máite leir féin" is maith le fear an tabairne na daoine coimeádh amach ar na ribínib, go rocaíod' na daoine ar puo éigin fheadhóir féin a déanamh "mar máite leir féin." Ambara ba cóir go rocaíodóir. Is mairg a beath ag b'at ar cat 'ná ar mairg, ná ar fear tabairne, cun puo déanamh ar máite leir agus é féin ábalta ar puo a déanamh ar máite leir féin. Ac dá b'airpíctí díot-ra, a Doncáth, cat ba maith do'n poiblídeacht a déanamh ra gno ro ar máite leir féin, cat 'dearphá? Dá mba tú an poiblídeacht conur a beirphá ruar le lueth tabairne?

Doncáth: An céad puinte 'ná céile dé, ní'l an tróir anoir ac isir mé féin agus an muinici a cuirphad cor i dtalamh, "mar máite leir an bpoiblídeacht," agus ná dúnpad a ndóirre lá féile páirais.

Tadh: Tá go maith. Conur a beirphá ruar leir ran? Conur a cuirphá cor i dtalamh 'n-a gcionnib?

Doncáth: Déanfínn an puo úo a dúbhair féin, gan dul irthead 'na dtig i n-aon cor a tuile.

Tadh: Dar fiadh ac dá ndéinteá ran beath puo agat dá déanamh ar máite leir féin a beath níor tairbhéige duite 'ná an cionán is ghrádhmairg dáir déin cat ruam. Ac conur a beath an rgeal agat dá gcuirphad fear an tabairne an tlig ort?

Doncáth: Cat é an tlig áiríú!

Tadh: "Boycotting," a mic ó.

Doncáth: "Boycotting"! Nuair ná raíáinn irthead 'na tig cun tige d'ól! B'fear liom 'ná puo maith go ndéanphad fear an tabairne puo de'n tróir ran

orim féin nú ar duine éigin eile. Seallaim dúit nác ar máite leir féin a déanfað ré é, murab ionan a'f an cat.

Caòs: Iy mar máite leir na daoine déanfað ré é, bíod nác éuige rin a béað ré.

Doncáð: Náir máit an puo doo na daoine triail a baint ar?

Caòs: Dá gcuirí éuige iao.

BÓRO AN FÍLL.

Doncáð: An bfeacaíy, a Caòs, an cleap ro atá imeartha ag an mbóro orainn?

Caòs: 'Sead, i otaob na Saeluinne iny na rgoileanaib. Conac é. Ní h-é an cleap a cuir an iongna iy mó orim, amháac, ac a fáio sup h-imipeað é féin nú cleap éigin o'á fóro orainn. Ní toileod' an bóro ran riamh, a Doncáð, cun na Saeluinne cuir o'á múine iny na rgoileanaib mura mbéað don nro amáin. Bí pé busilte irteað, daingean, 'na n-aigne go raib veipe leir an nSaeluinn. Meapadai go raib an rgeal acu mar a bíon ag an nroctúir nuair a éion pé go bfuil an báp ag duine agus ná fuil don breit aige ar eiríge.

"Caò a tabairpimíto le n-ite nú le n-ól do, a roctúir?" a veirteap.

"Don puo i n-don cor a o' iarpio pé," a veir an roctúir.

Do meap an bóro ná raib don cómaact ar an vcalam ro a o' feapfað an Saeluinn a coimeáto beo. Nuair a h-iaiað orca, beagán aimprie ó rin, a leogaint i múine iny na rgoileanaib túbapadai leo féin; "Cá go maic. Sgaóilimiy leo. Seabaró pí báp i n-aimhedein a noicil. Ní féioiy oi out abpað anoir. Iy amlaio a déanpio an múine i bpoctúgað. Sgaóilimiy leir an múine. Ar ball nuair a béio pí imcigche ní béio pé le ráð ag doinne sup rinne cuir cun báp i. Béio pé le ráð againne sup déineamair ar noicil cóm maic le các cun a coimeáto beo. Do leogamair

i mhúine inr na rgoileanaib. Cao eile ó' féadpimír a déanamh! B'éid péiróteac móir agaimn nuair a b'éid rí imtígíte, agus fuo ir f'áir 'nā ran féin, ní cuirfap a h-imt'eac't i n-ár leit'."

Ac ní mar a b'raitteap a bíóteap go minic. Do r'gaóileat leir an mhúine, ac i n-ineat dul cun báir ir amlaio a t'urpuig an Šaeluinn ar aic'beo'ao. Do c'iom an t-aor ós ar eóluir a cur uir'ci agus t'urpuig rí ar péiróteac le n-a n-aighe mar a péiróteac' bainne cí má'ap. Ba ſeár ſup tuiſ lu'ct an b'uirto go raib tuairliir déanta acu d'óib féin. B'io'ap ra c'ár 'na mbíon an doctúir uair'eanta nuair a'oir ré, "Tabair do ſac don fuo a t'air'p'io leir," agus nuair t'agan ré a'uir i ſceann reáct'maine agus go mbíon an tuine 'na ſuite coir na teine poimír!

Cao 'deárfi leir an n'ooctúir rin an uair rin, a 'Donc'ao, dá n-ab'ao ré, "Ó, caif'ap an bia f'óſanta coimeáto ó'n n'ouine reo! Tá an bia f'óſanta ag déanamh d'io'ála d'ó!"?

Donc'ao: Ba d'óic liom, dá mba mire an tuine b'reóite go mbéat 'fior agam cao a déan'inn. Do b'ear'inn an cúl cinn ar an n'ooctúir rin agus cuir'inn an do'up amac é ar a r'múrla!

Ta'og: Siné d'ipeac a caif'ap a déanamh leir an mb'óro ro. Nuair a ſuar'aoar ná raib an Šaeluinn ag dul cun báir mar a m'ear'aoar a béat rí nuair a t'urp'io ar i mhúine, cuir'e'aoar maſail amac, maſail cealſac, maſail r'ſeim'e'ipeac'ta, maſail a cuir'ao co'ſ le mhúine na Šaeluinne le h-eagla go n-déan'ao a mhúine d'io'áil nuair a f'áſfi fuo'ái eile ſan mhúine mar ſeall uir'ci.

Donc'ao: Agus cé béat cun na d'io'ála b'reic'mú'? B'féoir ſup tair'p'ite béat aici 'a déanamh. An t-aor ós a béat ag foſluim na Šaeluinne, b'féoir ſup b'féar foſlum'óir fuo'ái eile 'nā mar a déan'ao an t-aor ós ná béat 'a foſluim.

Ta'og: Oar noó ir f'ear! Tuigean an uile tuine an méio rin anoir. Tugan an Šaeluinn do'n leaib orſailt aighe agus ſeap'úir nác féoir do f'áſail ó don foſluim eile. Nác ſiné donar an r'ſeíl! An t-aon fuo amáin a cuir'ao neap' agus ſeap'úir i n-aighe an leaib, an leaib d'á ſeap'ao amac uair'.

An bia poſanta, bainne cí a máſar, o'á coimheáto ó'n leanb le h-eagla, mar o' ead, go n'óeapad ré oíobáil do. Ar aigis doinne niam a leitéro!

Doncáto: Agus cad tá le déanamh? Tá 'fíor ag an raogal ná féadfar cup ruar leir an bpeall ran o'á déanamh ar an leanb.

Tadó: Ní feicim-re go bfuil le déanamh ac an puo úto a déanfa-ra leir an n'ooctúir úto, "Ureic ar cúl cinn ar an mbóro ro agus é cup an doirur amac, ar a pmúrla."

Doncáto: Tá go maic, ac cé déanfaí é?

Tadó: O' féadfaí muintir na h-Éirean féin é déanamh láitreac oá gcuimnígoir air agus cup cuise. Tá gníomharca ba deacara déanta ceana acu, lairtis de deagán aimrhe, agus níor cuireadar leat a nirt cúca. Cuirfaí don trúnc* amáin uata an bóro ro amac ar a pmúrla. Ir mó ainbfiór atá ar Éirinn ac ir oíoc liom ná fuil don puo ir mó atá i n-eapnamh uiréi 'ná fíor a nirt féin.

San rian díge.

Tadó: Bí obair mhór acu i mBaile Áta Cliat an lá fé deire, a Doncáto.

Doncáto: Ac, éir do béal, a duine! Ní feacaír, ná doinne eile, a leitéro niam. Níor mearar go bpeicpinn le m' ré a leitéro de raðarc. Bí an caatir lán de daoine, i n-éagmuir na ndaoine a bí ra gluaireacé mhór, agus bí oiread ran daoine ag imteacé ra gluaireacé, agus ag riúbal go gear leir, go mbéirí uair go leic a' élois ag gabáil coir oá rtaofa i n-don áit amáin.

Tadó: Ir maic é rin! Agus a' raib mórán órnáirí acu?

Doncáto: Órnáirí! Níor b' órnáirí go oí iad. Peictiúirí agus gléur oibre agus gléur ceapto. Sac don puo ar áileacé cun a gnóca féin. Agus san gléur 'ná peictiúir 'ná órnáirí acu tabarca irteac ó don oútaig iaracéa, ac luét ealadán agus luét

* Súnc, a heavy and effective push.

ceáirí na h-Éireann féin tar éir iad go léir a déanamh.

Taobh: Sead! Is maith é sin. Ní ró mhór an aim-
righ atá ó bheathó a mhalairt rin de rgeal i mBaile Átha
Cluait dá mbheathó gluaireadé nā tabhairt amac ainn,
'nā cruinnit' daoine. Is amhlaid a bheathó an rgeal an
uair rin agaimn nior beas a riad gur ra baile i n-Éirinn
a déinead don peictiúir der na peictiúirib rin nū
don gléur der na gléuranaib rin, cūn iad do cupr ó
don mear i n-don cor a beith ag doinne orda, agus
nior beas é beith le riad gur tall i Sárana a déinead
iad, nū ra n-Álmáinn, nū i n-don áit eile beathó abrad
ó baile, cūn an uile duine beith ag rúrac a teangán,
agus ag camad a rúil, agus ag cupr a dá bar anáirde,
ag déanamh iongna dóib, agus gan ionta ra n-am
scéadna, b' féidir, ac ceirteada rmeairda, agus
gléurana crapaite nā déanrad obair nuair a cuppi
luige iad.

Doncáid: Sead agus an Sárana, nū an t-Álmáin-
nead, nū an Yank caochrónad a beathó 'gá oair-
oeaint, iongna an domáin agaimn go léir 'a déanamh
de; ár gluaire ag fairde ar gac don focal a déanrad
ré; ár rúile ag fairde ar an uile cor o'á gcuiread ré
de; agus dá labrad fear ó Cluait nū ó Cúis Ulad
focal Gaeluine ag ár n-uilinn go ruitrimir faird ár
radairc uair le h-eagla go meairi don gac a beith
agaimn leir! B'i an rgeal go h-ole agaimn gan
amhar. Ní folair ran o' domáil.

Taobh: Agus ra n-am scéadna ran, a' oirdean
cú, a Doncáid, rinn go léir 'gá cupr 'na luige orainn
féin agus 'gá maoideam go h-áir or cómar an
domáin, nā riab treabdar daoine le págail ar rhuict
ádam a b'i nior cuirgionaidge, nior gearcúirige, nior
deasg tréitige ar gac don cuma, 'nā rinn féin!
Buile agus fearis agus reirbdean orainn má cupr
doinne i oirdeint dúinn nā riab an mear aige orainn
ba dóic linn a b'i ag dul dúinn agus ra n-am scéadna
gan ac oirde mear agus tarcurne agaimn féin 'a
abairt o'á céile, eadarainn féin agus or cómar
daoine iarda.

Doncáid: Tá an rgeal ran imtigithe, a Taobh. Dá
mbeith ra catair an lá ré deirde is amhlaid 'aireodá

Daoine ag foirmad le céile feúaint cé ba épuinne do labarrað an ſaeluinn. Ac féuc, a ſaròs, bí puo le feirgint i mb'í'at' Cliað an lá ran agus am tuairim-re do buair pé ar an gcuid eile go léir. Bí na mílte ra gluairead agur na mílte ag feúaint orda, agus an gcuidora é, ní feaca oiréad agus pian díge ar don duine!

ſaròs: Seaò! Ír fear ran 'ná an cuio eile go léir. An t-é a dearrað deic mbliana ó rin go mbéad ran le feirgint coirde i n-Éirinn dearrí go raib pé ar a meabair! Molaò go deó le Dia!

TÍR MÍ-NÁDÚIRTA.

Doncad: Inir an méio reo dom, a ſaròs. An bfuil tuileam níor fear ag daoine i n-América 'ná mar atá anro i n-Éirinn acu?

ſaròs: Níl don tuileam i n-aon cor acu le págail go minic. Daoine go raib raogal maic anro i n-Éirinn acu, daoine a tógaò go bog agus go neam-anngarað, táro riao tál ar íráirib na scaðarað móir i n-América agus iad díomaoín. Ba lag leó lá oibre déanam i n-Éirinn ar a bpágs lae. Déanproir tál é go ponamair dá bpaigtoir le déanam é ac ní bpaigto. Tá riao ag dul 'on gorta tál anoir, a lán acu. Ní mar a céile beic gan obair anró agus deic gan obair i n-Éirinn. Dá mbéad duine díomaoín i n-Éirinn, le h-earba oibre, ní leogfí dó báir a ó' págail do'n oclap pé rgeal é. Seaðad pé beile bíó amearg na gcómarran. Níl don puo i bfuirm cómarranaðta anró. Dá mbéad oclap ort anró agus go n-iarpa beile bíó do tabairí gaðairde ort muia mbéad an t-airgead agat le díol ar an mbia. Níl don bágs anró ag duine le duine eile. Tá bágs gað doinne leir an airgead. An t-é ná págair obair le déanam ann ní féirí dó airgead a beic aige. Anran níl aige le déanam ac ríne riar agus báir ó' págail, agus dá luadact a déanpro pé é iread ír feara dó péin é. Tá muintir na h-Éiréan 'a déanam

ann go tuis a gan fíor do'n traoḡal. Imtḡisio ríad a' h-Éirínn aḡur fuadair an tómain fúta cun ríatḡbair a déanamh, dár leó, leir an tḡuileamh móir. B' fíroir go mbíon a ḡcoirde bairte ó beit aḡ fíteamh leir an obair rár a' bfaḡair ríad í. B' fíroir go tḡuit-ean a lúg ar a lúg acu aḡur go tḡaḡan báir orḡa rár a' bfaḡair ríad obair ná fúil le h-obair. Anran ní h-airíḡtear a tḡuile mar ḡeall orḡa. Má ráimḡean go bfaḡair ríad port oibre ní fada go tḡuigisio ríad na n-aighe ḡur b' ar éigín báir féadon an méir a tḡuile ríad bia aḡur balcair éadaiḡ a ceanaḡ tóib. Féucan an páḡ móir go leór go tḡí go tḡéirdean tḡuine aḡ déanamh na ceanaḡḡeacta. Anran íreáḡ éirḡtear feall an rḡeíl. An ruo a ceanóḡ tḡuine anro i n-Éirínn ar rḡilíng caíḡrāḡ ré, b' fíroir, corḡóinn nú tḡeic rḡilíng tḡoíol anrúḡ ar. Tá páḡ móir ann, ac ír páḡ beaḡ é 'na tḡiaḡ rān mar ní ceanaḡḡean ré ac an ruarāḡar. B' feara tḡuit páḡ beaḡ aḡur bia aḡur éadac raor 'na páḡ móir aḡur an bia aḡur an t-éadac a beit cómh tḡaor rān go mbéar-fíroir uait é aḡur oíreáḡ eile tḡá mbéáḡ ré aḡat.

Doncaḡ : Aḡur cogair aleit cūḡam, a tḡairḡ. Má 'r mar rín atá an rḡeál tḡall cao 'na tḡaob ná rānaio na tḡaoíne rā baile?

Taḡḡ : Iad a beit ḡan cial. Iad a beit ar a meabair ḡlan. Tḡá bpanrāḡ curo acu rā baile beáḡ feabair orḡa tḡall aḡur abur. An uile tḡuine acu tḡéirdean anonn anoir ní'l ré ac aḡ leaḡaḡ an páiḡ tḡó fíem aḡur do'n mḡuintir atá tḡall roimir, aḡur aḡ cúir na h-oibre i tḡoéine. Tá tḡalam na h-Éirean aḡ tḡul cun ríantair le h-earba rāotḡuigḡe aḡur na tḡaoíne a tḡeānrāḡ an rāotḡrú' aḡur tḡo tḡuileāḡ a mbeāḡa, ḡan iomaḡ cḡuaḡḡtain, ar, iad aḡ tḡuitim le h-ocrair ar íráiríob na ḡcaḡaraḡ tḡall, nú tḡá marbú' le h-obair rḡó tḡian. An fear a marirāḡ i n-Éirínn cun beit or cionn ceitḡe ríciḡ bíon ré 'na fíeān-tḡuine claoirḡte, érapaite, liaḡ, anrúḡ rár a' ḡcuiríean ré an tḡacāḡ tḡé. Tír mḡí-nāḡúirḡa íreáḡ Améirica do'n Éireanaḡ, a Doncaḡ.

Doncaḡ : Aḡur an bfuil ré ar cúmar doinne don ruo a tḡeānamh cun na n-Éireanaḡ a cóimeāḡ rā baile?

Taḡḡ : Tá a lān tḡaoíne a tḡ' íarāḡ ruo éigín a

‘déanamh éiríse, ac’ ír ana ‘déalair a’ cur ‘na luíse ar an Éireannac nác é a leap atá aige ‘á ‘déanamh, ac sup aimleap damanta atá aige ‘á ‘déanamh, nuair atá rocair aige ar ‘dul anonn go h-América. Táll ipead éirísean ré an t-aimleap. Tá ré ró ‘déalac aige beir ‘gá éiríseint an uair rin.

Doncáó : Go gcuirid’ Dia ar ár leap rinn !

Taó : Amem, a ‘tígearna ! Ua gáó ‘dúinn é.

“neamhcoitianta.”

Doncáó : Ír uatbárac an cúma ‘na bfuil an rgeal ašainn, a ‘taíó. Na ‘daoine aš imteact a’ h-Éirinn ar cor anáirde cun beata níor fear a ‘déanamh amac dóib féin táll ‘ná mar ír dóic leó ír féiríor dóib a beir acu i n-Éirinn. A rúile ‘á n-oršailt dóib cómh luat ašur céiríat anonn ašur íad ‘gá féiríseint go roiléir sup ‘déineadar a n-aimleap an lá fášadar Éire, go mb’ feara do ‘duine práta ašur gáinne ralaínn i n-Éirinn ‘ná rós ašur rórtat táll. Ašur anran íad aš maoídeam ar an áit táll ašur ‘gá leogaint oréa ná maírríor i n-Éirinn dá bpaíóir talamh raor ann. Cao ‘tá oréa ? Nú cao tá ‘gá noallaó ? Náí cóir go mbéad ré de macántact ionta an fírinne ‘dínínt ašur san leogaint do ‘daoine eile an t-aimleap céatna ‘déanamh. Conac litir ra pápéir inóe ó cáilín éigin a tús tamal táll. Níl don mear aici i n-don cor ar Éirinn. Ua dóic leat uiréi sup bpaí do cáilín ‘dul ašur í féin a bát ‘ná ‘dul aš obair ‘d’adon féirímeóir i n-Éirinn.

Taó : Daoine mar í rin, a ‘Doncáó, a-á aš ‘déanamh an ‘donair ar ‘daoíní óga na h-Éirean. Tagairíat anall anro ó América ašur rlaópaí óir oréa ašur ríbíní ríóda ašur raírinní, ašur caoóíróndáíse ‘na gcaint i ‘trepó sup ar éigin a túsá rocal uatá. Ac ! Ní maírríor i n-Éirinn ! U’fear leó báp ‘d’fášail ‘ná ‘dul aš obair ‘d’féirímeóir ! Ac féuc ra n-ašair, a ‘Doncáó, ar an gcailín a labhran mar rin. Féuc an ašair bán ašur an ‘dpoé ríó ašur an ‘craicean car ašur an ‘dat mílteac. Cá bfuil an hlát aingilíde, róluríar a bí ar an ašair rin rap a noéir an cáilín rin anonn ?

Doncáod: Ambriatár, a tairt, go bfuil fíor
 agham-ra go maíť cao t'ímtiđ ar an mbláť. Obair
 éruair 1 otiđtíť mória ó noim lá go dub na h-oíťce,
 ađur abar 1rteať ra n-oíťce go minic, ған lán
 cléirb 'ná lán beir de ғанoít foláin fágail do ló ná
 t' oíťce, ac tpoť ғанoít mí-foláin na catarať, ғанoít a
 bí tar éir an uile fágar tpoť baluit a bailiú' éuici ó
 ған tpoť éuinne de'n catair, riniať a bain bláť na
 h-éirean t' ađair an cáilín.

Tať: Ađur do éuir ar na rlabraib ađur ar na
 rubinib é! B' feár liom an bláť a t' fanamaint ar
 an ғанailín pé puť a tóeanar do na rlabrai 'ná na
 rubiní.

Doncáod: Ní mar rin do éuir der na cáilíní atá
 ra baile ađainn fór. Tá an bláť ar an ađair acú
 fór ađur an tpláinte ra bfuil acú, ac nuair a éio
 riať an cáilín a tagan anall ađur na rlabrai ađur
 na rubiní uirtí, ađur an éaoťpíónaíđe 'n-a cáint,
 ađur an ađair bán uirtí, ppeit! Ní fanan don mear
 acú ar an mbláť atá opta féin, an "lí tpeirge tpe
 ған 'n-a féim ғанúir ғанain." Dar riať ac 1r tóic
 liom go bfuil cuio acú ađur ған b' feár leo go mór
 na rubiní ađur na rlabrai beir opta, ađur na ceannaća
 ruara peóća, 'ná an luirne atá ionta ađur an bláť
 atá opta ađur an tpláinte atá acú! 1r ait an
 rgeal é.

Tať: 1r far do mar rin, a míc ó. Ní h-inniu
 'ná iníe a túnuis cáilín óga ar a mear ған b' feár
 an luirne beir inr na rubiní 'ná é beir 'n-a rno féin
 acú.

Doncáod: Ađur cao mar ғанall ar an pláinte?
 Dar noó ní féoir do cáilín pláinte maíť a beir aici
 má bíon an cpoicean ar a h-ađair bán, peóća reirg-
 te, mar beať leatár mealbóirge!

Tať: 1r cuma léi cao a tóeanr do pláinte ac go
 noéarpiť oaoine go bfuil rí "neamcoitćianta."

Doncáod: Acáiré!! Dar riať, a tairt, ac má
 póraim-pe coitće go ttabarar tođar an aipeađair
 ná cáilín "neamcoitćianta" a pórrar.

Tať: Ní fearar. Fanaimir go bpeicimio. 1r
 minic a tóin tuine, 1 ttaoť pórtar, an puť a ceap pé
 ná tóeanar pé coitće

“Abaille má féadaim é!”

Tadó: Is mór an iongha leatра, a Doncá, na cailíní óga agus na buachaillí óga beirte ag suil leó féin a’ h-Éirinn, ’gá ceapad go mbéad rasoḡal áluinn, raióbair acu tál, agus san don áiríḡte tál acu air reácar ábur.

Doncá: Ba dóic liom sur ceap do duine, pé rasoḡal atá anro i n-Éirinn aige, feucaint poimir rai a’ rasoḡad pé anonn, le h-easla go mb’ féirir go mbéad an rḡeal níora méara tál aige. Ba dóic le duine ar cuio acu atá ag imteáct ná cúirai uile agus maiteara i n-don cor tál é, ná suil tál ac maite ar rai, san don rḡeanncán de’n oile mearḡaite air. Ba dóic le duine orḡa ná suil don duine boct tál; ná suil doinne briedite ann agus ná bion coirḡce; ná suil doinne deatb ann, ac rparán na rḡillinge ’n-a póca féin ag an uile duine ann agus san bac air raiac ar cóim minic agus is maite leir é. Ba dóic le duine orḡa ná rasoḡan doinne báir tál coirḡce. Dá mbéad ran go leir rior ní féaroir níor mó rícinir a beirte orḡa ag imteáct ’ná mar atá. San áirir is mór an rḡuag iad nuair a céir rai dononn agus nuair a céir rai conur a bion an rḡeal rairirib. B’i an rḡeal go h-oile i n-Éirinn raió, nuair a dúb na rḡatái agus nuair a b’i na mílte ag rḡail báir do’n ḡorta. Níor lean an áirir rin ac tamal. Ní gá do doinne báir do’rḡail do’n ḡorta i n-Éirinn anoir ’ná le raió ’bliantab. Ní mar rin do’n áit tál. An t-é ná beirte porḡ éigin oibie tál aige ní féirir do don leatḡinge airḡio a beirte aige, agus an t-é ná beirte airḡeado aige ann ní rólair do báir do’rḡail do’n ḡorta. Táir muintir na h-Éiréan ag rḡail báir tál ar an ḡuma ran, ní h-ar raió rḡatáim oroc áiriré é, rḡe dúb rḡatái nú rḡe méatálú’ arḡair, ac ḡac don lá raió ó curruḡoar ar dól dononn. An bfuil rior rḡat cao is mó curéan iongha orim féin, a Táirḡ? Is cuimín leat rḡeal an pócáin, agus san ann ac ar éigin ríubal. Nuair a raiarḡití de, “Ca bfuil do rḡial, a pócáin?” “Abaille—má féadaim é!” a raiéad pé. Is mór go leir an iongha liom, an cuio de muintir na h-Éiréan

a bion i gceuaib-ear tall ná tugaid riad aghaid aipir ar an mbaile. Pé puo a déanfir i n-Éirinn níor baogal dóib bár do'n gorta anoir ann.

Taós: Iy paoa nár aipigeas uait-re, a Doncad, ná ó doinne eile, caint cóm neamhcuirgionac leir an gcaint rin acá tagaite anoir uait. Ar dtúir, conur féadfir teact abaille gan aipgeas acu cun díol ar a bparáirte? An amlaio a mearrá dóib an páirge fnám! Cuadar anonn mar do díol duine éigin tall ar an bparáirte dóib. Bí ortá an t-aipgeas ran do díol ear n-aip leir an bfeas tall cóm luac agur béad pé tuillte tall acu. U' féidir nár tuileas nam, agur nár díolaó, an t-aipgeas ran. Cé 'ta cun díol ar an bparáirte anall? Ac iy cuma ran. Ní h-é rin a coimeádaó gan teact abaille iao. An focal úo a dúbrar féin i ttaob an pocáin, riné coimeádaó gan teact iao, agur do coimeádaó go minic, pé' cu bion aipgeas an páirte acu nú ná bion. Dá páineó' go mbéad puit an páir tall leó agur go mbéad pait mait paitbhir curta le céile acu, anran b'féidir go dtiocfir go fonaímar. Tíocfir anran b'féidir agur an tgláinte bhirte acu, "caraétaac áro agur múcaó" ortá. Ac ba cuma leó an fáio féadfir a tairbeaint uait-re agur dóm-ra go rabdar neamhpleadóac, go pait na cruada óir ra banc acu. Ac teact anro anall, "gan pingin am' láim 'ná folc umam' énamab," teact anro anall agur gan 'na mbéal ac fneasra an pocáin úo "Racáo abaille má féadaim é!" Níl an t-Éireanaó ran beó nár b'féar leir bár o'fágal do'n gorta tall, react n-uairpe i nuaig céile dá mb'féidir é, 'ná teact abaille go h-Éirinn agur é beic agat-ra agur agam-ra le caiteam inr na rúilib aip ná pait aige ac "Racáo abaille má féadaim é!"

Doncad: U'féar panmait ra baile ó turaó.

Taós: Sin caint ná puit neamhcuirgionac. Na naoíne nár imtíg fóir, anoir an t-am acu cun cuimneam aip rin.

CAMHRÂNADŌE.

Doncáð: Feuc, a Čaiðs, tá fears orm! Táim ar buile le fears ionu.

Taðs: Aililiú! Cao fé n-deár an fears do léir?

Doncáð: Táimio go léir as obair le deic mblianaib, as déanamh ár gcroíthe dítil cun na Saeluinne reo coimeáð beo i mbéalaið Saeðal. Tá an obair déanta asainn go dtí go ar cuma náir mear doinne i dturac bapa sur b'féirir i déanamh. Tá don port aiháin ar riúbal as ar namdaib go léir ó turac. "Ó," aweiuro, "ní'l don maic i nbúr raočar. Ní féadofid búir noictol an Saeluinn a coimeáð beo. Tá pí as imcheact i n-aihdéoin búir noictil. Ní'l don cial asaið. Ní'l fars asaið. Cion an uile duine ac ríð féin an plantar atá i nbúr n-obair."

Taðs: Asur cao 'n-a čaob go scuipad pan fears ort! An amlaio a mearpá sur čearc go mbéad a malairt rin de port ar riúbal asat' namáio?

Doncáð: Ní h-amlaið i n-don čor. Ir cuma liom ra n-anačainn cao é an port atá ar riúbal asam' namáio ná cao é an fáio a leanpar air. Ac ní maic liom an port pan a beic ar riúbal asam' duine féin! An fáio a beic an port ar riúbal asam' namáio ní déanfíð an port don díobáil. Tuigfíð sac doinne ná fuil ann ac port namáio. Ac cao é mar obair dom' duine féin a ceann do čroča' čúgam asur feuchaint ioir an dá fuil orm asur a ráð liom, ruar le m' beal; "A Doncáð, a mic ó, ní'l aor maic i n-ár n-obair. Tá a lán potpaim 'á déanamh ac ní'l don píoc tairbče 'á déanamh. Ní h-as dul ar ašaið atáimio ac as dul i noiaig ár gcúl. Tá a lán oibre ar riúbal; ac feuc, na daoine ir déine atá as déanamh na h-oibre ir béapla a labhairt ríad ra n-obair! Obair na Saeluinne 'á déanamh le béapla! Ní coimeádfar an Saeluinn leir an róro pan oibre." Cao é mar obair dom' duine féin labhairt liom ar ar gcuma pan! Náir čoir go mbéad 'fíor aige go bfuil daoine as éirteact leir asur go mbéad áčar an domáin ort leatrgéal maic a b'fáigail cun eiríge ar an obair? Náir čoir go dtuigfad fé i n' aigne

féin go gcuirfean caint de'n tróir san, pe 'cu bion
 pírinne léi nū ná bion, mímirneac agus lagrppuóige
 ar na daoine atá ar múlac a gcinn sa n-obair agus
 gáó go cruaidh acu, b'féidir, le focal a cuirfadh
 rriónaó beas mírniú ionta. Ac ipé donur an rgeil
 ar fad ná fuil don blúipe pírinne leir an gcaint.
 Níl'imíó ag toul i n-oiúis ar gcúl. Ar aghaidh ipeaó
 atáimíó ag toul. Ní labairt ar an ghaeluinne fós sa
 n-obair cóm mait agus ba mait linn go léir é. Ac
 cé h-iaó ip tréine atá ag déanamh na h-oiúis? Na
 daoine ná fuil oipeaó eoluir ar an nGaeluinne fós
 acu agus cuirfadh ar a gcumar an obair a déanamh
 ar ghaeluinne. An amlaio a déarfí leo san an obair
 a déanamh ar ghaeluinne ar fad agus san don focal
 Déarla do labairt inti, nū eiríge ar an obair! Nác
 móir an díobáil a beir déanta ag an ragar úó cainte
 má eirígean don cuio acu ar an obair mar gheall
 uiréi? Ba mait liom cómairle mo leara ó'rágail
 óm' duine féin. Ac tá daoine ann agus níl níó ar
 bit ip amléarta do duine 'ná cómairle a leara
 ó'rágail uata.

Taóis : Tuigim :—

“Seana bean críona an t-ianntáin,
 Ní rtaoan pí coirde ac ag camrán!
 Leatpúnt tobac, agus é cur 'n-a píopa,
 Ní cuirfadh 'n-a croíde rin don trólár.”

Conac an caint aoirir, a Doncaó. Ní h-é mo
 tuairim-pe go ndéanfó an caint an díobáil seo go
 léir ip eagal leat-ra a déanfó pí. Ní h-don díobáil
 daoine do rriocaó cun beir ag labairt na
 gaeluinne sa n-obair cóm mait agus ip féidir é. Ní
 coimeárfar beó i mura labairfá i.

Doncaó : Ní mar a céile duine do rriocaó cun
 ruo foáanta déanamh agus buille do bualaó sa cúl
 oim a cómairle amac ar an obair mé.

Taóis : Éir anoir agus bíóí foirne agat. Ní
 eiréóí doinne ar an obair mar gheall ar an méir
 úó cainte.

CAMHRÂNADŌE EILE.

Taōs : An ainiġean tu leat mé, a Ōonċaō? An t-é ō'eipeōc' ar an obair reo na Ġaeluinne mar ġeall ar caint luċt camhráin ō'á luatācċt a ōéanpīo riad a nġiúpléioí bailiú' ruar āsur imċeācċt leō péin ipeāō ir peār é. Ní h-iaō a leitēioí rin a ōéin an obair ó ċurac āsur ní h-orċa atā an obair ās bīac' ó turnuġeāō uirċi. Ġan amhar tā a lán acu ra n-obair ó ċurac ac ní bīo riad pearamāc inti. ās teācċt āsur ās imċeācċt a bīo riad. Ruiċio riad irteac' ra n-obair āsur ba ōóic leat orċa ar ōtúir nār b' ċior caō é an raōċar a ōéanpīoir. 1 ġceann tamail turnuġio riad ar ōeacapaċċt na h-oibre ōo ċuirġint. Ōí nuācċt ra n-obair ōóib ar peāō tamail ac baineān an ōeacapaċċt an taitċneam ar an nuācċt. Imċiġean an florg nuair a ċagan an ċuirre. Trāġan an ponn nuair a ċagair na cluġ ar na ōéanpīaōib. Ir raorāioiġe ġo móir ruiġe ar an ōtúirċois āsur beit ās molaō na h-oibre āsur ās molaō na nōaoine atā ar mūlac a ġcinn inti, ās bīire a ġcīoīde āsur ās ċur aluir ōíōb, 'nā beit irċiġ ra n-obair 'n-a ōceannta. Eirīġio riad ar an obair āsur ruiġio riad ar an ōtúirċois ās caint. Ar ball tagan florg eile orċa āsur riúō irteac' aipír iaō āsur ġur ōóic le ōuine orċa nār ōéin doinne don tairċċe an ċaō a bīoċar péin amuic. Ní ró ċaōa irċiġ iaō ġo mbīo riad amuic aipír. Fé ōeire panair riad amuic ar ċaō āsur ní bīon ōe pōrċ anran acu ac ; " Ō, ní'l don māit ann ! Ní péioir an Ġaeluinn a ōoimeāō. ās imċeācċt ipeāō atā rī i n-aimċeōin ar nōiċil. Ní'l don māit i n-ār raōċar. Tā teipīte orainn ġlan. Ir peār eirīġe ar mar obair āsur raōċar éiġin a ōéanam n-a mbéio tairċċe ann āsur n-a mbéio roċar aipí."

Ir mó an ōíobāil āsur an ōamāirte āsur an ōeat-aiġe āsur an ōoirimearġ a ōéineān ōaoīne ōe'n tróro ran, a Ōonċaō, ōo'n obair reo na Ġaeluinne 'nā mar a ōéineān don trāġar eile umairō a ċagan ċpōrta orainn, āsur mā ċuirio luċt camhráin ċun riúbail iaō béio mo buirōċar-ra ó ċpōīde ar luċt an ġamhráin.

Ōonċaō : ċuirir i ġcuimne ōom, a ċaōs, an bean

o' iméiḡ ar fearán. Céap ní go mbéirí ag ruit 'na diaḡ cún í tábairt tar n-air, ac ní rabtar. Níor éuaró doinne 'n-a diaḡ cún í tábairt abailé o'á h-aiméoin. Bí ní tamal maíḡ ag feiteam go otioceí 'ḡá h-iairíó. Fé deire céap ní gur b' fear teacḡ abailé. Táinig ní. Nuair a bí ní ag déanam ar an otig cónaie ní reana brós gan maíḡ caíte amuic ar an gclaió. Tós ní an treana brós 'n-a láim agur táinig ní irteac. "Feuc!" ar ríre. "Ír ró fuirte a o' aicint ná rabar.ra féin ra baile! Dá mbéinn-re ra baile ní béad rudaí ag dul amú ar an gcuma ran!" Siné an údálta ag an rórto daoine úto a dúbrair. Eiríḡto ríad ar an obair agur ruíḡto ríad ar an otúiréig ag caint. Anran nuair a tásair ríad irteac ra n-obair airí, preit! Níor déinead don blúire cairbte an fear a bíodar féin amuic!

Taós: Dá mba ná raḡad an rḡéal tairir rin acu dob fúairde é. Ac eiríḡto ríad ar an obair i ndeire bára agur ní fillto ríad airí. Anran iread déimto ríad an díobáil ír mó, mar bíto ríad coitcianta 'ḡá cur 'n-a luíge ar daoine n-ár táinig irteac ra n-obair rór gur b' é a lear panamaint amac airte mar gur obair í nác féirí a déanam. B' fear gan a leicéirí beir ra n-obair i n-aon cor. Déanrío an camhrán cairbte má cuirí an ré ar an obair iad.

Doncáó: Tá go breáḡ. Ambriatar, a táós, agur r or to cómair amac 'a deirim é, ná fuil cial ró maíḡ 'ná éiríacḡ ró móir leir an méito rin cainte atá ráirde anoir agat. An t-é a o' imteócair mar rin ar an obair, agur to labairíó ar an gcuma ran, cad tá ann ac camhránaíde! Agur má 'r ríor to caint-re ír cairbte a déanrío a camhrán! Ac íréto ráto féin anro gur díobáil a déinean ré! Conur féarad ríto a beir 'n-a cairbte agur n-a díobáil i n-aonfeacḡ! Ír olc an ríto páirt a ḡabáil leir an gcamhránaíde, a táós. Cuir an camhránaíde i bprúnc inoiu tu.

Taós: Ní cuiríad mura mbéad gur tugar-re irteac an camhránaíde eile agur gur leogair iad ardon cúgam. Cuir ḡáire cúgáinn!

SGRUPAL.

Doncáð : Féuð aipíú, a Táðs, ar léigir an leabhar þo do rsgíð an Ríðipe plúncéo?

Táðs : Níor léigear é ac ó' aipígear daoíne as teact táipir ; cuio acu 'á molað asur cuio acu 'á cáine. Cao 'n-a táðs?

Doncáð : Mar tá an raogal tré céile aige, daoíne 'á molað asur daoíne 'á cáine, mar a veipir. Tá cuio ó'á muintir féin asur véarpiðir leat so þruil as oul ó'á meabair asur a leitéro de leabhar do rsgí' i n-don cor.

Táðs : Asur cao é an loct ir féirir ó'á muintir fáðail ar an leabhar? Ná þuill an leabhar do þeir a n-aighe so cruinn? Fé mar aipísim-re ir leabhar þrotertúntac é, cóm þrotertúntac asur do rsgíobað þam. Cao é an loct atá as muintir an éirioim þallta le fáðail aip?

Doncáð : Þar leð tá obair ar lámh as an Ríðipe plúncéo, an obair þeo ar a otugan ré tíurcal, nú críochamlaect, nú bamirrighe þoibilíðe, nú cup cun taighe. Cún na h-oibpe rin a cup cun cinn i scearic níor mhór óó lámh gac doinne beic leir asur iontaoib gac doinne beic ar. So mór mór níor mhór óó iontaoib maic a beic ar as Caitilicicib na h-Éirean, ioir éléir asur tuat. Ac pé iontaoib a ó' féarþað Caitilicicé na h-Éirean a beic acu ar þar ar cúir pé an leabhar þan amac, do cúir an leabhar ar neamhíð é. Ir iongna leð, duine cóm géarþúirac leir an Ríðipe rin, a ráð so rsgíobþað ré asur so scuipþað pé amac leaðer a géarþað an fóto ó n-a coraib féin.

Táðs : Cao ir óóic leat féin, a Doncáð? Ir óóca sur léigir an leabhar.

Doncáð : Níor léigear an leabhar ac ó' aipígear ó'á þreicniú' é amearg daoíne do léig é. Cuio acu, mar doúðaric, 'gá ráð sur óall an þuo do'n Ríðipe plúncéo a leitéro de leabhar do cúir amac, asur tuile acú 'gá ráð so þaib an þípinne aige. Óa beag 'ná sur mearar féin so þaib an ceapic as an muintir a doúðaric so þaib an þípinne aige so ótí so þreaca an cáint þeo ra Leader ó'n Atair Miceál ua Ríðroán.

ΤΑΥΤ: Ἀν ἐ ριν ἀν ραγαρτ ὕο α νοῦτ ἀν τ-εῖτεαδ
1 νοῖαις Ὀοῦτῦρ Σταίρεϊ?

Doncáð : Iré zo víreac. Dúbairc an Ríoir
Plúncéó, 'n-a leabair, mar mearaim, sur mór an
náire asur an aicir do íasaircáib asur o' earbogaið
na h-Éirean oiread corrair a véanam asur acá
véanta acu le deic mbliana 'r daçao, as véanam
teampal asur as cur ónnáide orça, as creacáð na
nóaoíne mboct, asur zo nóeanfað teampail ná
coranóc' leat oiread airisio an gno cóm maiç.

ΤΑΥΤ: Ὁαρ φιαθ, α Ὀονκαθ, ας ιρ 'μό τυινη 1
n-εαγμαιρ αν κιοιρε ριύνκεο αδειρ caint δε'η τρόρο
pan uaipeanta.

Donc'ad : Nâc jine avelum, a vuine. Ad fan zo
breicfir an caint reo atâ tagaithe o'n atair Miceâl
ua Ríoróáin i tsaob an rgeil.

ΤΑΥΤ: Δξur cαo veip ré?

Doncáid : Níor b' aon maic dom beic ag capaib le n-a inínt duit cad deir ré. Bá ceart duit féin an Leader a foláchar agus an caint do léige ar do fuaineap. Tugan ré ar dtúir a lán ceart molta do'n Ríoine mar gheall ar an méid de'n fírinne a d'innean ré nuair a mólán ré muintir na h-Éireap. Ac ní'l aon puo a cuipean cáine a bfeidm dom dain-gean agus a cuipean molaib do meargaid air. Cífa go foileir ó caint an Achar Miceál gur éun na trom-aidéacta cur i bfeidm níor daingne do cuipead an molaib sa leabhar an dtúir.

ΤΑΟΥΣ : Sin peall.

Donc'ad : feall ! Ní feall go dtí é. Ac' do
noctad an feall agus níor noctad go dtí é ! Dar
leir an Ríoirie ba mhór an rírupal an t-airgead go
léir do cáiteamh ar an gcuma ran, as cup teampal
ruar agus as cup ónnáide oíctá, obair ná tabairfá
don torad coitche, agus daoine bocta go mb' féidir
ná raib cuio na h-oíche acu, as tabairt an airgid
uata, cun na h-oibre rin ná tabairfá leatpinge
rochair tar h-air dóib go deo.

“Ní tupa an céad tuine aóúbaire caint de'n tróto ran,” arsan t-Ádair Míceál. “Tug Máire an borta alabartoir léi agus bair sí an borta agus doirte sí an oile ar coraib an tSlánuigsteóra. ‘Ó!’

arra fear a b'í laicreac, 'ir mór an rghrupal an báirta ran! 'O'féadóirí an borca ran a díol ar trí céad piora airgid agus an t-airghead do tabairt doir na daoine bocta! 'Iúdar an fear adúbdairt an éaint rin. Agus deir Eóin naomta linn ná é iad na daoine bocta a b'í ag déanamh don buairtá dó ac gur puint a b'í air, mar gur bitéamhna é agus go mbíod ré ag suio an'airgid a tugtí le coimeáto dó."

Taobg: Cad deir an Ríoir leir rin?

Doncáto: Ní fearoar.

MAINISTIR NA CORAN.

Taobg: 'Sead, a Doncáto, an bfuil don rgeal nua agat indiu?

Doncáto: Tá. Bíor fear i Mainistir na Coran an lá fé deire agus donac puo ann a cuir ag maectnamh go mór mé. Tá ragar paróirte ann, an t-Ádair 'liam, agus tá puo déanta aige i dtasob na Saeluinn agus ní dóic liom go bfeaca rór puo ir mó déanpíó de táirbte 'ná é, 'ré rin ma leantair dé agus má leatán ré.

Taobg: Oíde! Agus cad é an ragar an puo iongantac ro a donacir i Mainistir na Coran? Níor méarar féin go raib ríáto beag i n-Éirinn a b'í níor Sallta 'ná an tríáto beag ran.

Doncáto: Ní fearoar cé 'cu atá rí Sallta nú ná fuil, ac tá an obair reo a deirim ríor Saeóla. Tá ceirpe rgoileana maite ra paróirte. Do cuir an ragar paróirte an Saeluinn o'á múine inr na ceirpe rgoileanaib puint aimpire ó rin. Anran, cun go mbéad breir mihnig ar ioir luét fogluma agus luét múinte, geall ré, ar a coroar féin, reóto luacmar do'n buacail ab fear, agus reóto luacmar eile do'n cailín ab fear a geabpí i n-eólu ar Saeluinn ar na ceirpe rgoileanaib. Cuir ran tnué agus formar agus iomarbáir ar ríúbal ioir an muinir óg, feucaint cé geabad an treóto, agus ioir na rgoileana cóim maite, feucaint cé 'cu rgoil a cuprad amac an buacail ab fear nú an cailín ab fear.

Taobg: Airgim-re daoine 'gá náto, a Doncáto, ná

muintear an Gaeltuinn i gcearta i n-don d'or in na
 ríochtannaib; ná déintear d' eólam na b'pocal
 do muinte agus ná bíon don bliain eolair ar b'pí na
 cainte as an oíche 'nā as an ríoláire.

Doncáð: B'féidir go bfuil rgoileana ag múine
 Saeluinne agus ná fuilro ríad nó fáorí ó'n loct ran,
 ac ní h-íad rgoileana na Mainirtreac ro ceap íad.
 Nuair a táinig an t-am a bí ceapaithe éirge, an
 t-ócúimh lá ríctó de'n Abhán ro a fáib tórainn, ro
 tialaí an t-aor ós ionta féuchaint cé h-íad a
 geabáð na reóíoe. Do tialaí cúigeap ar gac rgoil
 der na ceirre rgoileanaib. Gan amhar ro cúir gac
 oíoe uairó cún na tialaí an cúigeap ab féar a bí
 aige. Bíor féin ag caint 'n-a díag ran leir an t-é
 a déin an tialaí agus dúbairt leir, díreac mar a
 dúbairt-re anoir, gur dóic le n-a lán daoine nác ag
 múine Saeluinne a bíteap inr na rgoileanaib ac ag
 múine foctaim gan éiríeact. Dúbairt ré liom gur
 féuc ré go cruinn éirge rin ra tialaí reo agus nár
 gá dom don ceirt a beir oim mar geall air. Gur
 tialaí ré gac duine de'n aor ós i mbuig na cainte
 agus gur éap ré an caint aionn 'r anall oíea i
 ttreo nár b'féidir dóib gan a tairbeaint go roiléir
 cé 'cu tuigeadar cad a bí acu ó'a ráó nú nár
 tuigeadar. Dúbairt ré go raib iongna air a féabair
 a tuig cuiró acu an caint.

Τὰὐτὸς : Ὁ'φείτοιν γο βρῦαιρ εὐτο ἀεὺ ἀν τειργιντ
 ριν ὁ n-a μιντιντ φέιν ρα βαίτε. Μῆα ραυατοαρ βα
 ὅοις ἡομ ζυρ το'ν μιντιντ ρα βαίτε βα ἔαρετ ἀν
 τῶαιρ α ἑαβαίρε ἀσυρ νᾶε το'ν ργούλ.

Doncáto: Agus dár n-ó tá a gcion de'n chero-
eamaint ag an muintir sa baile cónn maic agus 'tá
ag an rsoil.

Taobh: 1r fion. Agus rppuocfap an muinntip ra baile c6m maic agus do rppuocfap an rgoil. Oa n-oibpigea6 an muinntip ra baile agus an rgoil ap laim a ceile bea6 an gno go leip deanta, nu i n-dip. ige a deanta, gan don teip. Deirim leat, a Don- ca6, ma cuip an obair pin as maectnam tura go bfuilip-re t'leir mire cup as maectnam go olut leip an tuaiupis reo ad6 tabar6a asat dom ap an obair. Ceitpe rgoileana as tnu6 agus as forma6 le n-a

céile feúcaint cé 'cu rgoil ip feáir a múinpró Saeluinn. An t-aor ós ar na céitpe rgoileanaib rin as tnué asur as formar le céile feúcaint cé 'r feáir a d'foglumócair an Saeluinn. Na daoine ra baile, daoine go bfuil an Saeluinn ar áileact an domáin acu féin, as tnué asur as formar asur as faine, sac duine acu as bpaé air gur b' é a leanb féin a béarfaó buaó asur do éabairfaó abaille an treóir. An dóic leat 'ná go nteanpró an múintir ra baile a naitol cun an eoluir a éabairt do'n leanb i tpeó go bfeatóiró ré an cluice buactaint!

Asur feuc. Cao 'tá cun aon céitpe rgoileana eile i n-Éirinn do coris ar an rašar céatna oibre déanam?

Doncáó : U'féirir náir cuimhnigdar air.

Taóš : Tá rúil agam go scuimneócair ríao anoir air.

DRUIM MÓR.

Taóš : Feuc, a Doncáó ! Cao i an éaint rin ort mar rin mar seall ar máinirtir na Coran ! Feuc air rin !

Doncáó : Cao é an puó é reo ? Ó tuigim. Conac éana inoiu cúntar air. Bí ana éabairt amac acu asur móran cainte. Ac feuc, a Taóš. Ní cuirim puinn ruime i scaint le déanaíge. Dá bfeatóó caint na h-aibní i n-Éirinn do cur as ruit i scoinnib na gcnuc béirir go léir as ruit i scoinnib na gcnuc againn faóó riam. Ba móir an iongna é rin san amhar. Ac tá puó as baint leir an scaint asur ip beas 'ná go scuipéan ré oipeao iongna orm uairéanta asur a béao orm dá bfeicpinn na h-aibní as gabáil i scoinnib an énuic d'a bair.

Taóš : Asur cao é an puó é rin, ar mipe do duine a fiarfaíge díot ? Ní cuipéan tú puinn ruime i scaint le déanaíge, asur, 'na éaoó ran a'r uile, tá puó as baint leir an scaint asur cuipéan ré oipeao iongna ort asur béao ort dá bfeicpá an éaint as cur na h-aban as ruit i scoinnib na gcnuc. Ní méaraim go ttagan dá éaoó na cainte le céile go ró maic.

Dóncað : TAGAID RÍAD LE CÉILE. Nuair a cídinn-re ar dtúir cóimtinóla móra agus daoine as déanaí cainte, le míre agus le buirbe agus le dáracht, 'gá maoideamh sup b' i an ghaeluin caint ar rínreap agus go scaití i coimeádo beó i n-Éirinn go dtí deire an traoḡail, do mearaínn am aigne go gcom-
 rað na cainteoirí rin láitneac ar an nGaeluin a d' foḡluim agus ar daoine eile do rppuocað cun i d' foḡluim. Do criochnuigtí gñó an lae. Do criochnuigtí an caint. D' imtígeað an míre, agus an buirbe, agus an dáracht, agus do tairdeað na cainteoirí abaille. Úinn-re as feúcaint amac agus as faire feúcaint catain a tiocrað torað an míre agus torað na buirbe agus torað an dáracta agus torað na cainte go léir. Úinn as faire go dtí go mbínn corḡa. Ní tagað blúire torað de báir na cainte ! Deirim leat go mbíod iongna oim. An neart go léir ra caint agus gan don torað ó'n neart. Deir luét ealaðan náe foláir do gac neart a cóimtróm de torað a tabairt. Ac do úinn-re neart cainte agus ní tusað pé don torað uair. Tuigeap go raib ran cóim mór i gcoinnib olíge an nirt agus beað pé an aða cur as puit i gcoinnib an énuic. Neart gan torað ireað taob acu. Toráð gan neart ireað an taob eile. Ir cóim-iongantað dób. Cuip taob acu oiread iongna oim agus cuiprað an taob eile, da bpeicpinn é. Ac tainis don níð amáin dóm-ra ar an neart gan torað. Nuair a fuair, pé neart a bíod ra caint, ná tagað don torað d'a báir, níor cuireap don truínn inti fearḡa. Siniað da taob an rḡeil rin tabairḡa d'a céile duit.

Taḡs : Ir dóbá go bfuil pé cóim maic asam a doimáil láitneac go bfuil an ceart asat, 'ré rin, cóim raḡa agus a tairðan a lán de'n caint. Bí a lán dī, agus tá a lán dī fóp, folam go leór cóim raḡa agus tairðan torað beic uirtí. Ac deirim an méro reo leat, agus ní foláir duit a doimáil go bfuil an fípinne asam. Na fip a déin an caint as an gcoimtinól ran ra Oruim Mór tuair an lá pé deire, ní fip iad a déanrað caint agus ná déanrað gñíom do réir na cainte.

Dóncað : Ó, ir fíor ran. Ní h-é a ngñíom ran go

b'fuil don daorta agam 'á déanamh dé ac gníomh na ndaoine a bí ag éirteacht le n-a gcaint.

Taós: Agus nár dóic leat go mbéad pé com mait agat fannaint go bfeicir a ngníomh?

Doncáth: Tá go mait. Fannao.

seoinínteacht léiginn.

Doncáth: Cad é do mear ar an obair, a Taós?

Taós: "Cad é mo mear ar an obair?" Cad tá uait?

Doncáth: An fuo aoirim. Ba mait liom a fíor a beith agam cad é an mear atá agat ar an gcuma go bfuil an obair ag dul cun éinn. Is iongna leat mire 'gá ráth ná fuil don iontaoibh agam a' luict cainte. Ba mait liom a fíor a beith agam cad é do mear féin ar luict na cainte.

Taós: 'Sod tá oipead ran daoine ag caint agus a n-eóluir cóm ruairic ran sup ró deacair do duine mear móir a beith aise ar an gcaint.

Doncáth: Sead, agus na daoine is lúga eóluir iriad is mó caint.

Taós: Is fíor. Is aic an rgeal é. I n-don trašar eile oibre fé'n ngréin ní labhran duine ac do péir a eóluir agus do péir a cuirgiona. Ac cóm luat agus a tráctar ar Šaeluinn, ar an gcuma 'nar ceart i ršni', nū i labairt, nū i múine, rin ar riúbal an uile claibín, 'á inrint lairpeac conur is ceart an obair a déanamh, agus an claibín is lúga eóluir is pé is géine a bíon ag cur dé. Táim ag éirteacht leó ó turnuis an obair. An muincir ná fuil don focal Šaeluinne acu iriad is meara. Cuimnigir ríad 'n-a n-aighe ar an gcuma 'na ndéintear fuo éigin ra Béarla agus riú ar riúbal an claibín 'á ráth sup ceart an fuo ran a déanamh ar an gcuma gcéadna ran ra Šaeluinn. Bío ríad coitcianta 'gá maorídeam sup ceart éire agus gac nio a baineam le h-Širinn a beith fíor Šaeólaic, agus ra n-am gcéadna ní foláir leó a cur feucaint orainn ar leabair agus ar léigean, agus gac nio eile a baineam le n-ár gcaint, a beith ar dul an Béarla agaim. Is deacair dúinn an obair a

Óéanam sa ceart agus na clabíní rin ar riúbal coitianta ar gac don taob óinn, 'gár gcur amú sa n-obair agus ag cur na h-oibre i n-aimhriú oíann. Ní tuigro ríad an obair. An obair a éirí ríad óeanta, 'a feabhar a bíon rí óeanta iread ír lúga a tuigro ríad í. Nuair ná féadad ríad í tuigroint ír dóic leó gur uiréi a bíon an loct agus ná óiréa féin. Ír dóic leó ná bíon rí óeanta sa ceart nuair ná feicir ríad óeanta í ar don dul le h-obair éigin óearta.

Doncá: Agus riníad na daoine a tabairtí "reónín" oim má óeinim airtur ar nóríab gailloa am riúbal, nú am fearam, nú am éulaic éadai, nu i mblar mo cainte!

Taós: Geallaim óuit gur b' íad ír túirge a tabairtí fé n-deara an t-airtúr agat agus gur b' íad ír doiré a liúirí "Seónín!" ad óidai.

Doncá: Agus náir éoir go tuitirí go bfuil reóníníeact léiginn cóim rriúnlaité le h-don traḡar eile reóníníeacta?

Taós: Ní tuigro. Bía na h-aighe léigean. Ní bfuair a n-aighe riam don bia eile ac an óearta. Ír ar léigean an óearta do tógaó íad. Íré léigean an óearta an bainne-cí a fuair a n-aighe ó'n lá a turnuig a n-aighe ar máctnam a óeanam 'ná ar rmuinte cur le céile. Ní réiréigean don traḡar eile bíó le n-a n-aighe anoir. Má foḡlumuiḡro ríad oiréad gaeluinne agus gur féidir dóib léigean gaeólaó do tuigroint, cóim fada le briḡ na cainte, ír amlaí a cuirean an léigean ran iompáil goile ar a n-aighe. Bíon an bia ró láidir. Anran ní bíon le ráó acu ac, "Ac! cad é mar traḡar léiginn é rin!"

Tá óibóal móir agá leitirí rin 'a óeanam do'n obair. Ac ní léigear acu air.

Doncá: Náir éoir go bfeairtí éirteact; na clabíní coimead óunta.

Taós: 'Soo ír amlaí mar atá an rgeal, a óoncá, dá n-éiríoir ní labairtí doinne. An t-é ír feár eólar ar an n-gaeluinn íré ír deacara cur ag caint. Ír feár an clabín féin a beir ar riúbal 'ná gan a beir ann ac ciúnar ar fad.

Doncá: Ír boct an rgeal é; roḡa a' óa óig!

CLaibíní.

Doncáth : An éaint úr a dúbhair anro an lá véanaí, a tairís, ní tairínean rí liom.

Taógs : Tá go maí, a míc ó. Ní tuine mire sup maí liom mo éaint do cupi riap ar doinne. Má tairínean mo éaint le tuine bíóir rí aige. An t-é ná tairíníó rí leir gabáó ré táirí, i n-ainim Dé. Ad cao é do loct-ra ar an scaint a dúbair anro an lá véanaí, a Doncáth ?

Doncáth : Do labhair ana tairínead ar na daoine ná fuil don focal Gaeluinne acu agus náí poláir doib ó'á brígs rin a scaint a véanam i mbéarla cun oibre na Gaeluinne cupi ar aghaí. Anran dúbhair, cun an rgeil a bogáó ip dóca, sup feáir an clabín féin a beir ar riúbal 'ná gan a beir ann ad ciúnaí ar fad.

Taógs : Dubair, a Doncáth. Agus t'aontuísir-re liom. Dúbhair sup boct an rgeal é, roga a' dá óis.

Doncáth : Dubair é rin agus tob' fíor dom é. Ad ní h-ia na daoine a véinean an éaint ar véarla fé nveáir é agus ní cóir tairíne tairíne doib mar geall air. Tá oíra an éaint a véanam nú ní véan-far i n-don cóir í. Mura mbéad na daoine ná fuil don focal Gaeluinne acu, a tairís, cá mbead an obair? Véad rí gan véanam, a tairís. Tá na mílte daoine ar fuil na h-Éirean an neómat ro agus Gaeluin bpeágs acu, Gaeluin cóm bpeágs cóm brígsmaí, cóm blarta agus do labraí maí i n-Éirinn, ad ba maí a céile dúit beir a' t'iaíraí a cupi feúaint ar feana-cat é féin a dógs agus beir a t'iaíraí a cupi feúaint ar fómhór na ndaoine rin focal Gaeluinne do labairt le leanb. Tá cuí acu agus ba túirge leó a mbéal a dúnaí agus gan labairt i n-don cóir 'ná focal Gaeluinne do labairt le leanb. Dá mbéad an obair ag brat oíra véad in obair gan véanam. Véaríóir leó ríor fé'n gceí an Gaeluin níor túirge 'ná mar a labairíóir don focal dí le h-don leanb. Veim-re sup b'ia na daoine ná fuil don focal Gaeluinne acu do véin an obair, an méir aca véanta dí. D'á brígs rin veim

ná c  ir   ar  airne   abairt d  ib, n   c  ir claid  n   a   abairt ar na beulaib   a labhair nuaib   a b   g   le caint agur n   labhairfadh an mu  ntir go raib   an caint acu.

T    : T   dearm  ad oir, a D  n  ad. N   h-oir  a ran a labhair-ra anro an l   d  an  c, agur n   h-oir  a   ugar lu  t claid  n  . Ir 'm   ra  ar daoine at   ag d  anam   cainte ra n-obair reo na Saeluinne. T   ar t  ir, na daoine reo a deirir-re, daoine cial  mar, cuirgion  c  , g  ar   ir  c  , b  t   n   fuil pu  inn don foc  l Saeluinne acu, f  r. Tuigir r  ad uairle  t na Saeluinne agur a neart agur a tairb  te do S  e  laib  , agur t  ir r  ad,    ur  c na h-oibre reo, ag d  anam   an uile ra  ar d  it  l   un a   ur fe  caint ar an mu  ntir go b  fuil r  i acu i   abairt do'n aor   g agur gan    breit f  'n g  r  e le  . T   c  eir  deam  aint m  r ag dul dor na daoine rin, a D  n  ad, agur tabairf  ar d  ib an c  eir  deam  aint rin. S  abair r  ad an c  eir  deam  aint rin i n-  irinn go de   agur n   ba  gal d  ib go mbainr   don pur   a d  ar  ad-ra, n   t  ra,   'n g  eir  deam  aint rin.

  c t   ra  ar eile daoine ag caint, daoine 'n   fuil don foc  l Saeluinne acu agur n   b  t   go de  , daoine go b  fuil airc   un cainte oir  a agur gur cuma le   c   'cu b  on cial le n-a g  aint n   n   b  on   c go mb  ir r  ad ag   ir  e  t le n-a n  l  r f  in. D  a mb  ad an S  aeluinn f  'n g  r  e am  ir  c agur n   b  ad le ra  tr  ' ag  inn   c D  arlagar na Saor b  ad an g  le   c  adna d  ir  c ag na daoine rin. B  ad a n  l  r go h-  r   agur go c    mar '     ur 'n-a lu  ge op  inn go l  ir gur   airt d  u  inn D  arlagar na Saor do ra  tr  ' ar don dul leir an l  ig  an ir uairle ra D  arla! Sin  ad na claid  n   go b  fuilim bo  ar acu.

D  n  ad: Da d  ic liom n  r b' f  u i  o ran pu  inn ruime   ur ion  a.

T    : N  ir b' f  u d  a mb  ad ag S  e  laib   anoir an g  eim ar an nS  aeluinn a b  i acu uir  i c  ad bli  n    rin.   c n  'l. D  a b  ir   rin ir f  ir  ir dor na claid  n   na daoine   ur am  . Sin   at   oir  . An claid  n   ag r  eal  d an   it  g am  c agur gan na daoine   balta f  r ar an   it  c a b  reit  n  '    m r  ad agur t  ir  ean an t  n   ro na Saeluinne.

na saigseana cainte.

Doncáoth: Dap riath, a tairós, ac ir eagla liom gur geár ná fásfíir-pe fonn ar doinne don focal béarla do labairt i n-aon traḡar ḡnóca a baineán le h-éirínn 'ná le ḡnó na ḡaeluinne.

Taós: Conur é rin airde!

Doncáoth: 'Sdo, don tuine a bogfíó a béal fearoa cun béarla do labairt i n-aon ḡnó de'n tróiró ran beiró rḡanra an domáin air le h-eagla go n-dearráoth dooine ná fuil ar riúbal aise ac reoinínteacé léigínn, nú claibínteacé. Anran dearríó ré leir féin gur peár éirteacé. Ní labarríó ré i n-aon cor. Anran ní beiró agat ac an puo úo go n-óubraír gur b' peár claibínteacé féin 'ná é, an ciúnar ar raó.

Taós: Ó éiríacair ar an reoinínteacé léigínn agus ar an ḡclaibínteacé cainte ná raib ré cómh maic agat an cuio eile oer na raigseana ó'áineam?

Doncáoth: Agus caó iao na raigseana eile atá agáinn?

Taós: Tá níor mó raigseana cainte agáinn i n-éirínn anoir 'ná mar a bí de raigseanaib éitigí miam ag Shakespeare. Tá agáinn ar otúir an treoinínteacé. Siné an raḡar cainte do labran, nú do rḡríóhan, an fear a bíon coitcianta, 'n-a éaint nú 'n-a rḡríóinn, a o'iarraíó aicpír a déanam ar Darwin nú ar Huxley. Éirt leir an bpear ran tamal, nú léig rḡríóinn uairó, agus tabarrpír fé n-deara an aicpír. Tabarrpír fé n-deara, i nḡluairacé na bfoal, agus go móir móir inr na corc:ó beaga miona a curtar ra éaint uairéanta, an cor ó'á déanam díreac, ba dóic leat, mar a déanraó Darwin é, nú Huxley, nú tuine éigin de'n aicme rin. Ar an ḡcuma ḡcéaona ireaó déinean an reoinín ḡaeólaé aicpír ar an n-oinuaral ḡalloa. Agus peué; dá ḡcaileáó ré a méabair leir ní féiróir do a déanam ac aicpír. O'aicneó' an t-amaoán ir mó amuic ná fuil ann tar éir a dícil ac reoinín; ná déanraó an raogal oinuaral dé. Tá an puo céaona píoir i otaob reoinínteacéta an léigínn. Ní déanraó an raogal léigean dílip dé.

Doncáoth: Tá go maic. Sgaóil toir an claibínn.

teacét agus aipim na paisgreana eile. Tá fíor againn go léir cad é an raḡar an claibín.

Taòs: Agus ir dóca go bfuil fíor agat cad é an raḡar cainte glaisín-teacét.

Doncáò: Abair é! Ní dóca go bfuil an duine rin beò i n-Éirinn na fuil aithe aige ar an nglaisín.

Taòs: Má tuigean tú cad é an raḡar cainte an glaisín-teacét ir dóca go bfuil fíor agat cad é an raḡar cainte d'paoipeacét.

Doncáò: Ambriatar go bfuil, agus cad é an raḡar duine an d'paoipe. Ac ní feicim go bfuil puinn deirpígeaceta ioir d'paoi agus claibín. Táio riad ariadon luathbéalac go maic.

Taòs: Táio. Ac tá faobair ar an n'paoi, agus reapiar ann, ná fuil ra claibín. "Chin" ipead tabairt an Yank ar caint an d'paoipe.

Doncáò: Sin ceithe paisgreana. Comáin leat.

Taòs: Do déinead a lán cainte i n-Éirinn le déanaige agus ní'l ainim ir cipe a tabairt uirte 'ná blaóman.

Doncáò: Ambara ir fíor duit é. Do déinead a lán de'n caint rin i n-obair na Saeluinne féin gac aon lá ó turnuig an obair. Comáin leat. Tá dá raḡar eile agat le h-áipeam rap a d'agair rap le Shakespeare agus le n-a paisgreanaib éitig.

Taòs: Tá raḡar cainte againn ar a d'ugtar plámár.

Doncáò: Ó! Dar riad ac tá an ceart agat. Ba mói an deapmáò an raḡar ran a d'páigilt larmuic de'n áipeam. Ní dóic liom go bfuil aon traḡar ir mó atá i n-úráio i n-Éirinn le déanaige 'ná an raḡar ran. Agus ambriatar go bfuil cuir maic dé ar riúbal i ngnó na Saeluinne féin. Comáin leat. Tá ceann eile agat le n-áipeam.

Taòs: Ceann eile! Tá feacét gcinn eile. Tá plubairteacét cainte; agus baotipeacét cainte; agus bpeallántacét cainte; agus glugair; agus pianuigeacét; agus gaoit.

Doncáò: Oón! Cé féadpíò iad go léir a feacaint! Ac d'páigair gan áipeam an raḡar ir mó le riad dóib go léir.

Taòs: Cad é an raḡar é?

Doncáoth; An raḡar cainte ar a tustar páiméir.

Taḡs: Ó tuigim. Tá an ainim rin ortá go léir i n-donfeáct. Ainim coitḡian ipeáth an ainim rin.

Doncáoth: Á! I r deacair brabúir fáḡail ort.

Caint ḡan eólus.

Doncáoth: O'áirḡir a lán raigreana cainte anro an lá déanaé, a Taḡs, ac i r dóic liom go bfuil raḡar a o' fáḡair ḡan áipeam agur ḡur peár a tuil ré áipeam 'ná don ceann oer na raigreana a o' áirḡir.

Taḡs: Cao é an raḡar é rin?

Doncáoth: An raḡar cainte déanraḡ fear boḡar ar ceól. An raḡar cainte a déanraḡ fear dail ar daḡanaib. An raḡar cainte a déanraḡ ḡréaraib ar conur ba ceart bríte déanam, nú a déanraḡ táilúir ar conur ba ceart bróḡ a déanam.

Taḡs: Cao é seo anoir ort?

Doncáoth: Léig é rin! Ná uatḡárac an rḡeal a ráth ná tabarrair do'n ḡaeluinn an olíḡ a tustar do'n ceól nú oer na daḡanaib nú do'n bríte nú oer na bróḡaib.

Taḡs: Cao é an olíḡ é rin?

Doncáoth: Ná déanraḡ duine cainte ac ar an puo go bfuil eóluir aige air. I r raḡa mé ag éirteaḡ le caint agur ag léighe cainte agur ní feicim coitḡe go labran duine 'ná go rḡríoban ré ac ar an puo a tuigean ré, an puo atá ar eóluir aige, an puo go bfuil fíor aige cao a bainean leir. Ac i otaob na ḡaeluinne, éim i ḡcoinnuighe maíh, ḡur b' é an t-é i r lúḡa eóluir uirḡi an t-é i r doirḡe agur i r dána a labran, 'ḡá inrinc dúinn go léir conur i r ceart i labairt agur i rḡrí' agur i raotrá! Siné an fear ran a tḡḡan "M" air féin. Féuc, léig an caint a rḡríob ré. Oá mbéaḡ ré ag labairt na ḡaeluinne ó 'n lá a tḡrnuig ré ar caint agur ar fíúbal an bḡeapraḡ ré ceann níor dána cúir air féin 'ḡá inrinc dúinn conur ba ceart dúinn i raotrá?

Taòg : A gus cà b' fìor duit-re nà go b'fuil ré 'gà labairt ó 'n lá òrnuig ré ar éaint ?

Doncàò : Dá mbéad ní h-ar béarla a 'neorpaò ré òúinn caò ba éapc òúinn a déanam ; caò é an rašar leabap atá ag teapabáil.

Taòg : Caò eile caò a déanpaò ré ?

Doncàò : Do fúirpaò ré fìor, go b'péag cuin cial-
mar, a gus do ršrìobpaò ré fèin leabap acu òúinn.
Do cuirpaò ré ra leabap ran an rašar Šaeluinné ip
òóic leip ip ceapc a cup i leabpaib òor na òaoíne,
a gus coimeapòpaò ré šan cup ann an rašar ip òóic
leip a béad ró cupaib òóib fòr. Deip ré nà fuil
puinn leabap ašaimn. Caò 'n-a éaoò nà ršrìoban ré
cúpla leabap òúinn ? Ní déinean map ní féapòpaò
ré. Ní'l an t-eólur ceapc ar an nŠaeluinn aige
cuige. Ní'l oipead eólur ar an nŠaeluinn aige a gus
go b'féapòpaò ré i ršrì a gus tá oipead eólur aige
a gus go b'féapòpaò ré a múine do'n múintip go b'fuil
an t-eólur acu conur i ršrì ! Ar aipug doinne puam
don può cóm mícuibpaò ? An gcuppí ruar óá neómat
le beapc cóm mícuibpaò i n-don tpašar oibpe ac i
n-obair éigin a bainpaò le Šaeluinn !

Taòg : Fágaim le h-uacòt sup léigear an éaint rap
a òtānair a gus nāp mēapap go paib don nīò mícuib-
paò map rin intí. Ní òóic liom go n'oeip an duine
don può ac an fípuinne. Don duine do ršrìbprò
Šaeluinn anoir, mār map leip tapbte déanam a gus
an paòpū' cup ar ašair, ní folair óó an Šaeluinn
do ršrì go b'péag, bog, péirò, rimplíòe, i tpeò go
mbéirò a tuipšint lapciš de cúmap na n'òaoíne a
léigprò i nú a béirò ag éipceacò léi ó'á léige. Ní
féicim go b'fuil ra méirò rin ac cómairle leapa ó'
doinne a éappaò Šaeluinn do ršrì' um an otaca ro.

Doncàò : Tá go b'péag, a éairòg ! Ná feicean tu
nác map a éile i n-don cóp an cómairle ra cúma
'na gcuipēan tupa i a gus ra cúma 'na gcuipēan ré
piúo i ?

Taòg : Caò é an òeipšigeacò atá eatapca ? Siné
an bpiš a bainim-re ar a éaint.

Doncàò : Map rin tuigēan tupa an obair. Ní gá
òó don nīò a múine duit-re. An t-é nà tuigēan an
obair cóm map a gus a tuigēan tupa i, nú an t-é nà

tuirgean i n-aon éor í, cao é an bhrí a baintíó ré ar an gcaint? Ní baintíó ré aon bhrí airtí. Lúgíó a rúil ar dtúir ar an ruaracár leabhar atá ra Saeluinn agaimn. Anran cíóíó ré na mílte leabhar atá ra Béapla, ra bfraincír, ra n-Almáinnír,—an íntileact uatbárac iní gac aon ball,—an doimnéar agur an guntact, cainte agur rgríóinne, atá or cionn ár gcumair ar fad fóir. Leactíó a raóaric ar an ntuine mboct. An mar rin ír cóir múine óéanamí!

Taós: Agur cao féarfaó ré óéanamí?

Doncáo: O' féarfaó ré a béal a o' éirteact nú eólar a cun ar iuto rari a múinfaó ré túinn é.

Taós: Huimé! O'féiríó go bfuil rmut oe'n ceart agat.

Táim ciapaité!

Taós: Cao a coimeáó tú, a Doncáo? Méarar go mbeirpá anro óá uair a' éluig ó rin. Tá rúil agam náé aon oíoc níó a táinig eíorpta oírt.

Doncáo: Ó airtí, leog dom féin, a tuine! Táim ar mo méabair. Táim ar buile. Táim i raéctair an anama a baint a' tuine éigin! Ní bfuairar a leicéio de ciapao ní féarar caóain.

Taós: Oóón! Airtí cao o' iméig oírt, nú cao a ciap tú?

Doncáo: O' iméig mo óóicín móir oírt, agur bheir, agur do ciap fice iuto mé. Tá cneactán am glóir tá a leicéio rin de ciapao págalta agam.

Taós: Agur cao ír gá óuit-pe beic am ciapao-ra! Sgaoil éúgaimn é, a tuine.

Doncáo: Ní raóar oíreac ac t' píer an baile págaint nuair cé buailfaó umam ac Seáganín Ruao ran tíor. "Ó 'ruí, a Doncáo," ar reirean, "tá rgeal nua agam óuit!" "Ír maic é rin," arra mire, gur a' plán rgealaíoe! Tá rúil agam gur rgeal póganta e."

"Sgeal íreao é a cúipíó átar móir oírt-ra," ar reirean. "Tátar cun na Saeluinne do raóctíú" agur

cun na ndaoine go léir a cùp 'a labhairt aithir pé mar a b'íodh fadó."

"An ndéirean tú liom é!" arsa m'ire. Táinig ré cun mo b'éil a f'iafpaige d'é an 'n-a c'óola a b'í pé le deic mblíana, ac níodh déinear. 'Do r'gaoilear leir.

"Deirim leat é san aithir," ar seirean. "Tátar cun í f'aothru'. Ní'l don f'ocal b'réige ann. Tá pé go léir sa pápeur. Tá earbog tar éir a f'ad go ndéanfar í f'aothru', agus tá áf'earbog tar éir na cainte céadna 'f'ad. Déimíod go léir as labhairt f'aeluinne ar ro amac. Tá an r'géal sa pápeur. An aithir náir aithir é?"

"Ní h-é f'ac doinne a f'eirean an pápeur c'om f'iafpaill agus a f'eirean tura é, a f'eágan," arsa m'ire, "agus d'a b'f'ig rin ní h-é f'ac doinne a f'agan ruar le r'géal nua c'om luat agus f'agan tura ruar leir," agus b'ailigear mé féin uair c'om féir agus d'f'eadar é. An b'eallán! f'otham na h-oibhe as baint na f'eluar ar na daoine le deic mblíana, agus eirean as teact le n-a r'géal nua c'ugainn um an t'aca ro!

Taobh: Tá a lán d'a f'agar ran againn, a f'onc'ad. Tá mbéad an f'agat d'a f'ompáil taobh f'ior ruar or c'omáir a f'úl ní c'uirf'odh blúie ruime ann go d'c'í go d'f'iafpaod earbog nú áf'earbog nú t'oine m'or éigin mar rin aithir.

f'onc'ad: Ar éigin a f'ior f'agat le f'eáganín nuair cé buailf'ad c'ugam sa b'otar ac an d'oc'túir nua ro ac'as as b'at ar teact c'ugainn. Ní'l don f'ocal f'aeluinne aise.

"Oh, sir," ar seirean liom, "I am exceedingly glad that we have met. I intended to call upon you and to ask you to use your influence in my behalf as regards this vacancy which has occurred on account of the retirement of Dr. Blank. The position would suit me admirably. There are a few absurd fellows whose votes will be valuable, but they have got into their stupid heads the idea that no doctor should be appointed who is not an Irish speaker. Did you ever hear of such nonsense! Now you are an Irish speaker, and I shall take it as a great personal favour if you will speak to those absurd fellows, and explain

to them that it is not Irish a doctor wants, but medical skill. They will not listen to anyone else, but if you speak to them your great knowledge of the Irish language will be a reason for their listening to you."

Ταὺς. Σεοῦ ! Ὁ τοῦνε γὰν νάιρε ἱρ ὑρὰ ἃ γνὸ
ὀέαναν. Καὶ οὐβραῖρ λειρ ?

Doncáth. Cuir pé ἃ leicéiró rin de buile oim níor
labhair i n don dór. Níor déinear ac mo drom ἃ
cábairt leir agus é fásgaint anran.

Ταὺς : Ἀγὺρ καὶ ἃ τέανφιν i τταοῦ ἃν ἡυδα ἃ
ὀ' ιαρ πέ ορτ ? Ἄν labhairt leir na h-"absurd
fellows" ?

Doncáth : Ambriatár go labairtad láirneac !

Ταὺς : Ἄν fear boct !

ὉΔΣΑΚΤ I Η-ΔΙΣΤΕΑΡ.

Ταὺς : 'Σεοῦ, ἃ Ὁ doncáth, ἱρ τοῦκα γὺρ labhairt leir
na h-"absurd fellows" agus nác pior cao é an léiri-
rshuor atá déanta agus ar an ndoctúirí nua. Cairtíó
pé imteact ar an ndúctais. Ir uraíoe dō é mura
scartíó pé imteact ἃ' h-éirinn agus dul go dúctais
éigin iapaeta, dúctais éigin ná beíó don "absurd
fellows" ann, ná don gaeluinn. Ac níor dóic le
tuine oir, ántac, go bfuil don bpeitire nó móir mar
rin déanta agus. Ní feucan tú mar feuctad tuine
béad tar éir gairge déanamh.

Doncáth : Táim 'á cuimneamh, le fírinne, γὺρ ἃς
magad fúm ἃ bí an claidre doctúra úo.

Ταὺς : Ἄς magad fút ! Conur ran airmú ?

Doncáth : Ní raib doinne acu ἃς dul 'n-a coinnib.
Bí cuir acu ἃς caint agus ἃς blaðman, 'á ráó nár
ceart don doctúirí ἃ togar do 'n áit ac doctúirí ἃ
béad ábalta ar gaeluinn ἃ labairt. Nuair ἃ
d'inpear dóib γὺρ labairt pé liom agus cao dúbairt
pé níor tús cuir acu uain dom ar ἃ tuile cainte
déanamh. "Ó !" ar raio, "ná h-abair ἃ tuile. Níl
baogal air. Seabairt pé an port. Quinuaral
galánta, cheideamnac, iread é. Da móir an truaḡ
gan é cuir irteac. Tá gá le n-a leicéiró ra n-áit.

Abair leir gan don ceir a beir air. Ní baogal dó go maíar doinne againne 'n-a coinnib.' Ambiaitar móide, a Tairg, gur meapadar go léir gur cun labairt 'n-a páirt a cuar cun cainte leó!

Tairg: Cao eile cao a meapfóir! Níor inirir dóib cao a tug tu cun cainte leó. D'inirir dóib gur iar pe orr iul agus labairt leó 'n-a páirt. Nuair a bí an méir rin inirte asat dóib ceapadar, níó nac iongha, gur cun labairt 'n-a páirt a táinir. Bí átar móir orra é beir le ráó acu leat go ndéanfir go fonaíar an ruid a meapadar a bí asat le h-iarair orra a déanamh. Cao eile béar uait, a duine! Béir ruid as caint leir an ndoctúir féin rap a' ruid. 'Neórfir ruid dó gur tugadar a ngrú 'n-a páirt. Déarfir ruid leir go breágh grádmair; "Go deimhin, a doctúir, ní raib don gá asat-ra le Doncár cur as triail orainne cun labairtá linn agus cun a iarair orainn gan dul ad coinnib. Níl duine againn ná raib lán ceapaithe ar a grú a tabairt i bfabar ruid rap ar labair Doncár linn i n-don cor." Cairfir ruid an méir rin a ráó ar Déarla toirg gan don focal Gaeluinne beir as an ndoctúir. Béir caoi acu ar a cairbeáint dó go bfuil a doctúir-rin Déarla acu. Anraib labairfir an doctúir agus déarfir ré leó, ar Déarla, "Táim ana buirdeac díb, a cáirde. Bí tuairim agam féin ó turac go raib cial agus breiteamantap ní b' fear agaid 'ná doctúir maic a cur uaid. Gan don cur eile ac toirg gan don focal Gaeluinne beir aise. Na daoine go bfuil a doctúir Gaeluinne maic acu ní feicimid gur dein pí puinn cairbte dóib. Níor dein a h-earnam puinn díobála dóm-ra an turur ro, pé 'n-éirinn é. Cóm luac agus béir caoi agam air ní móir dom labairt le Doncár agus mo buirdear a gabáil leir go dúirdeac. Dein ré an ruid a díarap air agus dein ré go maic é. Táim ana buirdeac dé. Táim go deimhin."

Doncár: Dar ruid, a Tairg, ac ir dóca go bfuil an ceart asat! Cóm riúrálta agus atáimíó anro as caint maíar ré amac orin gur labrap leir na fir rin agus gur iarair orra páirt a tógaint leir an ndoctúir ná fuil don focal Gaeluinne aise i gcoinnib an doctúra go bfuil an Gaeluinne breágh aise, agus

go bfuil an t-eóluir ar an n-doctúiríeáct aige cómh
maíť ađur acá ađ fear an bdearla, nú níor fear!
Cao a deánfađ i n-aon eor!

Tađs: Rađair an méio rin amađ orť đan ađmar,
a míc ó, ac rađair puđ ir meara go mói 'ná an méio
rin amađ orť.

Doncáđ: Aililiú! Cao eile feađfađ dul amađ
orť?

Tađs: Cé epeioirđ, a Doncáđ, go rađfa-ra cun
cainte le đaeđilgeđiriđ blađmanađa 'đá iariđ orťa
a nđuť a đabairť i bfađar do doctúiri đallta, i
đcoinniđ an doctúra đaeđlaiđ, mura mbéađ đuri đus
an doctúiri đallta breab maíť đuit!

Doncáđ: Ađairde! Táim ierđ ar fađ anoir!

Tađs: 'Seađ, ađur o'á đeipe a feanfir é ireađ ir
daingine a epeiofari é. "Or a cómair ireađ ir ura
breáđ a eúr ar đuine."

feis cólmáin.

Doncáđ: Bír-fe ađ fear cólmáin, a đairđs. Tá
rúil ađam đuri deínđuri đnó maíť ann. Níor feađar-
ra dul go mainirtiri fearmuig an lá ran. Bí orť
dul i n-ait eile. Bí fíor ađam, ađtađ, go bfaiginn
cúntar uait-fe ar conur a o' imťig leir an obair
ann. Bí lá ana breáđ ađair pé 'n-éirinn é.

Tađs: Ní mird euit rin a ráđ. Bí an lá ar
áileáct ađainn. Bí a lán neite nái b' é an lá ar
áileáct ađainn. Bí pinnce ar áileáct ađainn, ađur
bí pinnceđiri ar áileáct ađainn.

Doncáđ: Ambriađar, a đairđs, go bfuil eađal orť
fein le deánaighe đuri an iomađ pinnce ađur an iomađ
pinnceđiri a bíon ar na feireanaib ađainn. Cun na
đaeluinne fađrú' ireađ do ceapađ na feireana.
Ir maíť an puđ mainť caíteam aimirpe do mearađ
ar an obair, ac ní maíť an puđ failit a đabairť ra
n-obair ar fon an caíteam aimirpe.

Tađs: Tá daoine náđ tu 'đá ráđ ran le tamal, a
Doncáđ. B' feroir go bfuil a eúr acu. Ní beíđ
aon eúr đearáin a tuille, ađtađ, ađar-ra 'ná acu-
ran, má curtar i bfeíđm inť đac aon bałl fearđa

an maḡail a cuipead i bfeidm an turur ro i bfeir
Columáin.

Doncáth: Cad i an maḡail i rin?

Tadh: Gan a beir ceadaíte d' doinne dul irtead
ar comórtar pinnce ac do duine go mbéal Gaeluinn
aige.

Doncáth: Sead! Siné focaród' an rḡeal go h-
aluinn! Siné cuiprad feúcaint ar na pinnceóirí gan
an rḡoluigeadt go léir agus an foḡluim go léir
agus an oileamaint go léir a beir in na coraib acu,
ac cuir doib a beir ra ceann acu, agus ra béal; an
teanga beir as pinnce 'n-a mbéal acu le ceól na
Gaeluinne cóim maic agus béal na cora as pinnce
ar an ḡclár acu le ceól an beirólin

Tadh: Sin mar a beir fearoa má cuirar an ma-
ḡail i bfeidm in ḡac don ball. Iré mo tuairim féin
go ḡcuipar. Má tá nio ip mó 'ná a céile a cuipean
ionḡna oim ra ḡnó ro na Gaeluinne iré puo é 'ná an
cial tar bári a tairbeánait formhóir na ndaoine a bion
i mbun na h-oibre. Iré nádúr oibre de'n tróro tur-
nú' go maic agus go cialmar agus anran, i ndiaḡ
céile, iompáil cun baóire i dtaobh na bfeireana ro,
ba dóic le duine go bfuil nio éigin éasramlac 'ḡa
rḡiúrú' agus 'ḡa coimead ar an rliḡ cóir. Ni rḡasac
ná bráctair a ceap an maḡail rin i dtaobh an pinnce.
Duine éigin deir na rḡiúrceóirí féin a cuimniḡ uirce
agus do ceap i. Cion tú féin go bfuil rí cóim tair-
btead, cóim cialmar, de maḡail agus dá mb' i an
easlaip féin do ceappad agus do cúmpad i. Ir
ionḡantaac an cúilféit atá as cuir deir na daoine
reo atá i mbun na h-oibre reo. Tá lámh Dé, molaḡ
go deó leir, as cur na h-oibre cun cinn.

Doncáth: Conur a d' imciḡ le h-obair na Gaeluinne
féin ann?

Tadh: Go maic. Go h-ana maic. Tugar pé
ndeara ann nio náir meapar a ciorpinn féin le m' pé.
Bior as éirtead le ḡairpim óga agus le cailíní
beaga d'á dḡuail ann feúcaint cé b' feara a dēanrad
cómpad ar Gaeluinn. Do cuir na ḡairpim rin agus
na cailíní beaga ran i ḡcuimne dom láirpeac na
cailíní beaga agus na ḡairpim a bíod am' cūnpal
féin, as foḡluim Teasars Crioradaige, cúis bliana

deas agus daicad o rin! Conac aipir an t-anamam-
laet ceatona ra caint, agus an aibeamlact, agus an
raobair ar an scaint, agus an deirbéalaiige inti,
agus an éomhgarlaet, agus an neart, agus an puin-
neamh. Do leatad mo fúile oim uaireanta nuair
aipiginn ppeasra éigin ó gairrún nú ó cailín beas acu,
agus o' feuchainn am' timpal agus o' fiappaiginn
tíom féin; "An as tairpeamh atáim! Nú an i reo
an treana aimpir tagaite aipir cúgaimn?" Seallaim
duit gur cuipead iongna agus átar i n-donpeact
oim, mo dóitín tíob. Ir minic le deic mbliana a'r
daicad o' aipigear gairrún agus cailíní beasa o'a
otriail 'n-a gcuid léiginn inr na rgoileanaibh Gallra
ro, i mbéarla. Aipir, a duine, ní h-iaó na gairrún
ceatona ná na cailíní beasa ceatona i n-don cóir iaó!
Sa béarla ní bfaigfá arta ac glór na cainte. Ní
bfaigfá don píoc de bpiú na cainte arta, ac mar a
béad duine a béad as caint tré n-a cóola. Nuair
a o' iompúigto ríad ar an nGaeluinn ir cuma é nú
mar a dúiréoc' a n-aigne ar a cóola!

Doncad: Molad le Dia!

SGIACÁIN.

Doncad: Ir móir an reo na rgiacáin atá opt-ra,
a táirg, ó aipigir na gairrún úo agus na cailíní
beasa as tabairt gac 're read do'n muintir a bí 'gá
otriail.

Tairg: Tá, rgiacáin oim, a Doncad, gan aimpir, ó
aipigear iaó rúo. Ní raib don coinne i n-don cóir
agam go n-éirteinn le n-a leicéirí an fáio a maip-
finn. Bí rúil agam go mb' féirir go otiocead an
éaoi duit-re ar éirteact leó, ac níor mearar go
otiocead an éaoi dom féin an fáio a béinn ar an
raogal ro. Tá an obair as turnú' dáipirib fé deire,
a Doncad. Ir fáda do'n turnú' ran as teact, ac ir
dóic liom go bfuil ré tagaite. Mura bfuil ré
tagaite ní fáda uairé anoir é.

Doncad: "An obair as turnú' dáipirib"! Agus
cao tá ar rúbal le deic mblianaibh? Cao tá as
deanamh an foctaim go léir le deic mblianaibh?

Murab í an obair atá ar riúbal le deic mblianaib cad tá ar riúbal? Cad tá ag cur an rianna go léir ar uairead t b'réasac na h-Éirean? Cad tá ag cur ar reoiníní ag cur 'na gcroicean? Cad tá ag baint coitla na h-oíche de'n bóro léiginn Gallua ro i mh'Uat' Cluac agaimn?

Taós: 'Neorrad-ra ran tuit go cruinn, a Dónad. Tá an t-olmú' 'gá déanamh ran go léir. Níl ar riúbal le deic mblianaib ac an t-olmú'. I' cuimhín leat an rgeal fianaitheadta. "A Cluar le h-Éirtead, cad tá ar riúbal?" a deiread ní gá Éirean. "Tá an fada mór 'a érotaó féin ra Dóman troir", a deiread Cluar le h-Éirtead. Níl ar riúbal le deic mblianaib ac go bfuil an fada mór 'a érotaó féin anro ra Dóman triar, anro i n-Éirinn. Siné atá ag déanamh an fótaiam go léir. Níl don ploc de'n obair tur-nuighe dáiríub fór. I Mainirtir na Coran éar, tamailín ó fin, agus i Mainirtir f'earnuighe an lá fé deire iread conactar an céad israd t'á déanamh ar an tturnú'. Ní raib ra n-obair go léir noimr rin ac olmú'.

Dónad: Dar fiaó ac doo fada an t-olmú' é agus ba t'rioblóideac! Má bion an obair féin fada, trioblóideac do réir mar i' ceart a mear ó'n olmú', ní fíor cad é an cor a déir opainn go léir ar ball.

Taós: Ní déir, a Dónad. Ní bion coitche. Sa n-olmú' iread bion an duag agus an raotar agus an trioblóir go léir. Nuair a bion an talamh raotnuighe, learuighe, ra ceart, agus ríol fósanta curta ann, le h-eólar agus le tuigint, ní gáó puinn eile t'á duag fágail. Fáran an ríol uair féin, le toil Dé.

Bí muintir Sarana ar fead na gcéadta blian ag déanamh a noitil ar gac don tragar cuma cun na Gaeltinne do múcad i n-Éirinn. Bí fíor acu go dian mair ná béad spreim ceart go deó acu ar an oileán an fadó a béad a nGaeltinn féin 'n-a mbéal ag muintir na h-Éirean. Déineadar olighe 'gá córs ar daoine an Gaeltinn do labairt. Do teip ar na oligheib don córs a cur léi. Cuireadar t'poc mear uiréi. Ní raib don mair dóib ann. Tugadar fadar agus onóir agus raibbhear do'n t-é a labairt an déarla. Níor cur ran luigead ná laige an an

nġaeluinn. Pé deirpe cúimniġdar an feirt. Dúbrato-
ar leó féin go n-deanfirioir an leanb do deigilt ó'n
nġaeluinn; anran go n-eipeóc' an leanb ruar aġur
ġan aige ac béarla; anran, cómh luat aġur ġeabab
na rean daoine go léir bár go mbéab éipe ġlan ó
aon focai ġaeluinne; anran go mbéab éipe ar a
otoil acu, aġur go mbéab an donar ar fao ar an
rġeal nú ġur ġearr go mbéab pí cómh ġlan ó'n
ġCneideamh acu aġur béab pí ó'n nġaeluinn.

Doncáð: ġo raorabð Dia rinn! Aipú nárb' iao
na diabail ó iprean ainíor iao!

Taðġ: Ir cuma cé 'cu diabail nú deamain iao ac
piúo mar a bí beartuigġe acu. Ba ró dóbairi dóib
an beart a déanamh, ar an nġaeluinn pé 'n éipunn
é. Ac ní foláir "cor i n-aġarð an cáim" a tabairt
dóib; a ġcleap féin do éarab oġa; a nolig féin a
tabairt dóib. Deigleatdar an leanb ó'n nġaeluin. i.
Ní foláir an deigilt rin do bpire aġur an ġaeluinn
aġur an leanb do rġaoile cun a céile aipír. Nuair a
béir an deigilt rin bpirte, bpiúigġe, ġabte 'copaib
ann, aġur ceól na ġaeluinne curġa aġ rinnce aipír i
ġcluaraib an leinb, anran ipreab béir ar nġnó aġ dul
cun cinn dáipirib. Ní mairbócáir an obairi doinne
an uair rin, a Doncáð. Raġarð pí cun cinn uairi
féin, oipeac pé mar fáran an piol uair féin. Cím
an ġaeluinn aġur an leanb aġ cur aġne ar a céile,
a Doncáð. Siné atá aġ cur na rġiatán oġin.

ARCIMÉDES.

Doncáð: Má cur feir mairtir na Copan aġur
feir Cólmáin rġiatáin oġt, a ġairðġ, aġur cleití
móra ionġa, ní pior cao d'imġeóc' oġt dá bpeicġeá
feir Baile mirtéala.

Taðġ: An n-deirpean tu liom é?

Doncáð: Níor féatdar tul ann, ac na daoine a bí
ann, aġur a bí aġ an dá feir eile, deirto riao go
léir go bfeatópí feir mairtir na Copan aġur feir
Cólmáin, i n-aonfeact, do ġuit a' feir Baile mirt-
téala aġur ná moġópí imġigġe iao, bí a leicġeó rin
de éruinniú' daoine ann.

Tadó: Ó! Is áluinn an rḡéal é rin. B'i "Remember Mitchelstown!" aḡuinn ríde éigin blian ó rin, nū ruar leir, nuair a gabad do pléurair inr na daoíne, gan cúir gan adbar, aḡur do rínead marb iad ar bolg na rḡáirde. B'i "Remember Mitchelstown!" aḡuinn níor déanaíḡe 'nā ran nuair a b'i curd der na reóinínib beaḡa bréana atá ra trḡáirde rin le fadā, aḡ gluaireadct aḡur a ḡcaincíní anáirde aḡur muc ar ḡac malainn acu, aḡur iad aḡ cneadaíḡ aḡur aḡ réirde le corp d'roct mear ar an nḡaeluinn aḡur ar an uile duine a b'i 'ā labairt nū 'ā foḡluim. B'éir "Remember Mitchelstown!" anoir aḡuinn fearad aḡur bríḡ leir an b'rocail nā raib leir riam fōr. Cuimne duairc dūinn ab ead cuimne an ḡnīm ḡrāna a déinead an lā a mairb cómaect ḡarana, le h-ārm ríoga, an rean duine boct nā raib d' ārm aige ac ríopa tobac. Cuimne duairc ab ead cuimne an ḡnīm rin toirḡ gan a beir ar ār ḡcumar díoluíḡeact a déanaí an mar ba éoir. Rud ana díombáḡac dūinn iread beir aḡ feuchaint ar luect na ḡcaincíní-ra-n-aer, aḡur ar luect na bpur riamar, aḡ tabairt an uile fāḡar tarcairne do'n ḡaeluinn aḡur a d'iaraird a cúir 'n-a luíḡe orainn ḡo léir ḡur uairle iad féin, mā 'ré do toil é. Ní ceairt duinuairal a tabairt ac ar an t-é a déinean an ḡníom uairal. Níor tḡḡ doinne riam eun uairal ar an eun a fáileóc' a nead féin. B'i an rḡéal ḡo maict aḡ curd der na h-uairlib bréaḡaca ro aḡuinn i n-éirinn an fáir 'nā raib don níd aḡ teadct c'ropta orcta cūn a mbréaḡaíḡe do noctad. B'éir cuimne acu ḡo ceann tamail ar teadct na h-oibre reo na ḡaeluinne. B'éir cuimne aḡ daoíne nāc iad i mBaile Mírtéala ar an ḡcuma 'nar déinead an obair ann Dé Doimnaíḡ reo a ḡab toirainn.

Doncad: Aḡur feuch ḡur 'mó bríḡ a b'éir leir an b'rocail, "Remember Mitchelstown." Baintir ḡac doinne a bríḡ féin ar. B'éir fearḡ ar an b'ear a cuimneócair ar an marbū' úo aḡur déairíó ré ḡo ríocmar, "Remember Mitchelstown." B'éir náire aḡur ceann-ré aḡur ceirneam ar an b'ear a cíoiró Spón-i-n-aer aḡur déairíó ré ḡo fearb, "Remember Mitchelstown." Aḡur an fear a b'i aḡ fear Baile

thiptéalta Dé Domnaig agus do dhanaic na mílte a
bí cruinnigthe ann, agus an fuadair a bí fútha, agus
an obair a déineadar, tiocfíodó d'árait agus rgléip
agus móir éiríthe úd agus caitefíodó ré a éirpín anáirde
agus cuirfíodó ré liú fíait ar a cuirfíodó “banána agus
bacána agus geinte glinne” as caiteam “trí léim
táilíúra” iní gac gleann i ngoipeadót trí míle úd,
agus déarfíodó ré “Remember Mitchelstown!”

Taós: Máire cuir gáire cúigainn, a Dónaó! Is
ana maíot an rgeal é rin. Feuc, a Dónaó, agus
cuínnig cá bfuilim as caint leat. Tiocfíodó neite
móira ar an obair reo. Deirim leat go dtiocfíodó.
Is fadó a dúbairt an t-ollamh Aréiméodér, dá dtabairfí
rlat maíot láirí n-a láimh úd, agus go dtabairfí úd,
larmuic de'n éruinne reo, taca éigin n-a bfeadfad
ré reairí ari, go ndéanfadó ré an éruinne do
éruighe leir an rlat. Is minic a cuirpéan an obair
reo na Gaeluinne an caint úd a dúbairt ré ríú i
geuinné dom. Cómaót Sárana an éruinne, dar
liom. Seanaóur na h-éruine an taca atá againn
larmuic de'n éruinne. Agus irí an Gaeluinn an
rlat. Táimíodó go tiug as daingeimí' ár gcor ar taca
an treanaóur. Tá gheim maíot againn d'a fágail ar
an rlat. Deirim leat go dtiocfíodó an lá'na mbain-
pimíodó fuata a' cómaót Sárana leir an rlat. Cuirpéan
an cómaót ran as caradó, agus as mince, agus as
déanamh bolabáirín, go dtí go mbéir an méagrim
'n-a ceann!

Dónaó: Cogair, a Táirós. Ar déin Aréiméodér
an ríú a dúbairt ré a déanfadó ré?

Taós: Dein t' iairíodó opt, a dailtín. Ná bí
am boóradó! Taoi 'n tú ró gáirpíreac ar fadó.

IS TREISE NA H-ABRÁIN 'NÁ NA H-AIRIM.

Dónaó: Gabaim párdún agat, a Táirós. Ní le
dailtínteacót ná le dnoót míne ná le brabúr a fíaf-
raigeair díot ar déin Aréiméodér an ríú adúbairt ré
déanfadó ré leir an rlat, dá bfeadfadó ré taca maíot
cuairí daingean ar a bfeadfadó ré a cor do cur
larmuic de'n éruinne. Is amlaíodó atáim boóradó, ó

tuinnis an obair seo na Saeluinne, as éirteacht le daoine as caint agus 'á déanamh amach ar gach don tragar cuma ná fuil don bheir i n-aon cor as an obair ar dul éun éinn. Níl cireim ar aghaidh o'ar tug an obair ó'n gcéad cireim a tug sí ná dúbhadar láirthead gur b'i rin an cireim déanach a tabairfadh sí ar aghaidh. Anran, nuair a tabairfadh sí cireim eile, déarfíodh aghaidh gan don dacht gur b'i rin an cireim déanach. Tá an port ran ar riúbal acu ó turach.

Dúbhair-re anro an lá déanach go ndúbhairt Aréimé-dér dá bhradh pé taca pé n-a cor larmuic de'n éruinne, agus rlat mairt fada láiridh 'n-á láimh, go mbairfadh pé caradh ar an gcruinne leir an rlat. Anran do cuir cómacht Sárana i gcomparáid leir an gcruinne agus cuir an reanachur i gcomparáid leir an taca, agus dúbhairt gur b'i an Saeluinn an rlat. Dúbhairt go mbairfadh caradh fód a' cómha t Sárana leir an rlat. Ceapair féin gur b' ana mairt an rgeal é dá mbéadh pé le rath agus gur déin Aréimédér an puo a dúbhairt pé a déanadh pé leir an rlat, mar, do réir deabhair, go bfeadh an puo céadna, nú puo o'á fód, a déanamh aghaidh.

Tadh: Ó, tuigim. Meapair gur as magadh fúm a b' mar gheall ar Aréimédér; gur a déanamh amach a b' go mbéadh pé cómh fuar agus beir as b' ar cómacht Sárana do luargadh nú do fuadh leir an nSaeluinn agus bí pé as Aréimédér beir as b' ar gur bfeadh pé an puo adúbhairt pé a déanamh.

Donchad: Fágaim le h-uacht, a Tadh, go mair an maectnamh ran leir am aigne, ac má 'reath ip ar an gcuma ro-é. An fadó a b' as éirteacht leir an gcaint uair do tuigear am aigne go bfeadh namair an caint do caradh oir agus a rath; "Má taoi'n tú cómh fada ó'n taca agus ó'n rlat agus bí Aréimédér beir raint n'ghair oir ran a' mbairfadh don luargadh a' cómacht Sárana."

Tadh: Agus o' fadóinn-re an caint do caradh aghaidh ar an namair ar an gcuma ro. Níor déin Aréimédér an puo adúbhairt pé mar níor tug doinne do an taca ná an rlat. Tá an taca agus an rlat agus. Tá reanachur na h-Éirean agus ac dul

riar agus eolur do cup ar an reana cup. Tá an
 ſaeluinn againn, an tſlat, agus ní'l againn ac
 ſheim a coimeádo uiréi. Níor déin Aréimédeſ ar
 puo aóúbaire pé mar ní raib an cóir aige cuige. Tá
 an cóir againne cun na h-oibre aoirim a déanamh.
 Iſ oic uainn muſa ndéinimíto an beart. Cé h-é riúto
 aóúbaire dá leiſtí dó péin na h-abráin a déanamh
 ſur cuma leir cé déanfaó na h-airim? Bí an deaire
 aige pé 'r b' é péin. Ac ba ró beag an tairbhte dó
 beir ag déanamh na h-abráin dá mba i ſcaint iaraéta
 béaó pé 'ſá ndéanamh. Agus ba ró beag an tairbhte
 dó beir 'á ndéanamh i n-aon traſar cainte dá mba
 ar caint iaraéta, agus ar nóraib iaraéta, agus ar
 beuraib iaraéta, agus ar uaireaét iaraéta, a béaó
 aigne na ndaoine rocair.

Doncáó: Dar fiaó ac ní féidir aon brabúir a
 ó' fáſail ar an méto rin.

FIUCÁÓ FOLA.

Doncáó: Feuc, a táirg. An puo úto a tóúbaire
 an lá déanaó i tſaob na h-abráin agus na n-airim
 bíor 'á inſint do dúine eile ó ſin, agus fuair pé loct.
 ar do caint cóm luaó agus d'airiúſ pé i.

Taóſ: B'féidir náir tugaire an caint ra deaire dó.

Doncáó: Tugaire dó i díreac mar a tóúbaire i.
 D'aoimuiſ pé láirreac ſur treire na h-abráin 'ná na
 h-airim; ſo ſcuirto na h-abráin fuinneamh agus
 neart agus dáraét i ſcíoíde agus i n-aigne na
 ndaoine, agus anſan ſo ndéiníto na daoine ſníomh
 leir na h-airim ná déanſíoir i n-aon cóir muſa mbéaó
 an rſſio a cuir na h-abráin ionta. Ac nuair a
 d'inſear dó conur mar a tóúbaire náir b'féidir dór
 na h-abráin an tairbhte rin a déanamh d'aigne na
 ndaoine dá mba i ſcaint iaraéta a déanſí na
 h-abráin, tóúbaire pé ſo raib dearmáto ra caint rin.

Taóſ: Cá raib an dearmáto, dar leir?

Doncáó: Tóúbaire pé ſur i ſcaint iaraéta
 déineáó na dánta breaghta úto a cuir Davis, agus na
 ſilí eile a bí le n-a linn, or cómaire na poibilídeáéta
 i n-Éirinn, trí ſicró éigin blian ó ſin. I mbéarla

ipead a cumad na dánta ran. Ní féadfaid doinne a mád, dar leir, náir déin na dánta ran cairbhte, an rašar cairbhte díreac doeirir-re náir b'féirir dóib a déanamh toirg iad a beir ra éaint iaraéta. Cuirfeadar, dar leir, fuinneamh agus neart agus dáraét i gcroíde agus i n-aighe an uile duine do léig iad nū d'airig d'á léige iad.

Taús: Ir gneanamhar ran dé, a Dónad, agus go noeirir-re leat-ra agus leir an t-é a bí ag éaint leat náir b'féirir do, dá mbéad ré ag cuairad ar fead peactmaine, soluit ab' fearr a d'fágail ar fírinne mo éainte-re 'ná na dánta breagha ran a déin Davis agus a luét leanamhna an uair rin. Bí na dánta go h-áluinn, ac filideact Béarla a bí ionta. Bí daoine anro agus anró ar fuit na h-Éirean an uair rin agus tuigfeadar an filideact. B'féirir gur rug an filideact gneim ar éiríde ar éirí acu ran agus gur córuig rí a gcuirí fóla. Ac conur a bí an rgeal ag poibilideact na h-Éirean an uair rin? I n-ašar an don duine amáin a tuig an filideact Béarla ran bí na céadta náir tuig an éaint ná an filideact. Bí na mílte do tuig an éaint maí go leór, b'féirir, ac náir tuig an filideact i tceó go bfeadfaid rí don gneim a breir ar éiríde oréa ná don córuige a éaint ar a gcuirí fóla. Cuirfaid ceann d'abánaió Eóšain Ruair, nū d' abánaió Šeášain Cláraig, a gcuirí fóla ag fucaig dor na daoine rin agus ag gluaireact tré n-a mballaió beata 'n-a cairib ar buile. Anran ipead tiocfaid an fuinneamh ra éiríde, agus an neart, agus an dáraét. Anran ipead a déanpí an gníomh dá mbéad an éaoi ann ar an ngníomh a déanamh. Dá mb' iad na daoine iad ir fearr a tuig an Béarla i n-Éirinn an uair rin agus ir mó gur rug an filideact úo an Nation gneim ar éiríde oréa, do bearpí an gneim ar an gcroíde acu níor daingine go móir dá mba Šaeluinn a béad 'n-a mbéal acu ó'n gclabán agus anran gur ra Šaeluinn a déanpí an filideact ra Nation. Dá mbéad an rgeal mar rin, agus gur ra Šaeluinn a déanpí an filideact, ní túirge béad dān oi le léige ra pápeur 'ná mar a béad an dān ran, 'n-a lān bpiš agus 'n-a lān cumar agus 'n-a lān

cómaíct, i mbéal agus i n-aighe agus i gcroíthe an uile dúine i n-Éirinn, uasal agus íreal, ós agus aorta, léigeannta agus san léigean; agus an neart, agus an fuinneamh, agus an dáraíct, agus an fíúcaíocht, agus an fuaireadh cun gníomh, as comáint na ndaoine go léir do toil a céile ar aon bódar amháin.

Deirim leat, a Dónaí, go bfuil dearmad mór ar an t-éadóbaire leat gur féadaí niamh, ná go bfeadófar coitíche, na h-abháin a béad níor treise 'ná na h-aighe do déanamh i gcaint iaraícta.

AN DROÍD.

Dónaí: Do cuir an caint a déinir an lá déanaí, i dtuair "fíúcaíocht," as maíctnamh mé. Bí filí-deáct an Nation go h-áluinn, ac is léir gur coimeáid an caint iaraícta 'nár déinead an filí-deáct aighe na ndaoine deigilte amach ó'n bfilí-deáct. Do rug an filí-deáct ran, mar a dúbhaí, gheim ar éiríthe ar an fuaireadh doíne a tuig an Déarla go maíct, ac larmuic de'n fuaireadh doíne rin aílneáct i n-aighe ab ead aílneáct na filí-deácta ran; ceól i n-aighe ab ead a ceól; neart amú ab ead a neart; obair as dul cun fáin ab ead i déanamh. Cómh fada agus a cuairt poiblí-deáct na h-Éirí, nū "fíu Éirí," mar a deirteí sa treana aimir, níor déin filí-deáct an Nation aon bláire cairde. Inis an méirí reo dom, a Cairde. Do tuig Davis cairde na Gaeltuinn o' Éirí agus do Gaeltuair. Dúbaire ré, agus cuir ré an focal i bfeirí, gur b' fearr de córaint ar náiríu i n-aighe a namad a teanga dúcair féin 'ná aon córaint eile; gur neamh-níó mar córaint dúna daingean agus aibní doimhne reácar an teanga dúcair; go bfeadóir an dúin a bfuire agus an abá gabáil, ac nár b' fíuoir coitíche aighe na ndaoine do élaíre an fáir a béad a gcaint féin 'n-a mbéal acu. Cao 'n-a éad, má'read, nác i nGaeltuinn a cumad filí-deáct an Nation? Cao 'n-a éad nár cumad an filí-deáct i gcaint na ndaoine, sa caint a tuigfíoir láiríe, sa caint a bfeadóir gheim ar éiríthe oirícta agus do cuiríad

fucað 'n-a gcuid fola agus fuinneam 'n-a mballaib beaða? Do thuigeað go h-áluinn conur ba éaprt an obair a déanamh ac do h-imtígeað agus do déineað an obair ar a málairt de cuma. Sin rgeal, a tairg, agus ní dóic liom gur b' é gac doinne a d' féarfað é tuirgint.

Taòs: Gan amhar ip deacair é tuirgint. Ní féidir é tuirgint gan feuchaint irthead ann go h-ana éruinn agus breitniú' éruinn a déanamh ar an gcuma 'na raib móran neite eile ruidte i n-Éirinn an uair rin. Na fili do rgníob an filideact áluinn Déarla ran do gaeblaib an uair rin ní raib don eolur acu ar an nGaeluinn. Níor b' féidir dóib an filideact a déanamh ar Gaeluinn. Sa n-am gcéadna, na daoine go raib an Gaeluinn acu ar áilneact ní raib ac pot duine acu a bí ábalta ar don focal oi do rgní'. Ní raib don éaoi i n-don éor ar don focal a rgnífi oi do éur i gcló. Bí rí go bínn agus go buacað, go neartmhar agus go cutaig, i mbéulaib na ndaoine ac ní raib don focal oi le págail ar don trlaect i leabhar ná i rgníbhinn. Do tuig Davis agus a luét leanamhna go h-áluinn gur ar Gaeluinn ba éaprt an filideact a téanamh agus do rgní' agus do éur i gcló, dá mb' féidir é. Tuig ré gur b' fearr úráio a déanamh de'n Déarla go dtí go bfearfi an Gaeluinn do faotrú'; róro vpoçaro a déanamh de'n Déarla i vtreo go bfearfi vut anonn mar a raib an Gaeluinn. Do déineað an vpoçaro, ac rap a raib ré d' uain as daoine vut anonn éun na Gaeluinne éainig an vpoç faoçal. Do rgníorað Éire le gorta mar a rgníorfi úrláir le rguab. b' é toil Dé gur rug an báp Davis féin éun ríubail agus gan véanta ac an vpoçaro. Do págað gac don iur ar an vut ran iur ó rin go dtí gur eirig an obair seo na Gaeluinne atá ar ríubail anoir. Ir dóic liom gur éug an vpoçaro a déin Davis agus a luét leanamhna congnam mar vort na daoine seo a éainig go véanað éun vut anonn mar a raib an Gaeluinn.

Doncáð: Ba ró dóbair oi gan beic éall mómpa.

CÉ ATÁ CIONTAÓ?

Doncáto : Do déinead an t-riocáto, a t-áirí, mar a
 deirir, ac rap a raió pé ó' uain ag daoine tuil anonn
 tar triocáto cun na h-áite 'na raió an gaeóluinn
 táinig an triocé ríogáil, agus do ríuorad éire le
 gorta mar a ríuorí úrláir le ríuáil. Ac feuc, a
 t-áirí. Níor lean an ríuabáto abfáto. Bí an t-éir-
 leac ana óian an fáto a lean pé ac níor lean pé
 abfáto. Táinig ríogáil a bí maic go leór go luac i
 n-áirí an triocé ríogáil. Ir ag tuil i bfeabap atá
 an ríogáil ríam ó rin. Tá blianta tagairte ó rin 'na
 raió ríogáil níor fearr go móir ag daoine i n-éirinn
 'ná mar a bí acu i gcuid deir na blianta táinig rap a
 t-áirí an tuil i n-aon éor ar na ríátaí. Inir an
 méto reo dom, a t-áirí. Do déin Davis agus a luac
 leanaínn an triocáto. Do cuir an triocé ríogáil, an
 fáto a lean pé, coris leir an obair a bí beairtíuáite
 ag Davis. Cao 'n-a táob náir leanaó ar an obair
 aipir éom luac agus a táinig feabap ar an ríogáil?
 Cao ba fáto fánaínn ar an triocáto i gcáiteam na
 h-aímpire go léir go t-áirí gur t-áirí an obair reo
 atá ar ríuáil anoir? Náir t-áirí leat, éom luac agus
 a cuair feabap ar an ríogáil go t-áirí tar triocáto
 láiríneac? D'eirí an b-áirí agus an muíntir a bí
 ar aon aigne leir. Meapadap go bfeabfáto éire
 ruar i n-aonfeac leo. "Ir t-áirí na h-abráin 'ná
 na h-aímpir," ac ní raió abráin ná aipir ag muíntir
 na h-éirí an uair rin. D'fán na ríí ar an trioc-
 áto ag déanam na h-abráin ra cáirí íaracá. Ueac
 pé éom maic acu beir ag cáiteam clac le fánaó na
 h-aban. Níor rug na h-abráin rin gheim ar éirí
 aon éiríneac. D'eirí na ríngíní. Bí cuir acu ar
 na fearraí ba óána, ba éróda, ba neaméaglaíge, ba
 géire tuirgint, ba lúga ruim 'n-a n-anam fein reacur
 ríorad na h-éirí, d'ár eirí ríam cun triocá
 déanam ar pon aon tíre. Do ceap na ríí a bí táil
 i n-América ná raió acu ac teac anall go h-éirínn
 agus go mbéac éire go léir i n-íódnáil cáca ríompa.
 Táinig cuir acu. Ní raió ríompa ac an donar; éire
 'n-a corla agus na ríí ar an triocáto ag cáiteam

na gloc le fánair na h-abán. Bí Davis féin tap-
éir a inrint dor na filib céadna ran sup tpeire mar
còraint ar éirinn, i n-áthair a naimh, a Saeluinn féin
a beir. 'n-a béal aici 'nà pé còraint eile a déanfi
uirtí. Cao a coimeáir ar an nòrocair iad i scaiteam
na h-aimpire go léir? Cao 'n-a áthair nár áiteadair
uata an ánt iad áca ásur teac áhall amearg na
nòaoine ásur caint na nòaoine do fáotru' ásur na
h-abáin a déanam inntí, ásur airtí? O'fánadair
'n-a fearam ar an nòrocair. Ní raibair áall ná
ábur. Déineadair ábáin. Níor b' ábáin béarla
iad ásur níor b' ábáin áeoláca iad. Ní raib don-
máit áall ná ábur ionta. Ásur o' fan na filí rin
ar an gcuma ran, 'n-a fearam ar an nòrocair ran, ar
fead deic éigin blian ásur dácair! Cao deirir leir
rin, a áairg?

TAOS: I r' m6 ruo f6ad6inn a r6a6 leir, ac do
 t6ugair 6un mo 6uimne r66al beas agur 'neor6ad
 tuit 6. C6pla bliain 6 rin n6 a t6r6 do cuir6ad
 c6aob de 6on6ad na 6aeluinne ar bun i n-ait 6irig6e,
 ait ir eol tuit-re agur 66m-ra. 6uair 6uro de'n
 buir6in amac ar fuir na par6oir6e 6un raint 6irig6e
 do baili6' a 6iol6ad cor6ar na h-oibre. 6ug 6ac
 6oinne rin6i66 66gin 66ib agur do m6ol 6ac 6oinne
 an r6a6ar go 666 6ur 66a6ar 6un 666 6irig6e. An
 fear a bi 'n-a 66mnuig6e ra 666 rin n6 r6aib 6on 6ocal
 i n-6on 6or 66ar6a 6ig6e. 6' iar6a6ar rin6i66 6ir6 f6
 mar a 6' iar6a6ar ar 6ac 6oinne. 6a 66ic leat 6ir
 6ur b' am6air 6 buail 6uine acu buille 66rin ioir an
 6a r6il 6ir!

“Νί τὰ βαλψας, νά λεατρίγγε!” ἀνείρεαν. “Ὁ μβέας αἰγας φέ μ’ ὀραιβ ῥα λαταῖς,” ἀνείρεαν, “νί τὰ βαλψινν δον λεατρίγγε ὁέ εὐν νά ἡ-οιβρε ριν. Ὁ εἰτε ὁδοῖβ ζο μόρ ζνό εἶζιν α ὁέαναν ζο μβέας ταιμβέτε εἶζιν δον.”

Τὰ μβεῖτεά-ρα ἀμεαρῆς na βῆιλί ἀμι ἀν νοποῶαο, ἀ
 ὄονῶαο, ἀν μβεῶο ποῖνν ποῖνν οῖτ τεῶτ ἀναλλ ἀῆ
 τιμῶλλ ἀμι ὄουινε οὐ'ν τῶόπο ραν? Τὰ εἰσαλ οῖμ, ἀ
 ὄονῶαο, ῥυρ' μό οῖινε βί κιονταῶ ι ν-εἰῶμαρ na
 βῆιλί.

na h-uaisle.

Doncáth: pé tuine atá cionta, a tair, ná ná fuil cionta, deirim an méid seo leat, agus deirim go láidir é. Ní h-é an tuine bocht ná fuil don focal béarla aige atá cionta.

Tair: Agus dar n-ó, má tá an Saeluinn le raotnú' cé cabróidair leir an raotnú' mura ttagair an cabnú' ó'n t-é ná fuil aige ac i?

Doncáth: Fan go fóil. Ní'l ag an ntuine mbocht fan ac an Saeluinn. Ní raib agá aair ná agá máair ac i. Ní raib ag doinne a táinig poimr i n-éirinn nam ac i. Sac don lá ó tós ré fein a ceann cas 'tá págalta aige de bair na Saeluinne? Ní'l págalta aige o'á bair ac tarcairne agus oíoch mear ó'n uile págar tuine a o'féad don focal aiháin béarla do labhairt, agus na daoine náir féad, ní baogal gur tugaodar don uiraim do mar geall ar an nSaeluinn. Ní h-ea ac do tugaodar tarcairne do, agus oíoch mear níor mó 'ná mar a tús luét an beagáin béarla fein do. Is mó an mear a bí acu ar an bpeir ba bairte béarla 'ná mar a bí acu air. Bí, níò nác iongna, an oíoch mear céadna aige-pean oíoch-ran. Ní raib ac oíoch mear acu aiaon ar a céile. Do téiteadar ó céile mar a reáchnóir lobair. Ní raib don bpeit ag doinne acu ar don tógáilt cinn págal ra traogal go deó, dá mairead ré céad blian. Ar b' don iongna é oíoch 'n-a luige go doiminn agus go daingean ar éoíde agus ar aigne an tuine rin ná féadad don mí-ao beir air ba mó 'ná san a beir aige ac Saeluinn? Ar b' don iongna reairbar a beir i n' aigne, do lá agus o' oíoch, i scoinnib a aair agus a máair fein coirg náir déineadar iaraet éigin ar eolur a labhairt do ar págar éigin béarla, a beag nú a móir, bairte nú plán, agus san é págal ar nór an beirig alita nác móir? Ar b' don iongna é 'gá ceapad i n' aigne, pé puo eile déanrad ré fein o'á clainn, ná págad ré an t-umáir oíoch a págad air fein? Agus anran, a tair, nuair a buail daoine rtead cuige 'gá iarair air airgead a labhairt oíoch sun na Saeluinne raotnú' agus do coimead beo i

mbéalais na ndaoine, ar b' aon iongha é 'gá ceapad
i n' aigne ná faib acu le raotnú' ac umáir, ná faib
acu le coimeáto beo ac mí-áto?

D'fuarraighir díom, dá mbéinn amearg na bpilí ar
an n-oraio áto, an mbéad ponu oim teacat anall as
tríall ar duine de'n tróirí ran. Da dóic liom go
mbéad. Da dóic liom go dtiocfínn anall as tríall
air asur go ndéanfínn a caint féin a bí 'n-a beal
aige do raotnú' dó, asur go dtairbeárfínn do sup
caint uasal i asur náir gáto dó aon náire beic air mar
geall uiréi, ac a málairt. Tairbeárfínn do sup mó
go móir an uraim a bí as dul do féin mar geall ar
an n-gaeluinn a beic aige, úrslan, ó n-a pínreap, 'ná
mar a bí as dul o' fear an béalra búrte ná faib ro
ná rúto aige.

Taós: Tá go bjeáig, a Doncáto. Béad obair asat
a o' iarair a cur 'n-a luige ar a aigne go faib uraim
as dul do, asur san as gac doinne 'a tabairt do ac
earuraim.

Doncáto: Dubrair sup 'mó duine atá ciontao i
n-éasmar na bpilí. Ir píor sup 'mó. Asur na daoine
atá ciontao, tá cur acu ir mó ir ciontao 'ná a céile.
Meapaim féin sup b' iao daoine ir mó ir ciontao le
meatlí' na Gaeluinne 'ná na daoine féadfao uraim
asur onóir a tabairt do'n inuirtir a bí 'gá tabairt
asur náir eus.

Taós: Asur cé h-iao ran?

Doncáto: Na h-uairle. Uairle Gaedail doeirum.

Taós: Náir cuiread na h-uairle rin go léir cun
bair nú cun fáin táir éir cata Ceann tsáile?

Doncáto: O' eirig uairle Gaedlaea eile 'n-a
nóidig rin. Fir de fagar Dóinnail Uí Conail, cuir i
gcár. Simad a curruig ar earuraim a tabairt do'n
Gaeluinn.

TAR ÉIS ISEAD A TUIGTEAR SÁC BEART.

Taobh : Do éiríodh ar Dómnal ua Conail, a Donéad, agus ar na h-uairibh a bhí i n-Éirinn le n-a linn. Cuipir i dtuiscint gur b' iad na h-uairle rin, do péir do tuairime, pé n-deáir an fáilic go léir a tugad sa Saeluinn, agus gur b' iad pé n-deáir an taircuirne a tugad do agus an tpoic meap atá uiré.

Donéad : Táim deimhniútead dé. Bhí pé daingean i n-aighe na ndaoine gur cáint uapal í. Téidís na mílte ó baile go minic cun éirtead le reannmóin maic Saeluinne. Nuair a labrad duinnuapal focal Saeluinne leó tugadís pé n-dearia go gcuiread pé párgad 'n-a béal agus capad 'n-a glór, díreac pé mar a béad eagla air go raileod' an Saeluinn grána, tútae a béal. Anran, nuair a d' iompod' pé ar an mbéarla gur dóic leat air gur míl a béad pé n' fíacalaib ! Cao féadfad na daoine bocta a tuiscint ar ran ac, d' á feabhar agus d' á uairleac i an Saeluinn, go raib an Béarla read n-uair nior fearr agus nior uairle 'nā í ? Ní dóic liom go raib uairle maic ar an raogal ir fearr a tuill a gceodad 'nā mar a tuill cuir d' uairle Saeólae na h-Éirean é tímpal na h-aimpire rin Dómnal ui Conail. Bíodas as bpire a gceodae a d' iapad ceart éigin a baint amac do muintir na h-Éirean, ó muintir Sárana. Agus an t-aon trealbar amáin a teir ar muintir Sárana maic a baint de muintir na h-Éirean, do cábpuig uairle na h-Éirean leó cun é baint díob. Cao é an tairbte déanfad "Repale," ná "Emancipation," ná "Home Rule," ná fíce ruo náe iad, do muintir na h-Éirean an uair a béad an Saeluinn imtíste agus san i plioct Saeóal i n-Éirinn ac pluag dallacán san de maect-naic 'n-a n-aighe ná de cáint 'n-a mbéal acu ac, "de horse," agus "de cow," agus "de pig," agus "de pint o' porther" !

Taobh : Go péir ! a Donéad. Tar éir iread a tuigtear sác beart. D' á glórad an aimpir ó bhí Dómnal ua Conail beó tá atáirú' móir ar an raogal. Ní' le feirgint i rean-cuir na cine daona, i n-aon páirt de'n domán, agus an taircae d' áipeam, a leicéir

de cor ar bolg d'á déanamh ag náiriún ar náiriún eile agus bí d'á déanamh ag muintir Sárana ar muintir na h-Éirean i n-áiríir Dóinnal uí Conail agus poimir rin. Conaie Dóinnal ua Conail ná raib don ruo ba mó a cúir ar cúmar Sárana an cor ar bolg ran do déanamh 'ná muintir na h-Éirean a beir san don focal béarla. Ní raib bac ar namdaib na h-Éirean pé cúntar ba maí leó a tábairt ar a ngnótaib aipio i n-Éirinn, agus ní raib doinne cun oipeao agus "Tugair d' éiteac" a ráo leó. Ní raib bac opta an túb do cúir 'n-á geal ar an raogal móir i ttaob n-a h-Éirean agus i ttaob an éirliú a bí acu d'á déanamh i n-Éirinn, agus ní raib doinne cun an ttaob eile de'n rgeal a d' inirint. Siné cúir do Dóinnal ua Conail a ráo go "mb' fearr leir go mbéao an Saeluinn reacht léis pé uirge ra bfairge tiar!" Dá mbéao an béarla ag muintir na h-Éirean d' féadofaí a ttaob féin de sac rgeal a d' inirint or cómair Sárana agus or cómair an domain, agus do rtaonfi ó'n gcor ar bolg le corp náire mura rtaonfi uair le h-aon cúir eile. Tuig Dóinnal ua Conail an méio rin.

Doncáo: Ac inir an méio reo dom, a táirg. Cao 'n-a ttaob náir raotruigeao an béarla agus an Saeluinn i n-aonfeact? Coimeáofao ran aigne na ntaoine beó. Ní déanfi dallacáin díob mar a déineao in na rgoileanaib Sallua.

Taóg: Níor táinig lá d'á cúimneam cun Dóinnal uí Conail, ná cun doinne eile a bí ruar le n-a linn, go ndéanfao an béarla an lot a déin pé ar éaint agus ar aigne na ntaoine. Ní éreofa-ra é, a Doncáo, mura mbéao go bfeicean tú é. Tar éir ireao a tuigtear sac beart.

DÓINNAL UA CONAIL.

Doncáo: Ambriatár, a táirg, ná féadofaí Dóinnal ua Conail, agus taoine d'á íóro a bí beó i n-Éirinn le n-a linn, dul ar cóim bog ran. Níor táinig lá d'á cúimneam cúca, dar leat, go ndéanfao an béarla an díobáil a déin pé. Fear géarúireac, tuirgionac, doiminn ab eao Dóinnal ua Conail. Bí an béarla

aS dÉanamh na díobhála do'n aigne Saeólae gac don
 lá an fáio a máir Dóinnal ua Conail, agus abfao
 rap ar rugaó é. Abfao rap ar rugaó Dóinnal ua
 Conail níor ghnáct le muintir na h-Éirean don cómartha
 uairleacáta o' domáil ac an Déarla. An fear go
 raib an focailín Déarla aige bíotó a rúile ar leatáó
 acu go léir agus iao aS feudaint ruar cúige. Ba
 cuma bpirte nú plán an Déarla, mar ní cúigtoir é.
 Rís ab eao an fear go raib an Déarla aige, bpirte
 nú plán, readur an fear ná raib aige ac an Saeluinn.
 B' rinoub 'n-a geal curta 'n-a luige ar aigne na
 ndaoine, a táirg. Níor b' féirir o' fear cóim géar-
 cúipeac le Dóinnal ua Conail gan a cúigsint cao é
 an díobháil a bí aS an ndoub ran 'á dÉanamh o' aigne
 na ndaoine an fáio a bí ré o'á glacaó 'n-a geal acu.
 Bí aigne na ndaoine aS dul amú an fáio a bí ran
 amlaio. Bí bréas 'n-a fearamh or cómar a rúil i
 muoet fírinne, agus bí orá a mbeata agus a mbéara
 do cumao agus do córu' do léir na bréige, agus é
 ndaingean 'n-a n-aigne gur fírinne a bí acu. Feud
 cao a táinig ar. Do glacaó an bréas mar cúire ar
 an róro cpeirdeamhna ba ceart a tabairt do gac don
 trašar duine, uaral agus íreal, ó'n bfeair ba šiora
 do'n rís tuar go oti bacac an mála tíor. Ó bí an
 cúire bréasac bí, níó náé iongna, an cpeirdeamhaint
 bréasac. Ac níor págaó don trašar eile cpeirdeamhna
 or cómar aigne na ndaoine. Ní raib don pur eile
 le leanmáint acu. B' éigion dóib beit aS ratailt
 ar rálaió a céile aS ruit i ndiais na bréige. Cao
 'n-a taob náir labair Dóinnal ua Conail agus a ráó
 leir na daoine "Cá dearmhao aguib 'á dÉanamh, a
 Saeóla! I nbúr gcaint agus i nbúr nóraib féin acá
 cpeirdeamhaint le pášail aguib agus ní h-i gcaint ná
 i nóraib iaraáta"? Cao 'n-a taob náir labair duine
 éigin agus na daoine cúir ar bótar na fírinne? Cao
 'n-a taob náir cúir duine éigin a lám ruar agus cló
 na fírinne do rtracaó de'n bréig agus a cló gnaána
 féin do táirbeáint i raóar na ndaoine?

Taóš: Do labair Davis, agus do labair Áirdear-
 bog Tuama, agus ba beag an máit dóib labairt.

Doncaó: Ba beag an máit dóib labairt mar bí an
 iomaó daoine "cpeirdeamhnaáa" i n-Éirinn a meap

go mbéad éiríe tógta go deo dá mbéad an Shaeluinn
“reacht léis fé uirge na farise iar.”

Taós: Dar fiaó ní gáó dúit dul riar! Tá do
dóicín díob rian fóir agat. B’ féidir gup éiríe Dóim-
nal ua Conail go raió an iomaio deir na daoine
“cneideamháda” rian i n-Éirinn le n-a linn féin
agup gup beas an tairibíte do don focal do labairt
ar rion na Shaeluinne. Fear gáiréiríeac ab eaó é,
mar a deirir. B’ féidir gup éiríe fé nár b’ foláir
níó de dá níó a déanamh, i fáotru’ dáiríuib nú eiríge
airti ar fáo.

Doncáó: Níoir b’ fear é do rtaonfaoí poim daoine
“cneideamháda.” Ir tapaid a dúbairt fé leó, ar
ócáio áiríge, go nglacfaó fé an Cneideamh ó
Cátair na Róma, ac nár b’ fear leir áit ‘na bfaó
fé a gnoígeadta ‘ná ó Cátair Conrtantín. Tá eagal
oim, a Táó, náe ró uiríge dúit Dóimnal ua Conail
do éoraint, cóim fáda agup do téirían an Shaeluinn.
Dóim fé obair móir i ngnócaib eile gan áiríar, ac
dar liom-ra, dóim fé dearmáio móir i rtaoó na
Shaeluinne. Dearmáio ana móir ab eaó a mear gup
máit an ruo eiríge airti ar fáo, ar don traóar
clear ná réarún.

CORP rianaígeadta.

Taós: Níl don dabit air, a Dóncáó, ‘ná go bfuil
an ceart ra méio rin agat, fé ‘n-Éirinn é. Dear-
máio ana móir ab eaó a mear i n-aon éoiri gup máit
an ruo eiríge airti ar fáo. Ac dá mbéiríá-ra i
n-áit Dóimnail uí Conail agup go breicrá go roiléir
ná raió don breit ar i fáotru’ dáiríuib an uair rin,
caó a déanfá?

Doncáó: Dá mb’ fear mé ná rtaonfaoí poim
daoine cneideamháda níoir dóic liom go breicrinn
cóim roiléir rin ná raió don breit ar i fáotru’ dáirí-
uib. Bí daoine gáiréiríeac do dóicín agat i n-Éirinn
deic mbliana ó rin, agup éonacadar go roiléir an
uair rin ná raió don breit ar an nShaeluinn do fáotru’

dáríúib. Conacatari é cóm roiléir agus conaic
 Dóinnal ua Conail iuaí é. Agus conacatari iuto
 eile. Conacatari go roiléir, pé bpeit a bí nú ná
 raib ar an nGaeluinn do fáotú' i n-aimpír Dóinnail
 uí Conail, nár baogal go raib don bpeit air deic
 mbliana ó rin. Déarfroir leat go raib éire go léir
 as labairt na Gaeluinne i n-aimpír Dóinnail uí
 Conail, agus doinne a bí ábalta ar i labairt, gur ró
 beas an trioblóir a múine dó conur i léige agus
 conur i ríu'. Déarfroir leat gur mór an deifrí-
 geaét a bí roir an aimpír rin agus an aimpír a bí acu
 féin deic mbliana ó rin, nuair a bí na rgoileana
 Gallta tar éir na Gaeluinne múcaó inr gac don ball
 nác móir, agus nuair a bí nóra Gallta agus uairleaét
 Gallta tar éir aigne na ndaoine do dailaó agus do
 cur amú i tcead ná raib de maectnaí nác de rmuín-
 eam acu ó mairtin go h-oíóche ná ó luan go Sačaran
 ac conur ab feara a tiocfaó leó bpeir Galltaéta
 cur oiréa féin. Déarfroir leat, agus béaó an fírinne
 acu, ná raib an Galltaéta tar éir greama bpeit i
 n-aimpír Dóinnail uí Conail ac ar an mbeagán daoine
 go raib focailín Déarla acu; go raib an coitčian-
 taét raor fór ó don gheim de'n tróir ran: go
 rabatari fíor Gaetlaé, 'n-a gcoirde agus 'n-a aigne,
 'n-a mbéaraib agus 'n-a nóraib agus 'n-a mbeata,
 agus dá tcurruigti dáríúib ar an nGaeluinn
 a bí 'n-a mbéal acu do fáotú' dóib go ngeabtoir
 leir an fáotú' go tugta agus go dúilíar. Ac
 déarfroir leat, na daoine rin a deirim a labair-
 taó deic mbliana ó rin, go raib an aimpír rin imtígte
 agus go raib na daoine agus na nóra agus an incinn
 Gaetlaé imtígte, agus d'á bpiú rin, pé bpeit a bí ar
 fáotú' na Gaeluinne i n-aimpír Dóinnail uí Conail,
 'nác pé caoi a bí air, go raib roir bpeit agus caoi
 imtígte gan tuairis, agus ná béaó ac corp fianai-
 geaéta agus piantair ann tabairt fé n-a leitéir
 d' obair an uair rin, 'fé rin deic mbliana ó rin. Ac
 deic mbliana ó rin díreac íreáó do tugáó fé 'n
 bpiantar go léir. Cá bpiul an piantar anoir? Cá
 bpiul an fianaiígeaét? Má démeaó an obair cóm
 maic agus gan i tuiú' go dtí ná raib mti, dar le
 gac doinne, ac corp fianaiígeaéta, cá mbéimír anoir

léi d'á dturpnuigéí uiréi i n-aimpíí Dóinnail uí Conail ?

Ταὸς : 1ῃ πέτοιρ, ἃ Ὀνέαθ, γαν δαβτ ἀρ δόμην, ἃ λάν το πᾶθ ἀρ γὰς ταοθ δε'ν ρσéal.

Ὀνέαθ : 1ῃ πέτοιρ, ἃ Ἰαιὸς, ἀγυρ δέαιρφαρ. 'n-ἃ τυραεῖρεαθ ἀτάταρ.

ΛΕΙΡΣΓΡΙΟΣ 1 ΡΙΟΕΤ COSANTA.

Ταὸς : 1ῃ πέτοιρ, ἃ Ὀνέαθ, μαρ ἃ τοῦδαρ, ἃ λάν το πᾶθ ἀρ γὰς ταοθ δε'ν ρσéal. Νυαίρ ἃ λαβρίαν τυρά ἀρ ταοθ δέ ταγαίμ-ρε ἀθ εὐοινοῖθ γο μινίε, ἀγυρ γο δεῖνῃν πέιν ἀγυρ γο δεαίρβτα ní πολάιρ τομ ἃ ἀομήιλ, γυρ πὸ μινίε ἃ βίον μο εἰαίετ ἀγ γαβáιλ ἀθ εὐοινοῖθ ἀγυρ μο εἰργίετ ἀγ γαβáιλ leat. Νυαίρ ἃ ῥαέτνυγίμ ἀρ ἀν γεῦμα 'na παίθ εἶρε ἀγυρ μινίετῃρ na h-εἶρεαν le linn αἰμπίρε Ὀδóíñnail uí Conail, ἀγυρ ἀρ ἀν οβαίρ υαέβáραε ἃ δέιν Ὀδóíñnal ua Conail, ἀγυρ ἀρ ἀν αἰγνε ῥαδάρτα ἃ βί ἀγ μινίετῃρ Ṣarana γο léir i γκοινοῖθ na h-oibpe rin ἀγυρ i γκοινοῖθ na h-εἶρεαν, ní maíε lioim γαν πáιρε Ὀδóíñnail uí Conail το γαβáιλ. Βί ἀν αἰγνε ῥαδάρτα ἀγ μινίετῃρ Ṣarana το μινίετῃρ na h-εἶρεαν, ἀγυρ βί ἀρ ἃ γεῦμαρ το μινίετῃρ Ṣarana ἀν αἰγνε ῥαδάρτα ran τ' imiret ἀρ μινίετῃρ na h-εἶρεαν ἃ γαν φίορ το 'n τpaογáλ, τῃρεαε το πέιρ ἃ τοίλε πέιν. Μο εἰρμαγ na caoípe nyaiρ ἃ βίον neaire το'n ῥαέτῃρε ἃ τοίλ ἃ τ' imiret opéa ἃ γαν φίορ το 'n τpaογáλ. Μο εἰρμαγ na ceapca nyaiρ ἃ βίον neaire το 'n ῥαδá puaθ ἃ τοίλ ἃ τ' imiret opéa. Δέ ní παίθ piam i ῥαέτῃρε amearγ caopac, ná i ῥαδá puaθ amearγ ceapc, ac amadán, eun τíobála δέανάμ, peacur μινίετῃρ Ṣarana i n-εἶρυνν i n-αἰμπίρῃ Ὀδóíñnail uí Conail. Ní δέιμεαν ἀν ῥαέτῃρε ac ἀν puaθ ip dual ἀγυρ ip τούεap τὸ ἃ δέανάμ. Ní δέιμεαν ἀν ῥαδá puaθ ac ἀν puaθ ip náθúρ τὸ ἃ δέανάμ. Το δέιν μινίετῃρ Ṣarana i n-εἶρυνν, i n-αἰμπίρῃ Ὀδóíñnail uí Conail, éagcoíρ i píoεt ἀν éipe, aínolíg i píoεt olígε, olc i píoεt maíteapa, léirpγpíορ i píoεt copanta. Éuieadap ἀν cleap ran i bpeíom éom coitécían ἀγυρ το leanaδapí éom píoipuíde δέ γυρ buaíleaθ ipceac 'n-ἃ n-αἰγνε το μινίετῃρ na h-εἶρεαν ná παίθ ceaire

ná dlí, bíon ná coraint, acu féin le págail ó dlí-
tí b' nígeadta Sárana ná ó 'n muinntir a bí cun na
nóligte rin do cup i b'feidm i n-Éirinn.

Nuair a bí na neithe rin ar an gcuma ran, a
Doncá, o' eirig Dóinnal ua Conail agus eug pé
a'gair, i n' donar, ar an éagcór agus ar an ainolíg
agus ar an léirgrior. Eug pé a'gair ar an aigne
mádartha ran, an aigne Sárana, a bí 'gá gcuir i
b'feidm i n-Éirinn. Cuir pé a cor i dtalam agus o'
féid pé gan rtaonaó idir an dá fáil ar muinntir
Sárana, agus dúbairt pé go dána go gcait'fí feartha
rtao de'n éagcór agus de'n ainolíg, agus ó bí Éire
agus Sárana, do péir adhála Sárana féin, ruidte pé
don dlí amáin, go gcait'fí don cup i b'feidm amáin
a beit ar an nólig.

Conaie muinntir na h-Éirean Dóinnal ua Conail ag
eirige ar an gcuma ran agus ag fearam ar an gcuma
ran. O' aig'ar an caint do labair pé. Bí iongna
ortá. "Ó," a deirid'ir, "an fear boct! Ba ceart
do cial a beit aige! Is móir an trua é! Seallaim
duit gur geár go mbéarrar air agus go gcuirar
irtead é!" Conaie muinntir Sárana é. Bí iongna
agus alltact ortá-ran leir. Bí a leitéir rin o'
iongna ortá ná maib' fíor i gceart acu cao ba ceart
doib' a páo ná a déanam. "Ó!" a deirid'ir, "ar
aibúir é ruid! Deir pé go gcait'fí muinntir na
h-Éirean ceart págail cóm maic linn féin! Ar aig'ar
doimne maic a leitéir!"

Is ceart dúinn feicaint póimáin go maic, a
Doncá, rar a noéinimí loctú' ar an obair a déin
Dóinnal ua Conail i n-Éirinn.

ÉIRIM CUN ROBÁLA.

Doncá: Ambairar, a Tairg, gur cuimhin liom-ra
féin iongna agus alltact ar muinntir Sárana nuair a
a deirid'ir duine éigin gur ceart forlaimar dlíge i
n-Éirinn a beit do péir aigne Éireana. An uair a
deirid'ir, "Ireland should be governed in accordance
with Irish ideas," o'eirigeadó rtaic agus fearg n-a

n-aighe do cúro de múintirí Sárana tál agur do léimíoir agur do rppuúcaíoir, i dtíreó gur dóic le tuine oíra gur b' é puo a deirí 'nā “*England should be governed in accordance with Irish ideas.*” Ní féadfað fearg ní ba mhó beir oíra dá mb' amhlair a déarfí gur ceart nóra agur beura agur olíste na h-Éirean do fáoctrú' agur do cleacáto agur do cup i bpeiróm tál i Sárana. Déarfáto don tuine go mbéad bláipe cuirgiona aige, na nóra agur na béara agur na olíste a bí ag múintirí na h-Éirean, ó rliocht go rliocht, ar fearo na gcéarta blian, ní h-eaó, ac na mílte blian, gur ceart iao a coimeáto agur úpráto a déanaí dhóib i n-Éirínn agur ghnótaí na h-Éirean do déanaí d'á péirí. Dá ndéintí an níó rin do tíocfaó raoráto ar do 'n dá múintirí, do múintirí Sárana agur do múintirí na h-Éirean. Dob ura go móir Éire do bainirtíge ar an gcuma ran 'nā le beir ag gabáil i gcoinnib an fíona inr gac don puo mar a tátar ag gabáil maíh ó táinig múintirí Sárana éugáinn anall, go móir móir ó éugadóar an cpeirdeamí nua leó. Tá maorídeamí agur murtar móir ar riúbal coitcíanta i otaob na h-Éiríme, darí le daoíne, atá ag cine Sacran cún olíste agur maíalta déanaí agur do cup i bpeiróm, oíra péin agur ar náiríunaib eile. Ní dóic liom péin gur táirbeánadóar puínn de'n éirínn rin ra traígar láimpreála atá déanta maíh acu ar ghnótaib na h-Éirean. Do mealláto a n-éirínn anro i n-Éirínn pé cuma 'narí eiríge leó i n-áiteanaib eile. I gcoinnib an fíona atá an uile puo acu 'á déanaí anro. Tá a pian airí. Leige agur lot agur meac agur mí-pac atá ar Éirínn acu maíh.

Taógs : Tá an ceart agat, a Dónaó, ac go bfuil don dearmáto beag amáin oíre. Ní h-éirínn cún forlaimíar ná éirínn cún bainirtíge atá ag cine Sacran. Ir éirínn cún pobála atá acu. Níor mealláto an éirínn rin oíra anro ná i n-don áit eile d'ár gabtóar forlaimíar maíh ann. Feuc do tímpal agur feuc ríar. Leige agur lot agur meac agur mí-pac, darí leat, ireaó atá ar Éirínn ó tánaóar. Airíú náe cúige rin a bíódar! Ní deag-olíste ná deag-maíalta ar a bí uata maíh. Turá agur míre do nobáil ireaó atá uata. Táto ríao ag pobáil na

n-Éiréan ó tánaoan. Táto ríao aḡ pobáil na h-Éiréan fóir. Ní'l aon traḡar rairibhir aḡainn ná fuil a láma ráitte go h-uileanaib acu ann aḡur iao 'á rḡuabaó leó ḡac aon ré foluir. "Do meallaó a n-éirim," aipra tupa, "mar tḡ ḡac nío acu o'á oéanaim i ḡcoinnib an fíona aḡur tḡ meac aḡur mí-iaó curḡa ar Éirimn acu." Níor meallaó a n-éirim, a 'Doncáó, mar an ruo a cúipeadair mómpa do oéineadair é. Robáil a cúipeadair mómpa. Do oéineadair an pobáil. Táto ríao 'á oéanaim fóir. Tá trí míliúin púnt aipḡo ra mbliam acu 'á bpeit leó uainn or cómair ar rúl. Oá n-iaitḡa-ra anoir orḡa rḡao oé rin an bfuil fíor aḡac cao é an rḡeasra ḡeabḡá?

Doncáó : Ní tabairí aon topaó oim.

Taóḡ : Oéairí leac ḡan beit aḡ maḡao fút féin.

na bí aḡ maḡao fút féin.

Doncáó : Ní míroé éirim cun pobála tabairt aip, a táioḡ. Ir uaḡbárac an rḡéal é, an t-é máctnóó' aip. Oá nḡuioinn caora uait do curpí pḡíorúin aḡur pionór oim, aḡur oéairḡaó an bpeiteam a cúirḡaó oim iao náir b' féioir o'á éirim aigne féin rḡaonaó o'n ḡceairt ; ó bí an pḡíorúin aḡur an pionór tuillte aḡam ḡur b' é ráram an éirḡ iao do cúir oim aḡur náir b' féioir oó féin rḡaonaó ó 'n ráram ran. O' aipḡḡear bpeiteam acu 'ḡá iáó, uair, go raib reilb aḡ an ḡceairt cóim oainḡean ran i n' aigne go ḡcuirḡeao aon élaonaó ó 'n ḡceairt teinneair aigne aip.

Taóḡ : 'Seao, go ḡcuirḡaó ḡuio na caoraó oirḡeo mí-ááram aigne aip aḡur oá mba uait féin a ḡuioirí i.

Doncáó : Ruo éigin o'e'n tróro ran. Cúimníḡear go minic ó rin ar an bḡocal, aḡur do teip oim teacḡ ar a bḡíḡ. Cúirḡaó ḡuio na caoraó mí-ááram aigne ar an mbpeiteam ran. Níor b'féioir o'á aigne, bí an aigne cóim ceairt ran aige, fulang leir an éaḡcóir a bēao oéanta ar an bḡear n-ar ḡuioeao an caora uait. Oa ró máit an rḡéal é rin, oar liom, aḡur

ba móir an tabairtar ó Dia do' don treabhar daoine bheiteamh de'n tróiró ran a beit acu. Ac nuair a éim an bheiteamh céadna ran as feuchaint gac don lá 'n treabctimain, ní h-ar éadna do'á guio, ná ar do' éadna, ac ar trí miliúin do' airgead na h-Éirean as imteacht gac bliain as daoine a do' domálan so macánta ná fuil don ceart acu cuige, agus nuair a éim ná cuirean an rgeal corbuaí ar bit ar éroíde ná ar aigne an bheitim rin, cad tá le iáto agam? Cuirean guio na caoraic teinnear aigne air, mar geall ar an éagcór. Ní cuirean guio na trí miliúin ra mbliain don teinnear aigne air! Má iarlaim air truaig éigin a beit aige do' n duine boct a guio an éadna; gur le h-ocraí a déin pé an gadoideacht; déarfó pé liom, so ghuamda agus so dúir, ná fuil leigear aige féin ar an nduine mboct; gur ceart ceart: nác féidir do' féin clonadó ó 'n gceart i leit na láimhe deire ná i leit na láimhe clé. Má fiarraigim dé, ó'r bheiteamh é, agus ó'r ceart ceart, cad 'n-a taob ná cuirean pé cor an éir i dtalam agus cor do éir, i n-ainim Dé, le gadoideacht na trí miliúin ra mbliain, déarfó pé liom, mar a dúbair, gan beit as magadó fúm féin. "Éirim cun pobála," arsa tura. Is áluinn an focal é. An t-é so bfuil an éirim rin i gceart aige ní guiofó pé caora uaim, le cor macántaicta, ac déarfó pé trí miliúin ra mbliain uaim or cómaí mo fúl, agus má deirim leir rcaó agus gan beit a'm éreacadó, déarfó pé liom gan beit as magadó fúm féin.

Taós: Agus darrfóia, a duine, cad eile cad déarfó pé leat ac gan beit as magadó fút féin! É as bheir do cota leir agus tu 'gá iarláir i n-ácaingeadair air gan beit a'o éreacadó!

Doncá: Agus cad a déarfó?

Taós: Déin air irteac agus buail ioir an dá fúl air buille dorn a cuirfó trí plata i ndiaig a cúil é ar flearg a díoma! Gabaim-re oim ná h-iarfó pé an tarina h-uair ort gan beit as magadó fút féin.

τᾶ buille agus buille ann.

Doncáð: Iy puo é go bfuil peana taitíge againn go léir air, a Tairòs, an t-é déinean a lán cainte nác féidir do gan focal gan cial do náo anoir a'f airí.

Tairòs: Cao do go bfuilir 'gá tairíre rin anoir?

Doncáð: An focal deiríneac úo a dúbairí-re an lá déanae a biomair anro, iy dóic liom sup faoa náir airígear focal ba lúga cial 'ná é.

Tairòs: Cao é an focal é?

Doncáð: Dúbairí liom gan beir 'gá iarairó i n-acainígeacáib air an mbiteamínac rtao de beir a'm pobáil, ac déanam air irteac agus buille 'dopin a bualaó idir an dá fúil air a cuipíre reat rtao i noidaí a cúil é air flearg a óroma.

Tairòs: Dúbairí leat ran do déanam. Cá bfuil an oit céille ann? Nác mó go móir an oit céille duit beir 'gá iarairó air rtao? 'Dean na cleite caoile' 'gá iarairó air an maoda-puaó an ceare do leigint uair. An t-aéire 'gá iarairó air an maéire gan an t-uair boet do bheir leir. An luicín 'gá iarairó air an gcat gan i ó' ite. Agus tura 'gá iarairó air an mbiteamínac ro gan tu éreacá. Déaríre an maoda-puaó leir an mnaoi gan beir ag magao fúití féin. Déaríre an maéire leir an aéire gan beir ag magao fé féin. Déaríre an cat leir an luicín gan beir ag magao fúití féin. Ac má geiréan an maoda-puaó buille de'n cleit ran na cluair leigíre fé uair an ceare. Má geiréan úran greim air ríóinaí air an maéire bogíre an maéire de'n uair. Má feicean an cat an gabair ag teat fúitíre fé ruar crann agus fágíre fé an luc 'n-a óiaí. Siné an úóáta agat-ra agus ag an mbiteamínac atá at' éreacá. Bí 'gá iarairó air rtao, go oit go mbéir clog air do capul, agus ní cuipíre fé blúire ruime ionat. Buail idir an dá fúil air an buille 'dopin úo adúbairí. Cao a déaríre fé anran? Eireóáirí fé agus labaríre fé leat go breáí ríbia-ta. "Ó, gabaim pároun agat, a óuine macánta!" a déaríre fé. "Ní raib fíor agam sup leat-ra an

τ-αιγεατο πο. “Dá mbéad fíor agam sup leat-ra é ní éógrinn e. Ní éógrinn go deimín! Níor gáó óuit an buille rin a bualaó orm. Ní raib agat ac a ínrinc dom sup b’ é do cúio é agus ní bainfínn i n-don cóir leir. Ní bainfaó a tuille leir, ná bíod eagal ort.”

Doncáó: “Béad cial leir an gcaint rin, a tairg, dá mb’ don cóirú’ amháin troda agus coranta a béad orm-ra agus ar an mbiteamháac, ac ní h-eaó. Ní’l agam-ra ac mo dá dóirn agus táim am’ donar. Tá a clárdeam’ n-a laim aige riúto agus tá mór-pluag armta, gléurta lartiar dé agus gan uata ac an focal cun mé fínead marb ar an bfuó. “Déin air irteac,” arfa tura, “agus buail buille dóirn ioir an dá fúil air a cuirpíó reáct plata i ndiaig a cúil é ar flearg a dhoma.” Ní dóic liom, a tairg, go bfuil don ruo ar an dtalam po ir lúga orm ’ná caint eútaig agus gan blúipe cumair ag an t-é a labhran i ar i cúir i bfeíom. Cao ir dóic leat féin?”

Tairg: Caint eútaig agus gan cumar ar i cúir i bfeíom.—Ní’l caint ar bit ir laige ’ná í. Ir laige i go mór ’ná éirteac agus gan don ruo do ráó. Ac ní tuigean tú an rgeal, a Doncáó. Tá buille dóirn agus buille dóirn ann. An buille a buailtear le neart an cuirp ní fiú é tráct air. An buille a buailtear le neart na h-aighe ní féidir rearam’ n-a coinnib.

NEART CUIRP.

Doncáó: “An buille a buailtear le neart an cuirp ní fiú é tráct air.” An le neart cuirp atá muintir Sárana ag bualaó na n-gaeóal anro i n-éirínn le reáct gcéad blian? Ceapair féin sup b’eáó. An fiú an bualaó ran tráct air? Tá a pian orainn go daingean pé ’n-éirínn é. Ní’l don lá i gcaiteam’ na reáct gcéad blian ran ná raib ar a gcumar do muintir na h-éirínn, dá dtasairóir go léir ar don aighe agus bualaó i n-donfeáct, buille, mar a deirir, do bualaó ioir an dá fúil ar Sárana, buille a déanfaó i cúir “reáct plata i ndiaig a cúil ar flearg a dhoma.” Dá mbuailtí buille de’n tróro ran don lá i gcaiteam’ na h-aimpíre rin an

‘Dóic leat ná go mb’fiú é trácht air? ‘Dob’ fiú, a ‘Tairós, agus ‘do tráchtá. ‘Dar liom féin, a ‘Tairós ní ‘dóic liom gur ró fáda le dul an neart aigne reo a deirir-re gan neart cuirp, neart lám agus cuirlean, a beic lartaíar de’n aigne go teann cun nirt na h-aigne cup i bfeirém ra buille nuair a buailtear an buille.

‘Taós: Iré mo ‘taob-ra de’n rgeal atá agat ‘o’á cup i bfeirém, a ‘Doncáó, agus ‘taoi’n tú ‘á cup bfeirém go daingean. Ní raib muintir na h-Éiréan riam gan neart cuirp agus cuirlean. Ir cuimín liom nuair a bíor ós ná raib don treó ac a raib ‘o’ fearaib láioire ar fuio na ‘dúta. ‘Bíodar inr gac don párdóirte i n-Éirinn cóim h-iomadaíail ‘óireac agus bíodar ra párdóirte reo. ‘Tairbeánan reanaíur béil na ndaoine go raíodar iomadaíail mar rin gac don lá riam. ‘Bí oireac acu i n-Éirinn gac don lá riam agus ‘o’á n-eiríóir i n-donfeac go bfeiríóir an buille ‘do ‘do bualaó don lá ba maic leó é. ‘Cao ‘n-a ‘taob náir eiríóir riam agus an buille rin ‘do bualaó? Ní le h-earba nirt cuirp ná cuirlean náir eiríóir. ‘Cao é an neart a bí i n-earnam oirca? Ní feicim-re go raib don nío i n-earnam oirca ac neart na h-aigne. ‘Bí neart cuirp a ndóirín acu, ac, mar a ‘dúbar, níor b’fiú é trácht air.

‘Doncáó: Agus ‘cao é an neart aigne a ‘dearfá a bí i n-earnam oirca?

‘Taós: ‘Neórfao-ra ran ‘uit go cruinn. Ir le h-earba nirt aigne náir cuigeadar conur mar a bí muintir ‘Sarana coitcianta ‘gá noeigilt agus ‘gá gcur ag marbú’ céile, ‘o’ don gno, cun iao ‘do cup fé cóir i noeire bára. ‘O’á mbéac don cial acu cuigíóir an méio rin. Ní raib an cial acu. Agus ní féioir neart a beic i n-aigne gan cial a beic inti.

‘Doncáó: ‘Dar fiaó ac tá a ndóirín de’n earnam ran oirca fór.

‘Taós: Tá go deimín, agus ir minic ‘á ‘tairbeáint iao. Tá ar ríubal an neómac ro i n-Éirinn an obair ir cialmaire agus ir neartmaire, an obair ir cabruigéige cun nirt aigne, ‘o’áí deineac i n-Éirinn riam fór. ‘Sí rin an obair reo na ‘Gaeluinne. Feuc conur atá an rgeal ag muintir na h-Éirinn i ‘taob na h-oibre rin.

Doncáð : Tá an rḡéal go n-ainḡeir acu 'n-a taobḡ san amhar. Raint acu 'ḡá marbú' féin a 'o' iapaio na h-oibre cup cun cinn. Raint eile acu aḡur ḡur cúirḡe leó go nḡeabfí de pleuraib ionta 'ná a riáo ḡur laðpaðar féin ná doinne a ðain leó don focaí ḡaeluinne riám. Aḡur, ioir an dá raint rin, rluagḡ mór de ðaoine ná cuirean don truím i n-don cor pa n-obair.

Caðḡ : An dóic leat ar b' don máit beit aḡ brat air go mbuailpað an trluagḡ mór ran buille ðorri ioir an dá fúil ar an namair reo atá aḡ creacað na h-Éirean?

Doncáð : Mo trluagḡ an t-é beað aḡ brat oirca!

ADARCAIL.

Doncáð : Ba ḡarta an cor coire é riú a cugair dom an lá déanað, a Caðḡ.

Caðḡ : Conur ran?

Doncáð : Nuair a dúbhair ḡur b' é ruo neart cuirp 'ná ruo nár b' fiú tráct air ceapar go riabair ar pleargḡ do ðroma aḡam. Do tráctar láirpeað uuit ar an ḡcor ar bolḡ atá aḡ muintir ḡarana 'á déanaí ar ḡaeðlaib Éirean le react ḡeáto blian. Bior cómh deimniḡteað ran go riabair ar lári aḡam nár féaðar san raint ponómairde do leogaint irteað am' caint. Bior deimniḡteað ná riab don bḡeit aḡat ar ðul ó'n bḡirinne a bí aḡam 'á cup i bḡeíðm, ðar liom; go ḡeairpá a ð' aomáil ḡur le neart corparca, le neart lám aḡur cuirlean, a déinteair na ḡníomairca a cugan an buað do ðaoine, aḡur ḡur b' é earriam an nirt rin a ð' fáḡan na ḡníomairca san déanaí, aḡur a ð' fáḡan na ðaoine rin fé coraib a namair. Ac nuair a dúbhair ḡur b' é do taob-ra de 'n rḡéal a bí aḡam 'á cup i bḡeíðm do baineað carað aram. ḡeallaim uuit é.

Caðḡ : Iré mo taob-ra ðé a bí aḡat 'á cup i bḡeíðm go ðirpað, aḡur ir cú cup i bḡeíðm go h-áluinn é.

Doncáð : Náð riné a cím anoir, a ðuine, go rioléir. Ar nóin ir rior uuit é. Ní'l blúipe cairbte i neart lám ná i neart cuirlean san cial aigne aḡur eirim

aighe beir lartig. Ipi an aighe a cairtib neart an cuirp do rtiurá'. Bíon neart mór pa duine buile, ac cao é an mair an neart ran. Tá neart mór pa capal, ac ip péirip do 'n leant an capal do gíolaat. Tá neart mór pa león, ac cao é an mair neart an león reacr aighe agur intileat an duine.

Taús: Tá león ar noitín againn i n-Éirinn namh. Do ceap gac león díob, i gcóinnuige, go maib pé péin láirip a dóitín cun a namao go léir do cup pé coir, pé 'cú namao gailloiaio nú namao gaeolaia. Ba lag leir don congnaí a d'iaraid ar na leónaib gaeolaia eile i gcóinnib na nGall. Níor táinig lá d'á cuinne cuige nár b'foláir dor na leónaib gaeolaia go léir cup le céile agur oibriú' a' lámnaib a céile cun na namao iaraeta do cup amac agur do coimead amac. Níor cuigeadar an níó rin. Sa cuirgint iread cóinnuigea neart na h-aighe. Earba nirt, do 'n aighe, iread earba cuirgiona. Ip mó ip piú don leir amáin cuirgiona pa n-aighe 'ná neart león pa corp. Eolur agur cial agur cuirgint, riniaio na neite a cuirean neart pa n-aighe. Do péir a méao nú a luigea ran iread bíon an neart mór nú beag. Ní'l ruo ar an ocalam ro ip laige 'ná amaoán láirip. Ní beir pé coirde ac ag rppriúacá agur ag adarcail agur ag caiteam na b'pó ruar le n-a coraib, mar a bead an tarb a bead ag adarcail na túrtóige.

Doncá: Cé dó go bfuilip 'gá tagairt rin, a Cairb?

Taús: Tá fíor agat go dian mair cé dó go bfuilim 'gá tagairt. Táim 'gá tagairt do 'n t-é a deapad le muinip na h-Éirean úráio a deanam de neart an cuirp i n-agaid a namao, agur gan coitú' ná oileamaint ar neart na h-aighe acu fóp. An t-é a labair ar an gcuma ran, i gcóinnuige namh, ipé a tóg airgead na pola cóim luac agur táinig an t-am cuige. Agur an tarb úo adúbar, ip tapaid a rictad pé leir péin dá mbéad tarb ba tpeire 'ná é i n-inead na túrtóige.

AMADÁN AN CÓRDA.

Doncáð : Fan go fóil, a Čairġ. B' fĕirġir go puitĕað ré leir fĕim go tapairġ dă mbĕað tapġ ba ĕreire 'nă é i n-inead na túrġoġge. Nġ ĕairĕeănrăġ fan, ar nġin, go puitĕað ré leir fĕim dă mba tapġ nă bĕad ĕġm lăirġir leir a bĕad i n-inead na túrġoġge. Čad ĕeirean tú leir an šadob fan ĕe 'n rġeal ?

Čadġ : Čăim aġ řaire ar an adărcăil aġur ar an řřrġăĕad aġur ar ĕăĕĕeăm na ħřġo anăġġe, le tamal maiĕ anoir, a Ţoncăð. Čăim aġ ĕġrĕeăĕ, i ġĕăĕĕeăm na ħ-ăimġġe, leir an štapġ a ħġon aġ adărcăil na túrġoġge, aġur é aġ ħġġrĕġġ i šġġeġ ġurġ šġġĕ leat go ġĕeăpan řĕ ġurġ b' é fĕim Ţonn Čuăġġne 'n-a řĕġġġeăĕăġ. An lă ġ řĕġġe ħĕin řĕ adărcăil aġur ħġġrĕeăĕ řġăm nġ řĕăăă řġġġ ĕăġġĕe aġ ĕeăĕ ar a řăġĕar šġ fĕim nă š' adoinne eile.

Doncăð : Seăĕăin, a Čairġ. Čuġġim šo ĕăġġ, aġur čă ĕăġġġir aġat 'ă šĕeăm. Nġ'l adon ġăĕĕ š'ăġ ĕuġ ġuġġġġ na ħ-ĕġeănn i ġĕġġġġ a năăă, le šĕeăăġġe řĕ ħ-ĕġġġ é, nă go šĕăġġġ ĕăġġĕe mġġ ar. Ģură mbĕad obăġ na ħřġġġġ nġ bĕad an rġeal aġăġġ adă ġġġu aġăġġ i šadob ĕăġġġ na ħ-ĕġeănn.

Čadġ : Nġ maiĕ ġġm adon řġcal a řăġ i ġĕġġġġ na ħřĕar a ĕuġ le ħ-obăġ na ħřġġġġ. Nġ ĕeăġ adon řġcal a řăġ 'n-a ġĕġġġġ. Adă ba šġġġ ġġm ġurġ mġġ an ĕġăă nă řăġġ řġġ adă, an řăġ a ħġġar a š' ġăġăġ ġad fĕim š' olġš' ĕun ĕġġă i ħ-aġăġ Šăġăă, go řăġġar go leir šġġă, nă řăġġ ĕġġ adă 'ă ĕurġ šġob, le řġġur ġġġġe nă le řġġur ġeăăġġe, ġan a řġġ go ĕġġġ aġă năăă; nă řăġġ řĕar adă ġan a adġġ aġur a řġġġġe aġ an năăă, aġur ġurġ b' ġad na ĕġġ řăġġ a ħġ ġġă a ħġ 'ăă ġġġġ leir an năăă.

Doncăð : Ţġăġġe adăġġġ-řĕ go ħřġġ an obăġ ĕĕăġă, nš obăġ măġ ġ, ar řġġăġ anoir fĕim.

Čadġ : Nġ řĕăġar. B' fĕirġir é. Adă mă čă ĕeġġġ an mĕġġ řĕo leat. Nġ'l šġĕăd aġur ĕġġ aġ adoinne řă ħ-obăġ 'ă ĕurġ šĕe, le řġġur na ġġġġe nă le řġġur

na gealaige, ná fuil a fíor go cruinn ag an namhaid.

Doncáð: Ba mór beag an cairbhte dúit beir 'gá inínt rin dóib.

Tadó: Is fíor dúit é. An t-é go bfuil cial a dóicín aige cun an rgeil a cuirgint ní gáó beir 'gá inínt dó. An t-é ná fuil an cial ran aige ní h-aon máit beir 'gá inínt dó.

Doncáð: Aróó, dar leat-ra, a Tadó, amadóan ireadó doinne do pasadó irteac i n-aon trasar oibre de 'n tróro ran.

Tadó: Inir an méio reo dom, a Doncáð. Cao é an ainim ba dóic leat ba ceart a tabairt oim dá n-aimpíginn córoa maít láidri cnáibe agus dá gcuirinn lúb ar ceann dé agus fárgadó pucais ar an lúb, agus anran dá gcuirinn an lúb ran ar mo muineál péin agus an ceann eile de 'n córoa do cup i láim pé parcail ar ro go b'l' at' Cliait gur máit leir rtaadó baint ar?

Doncáð: Anóais ba dóic liom nár míro amadóan epiochnuighe tabairt ort.

Tadó: Níor míro. Ba deacair an ainim a tuilleam mura dtuillfí ar an gcuma ran í.

“CÓMAIRLE AN CÓROA.”

Doncáð: Tá go maít, a Tadó, ac inir an méio reo dom. Cao a déanpá péin? Nú cao a déanpá le duine a déanamh a beadó níor óige 'há tú agus a beadó 'gá beartú' i n' aigne nár b'foláir do muintir na h-Éirean a neart do cruinníú' agus do cnórac agus do cup le céile i gcoinnib a namhao?

Tadó: Pé puo a déarfínn leir ní tabarfínn “cómairle an córoa” dó.

Doncáð: An amháid a déarpa le fearaib Éirean fearaí amac ó céile agus leogaint do 'n namhao teac ort agus iad do leagad 'n-a nouine 'r 'n-a nouine?

Tadó: Ní gáó dóib donnió d'a fóro a déanamh. Is 'mó cuma 'nar péidri d' fearaib Éirean a neart do cruinníú' agus do cnórac agus do cup le céile, agus do cup i bpeiróm go damsean ar a namhao, i n-éag-

muir “cómhairle an cóirte” do glacadh. Conur i r féidir dom mo neart do cup i bfeiríom má cuirim an cóirte ar mo múineál agus fárfaidh tucais air agus an ceann eile d’é i láimh an parcail? I r oile an puo neart a beir ag an namhaid ar teacht ar fearaibh Éirean agus iad do leasadh ‘n-a ntuine a’r ‘n-a ntuine, ac cao é an fearad a cuirfí ar an rgeal d’ fearaibh Éirean má deinean tú puo a tabairfidh caoi do ‘n namhaid ar teacht orda agus iad do crocadh ‘n-a ntuine a’r ‘n-a ntuine? Ní féidir do ‘n parcail mé díol agus aigeas na pola cup ‘n-a póca, “mar coitú’ ban a’r leand,” mura mbéid an cóirte ar mo múineál aige agus an fárfaidh tucais air.

Doncadh: Agus má ‘r maic leir an namhaid mé crocadh cao i r gá d’ó beir ag fanmáint le h-aon parcail cun mé tabairt ar cóirte cuige? Cao é an bac atá air breirí orim agus cóirte leir féin do cup ar mo múineál?

Tadh: Duailir do méar ar bun-phríimh an rgeil, a Doncadh. Daoine ipead muintir Sárana náic féidir leó aon puo a déanamh ac do péir dlíge éigin. I r maic leó an uile fadgar éagsóira déanamh ac ní foláir leó maicail éigin dlíge beir acu cun na h-éagsóira déanamh. I r mó tuine crocadh i n-Éirinn le fada, ac feud riar agus cíorir puo gneanamh. Cíorir cúirt, agus coirde dáréas, agus breiteamh, agus cime, agus luic dlíge, agus triail, agus an t-“Informer.” Caittear oipead aimpire ag gabáil do’n triail rin agus dá mba do croide dáriribh a béad ior coirde agus breiteamh agus luic dlíge, a d’iariad teacht ar an bfrinne. Sa deire croctar an cime. Ac bí ‘fíor ag gac doinne, ior breiteamh agus uile, ó turac, go raib an cime le crocadh. Má bí aon baogal go maic an cime raor do tugadh toghadh an aipeadair an coirde do pácáil roim pé ‘n-a coinnib. An t-é béad ag feucaint ar an obair ní féadfaid pé gan a ríad i n’ aigne féin; “Cao ba gá an pácáil? Cao ba gá an triail? Ná beag ré com maic an tuine crocadh ar d’uir agus eirige ar mar rgeal?” Ba dóic le h-aoinne go mbéad. Ac ní h-é rin náuir muintir Sárana. I r dóca go n-aitigir ríad orda féin, ó tá ramúlúadh dlíge ra rgeal. náic

muraal é. An fáid ná cuirfíir-re an cóiríoa ar do muineál ní féidir dóib' spreim fáigail ar an gcóiríoa, agus san spreim ar an gcóiríoa ní féidir dóib' ramh-lúgadh olíge déanamh cun a oítoile.

Doncáid: Agus cao a déanfaid, má 'reaid?

Taid: Pé fuo a déanfaíir déin or cómaíir an doimain é. Anrao caiteíir an t- "Informer" rlig beata éigin eile tapac cuige.

Doncáid: An bfuil focaí Saetuinne ar "Informer," a táid?

Taid: Má tá níor aigígear-ra riamh é. Slig beata iread é a baineán le olíge Sárana i n-Éirinn. Ir le olíge Sárana a baineán an focaí. Ir maíis ná breitneóc' a b'lig go maíit.

AN HEART IS TREISE.

Doncáid: Ir breáí bos a tágan caint cúgac-ra uaireanta, a táid.

Taid: Cao í an caint breáí bos atá déanta anoir agus?

Doncáid: "Pé fuo a déanfaíir," arpa tura, "déin or cómaíir an doimain é." Ná bead pé cóirí maíit agat a ráid, go breáí orgailte, "Má'r maíit leat, a Doncáid, cómaíit Sárana do b'uire agus do cúir pé cóirí agus na Sáranaíí a díbirt a' h-Éirinn, imíis orí, i lár an lae gléigil, anrao roir go oí an ceáiríta agus cuir an sabá ag obair láitíeac ag déanamh pící cogaid, agus cuir daoine go Corcaíí agus go b'í' áit' Cliaí cun arim teine ceanaí. Tabair leat abailte na pící agus na sunaí agus na píoirtail, i lár an lae gléigil, agus cuir i lámhaí na mbuaíailí íad agus buail amac agus cuir cogadh ar Sárana!"

Taid: San amrao bead pé par beas ríain agat fuo de'n tróirí ran a déanamh. Ac ní croíí tú mar gail air. B'féidir go mbéaríí orí agus go gcuríí iríeac i n-aríilum tú ar fead tamail. Ní baogal go oíuillíad doinne aigíeac fola orí.

Doncáid: Ní baogal. Agus fuo eile, ní baogal

go n'óeanfínn don tairibhte d' Éirínn ná don díobáil do cómaect Šarana i n-Éirínn.

Taobhs: Agus cad é an tairibhte d'éanpá d' Éirínn, n'ú cad é an díobáil a d'éanpá do cómaect Šarana i n-Éirínn dá dtéirictá as d'éanamh na bpící agus do ceann fáiricta sa tréil-ruibe asat! Má'r maít leat na pící d'éanamh, tá pé cóm maít asat iad do d'éanamh i lár an lae gléigil le beít 'gá n'óeanamh sa n-oícthe. Má d'éinean tú i lár an lae iad ní béir doinne a'o cúram. Má bíon tú 'gá n'óeanamh ardoícthe, agus an fárgaó ruictaís ar do múineál asat, ní béir an tarna buille de'n cárúr buailte as an n'gaba duit nuair a béir tréil n'ú ceatpar der na parcaillib as b'pire a gcoir as ruict go Corcais n'ú go b'l' d' Cliaé feuctaint cé aige go mbéir turaé éilim ar fála do coo' pola. Pé 'cu sa lá n'ú sa n-oícthe d'éanpí na pící i' don n'ó amáin é d' Éirínn agus do Šarana. Tá dá cómaect as t'hoir anoir sa doimhan t'hoir. Feuc ar an t'hoir rin. Cad é an fáil le d'ul tú péin agus do píce dá mbéir oir t'hoir i n-asat do t'aoib acu ran!

Doncaó: Agus cad a d'éanpá péin? Ní'l don g'ráó asat do cómaect Šarana i n-Éirínn ac oircaó agus tá asam-sa?

Taobhs: Feuc ad' t'impal, a Doncaó, ar an n'doimhan, mar a c'puitnig Dia é. Tá nearta móra as oibpíú' ann, i' saé don t'reó, coitctianta. Tabair pé n'oeapa an méir reo. Na nearta ná feictear agus ná moctúigtear i' iad i' t'reire d' oibpígean agus i' iad i' fáirpínge agus i' doimne t'oraó. Ní moctúigtear an neart a cúinean as fáir an b'ob péir, ac i' t'reire é 'n'á an neart atá sa t'oirctnig. Cúinean an neart ná moctúigtear an fáir ar píubal ar saé don órlac de talamh an doimhan mar a b'píil i'ir agus píuéra agus tear g'réine. Ní maib t'oirctineac maib cóm láirir leir an neart ran go léir.

Tá fáir ar píubal anoir i n-Éirínn, a Doncaó, fáir aigne. Tá as teact, oir cómair ar rúl, ar an b'fáir aigne rin, t'oraó n'ir atá as baint ó cómaect Šarana i n-Éirínn ar cúma náir baineat píamh f'or ó'n gcoimact ran le g'una ná le clairdeamh ná le píce, pé 'cu sa lá n'ú sa n-oícthe a d'éineat iad.

Doncáð : Ní dóic liom go bfuil a tuille le páð
 aḡam, a Čaiðḡ.

CROM CRUAČ.

Doncáð : Táim aḡ cuimneamh ó fin, a Čaiðḡ, ar an
 ḡcaint úto a dúbpaír anro an lá déanač.

Taðḡ : Tá go maíť, a Doncáð. ḡḡaoil cúḡainr
 topað to mačtnaimh ar mo čaint.

Doncáð : “Tá fář ar riúbail i n-Éirinn anoir,”
 arpa tura. Čuipir an fář i ḡcomparáto le fář an
 féir ḡlair ar an bpáirc. Dúbpaír ḡur tpeire an
 neart a čéirðan čun an féir ḡlair to čur aníor trío
 an otalamh, ar fuio na h-Éirean nú ar fuio an
 domáin, ’ná an neart a h-airíḡtear pa toirčnig. Ac
 náč eól tuit an rean focal, a Čaiðḡ, “faḡan an
 capal bář an fáro a bíon an féar a’ fář.” Ba dóic
 liom ḡur ró řuarač an páram to’n čapal a řior a
 beit aige go bfuil an neart řan go léir a veipir aḡ
 čur an féir ḡlair ainíor trío an otalamh čuige, má
 ḡeibean ré bář řar a mbéirð an fář déanta. Ar an
 ḡcuma ḡcéadna, ba dóic liom ḡur ró řuarač an
 rólár to muintir na h-Éirean a řior a beit acu go
 bfuil an fář móř go léir reo a veipir-re ar riúbail,
 aḡur go bfuil an neart uačbárač ro a veipir aḡ čur
 an fář ar aḡairð, má tá an bář le teacč orainn go
 léir řar a mbéirð don řioc to čopað an nirt řin
 aḡainn. Tá ar nuaóine aḡ imteacč, an čuro ir óige
 aḡur ir tpeire díob, čun na noúčai iaračta, tar na
 řaraigib řuara. An méro acu atá ró čríona čun
 toul tar řarḡe tá an bář ’ḡá mbreit čun riúbail pa
 baile. Čá bfuil an fář, a Čaiðḡ, to líonřio an
 řolamhar atá to’a déanamh aḡ an mbár aḡur aḡ an
 imteacč tar řarḡe? Tá řior aḡam-řa čao a líon-
 řio an řolamhar, aḡur čao ’tá ’ḡá líonað go tiuḡ
 čeana řéin. An aicme iaračta ro atá aḡ teacč
 cúḡainn anoir ó řarana aḡur ó Albain, řiniač a
 líonřio an řolamhar dúinn, aḡur iriač atá ’ḡá líonað
 go tiuḡ dúinn čeana řéin. “Tá topað nirt ar an
 b’fář,” arpa tura, “atá aḡ baint ó čómáč řarana

i n-Éirinn." 'Seadh go díreach! I r a s fár a s u r a s neartú' atá cóna ct Sárana i n-Éirinn, a duine!

Tadh: I r ion g a n t a c a n b u i n n e c a i n t e a t a s a n fú t u a i r e a n t a, a 'D o n c a d. "A n f a i r a b i o n a n f é a r a s f á r f a s a n a n c a p a l b á r." M á 'r e a d, a n f a i r a b i o n a n a i g n e a s f á r n í g e i b e a n a n d u i n e b á r. C ó m l u a t i n-Éirinn a s u r a t u r n u i g e a n a n f á r r a n- a i g n e t u r n u i g e a n a n n e a r t a r é f é i n a t a i r b e a i n t r a n- a i g n e. D e i c m b l i a n a ó f i n i r e a d t u r n u i g a n a i g n e s h a e d l a c a r f á r i n-Éirinn. T á a n t- i m t e a c t t a r f a r g e a r r i ú b a l ó f i n a s u r n a d a o i n e d o r d a a s f á s a i l b á r i n-Éirinn, a c t a b a i r f é n d e a r a c a d 't á d e a n t a a s a n b f á r a i g n e. I g c a i t e a m n a n d e i c m b l i a n r a n t á r s o l u i g e a c t s a l l o a c u r t a f é m í m e a r, a s u r n á c m ó r c u r t a f é c o i r i n-Éirinn. S i n p u d n á f e a d o r a d r l o i g t e a s u r a r m a d e a n a m. N í b a o g a l g o b r e a d o r a d p i c í é d e a n a m. A n c u i r d e m u i n t i r n a h-Éir e a n g o m b i o d a n-é a d a n r a l a t a i g a c u a s ú m l ú' d o n ó r a i b S á r a n a, a s ú m l ú' d o 'n C r o m C r u a c, t á i r r i a d a s p r e a b a d r u a r g o t i u g 'n- a g c o i l c- f e a r a m a s u r n á i r e o r t a m a r g e a l l a r i a d f é i n d 'ú m l ú' d o 'n á r a c t a c r a n r u a m.

D o n c a d: T á c u i r d a c u ú m a l g o m a i c f ó r d o 'n á r a c t a c.

Tadh: N í r a i b d e d i a b e a s a c u g o l é i r a c é d e i c m b l i a n a ó f i n. S i n d á n i d, a 'D o n c a d, a t á d e a n t a a s a n b f á r a i g n e r e o a t á a r r i ú b a l i n-Éirinn. M á t á a n m é i r f i n d e a n t a a s f á r a i g n e i n- a o n d e i c m b l i a n a a m á i n, c o n u r a b e i r d a n r s é a l i g c i o n n f i c e b l i a n, i g c i o n n c e a d b l i a n? C u i m n i g a i r f i n a s u r n á b a c n a p i c í a s u r a n t- I n f o r m e r.

An Clár.

Leat.

An Lá Saoíne	3
Luét Ceanaíóeacta Coimcaíge	5
An Cóimhíúbal Mór	6
Seana Bhóga	8
Na Cainteoirí	10
"Ruadai Beaga Miona Duba"	12
Litir Fionáin Mhic Coluim	13
Míceál ua Tuama	15
Coola	17
Taidhean	18
Pingín Amú	20
Cúnó Meirde	22
Feuc éuise	24
Cainteoirí Fhaincise	25
"I r oic an éaire ná rghíoban oi féin"	27
"Éirte le fuaim na h-adan a' r gheabair tú bheac"	29
Mairtíre na Coran	30
Cúnó Meirde	33
Ceann ár gCheim	35
Bartún	37
Dúcar	39
Feir na Múman	41
Molaó ná Cáine	42
I r dear an buacail tú	44
Conur an obair a óeanaí	46
Éirum Múinte	47
Feir na Múman	49
"I r mairt é an t-eagla éir ar an maora"	51
Ceir	53
An Dall	54
Lám Dé	56
Rat an Sgeil	58
"I r buan fear na tóitais"	60
"Abailé—má féadaim é!"	62
"Plactar Dé ar an tcalam ro"	63
An Clabán	65
Cionán	67
Béarla plán agus Béarla bhirte	69
um h-oidis (Míle, naoi, gcéad, a trí)	71
"Dá mbéad," ná "Tá"	74
An foé Clabán	76
Uairleat	78
An Jintleman	80
An Mirt	82
An Cup le Céile	84
Seana Béar	87
Cearc dom, Cearc duit	89
Mo phort feadúila	90

Éiteac i Ríocht pípinne	93
Slíocar	95
An Peata	97
An bPéas Mór	99
Mar mairte leir féin	101
Bóro an fíll	103
San mian díge	105
Tír mí-náduíra	107
" neamhoitcianta "	109
" Abaile má féadaim é ! "	111
Camránaíde	113
Camránaíde eile	115
Sgriupal	117
Mainirtir na Coran	119
Oruim Mór	121
Seóinínteac léiginn	123
Claidíní	125
Na Saigreana Cainte	127
Caint san eóluir	129
Táim Ciapaithe !	131
Dárac i n-airtear	133
Feir éolmáin	135
Sgiatáin	137
Aréimévéir	139
Ir treire na h-abráin 'ná na h-airim	141
Piucáó fola	143
An Drocaó	145
Cé atá ciontaó ?	147
Na h-uairle	149
Tar éir ireaó a tuigtear sac beart	151
Dóinnal na Conail	152
Corp fianaígeacá	154
Léirirgior i riocht coranta	156
Éirim éun pobála	157
Ná bí ag magáó fút féin	159
Tá buille agus buille ann	161
Neart cuirp	162
Adarcáil	164
Amadóan an éoró	166
" Cómairle an éoró "	167
An neart ir treire	169
Crom Cnuac	171

**Works of CANON O'LEARY, Etc., Published by
BROWNE & NOLAN LIMITED**

**IRISH PRIMERS, PHRASE BOOKS, IRISH COMPOSITION,
PHONETICS, ETC.**

ceacta beasa saeðilge. By NORMA BORTHWICK.

Book I. First Half, 1d. net; by post, 2d.

Book I. Complete, 3d. net; by post, 4d.

Book II. 3d. net; by post, 4d.

Book III. 4d. net; by post, 5d.

Also in Simplified Spelling. Book I., 2d.; Book II., 2d.; Book III., 3d.

mion-éainn. By CANON O'LEARY. An easy Irish phrase book (with English). Part I, 4d. Part II. On the use of Verbs. 4d.

Part III. On the use of Prepositions, 6d. net; by post, 7d.

AN CONGGAR. Irish Simplified (Part I.). Compiled by the Rev. R. O'DALY, OSBORN BERGIN, and SHAN O CUIV. An elementary reading book and direct method book in Irish, with an introduction dealing fully with the sounds of the Irish Language. 8d. net; by post, 10d.

an coimsgar. Lessons I.-XXII. of "An Conggar" turned into the old spelling. 4d net; by post, 5d.

AN CONGGAR. CHUN NA GALUINGI D'OULUIM. In Simplified Spelling. By SHAN O CUIV, 4d.; by post, 5d.

an macléiginn. By feargur fínnbéit (Dermot Foley). First Head Master of the Munster Training College, Ballingearry.

TEACHER'S EDITION.—An macléiginn. Curo I., complete with instructions and criticisms. 6d. net; by post, 7d.

SCHOOL EDITION.—Lessons I. to XIV. 2d. net; by post, 2½d.

SCHOOL EDITION.—Lessons XV. to XXIV. 3d. net; by post, 3½d.

leabhar nua ar áireamh. Curo I. & II., 6d. net; Curo III., 7d.

éainn na n-aoine (IRISH DIALOGUES). An Irish-English phrase book, in Four Parts. By Very Rev. PATRICK CANON O'LEARY, P.P., Cork. Each Part 6d.; complete, in cloth binding, 2s. 6d.

PAPERS ON IRISH IDIOMS. By CANON PETER O'LEARY. Edited by T. F. O'RAHILLY, M.A. Cloth, 1s. 6d.

IRISH IDIOM. Some Notes. By an t-ádhair peadar na laoghaire. (*In the Press.*)

cruinneas éainne. Chúig Céad Abairt ó'n Athair Peadar féin agus a miniú sa Bhéarla. Dónal Ó Mahúna, 1s.

sgeolta a píli na róimh. (Domnall Ó Macéamha.) 1s. 6d.

eólais ar áireamh, 3d.

IRISH NUMERALS, AND HOW TO USE THEM, 3d.

THE SOUNDS OF IRISH. By SHAN O CUIV, with Preface by

OSBORN BERGIN, Ph.D. Cloth, 2s. 6d.; by post, 2s. 8d.

PHONEOLOGY, OR THE SCIENCE OF PHONETICS. By the Rev.

RICHARD O'DALY, D.D., Ph.D. 6d. net; by post, 7d.

IRISH PRONUNCIATION. Practice and Theory. By Rev. W. HAYDEN, S.J. 6d.

**IRISH TEXTS FOR NATIONAL AND INTERMEDIATE
SCHOOLS.**

cat ruis na rí por bóinn. 52 pp. and 14 pp. notes. By CANON O'LEARY. 1s. 6d.

don éicéote. Part I. of Canon O'Leary's translation of "Don Quixote." Edited by Rev. F. W. O'Connell, D.Litt., with notes and vocabulary, 1s. Text only in Simplified Spelling, giving key to the pronunciation, 1s.

Complete Work, Cloth Boards. 5s.

- AR NÓDÍCTH ARÁON. A book of short stories. By CANON O'LEARY. Edited by Rev. Richard Fleming, Adm., Ph.D. With notes and vocabulary. An invaluable book for teachers, 1s.
- AR NÓHIN ARÁN. In Simplified Spelling, indicating the pronunciation, with English translation. 1s.
- AS SÉIDEADÓ ASUS AS ITC. A book of short stories. By CANON O'LEARY. With 100 pages of questions on the text, notes, and vocabulary. An invaluable book for teachers. 1s. net.
- LEABURÍN NA LEANÚ. A selection of Tales from HANS CHRISTIAN ANDERSEN, translated into Irish by NORMA BORTHWICK. The stories are divided into short lessons, each lesson being headed by a vocabulary of the less common words. Price 3d. The book thus forms a very suitable text to follow CAACHTA BEAGA GAELTIGE or other Irish primers. Also in Simplified Spelling. 40 pp. Price 3d.
- SLIAB NA MBÁN UÍRIONN. A reading book of stories told by CANON O'LEARY. The stories are divided into short lessons, each headed by a vocabulary. The book also contains three simple poems, each poem being headed by a vocabulary. 3d. Also in Simplified Spelling. 3d.
- ÆSOP A CÉIMNIS SO h-ÉIRIINN. CNUAPÁC A h-ÁON. First Series of Æsop's Fables in Irish. By CANON O'LEARY. With a vocabulary. 8d. net, by post, 9d. English translation, 4d. net; by post, 5½d. Also in Simplified Spelling.
- ÆSOP A CÉIMNIS SO h-ÉIRIINN. CNUAPÁC A DÓ. Second Series of Æsop's Fables in Irish. By CANON O'LEARY. Specially prepared for Intermediate Schools, with 50 pages of notes and vocabulary. 1s. net; by post, 1s. 2d.
- AN CLÉASADÓE. A modernisation of a sixteenth-century story. Edited by ELEANOR KNOTT. With introduction, notes, vocabulary and indexes of personal and place names. 1s. 6d. net; by post, 1s. 8d.
- LUGADÓ MAC CON. Edited by ELEANOR KNOTT. A modernisation of the old tale, "Cath Muige Mucrimé." With introduction, notes, vocabulary, and indexes of personal and place names. 1s. 6d. net; by post 1s. 9d.
- SUAIKE. Edited by CONALL CEAPNÁC. A modernisation of the old tale, "Imtheacht na Trom-dhaimhe." With introduction, notes, vocabulary, and indexes of personal and place names. In two Parts. Each part, paper covers, 1s. 6d. net; by post, 1s. 9d. Cloth, 2s. net; by post, 2s. 3d.
- BRICRIU. A modernisation of the old tale, "Fled Bricrend." Edited by CONALL CEAPNÁC. With introduction, notes, vocabulary and indexes of personal and place names. Paper, 1s. 6d. net; by post, 1s. 9d. Cloth, 2s. net; by post, 2s. 3d.
- AN CRAOS-DEAMHAN. A modern Irish version of the ancient comical story, "Arlinge Meic Conglinne." With a vocabulary. 1s. 6d. net; by post, 1s. 9d.
- EISIRT. An ancient story given in Modern Irish. By CANON O'LEARY. The story of EISIRT is supposed to have formed the basis of Swift's "Voyage to Lilliput," and also to have supplied some ideas for his "Brobdingnag." 1s. net; by post, 1s. 1½d.
- VOCABULARY TO EISIRT. 56 pp. double columns. Compiled by ELEANOR KNOTT. 1s. net; by post, 1s. 1½d.
- ESHIRT. In Simplified Spelling. With introduction giving paradigms of the verbs, notes, and a vocabulary. Invaluable as a key to pronunciation and as an aid in memorising the text. 2s. net; by post, 2s. 3d. The text only, 1s. net; by post, 1s. 1½d.

- SÉADNA. Complete edition, 4s. 6d. net; by post, 4s. 10d.
 VOCABULARY TO SÉADNA. With full explanation of the idioms.
 2s. 6d. net; by post, 2s. 9d.
 SÉADNA. Pages 202-259. For Scholarship. 8d. net; by post, 10d.
 Pages 1-53. With a vocabulary of 13 pages, 10d. net; by post, 1s.
 Part I. Pages 1-105, 1s. 6d. net; by post, 1s. 8d.
 Part II. Pages 106-201, 1s. 6d. net; by post, 1s. 8d.
 Part III. Pages 202-300, 1s. 6d. net; by post, 1s. 8d.
 SHIANA. Complete edition in Simplified Spelling, 1s. 6d. net; by
 post, 1s. 8d.
 CURAÓ GLAS AN COLAIS. Edited by the Rev. J. M. O'REILLY.
 3d. net; by post, 4d.
 FÉINNSEÁLTÁ NA h-ARABIC. By PEANGUR FÉINNÉIL. A Sélection
 from the wonder-tales of the Arabian Nights, 1s. net, by post, 1s. 2d
 LÚCIAN. By CANON O'LEARY. 3s. 6d.

HISTORY, HISTORICAL FICTION, AND BIOGRAPHY, IN IRISH.

- MO SGEAL FÉIN. Canon O'Leary's Autobiography, from 1839 to
 1912. With an Introduction by the Lord Bishop of Raphoe.
 Cloth Boards, 3s. 6d.
 MO SHGIAL FÉN. The first half of Canon O'Leary's autobiography
 in Simplified Spelling indicating the pronunciation. 1s. 6d.; by
 post, 1s. 8d.
 TÁIN BÓ CUAILNGE (NA ÚRÁIN). A modernisation by CANON
 O'LEARY. Edited by ELEANOR KNOTT. With introduction,
 notes, and a vocabulary of unusual words. 5s. net; by post, 5s. 6d.
 CATILÍNA. CÚNTAR AR COSAÓ CATILÍNA. By CANON O'LEARY. 1s.
 CATILINA. Simplified Spelling, 1s. 6d.
 NIAMH. By CANON O'LEARY. A historical novel. 357 pages. Cloth,
 4s. 6d.; by post, 4s. 10d.
 SGEAL "SEANTOIM" (TAÓGS Ó MURCÁDÁ). A unique work in
 Irish. Gives an account of the Fenian movement from 1865 to
 1867, recording incidents never before published. Cloth, 1s. 6d.;
 by post, 1s. 8d.

FICTION AND ESSAYS.

- SÉADNA. By CANON O'LEARY. Paper bds, 4s. 6d. net; by post, 4s. 10d.
 SHIANA. An authorised English translation of the famous story
 of séadna. 7s. 6d. net; by post, 7s. 11d.
 COSAR MOSAR. By THIAMHUIO NA LAOGAIRE. Articles reprinted from
 the *Munster News*. With a vocab. 1s. net; by post, 1s. 2d.
 COMHAIRLE ÁR LEASA. By CANON O'LEARY. Cloth 3s. 6d.
 SGOOTHALÁD. By CANON O'LEARY. Cloth boards, 2s. net; by
 post, 2s. 3d.

POETRY, RECITATION, PLAYS AND SONGS.

- FICHE DUAN. A collection of Twenty Gaelic Songs by best modern
 authors from Béaslaí to Keating. Edited, with an introduction, by
 Shán Ó Cuív. Contains love songs, vision poems, lullabys, elegies,
 national songs, and a religious poem. 1s. 6d.; by post, 1s. 7½d.
 CUINE AIRT I LAERE. The Lament for Art O'Leary. In Sim-
 plified Spelling, with an introduction and vocabulary. 1s. net;
 by post, 1s. 1d.
 CEOL ÁR SINSEAR. By Rev. P. A. WALSH, C.M. The best value in
 Irish ever offered to students. Seven pages of introductory
 matter in English for young readers by CANON PETER O'LEARY.
 Bound in neat cloth; lettered in gold, 2s. 6d. net; By post, 2s. 9d.
 ÁR SCEOL FÉINIS. A new book of Irish Songs. By Rev. P. A.
 WALSH, C.M. Cloth boards, 2s. 6d.; by post, 2s. 9d.

SIÓ CEÓL. CURÓ A h-AON 7 CURÓ A DÓ. By Rev. P. A. WALSH, C.M. each 2s. 6d.

SONGS OF THE GAEL. A collection of Anglo-Irish songs and ballads wedded to old traditional Irish airs. By AN T-*dear* *ráir* *bréatnaí*. Series 1, 2, 3 and 4. Each, Cloth, 2s. 6d. net; by post, 2s. 10d. (Four Vols., 11s. post free.)

AN *bealaí* *buiré*. A short play of the time of Red Hugh O'Donnell. By CANON O'LEARY. 3d. net; by post, 4d.

BÁS *óalláin*; *asur* *carús* *sáor*. By CANON O'LEARY; 2d. net; by post, 2½d.

Ó *páil* *bé mór*. Oireachtas Prize Play. By DANIEL CORKERY and Seán *Tóibín*. With an introduction by Piaras *Béaslaí*. 1s.; by post, 1s. 1d.

RELIGIOUS WORKS IN IRISH.

CRÍOST MAC DÉ. CURÓ A h-AON. Cloth Boards; lettered in gold, 3s. 6d. CURÓ A DÓ, 3s. 6d.; CURÓ A *trí*, 3s. 6d.

SGÉALAIDÉADÉA AS AN MBÍOBLA NAOMHÉA. CURÓ A h-AON, CURÓ A DÓ, CURÓ A *trí*, CURÓ A *ceathair*, CURÓ A *cúig*, CURÓ A *sé*, CURÓ A *seacht*. By CANON O'LEARY. Each, cloth boards, 2s. 6d.

SGÉALAIDÉADÉA NA MACABÉADÉ. CURÓ A h-AON, 3s. 6d. CURÓ A DÓ (later), 3s. 6d.

MUIRE *máthair* *LOURDES*. An Irish version of the Lourdes Hymn. By CANON O'LEARY. 2s. 6d. per 100; single copies, ½d.

SEIN *san* *teimeal*. An Irish version of "Immaculate" Hymn. By CANON O'LEARY. 2s. 6d. per 100; single copies, ½d.

AN *coróinn* *muire*. The Rosary. By CANON O'LEARY. 2d. net; by post, 3d.

NA *ceithre* *soisgéil* AS AN *otiomna* *nua*. The Four Gospels translated from the Latin Vulgate. By CANON O'LEARY. With annotations and references. Cloth, 6s. net; by post, 6s. 10d. Each Gospel separately—Cloth, 1s. net; by post, 1s. 2d.

AITRIS AR CRÍOST. Translated from the Latin of Thomas à Kempis by CANON O'LEARY. Library edition, 4s. net; by post, 4s. 5d.

SHÍOMARÉA NA N-ASPOL. By CANON O'LEARY. Cloth, 1s.; by post, 1s. 3d.

MO *slíse* *éun* *dé*. Irish Prayer Book. By CANON O'LEARY. Cloth, 2s. 6d. French Morocco, 3s. 6d. Full Calf, 5s.

SEANMÓIN *agus* *trí* *riú*. Sixty-one sermons in Irish on the Gospel for every Sunday and Holiday in the year. By CANON O'LEARY. In two volumes. Each vol. 4s. 6d. net; by post, 5s.

AN *teagas* *críostáiré*. The Catechism. By CANON O'LEARY. With a vocabulary. 4d.; by post, 6d.

AN TEAGASC CRISDY. Catechism in Irish, according to the pronunciation of CANON O'LEARY. 3d. net; by post, 4d.

ST. MALACHY'S PROPHECY. In Irish or English. Suitable for framing. On card, 1s. each; by post, 1s. 2d.

A Vest-pocket Irish Prayer Book.

Compiled from the best sources, principally from Manuscript Originals, and containing all the usual Devotional Exercises, including the Ordinary of the Mass in Latin and Irish. With the Imprimatur of His Grace the Archbishop of Dublin.

SCÁÉAN NA *úpiréan*. *leabhar* *únnuróte* *carlicíre*. By TADHG O'DONOGHUE. Cloth binding. Burnished edges. Round corners. 2s., 3s. (*New Edition in the Press.*)

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
